MOȘ NAE.

LACRIMILE MAMEI

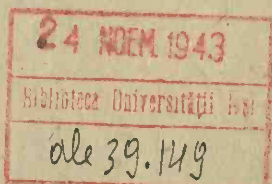
ROMAN

EDIȚIA II

EDITURA ZIARULUI „UNIVERSUL"

MOŞ NAE (N. Batzaria)

LACRIMILE MAMEI

Roman pentru copii şi tineret

Coperta de pictorul PASCAL

Desene de VASILE DOBRESCU

EDITURA „UNIVERSUL" STR. BREZOIANU, 23—25 BUCUREŞTI

MOŞ NAE (N. Batzaria)

1. Intr'o curte dela marginea oraşului

Dacă n'aş fi întâlnit aseară căţeluşul despre care voi povesti numaidecât şi dacă, până noaptea târziu, nu mi-ar fi răsunat în urechi plânsetul lui, în care intra o nespusă suferinţă şi o rugăminte desperată de ajutor, este aproape sigur că n'aş fi început astăzi să scriu rândurile de faţă.

Să mă lămuresc.

Când m'am înapoiat aseară acasă, era o vreme în care, cum se spune, nu te îndurai să laşi un câine afară. Ningea, viscolea, iar frigul era aspru şi usturător. Şi iată că pe strada, în care îmi am locuinţa, aud un chelălăit sau — mai bine zis — un geamăt slab şi subţire. Privind, văd ţinându-se după mine un biet căţeluş. Ce slab era şi ce tare tremura! Am mai văzut că merge şchiopătând şi că din piciorul, pe care îl ţinea ridicat, îi picură sânge, care făcea pe zăpadă mici pete roşii. Pe semne, fusese lovit de cineva, de care sărmana făptură se apropiase în nădejdea că i se dă ceva, ca să-şi mai amăgească foamea ce-l chinuia. In loc de mâncare, i s'a rupt piciorul.

Vederea acestui căţeluş, căruia — parcă este de prisos să spun — i-am dat, împins de un sentiment de milă, ceva mâncare şi adăpost pentru la noapte, mi-a trezit amintiri despre fapte şi întâmplări peste care s'au aşternut ani de zile.

Aşa, mi-a trezit mai întâiu amintirea unui câine, care, în ce priveşte înfăţişarea, nu seamănă nici pe departe cu căţeluşul nenorocit, ce întâlnisem aseară. Era doar un câine mare, voinic şi dintr'un neam de câini, care se văd rar şi costă scump. Asemănarea acestui câine cu căţeluşul de aseară este numai în ce priveşte soarta nenorocită, de care au avut parte şi unul şi altul.

Nu ştiu dacă micul căţel, pe care l-am întâlnit aseară, are sau n'are stăpân. Insă, despre câinele cel mare ştiu că a avut stăpâni, precum ştiu că a avut ani de traiu bun şi fericit. Au fost anii, când şi stăpânii săi trăiau în belşug şi fericire.

Şi aşa, o amintire legându-se de alta, mi s'au trezit amintirile şi despre stăpânii câinelui şi despre peripeţiile de care au avut parte în viaţă. Astăzi dimineaţa, am simţit un fel de nevoie de a aşterne pe hârtie aceste amintiri şi de a le împărtăşi drăguţilor mei cititori. Vor fi oare citite şi urmărite cu plăcere? Intrebării nu sunt chemat să-i dau eu răspunsul.

Datoria mea este să mă străduesc a duce la bun sfârşit noua muncă, la

care m'am înhămat cu începere de astăzi, pe când cititorii au dreptul de a spune, dacă şi această povestire — căreia eu i-am zis „roman" — a fost sau n'a fost pe placul lor. E o socoteală ce e mai bine să se vadă la sfârşit.

Intr'o zi — de atunci sunt câţiva ani—treceam printr'o stradă dosnică dela marginea Capitalei. De o parte şi de alta a străzii, care nu era încă pavată, iar pentru luminatul ei în timpul nopţii n'avea decât două lămpi de petrol cu o lumină puţintică şi sgârcită, se înşirau căsuţe făcute parcă anume pentru a fi locuite de oameni nevoiaşi şi necăjiţi. Clădiri fără etaj, joase, cu ferestre mici, care nu se închid bine, cu ziduri subţiri, pe care vezi cum igrasia se ridică până la acoperiş, măcinând sănătatea celor nevoiţi să le locuiască.

Şi erau numeroase aceste căsuţe, deoarece fiecare curte era, la rândul ei, o stradă mai mică, adică o înfundătură. In forma de vagon, cele două şiruri de căsuţe, care îşi împărţeau între ele curtea, erau împărţite..., hai să întrebuinţăm un cuvânt cam puţin potrivit şi să zicem în „apartamente", numai că fiecare „apartament" nu cuprindea decât o odăiţă scundă şi un spaţiu de vreo doi metri pătraţi şi căruia, întrebuinţându-se un cuvânt franţuzesc, i se spunea „antreu".

Pe gardul dela intrarea în curte, vedeai lipite bilete, pe care stătea scris: „De închiriat apartament compus din cameră, antreu şi magazie". Nu ştiu cam pe unde o fi fost şi ce o fi fost „magazia". Oricum, în fiecare din aceste apartamente locuia câte o familie, iar deseori fiecare familie era compusă din mai multe persoane. Cum încăpeau şi ce aer respirau aceste familii înghesuite într'o odăiţă şi într'un „antreu" de doi metri pătraţi, sunt întrebări, asupra cărora nu doresc a mă opri. Nu doresc, deoarece răspunsul lor nu poate trezi decât sentimente de înduioşare şi întristare, aşa că trec mai bine la povestirea întâmplării ce-mi fusese dat să văd în ziua când am trecut prin strada aceea.

Intr'o curte intraseră împreună o doamnă cam de vreo cincizeci de ani, o domnişoară, căreia după înfăţişare i-ai fi dat între optsprezece şi douăzeci de ani, şi un băiat cam de vreo doisprezece ani şi pe care doamna şi domnişoara îl ţineau fiecare de o mână.

Era deajuns să-ţi arunci asupra lor o singură privire, ca să înţelegi că ai de aface cu persoane rău necăjite, cu persoane pe care cine ştie ce nenorociri mari le siliseră să-şi caute un adăpost într'unul din „apartamentele" din acea curte, unde nu locuiau decât familii de muncitori cu braţele şi alţi oameni săraci.

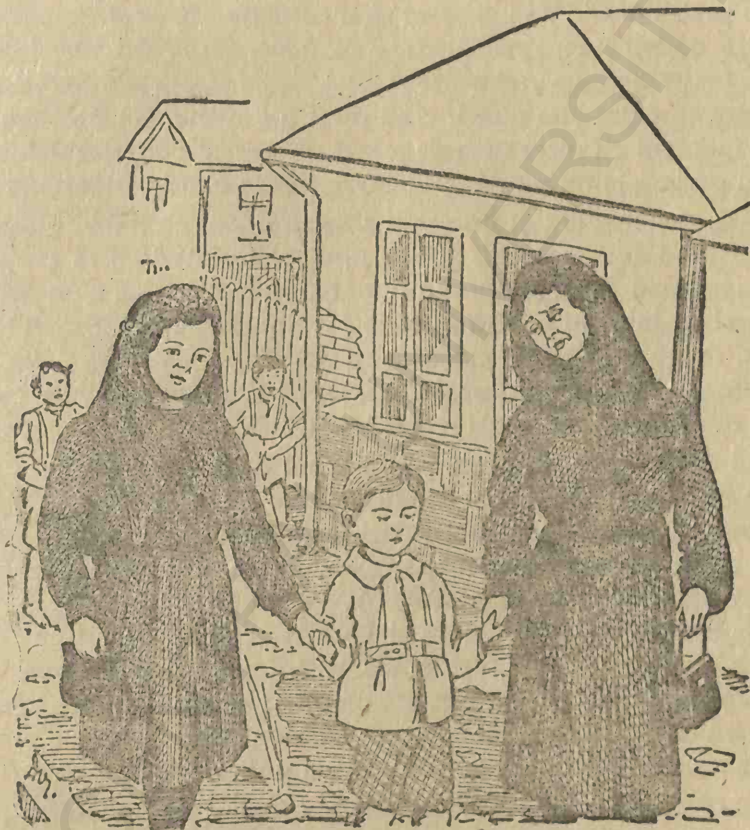
De altfel, nenorocirea întâmplată doamnei, domnişoarei şi băeţaşului se vedea din îmbrăcămintea lor de doliu. Câteşi trei erau îmbrăcaţi în negru, numai că era un negru, care începuse a-şi pierde coloarea adevărată. Il decolorase vremea, precum tot vremea rosese stofa hainelor. Vedeai dintr'odată că aceste haine — rochiile doamnei şi domnişoarei, costumul băeţaşului — trebuiau schimbate cam de mult şi înlocuite cu altele noui şi că nevoia de a le purta aşa cum erau, arăta gradul de sărăcie a purtătorilor lor.

Insă, dacă dela îmbrăcăminte, te uitai la chipul celor trei persoane, înţelegeai şi mai bine două lucruri: întâiu, că ai de aface cu persoane dintr'o societate cu totul alta decât societatea chiriaşilor din curtea aceea şi, al doilea,

că peste chipuri, durerea își întipărise adânc pecetea. La doamna, durerea se citea în cutele ce-i brăzdaseră obrajii, în culoarea palidă, în ochii ei așa de obosiți și așa de stinși.

Domnișoara, fiind încă așa de tânără, avea obrajii fragezi, iar ochii ei, ochi mari și negri, își păstrau încă strălucirea. Totuși, aripile durerii se abătuseră pe chipul și pe ochii tinerei domnișoare și lăsaseră urmele lor. Obrajii domnișoarei erau palizi și o tristețe adâncă se citea în ochii ei frumoși.

Nici pe băețaș nu-l crujase durerea. Ca fizic, nu semăna cu domnișoara,

O familie de persoane necăjite

care, cum lesne s'a înțeles și cum am aflat îndată eu însumi, era sora lui, pe când doamna era mama lor. In adevăr, băețașul era blond, pe când sora sa era brunetă. Avea ochii albaștri și părul galben și mătăsos, pe când, precum erau negri ochii domnișoarei, tot așa și părul ei era negru ca pana corbului.

Fiind, cum am spus, cam de vreo doisprezece ani, era în vârsta fericită, când durerile și necazurile se uită repede și nu lasă urme și când viața se ivește din nou în culori senine și frumoase. Insă, fie că nenorocirea ce isbise această familie era încă proaspătă, fie că starea de mâhnire și durere sufle-

tească a mamei şi surorei sale se resfrângea şi asupra lui, fapt este că şi băeţaşul arăta îndurerat şi mergea ţinând privirile în jos.

Aşa au intrat tustrei în curte, îndreptându-se spre un „apartament" din fund. Dar iată că doi copii, doi ştrengari, pe care părinţii lor, în loc să-i ţină de scurt şi să-i supravegheze de aproape, îi lăsau să hoinărească pe străzi şi să cotrobăiască prin gunoiul de pe virane, s'au pornit să strige şi să dea din palme: „Au venit prinţesele şi prinţul! Au venit prinţesele şi prinţul!"

Ba chiar, ca să nu fie vreo îndoială asupra persoanelor despre care spuneau în bătaie de joc, că sunt „prinţese" şi „prinţ" unul din cei doi ştrengari a luat de jos o piatră destul de măricică şi a asvârlit-o în spre grupul de trei. Piatra a căzut la câţiva paşi mai încoace de acest grup. Oricum, fapta ştrengarului a fost o faptă din cele mai urâte şi desgustătoare. Este o ticăloşie să arunci cu piatra chiar în câini sau pisici, care nu-ţi fac nimic. Cu atât mai mare este ticăloşia să faci aşa cu nişte oameni, care, nu numai că nu te supără cu ceva, dar care, din pricina stării lor nenorocite, trebuesc ajutaţi şi ocrotiţi.

Doamna, domnişoara şi băeţaşul s'au prefăcut că n'aud strigătele batjocoritoare spuse pe socoteala lor şi nici sgomotul pietrei ce le căzuse în apropiere. Fără să spună ceva şi fără să întoarcă măcar capul, s'au grăbit să deschidă o uşă şi să intre în odăiţa în care locuiau. Însă, dacă ar fi intrat atunci şi alt cineva, ar fi văzut că băeţaşul avea ochii plini de lacrimi, pe când zicea cu pumnii strânşi: „De ce nu sunt mai mare, că le arătam eu! De ce să-şi râdă de noi şi să arunce cu pietre? Ce le-am făcut?"

Ar mai fi văzut că doamna, pe al cărei ochi lacrimile, de asemenea, îi împăinjeniseră, se lasă obosită şi frântă de durere într'un fotoliu şi zice cu mâinile împreunate şi cu glasul stins: „Taci, drăguţule, şi nu mai plânge, că îmi sfâşii inima şi că nu mai pot răbda! Dumnezeu o să-l pedepsească".

Însă domnişoara, sora băeţaşului, n'a dat nici lacrimilor, nici tânguelilor drumul, ci punând mâinile pe umerii frăţiorului ei şi privindu-l cu nişte ochi, în care se citea revolta, dar şi multă dârzenie, i-a zis: „N'avem voie să plângem şi să o facem pe mama să plângă. Trebue să-i cruţăm mamei lacrimile şi să ne silim ca ea să fie cât mai liniştită şi să nu-şi prăpădească sănătatea. Ştii că dacă plânge, se îmbolnăveşte iarăşi şi nu poate să ne ducă de grijă".

Aceste cuvinte îl potoliră pe băeţaş şi-l făcură să-şi şteargă lacrimile, ce porniseră să-i curgă. Dar cred că ceea ce l-a potolit mai mult şi l-a făcut, pe deasupra, să simtă o vie mulţumire, au fost glasurile ce veneau de afară, glasuri printre care răsunau nişte ţipete ascuţite. Ce se întâmplase?

S'a întâmplat ca tocmai când ştrengarul arunca piatra, să fie văzut de unul din chiriaşii „apartamentelor" din curte. Acest chiriaş se întorcea acasă, venind dela munca sa grea, dar cinstită, ce făcea la Gara de Nord, unde era hamal.

...Vă rog, drăguţe cititoare şi iubiţi cititori, să nu râdeţi şi — mai cu seamă — să nu faceţi un gest de dispreţ, citind că este vorba de un hamal. Să ne întipărim cu toţii bine în minte adevărul următor: oricine munceşte şi îşi câş-

ligă pâinea în mod cinstit, nu numai că nu trebue luat în râs, ci e vrednic de stimă şi respect.

Să ne întipărim tot atât de bine încă un adevăr: înjositor şi ruşinos este să nu munceşti, să nu faci nimic în viaţă, pe când munca înalţă şi înobilează pe om. De aceea, să nu strâmbăm din nas şi să n'avem gesturi şi priviri de dispreţ, când întâlnim muncitori modeşti, dar cinstiţi. Deseori sub o îmbrăcăminte veche şi peticită se ascunde un suflet curat şi o inimă compătimitoare.

După această paranteză, pe care un imbold sufletesc, căruia nu ne-am putut împotrivi, ne-a îndemnat să o deschidem, ne întoarcem la întâmplarea ce începusem a povesti.

Şi aşa, ştrengarul, care aruncase piatra, fusese văzut de hamalul, care se înapoia dela munca sa obositoare făcută la Gara de Nord. Acest hamal nu s'a mulţumit să dojenească pe copilul cel rău. Se vede treaba, ştia de mai înainte că vorba şi sfaturile bune n'ar fi fost de folos şi nu l-ar fi făcut pe ştrengar să se lepede de apucăturile sale rele. De aceea, a fost sgârcit la vorbă şi a trecut la faptă. Cu o mână l-a apucat pe ştrengar de o ureche, iar cu mâna cealaltă i-a tras vreo câteva zdravene, că ştrengarul s'a pornit să ţipe ca din gură de şarpe. Şi nu l-a lăsat, până ce nu l-a silit să-şi ceară iertare şi să promită că nu-şi va mai râde de cele trei persoane îndoliate şi necăjite şi că nu va mai arunca în ele cu pietre.

Trebue să spunem aci, că prietenul de răutăţi al ştrengarului se grăbise să-şi ia tălpăşiţa, îndată ce a văzut pe hamal şi i-a ghicit gândul. Dacă ar spune cineva că ar fi trebuit să stea şi să dea prietenului său o mână de ajutor, răspund că între cei răi nu există prietenie adevărată. Ei sunt împreună câtă vreme pot săvârşi fără primejdie fapte rele. Insă, când se iveşte o primejdie, nu se mai gândesc unii la alţii, ci fiecare caută să-şi pună pielea la adăpost.

Aşa a făcut şi prietenul ştrengarului, lăsându-l pe acesta să mănânce singur bătaia dată de hamalul, care avea braţe vânjoase şi grele ca plumbul.

Cât despre hamal, el intră în casă mulţumit că-şi făcuse datoria de a lua apărarea unor persoane, care aveau nevoie să fie apărate. Aci fu întâmpinat de soţia sa, o gospodină harnică, dar care, ca şi soţul ei, stătea puţin acasă, deoarece, pentru a se putea ajunge cu cheltuelile, muncea şi ea la o fabrică din apropiere. Era însă mamă a doi copii: o fetiţă în vârstă de unusprezece ani şi care în anul acela isprăvise patru clase primare şi un băeţel în vârstă de cinci anişori.

Pe aceşti doi copii, mama lor era nevoită să-i lase aproape toată ziua singuri acasă. In lipsa ei, fetiţa îi ţinea locul. Ea făcea curat prin casă, — casă compusă, ca şi celelalte „apartamente" din curte, dintr'o odăiţă şi un „antreu" de doi metri pătraţi — ea gătea mâncarea, ea spăla şi, bine înţeles, tot ea îngrijea de frăţiorul ei mai mic. Ce-i drept, când era nevoie, când era o muncă mai grea de făcut, veneau, fără să fie chemate şi rugate, femei sau fete mai mari de ale altor chiriaşi din curte şi dădeau fetiţei o mână de ajutor. Această purtare frumoasă întărea adevărul, că între cei săraci şi necăjiţi este o pornire

oarecum firească de a se ajuta și sprijini unii pe alții. Ei înțeleg și simt doar mai bine durerile și necazurile celor de o seamă cu dânșii.

Insă, pe când, ținând pe genunchi și mângâind pe băețașul său, își insenina sufletul și uita oboseala muncii, dela care se întorsese, iată că se auziră bătăi în ușă, pentru ca, la auzul răspunsului: „Intră" ușa să se deschidă și în cameră să intre domnișoara în doliu.

La vederea ei, hamalul și soția sa rămaseră întru câtva fâstâciți. Era pentru întâia oară, când primeau vizita acestei domnișoare, despre care știau din cele auzite dela ceilalți chiriași din curte, că, deși săracă scăpătată, este însă dintr'o familie nobilă, care fusese odinioară bogată. De aceea, au fost emoționați și [illegible]n zăpăciți, văzând că vine la dânșii o persoană, care făcuse parte dintr'o societate, ce nu era a lor, și primise o creștere cu totul alta.

In zăpăceala din cele dintâi clipe, femeia rămase în mână cu o farfurie, pe care se pregătea să o pună pe masă, pe când hamalul aproape că nu știa ce să facă și unde să pună pe băețașul, pe care îl ținea pe genunchi.

Insă domnișoara, după ce dete „bună ziua" cu un glas dulce și plăcut, merse drept la hamal, luă, ridicându-l în brațe și sărutându-l, pe copilul de pe genunchi, apoi, întinzând hamalului mâna dreaptă, îi zise: „Am venit să-ți mulțumesc în numele mamei și al meu pentru gestul dumitale de adineauri".

Hamalul, care nu se aștepta la așa ceva, încercă să răspundă și să spună, că n'a făcut decât ceea ce ar fi făcut orișicine în locul lui, dar domnișoara îi tăie vorba și-i mai zise cu un glas care îi tremura: „Acum când suntem părăsiți și uitați de toți câți mai înainte se simțeau onorați și măguliți să primească o invitație în familia noastră, un prieten bun prețuește pentru noi mai mult decât orișice".

Dar pe când domnișoara vorbea în felul acesta, copilul și-a trecut brațele de gâtul domnișoarei, și-a lipit căpușorul de capul ei și i-a zis: „Și eu te iubesc.

— O, am câștigat încă un prieten!" zise domnișoara nespus de înduioșată și, la rândul ei, strânse în brațe pe mititelul, care îi arătase dintr'odată sentimente de o prietenie așa de sinceră și nevinovată. Apoi, îl întrebă: „Nu vrei să vii la noi, să te joci cu frățiorul meu și să-ți arăt poze frumoase?

— Vleau, vleau !" răspunse copilul, care nu putea încă să rostească bine toate sunetele.

2. Prietenia între două familii

In curtea şi în „apartamentele" din curte, despre care a fost vorba în capitolul trecut, viaţa se scurgea cu necazuri multe, cu lipsuri grele, cu muncă neîntreruptă şi obositoare, dar dela vizita domnişoarei în doliu la familia hamalului şi cu ore mai senine şi mai liniştite pentru mama şi frăţiorul domnişoarei. Această vizită a avut mai întâiu ca urmare, că între cele două familii s'a legat o cunoştinţă, care treptat, treptat, s'a întărit, prefăcându-se într'o prietenie adevărată. O prietenie ce se sprijinea pe dorinţa fiecărei familii de a veni în ajutorul celeilalte familii, de a căuta să-i uşureze necazurile şi să-i aline durerile.

Aşa, din ziua aceea, micul copil al hamalului era întâlnit mai des la familia în doliu, decât acasă la el. Cum se scula dimineaţa, îl auzeai spunând mamei sale sau, în lipsa acesteia, care pleca de vreme la munca ei dela fabrică, surorii sale: „Vleau la Tlaian şi la Tanti Luxandla!" Şi nu se potolea, până ce nu era dus la „Tlaian" şi la „Tanti Luxandla". Spunem că „Luxandla", adică „Ruxandra", era numele domnişoarei în doliu, pe când „Tlaian", adică „Traian", se numea frăţiorul ei.

De aceştia doi era primit cu o dragoste, ca şi când ar fi fost fratele lor cel mic. De asemenea, mama lor, care — spunem în treacăt — era mereu suferindă şi totdeauna tristă şi abătută, prinsese drag de el. Il alinta, îl mângâia, din când în când îi spunea câte o poveste şi multe ore pe zi, Voicu — aşa se numea copilul — stătea singur cu dânsa, deoarece Traian mergea la şcoală, iar domnişoara Ruxandra mergea să-şi facă datoria de profesoară. Ce fel de profesoară era şi cui dădea ea lecţii, despre aceasta va fi vorba mai încolo.

Deocamdată, spunem că micul Voicu se simţea aşa de bine la noii săi prieteni, că atunci când veneau să-l cheme fie soră-sa, care stătea acasă şi îngrijea de gospodărie, fie părinţii săi, atunci când se întorceau dela muncă, răspundea: „Nu vleau! Vleau să stau cu Tlaian, cu Tanti Luxandla şi cu Tanti Ioana". Ioana era numele doamnei. Deseori, trebuia ca mamă-sa sau tatăl său să-l ia cu sila şi să-l ducă la „apartamentul" lor.

Şi de ce îi plăcea aşa de mult la familia celor trei persoane în doliu? Pentru mai multe pricini. Mai întâiu, pentrucă doamna Ioana şi domnişoara Ruxandra, în orele când aceasta era acasă, îi spuneau poveşti, pe care Voicu le

asculta şi le sorbea cu o plăcere nesăţioasă. Şi nu-i plăceau poveşti scurte, ci poveşti, care să ţină mult, cât mai mult.

Insă, tot ascultând cu băgare de seamă şi sorbindu-le cu toată pofta şi plăcerea, punea şi el tot felul de întrebări. Aşa, bunăoară, când îi se spunea povestea cu „Cei doi copii cu părul de aur" şi zicea: „Aceşti copii erau mici, mici de tot", Voicu îi tăia vorba şi întreba: „Mai mici decât mine?

— Mai mici decât tine.

— Dar cât mai mici?" Şi când domnişoara, ştiind că-i face plăcere, îi spunea că erau mici cât degetul lui mic, Voicu nu mai putea de bucurie. Râdea, bătea din palme şi zicea: „O, ce mare sunt eu, ce mare !"

Povestea cu „Bilă Iepurilă" îi plăcea, de asemenea, nespus de mult. Ii plăcea aşa de mult, că seara, când se întorcea acasă, o spunea, aşa cum se pricepea şi cum ţinea el minte, părinţilor săi, apoi se ruga de tatăl său să-i aducă un iepuraş, care să fie ca Bilă Iepurilă. Cel puţin de trei ori pe săptămână, domnişoara Ruxandra trebuia să-i spună această poveste. O învăţase aşa de bine, că începea să râdă şi să sară, atunci când ştia că vin părţi mai hazlii.

Nu-i plăceau însă poveşti cu şoareci. Intr'o zi, pe când stătea culcat, un şoarece îi intrase într'un crac al pantalonaşilor şi de atunci Voicu căpătase un fel de teamă, chiar când se pomenea de şoareci. Se cutremura şi zicea: „Să-i pape pe toţi pisica!"

Odată, când era singur cu Traian, îi ceruse şi acestuia să-i spună o poveste, însă Traian, fiind şi el un copil, n'avea darul povestirei, aşa cum îl aveau mamă-sa şi sora sa. Lui Voicu nu-i plăcu felul de a povesti al prietenului său mai mare, de aceea, îi tăie vorba încă dela început şi-i zise: „Nu vleau poveşti. Vleau jucălii şi poze".

De atunci, Traian nu-i mai spunea poveşti, ci îi arăta jucării şi Albumele — pentrucă avea mai multe — cu „poze". In adevăr, Traian avea jucării frumoase şi scumpe. Avea cutii cu soldaţi de plumb, altele cu zâne şi pitici, avea trenuri, care mergeau prin toată camera, avea avioane, care sburau sus, sus... până la tavanul odăiţei scunde şi altele. Toate aceste jucării, care costaseră bani frumuşei, erau o amintire tristă a unor ani când părinţii săi cheltuiau fără să socotească şi fără să se sinchisească, a unor ani când casa lor, o casă mare, cu multe încăperi, cu saloane luxoase şi cu mulţi servitori, era plină de musafiri şi răsuna de cântece şi voie bună.

Jucăriile lui Traian, vederile şi fotografiile din Albume, ca şi frumoasele tablouri şi fotografii, care se mirau că sunt agăţate pe pereţii şubrezi şi igrasioşi ai unei odăiţe scunde dela marginea oraşului, erau amintiri triste ale unor vremuri, care fuseseră aşa de vesele şi îmbelşugate, iar vederea lor înteţea durerea sufletească a stăpânilor.

Iată, răsfoind albumul, Traian arăta lui Voicu fotografia unui copil cam de aceeaşi vârstă cu Voicu şi îi zicea: „Copilul acesta sunt eu, când aveam cinci ani. Vezi că sunt fotografiat pe un căluţ, care era al meu, dar nu era de lemn, ci era un căluţ viu şi mă plimbam pe el. Mi-l cumpărase tata.

— Şi unde este tata al tău ?" îl întreba Voicu.

La această întrebare, Traian se întuneca la faţă şi se căsnea să-şi oprească lacrimile ce erau gata să-i curgă. Apoi răspundea printr'un oftat: „A murit!"

Însă Voicu era încă prea mic, pentru a înţelege cu adevărat ce înseamnă a muri. De aceea, întreba din nou: „Dar unde stă acum?" Iar când Traian îi spunea că e înmormântat la cimitir, Voicu punea altă întrebare: „Dar de ce stă acolo şi nu vine?"

Traian lăsa întrebarea fără răspuns şi răsfoia mai departe albumul. „Vezi, Voicule, zicea el, acesta este un automobil. Era un automobil mare, frumos şi

Traian arătând lui Voicu „poze" din album

era al nostru. Iată, în automobil sunt tata, mama, sora mea Ruxandra şi eu. Cu automobilul ne plimbam şi mergeam departe, departe şi automobilul fugea iute, iute.

— Mai iute decât căţelul?" întreba Voicu. Intrebarea îl făcuse pe Traian să râdă şi să răspundă : „Mai iute, mult mai iute.

— Vreau să mă iei şi pe mine cu acest automobil", zise Voicu, dar când Traian îi răspundea, că nu-l mai au, fiindcă îl vânduseră, Voicu întreba iarăşi: „De ce?

— Fiindcă murise tata şi rămăsesem săraci", răspundea Traian cu glasul înăbuşit de durere, întorcând mai departe foile albumului, care cuprindea atâtea amintiri.

S'a oprit la o foaie, pe care era fotografia unei case mari în formă de

vilă şi aşezată în mijlocul unei grădini. „Uite, Voicule, explica el, această casă a fost casa noastră.

— O, ce flumoasă! zicea Voicu. Să mă duci şi pe mine acolo.

— Dar acum nu mai este a noastră", răspundea Traian îndurerat. După aceea, adăuga trist: „Am vândut-o după moartea lui tăticu".

Mai încolo îi arăta o altă clădire mai mică decât casa, însă nu mai puţin frumoasă. Era fotografia unei vile dintr'o localitate de pe Valea Prahovei. Şi această vilă fusese a părinţilor lui Traian, dar şi ea fusese vândută.

Şi aşa, vrând să facă plăcere lui Voicu şi să-l distreze, Traian îi înşira tot ce avuseseră ai săi odinioară, bogăţia şi luxul în care trăiseră. Precum am spus, toate acestea nu erau acum decât simple amintiri, dar amintiri a căror trezire durea, întrista şi stârnea lacrimi, cu atât mai amare, cu cât nu puteau folosi la ceva.

Dar legăturile între cele două familii începuseră să se restrângă şi să nu se mărginească la prietenia dintre copii. Aşa cum s'a arătat în capitolul de mai înainte, hamalul, în afară de Voicu, avea şi o fetiţă în vârstă de unsprezece ani. Această fetiţă, căreia i se spunea Zina — numele ei adevărat era Zoe— terminase cursul primar de patru clase. Avea dorinţa să înveţe mai departe, mai ales că era o fetiţă inteligentă şi premiantă în toate clasele, dar sărăcia părinţilor ei nu-i îngăduise îndeplinirea dorinţei. A fost deci retrasă dela şcoală şi întrebuinţată acasă la trebile gospodăriei, unde avea cu atât mai mult de făcut, cu cât, precum ştim, mamă-sa lipsea aproape toată ziua, trebuind să muncească la fabrica, la care era lucrătoare. Treaba din casă a mamei era făcută de dânsa.

Totuşi, dacă nu mai putea merge la şcoală, rămăsese în ea vie dorinţa de a citi, pe de o parte, ca să nu uite ceea ce învăţase, iar, pe de altă parte, ca să capete noui cunoştinţe. Insă n'avea cărţi şi se sfia să ceară părinţilor săi bani, ca să cumpere. Ştia că tot ce câştigau ei, abia se ajungea pentru plata chiriei, pentru întreţinere, îmbrăcăminte şi alte cheltuieli trebuincioase.

I-a înlesnit însă domnişoara Ruxandra îndeplinirea acestei dorinţe. I-a înlesnit-o în două feluri : prin cărţi ce-i împrumuta şi prin lecţii ce-i dădea. In adevăr, domnişoara Ruxandra avea două lăzi pline cu cărţi, printre care cele mai multe erau cărţi potrivite pentru copii şi tineret. Erau cărţi cumpărate în anii buni pentru dânsa şi pentru frăţiorul ei Traian.

Cu aceste cărţi, domnişoara Ruxandra făcea, cum se spune, cu o piatră, două lovituri : trezea în Zina gustul de citit şi, în acelaşi timp, amintindu-i din nou ceea ce învăţase la şcoală, îi împărtăşea şi cunoştinţe noui. Dacă o persoană străină ar fi fost de faţă în orele când domnişoara Ruxandra dădea Zinei lecţii şi îi explica lucruri pe care această fetiţă nu le cunoştea, s'ar fi mirat de priceperea ca profesoară a domnişoarei, de modul plăcut cum ştia să povestească şi de marea ei răbdare. Oricine ar fi crezut că domnişoara Ruxandra trebue să fi fost una din cele mai bune eleve ale Şcoalei Normale de învăţătoare.

Adevărul însă este că ea nu păşise niciodată pragul unei astfel de şcoli şi că în anii când învăţase şi ea la şcoală, nici ei, nici părinţilor ei nu le trecuse

măcar prin gând că poate sosi o vreme când ea să fie învăţătoare sau profesoară.

Ea s'ar fi mirat, iar părinţii ei s'ar fi supărat şi s'ar fi socotit jigniţi, dacă le-ar fi spus cineva să facă din fiica lor o învăţătoare la copii. Nu pentru aşa ceva o ţineau ei în lux, îi plăteau guvernante şi profesoare particulare, mergeau cu ea câte două, trei luni în ţări străine, pe de o parte, ca să se plimbe şi să se distreze, iar, pe de altă parte, ca să i se obişnuiască urechia şi să înveţe mai bine limba ţării, limbă pentru care primea acasă tot felul de lecţii.

Tot aşa, nu cu scopul pentru ca într'o zi să înveţe cu plată pe alţi copii învăţase ea să cânte la pian şi să cânte din gură. Având dela Dumnezeu o voce frumoasă, cânta chiar minunat. Părinţii ei erau pe deplin liniştiţi în această privinţă. Erau doar oameni cu o avere ce asigura copiilor lor un traiu la fel cu traiul ce-l duceau ei înşişi, scutindu-i de grija de a munci pentru a-şi câştiga existenţa.

Aveau toată încrederea că fiica lor Ruxandra nu-şi va arăta talentul muzical şi frumuseţea vocii decât faţă de oameni de o seamă cu dânşii în ce priveşte bogăţia şi legăturile de familie şi că va cânta numai pentru a fi aplaudată şi lăudată, iar nici decum pentru a fi plătită.

Erau, de asemenea, încredinţaţi, că, la timpul ei, domnişoara Ruxandra se va căsători cu un tânăr din societatea cea mai înaltă şi a cărui avere ar fi fost deopotrivă cu averea lor.

Aşa fusese crescută domnişoara Ruxandra şi o creştere cam la fel începuse să se dea şi frăţiorului ei Traian. Toate acestea erau acum amintiri, ca şi tablourile de pe pereţi sau vederile şi fotografiile din albumul cu care Traian vroia să distreze pe micul Voicu.

Acum însă, domnişoara Ruxandra se dovedea o profesoară aşa de pricepută şi răbdătoare, încât ar fi putut-o invidia multe din profesoarele adevărate. Ba arăta că se pricepe aproape tot aşa de bine şi la lucrul de mână. Se vedea aceasta, când învăţa pe Zina să coasă, să brodeze, să tricoteze. Mulţumirea ei era că în Zina găsise o elevă atentă, ascultătoare şi doritoare de a învăţa. Mulţumirile părinţilor Zinei îi făceau, de asemenea, destulă plăcere, numai că aceste mulţumiri să arătau şi altfel decât prin vorbe. Bunăoară, mama Zinei şi a lui Voicu căuta ca în zilele de sărbători, când nu mergea la fabrică, sau chiar în orele libere din zilele de lucru să dea o mână de ajutor familiei, care îi arăta atâta pritenie. Vedea ea că doamna Ioana, mama domnişoarei Ruxandra, este mereu suferindă. Ce-i drept, nu suferea de vreo boală, care ar fi putut fi îngrijită şi vindecată de un medic. Suferinţa doamnei Ioana era de natură sufletească.

Această doamnă, pe care viaţa o răsfăţase încă dela naştere, care, fie în anii când a trăit la părinţii săi, fie după ce s'a căsătorit, nu avusese măcar ideie de ce înseamnă a te lipsi de ceva şi nici nu bănuise că ar fi oameni, care se luptă zilnic cu aspra sărăcie, oameni care se culcă seara flămânzi, fără credinţa ca a doua zi vor avea cu ce să-şi potolească foamea, nu se putea împăca

în niciun fel cu lovitura ce primise dela soartă în anii în care începea să coboare dealul vieţii.

In privinţa aceasta, era o deosebire mare între dânsa şi fiică-sa domnişoara Ruxandra, care primise cu tot curajul tineresc loviturile soartei şi se hotărîse cu acelaşi curaj să lupte, ca să nu fie răpusă. E drept că, muncind, luptând şi sbătându-se din răsputeri, domnişoara Ruxandra se gândea foarte puţin la ea însăşi, adică să-şi facă ei însăşi o viaţă mai bună. Gândul şi scopul pentru care muncea şi lupta cu o energie vrednică de admirat se îndreptau, în primul rând, spre mamă-sa. „Să şterg lacrimile mamei, să fac să nu plângă şi să nu sufere mama". Din acest scop îşi făcuse o călăuză a vieţii şi punctul de sprijin, care o împiedeca să-şi piardă curajul.

Aşa cum am spus, adevărul este că doamna Ioana, cu toate că era o mamă bună, care îşi iubea pe cei doi copii, aşa cum iubesc toate mamele, era însă slabă de înger. N'avea tăria de caracter, ca să primească starea de sărăcie în care ajunsese şi să lupte pentru a o face cât de cât mai bună, mai uşoară de îndurat. Admira pe fiica-sa Ruxandra pentru curajul ei, însă nu găsea într'însa puterea să o imite. Când se apuca să facă şi ea ceva, să muncească pentru a uşura întru câtva munca fiicei sale, o năpădeau amintirile vieţii din trecut şi îi tăiau tot curajul. Se lăsa într'un scaun şi se pornea să ofteze şi să plângă.

Mama Zinei, femeie obişnuită cu munca aspră încă din copilăria cea mai fragedă, nu era frământată de astfel de gânduri şi chinuită de amintirile vreunui trecut de bogăţie şi belşug. Trecutul ei era ca şi prezentul, cerându-i acelaşi lucru: să muncească pentru copii şi pentru a înlesni munca soţului său. Starea de sărăcie o făcea să înţeleagă mai uşor lipsurile şi necazurile semenilor săi, iar inima sa bună o îndemna să le vină acestora în ajutor.

Aşa se face că ea căuta să fie doamnei Ioana de folos, nu cu vorbe şi mângâieri deşarte, ci cu fapta. Ii făcea curat prin casă, îi spăla deseori rufele, ba îi mai trimitea din când în când ceva din „bunătăţile" ce aducea soţul său.

3. Familia Ion Măleanu

Sunt la Bucureşti străzi şi bulevarde, care, dacă ar avea viaţă şi simţire, s'ar uita de sus la celelalte străzi şi le-ar zice, vorbindu-le cu dispreţ: „De ce pociţi Capitala şi de ce nu mergeţi să vă ascundeţi urâţenia în vre-un orăşel dintr'un fund de provincie?".

Străzile şi bulevardele, care ar vorbi în felul acesta, sunt acelea pe care, mândre şi sfidătoare, se înalţă blocurile uriaşe şi casele, multe din ele ca nişte palate, locuite de oameni, pe care viaţa i-a răsfăţat, oameni pentru care viaţa n'are alt rost decât a fi un izvor şi un şir neîntrerupt de plăceri şi petreceri.

In astfel de clădiri, luminile, de obiceiu, se sting târziu după miezul nopţii, precum tot târziu se lasă tăcerea şi se stinge sgomotul de voci şi sunetul de muzici. Locuitorii acestor clădiri cheltuesc, fără să-şi dea osteneala de a ţine o socoteală şi fără teama că ar putea da — cum se spune — de fundul pungii.

Unii dintr'înşii, deoarece nu sunt toţi la fel, nu se culcă decât la o oră, când oamenii, care îşi câştigă pâinea muncind din greu, se pregătesc să se scoale. Oare, sunt din pricina aceasta mai fericiţi? E o întrebare, căreia nu vom căuta să-i dăm aici răspunsul. Spunem numai că una din casele aşezate pe o stradă locuită de bogătaşi, casă la care şi lumina şi sgomotul se stingeau aproape în toate nopţile târziu de tot, era frumoasa şi impunătoarea casă locuită de familia Jean Maleanò (cu accentul pe „o" dela sfârşit).

E drept că numele adevărat, adică numele românesc, aşa cum stătea scris în actele de stare civilă, era Ion Măleanu. Insă, purtătorul lui se supăra şi se simţea jignit, dacă îi te adresai în felul acesta. Dacă vroiai să-i fii pe plac, trebuia neapărat să-i spui „Jean Maleano", apăsând chiar cât mai mult asupra lui „o".

De altfel, această inclinaţie sau — mai bine zis — această manie pentru tot ce este străin se arăta şi în legăturile lui, în prietenii ce-şi făcuse, prieteni care erau nelipsiţi dela mesele şi petrecerile ce dădea. La el, Român din moşi strămoşi, vedeai venind, fie la masă, fie la ceaiurile şi seratele dansante ce dădea aproape în fiecare săptămână, oameni având nume lungi şi străine şi dându-şi titluri răsunătoare.

Aşa, pe cărţile lor de vizită, unii aveau titlul de baroni, alţii de marchizi, alţii de conţi. Tot pe cărţile lor de vizită, mai vedeai că numele lor de familiile

sunt compuse din două, din trei sau chiar din patru nume. Bunăoară, unul se numea „Marchizul Cazimir Lozonski—Morski—Gradinarski", un al doilea purta numele de „Contele Cristobal de los Montes de los Campos de los Rios" şi aşa mai departe.

Toţi aceşti nobili purtători de nume aşa de lungi spuneau că acasă la ei, adică în ţara de unde fugiseră, ca să se pripăşească în buna şi primitoarea Ţară Românească, au, care moşii întinse, care fabrici cu sute de lucrători, care mine bogate de aur sau argint şi că locuinţele lor erau mari şi frumoase ca palatele regeşti.

Apoi, fiecare se lăuda cu isprăvi, ce făceau dintr'înşii eroi de mâna întâi. Unul că ar fi fost şeful unei revoluţii grozave şi că numai cu câteva sute de revoluţionari, ar fi pus pe fugă şi ar fi nimicit zeci de mii de duşmani, altul că ar fi fost erou de războiu, rănit cel puţin de şapte ori şi răsplătit cu tot atâtea medalii şi decoraţii.

Aşa spuneau oamenii şi trebuia să-i crezi pe cuvânt. Altfel, ar fi însemnat să-i pui în grea încurcătură, dacă, de pildă, împins de curiozitate, i-ai fi rugat să-ţi arate hârtii şi dovezi, cum că sunt în adevăr nobili, aşa cum stătea scris pe cărţile lor de vizită, de asemenea acte şi dovezi despre bogăţiile şi proprietăţile ce ziceau că ar avea în ţările lor, precum şi despre faptele de eroism ce ar fi săvârşit. I-ai fi pus în încurcătură cu astfel de cereri. Ca să scape, ar fi răspuns,poate, că trebuind să fugă în grabă, n'au avut putinţa să ia cu dânşii actele şi dovezile, despre care este vorba.

In tot cazul, d. Jean Maleano, ca să-i spunem şi noi aşa cum îi făcea plăcere, nu s'a gândit măcar să-i întrebe şi să le ceară să-şi dovedească nobleţa şi bogăţiile cu care se lăudau. El era pe depiin convins, că aceşti străini, de a căror prietenie se simţea onorat şi măgulit, sunt aşa cum spuneau ei.

De asemenea, în loc să se supere, se simţea măgulit, când „nobilii" săi prieteni îi cereau cu împrumut sume uneori destul de frumuşele. Nu-şi îngăduia să le ceară cel puţin o hârtie de primirea banilor. Pentru el, cuvântul unui „nobil" avea preţ mai mare decât orişice chitanţă şi semnătură. Apoi, nu-l asigurau ei că vor avea grijă să-i dea îndărăt suma împrumutată în ziua în care vor primi de acasă dela dânşii sumele mari ce aşteptau? Numai, nu ştiu cum se face, că această zi nu sosea niciodată. Faptul nu-l nelinişlea pe d. Jean Maleano şi nu avea nicio înrâurire asupra bunelor legături de prietenie. El uita că are bani de primit, iar nobilii săi prieteni uitau şi mai repede că au datorii de plătit.

Mesele şi petrecerile, dela care aceşti prieteni erau nelipsiţi, se ţineau lanţ. Uneori, la aceste mese şi petreceri d. Jean Maleano se simţea îndatorat să invite şi pe câte cineva din rudele mai apropiate ale familiei. Printre aceste rude, cele mai de aproape erau cele două surori ale sale, doamna sau, aşa cum le spuneau copiii d-lui Maleano, Tanti Adelaida şi Tanti Smaranda, precum şi bătrânul Dinu Tornea, tatăl soţiei sale. Dintre aceştia trei, Tanti Adelaida era invitată mai des, pe când Tanti Smaranda şi d. Dinu Tornea erau invitaţi cât mai rar.

Această deosebire avea pricini, care în ochii d-lui Jean Maleano cântăreau foarte greu. Așa, mai întâiu Tanti Adelaida fusese măritată cu un străin, care, ca și prietenii d-lui Maleano, avea un nume răsunător și un titlu de noblețǎ. La moartea lui, fiindcă murise de mai mulți ani, lăsase soției sale numele răsunător și titlul de noblețǎ, însă aproape nicio avere. Doar mici rămășițe din zestrea ce-i adusese ea, care, de când rămăsese văduvă, trăia mai mult în sarcina fratelui ei Jean Maleano. Ba chiar, când era invitată, cam uita să plece. Il

D. Ion Măleanu dădea mereu bani „nobililor" străini

plăcea să se lăfăiască în luxul dela casa fratelui ei, precum îl plăcea să fie în societatea „nobililor prieteni".

Ca să fie mai mult acestora pe plac, iar, pe de altă parte, ca să arate că este mai obișnuită cu limbile străine, decât cu limba română, Tanti Adelaide căuta să vorbească în limbi străine nu numai cu „nobilii prieteni", ci cu toată lumea, iar când era nevoită să vorbească românește, făcea greșeli — e aproape sigur că le făcea înadins — și pronunța cuvintele, așa cum le-ar pronunța un

străin, care învaţă româneşte. De câteva ori, bătrânul Dinu Tornea, socrul lui Jean Maleano, ne mai putându-se stăpâni, îi zicea: „Ce plăcere simţi să pocești frumoasa noastră limbă românească? Şi de ce nu vorbeşti româneşte cu Românii, că doar eşti Română şi ştii româneşte mai bine decât limbile străine, în care faci atâtea greşeli?".

Astfel de întrebări şi observaţii o supărau rău pe Tanti Adelaida, care, roşindu-se, întorcea d-lui Dinu Tornea spatele şi se îndepărta de el.

Tanti Adelaide era tot atât de nesuferită şi pentru mania ei de a face pe stăpâna în casa d-lui Jean Maleano. Ci-că ea, care, pe când trăia soţul său, călătorise prin ţările din Apusul Europei şi se cunoscuse cu familii de prinţi, duci, conţi, etc., ştia cum trebue să fie rânduiala la o casă şi la o gospodărie de oameni, care vor să trăiască, aşa cum trăesc adevăraţii nobili, şi care sunt în legături cu nobilii. De aceea, se amesteca la toate: la mobilatul saloanelor de primire şi al celorlalte camere, la felul cum trebue să fie orânduită sofrageria, la felul cum trebue să fie gătite şi servite mâncările pentru musafiri, ba chiar la felul cum trebue să se îmbrace stăpânii casei şi servitorii.

Ca să dea părerilor sau — mai bine zis — pretenţiilor sale mai multă greutate, o auzeai spunând: „Aşa erau mobilate saloanele la ducele Barkof. Aşa erau servite mâncările la lordul Dordall".

Nu se sfia să se amestece şi în chestiuni de gust personal sau de inclinaţii personale. Spunea doamnei Măleanu — şi chiar pe un ton poruncitor — cum să se îmbrace ,din ce culori să-şi facă rochiile, la care modistă să-şi cumpere pălăriile, etc.

Cu toate că acest amestec în lucruri, care nu o priveau, nu făcea doamnei Măleanu nicio plăcere, totuşi, această doamnă n'avea energia trebuincioasă să spună Tantei Adelaide să-şi vadă de treburile ei şi să nu dea sfaturi cui nu le cere şi nici n'are nevoie de ele. Doamna Ioana Măleanu era o femeie bună la suflet şi o mamă iubitoare şi devotată. Insă, fie din pricina sănătăţii sale şubrede, fie că era o fire moale, n'avea curajul să pună pe Tanti Adelaide la locul ei, amintindu-i că nu ea este stăpâna casei şi că faptul că trăieşte mai mult pe spinarea d-lui Măleanu, ar sili-o să fie mai modestă. Ingrijorată de sănătatea sa şi de dorinţa de a avea linişte, doamna Măleanu lăsa pe Tanti Adelaide să se amestece la toate şi să facă pe stăpâna casei. Cât despre domnul Ion Măleanu, ca să-l spunem din când în când şi pe adevăratul său nume românesc, el socotea pe Tanti Adelaide ca pe o soră, care trebue ajutată, dar şi ca pe o doamnă, care prin numele răsunător şi titlul de nobleţă al răposatului ei soţ, precum şi prin mania ei de a vorbi în limbi străine şi de a schimonosi limba română, atunci când se întâmpla să o vorbească, era bine văzută de „prietenii nobili", care îl vizitau.

Impotrivire la pretenţiile de a se face totul după voia, gusturile şi capriciile ei îi venea dela o persoană, dela care Tanti Adelaide s'ar fi aşteptat mai puţin. Această persoană era domnişoara Ruxandra, fiica doamnei şi domnului Măleanu. Tanti Adelaide îşi închipuise, că i-ar fi uşor să ţină pe domnişoara Ruxandra sub călcâiu, adică să o facă să asculte fără să cârtească de porun-

cile ei. Când colo, tocmai domnişoara Ruxandra era cea mai puţin înclinată să facă şi să se poarte aşa cum îi cerea.

Domnişoara Ruxandra era oare de felu-i neascultătoare şi încăpăţânată ? Câtuşi de puţin. Rar se putea întâlni o fiinţă mai blândă, mai supusă şi mai cuminte decât dânsa. In acelaşi timp, rar se putea întâlni un copil mai devotat pentru părinţii săi şi pentru fratele ei mai mic, aşa cum era domnişoara Ruxandra.

Impotrivirea ei la poruncile şi poveţele sau — mai bine zis — la maniile şi capriciile mătuşei sale Adelaida se datorau tocmai faptului, că ea nu vroia să se îndepărteze dela ceea ce era drept şi înţelepţesc sau, ca să întrebuinţăm cuvântul mai potrivit, nu vroia să se scrintească, aşa cum îşi dădea seama că ar fi urmat să se întâmple, dacă ar fi făcut şi s'ar fi purtat precum îi spunea Tanti Adelaide.

In adevăr, această mătuşă, căreia cuvântul „scrântită" i se potriveşte foarte bine, ţinea să facă din domnişoara Ruxandra o persoană după chipul şi asemănarea ei. Vroia, de pildă, ca domnişoara Ruxandra să prindă drag de tot ce e străin şi să strâmbe din nas faţă de tot ce e românesc. In scrânteala minţii sale, Tanti Adelaide socotea ca bun şi vrednic de imitat tot ce este străin, pe când tot ce este românesc era socotit de dânsa că e ceva inferior, ceva ce nu merită atenţie. Aşa, dacă i-ar fi fost cu putinţă, Tanti Adelaide n'ar fi vorbit româneşte decât cu oamenii de serviciu sau cu vânzătorii de pe stradă, iar cu cealaltă lume numai în limbi străine.

O scrântită la fel vroia să facă şi din d-şoara Ruxandra. Apoi, se supăra foc, văzând că domnişoarei Ruxandra îi plăceau munca şi învăţătura, o muncă folositoare şi o învăţătură serioasă. Bunăoară, îi plăcea gospodăria, mergea zilnic la bucătărie, dorind să înveţe dela bucătăreasă cum să gătească. Tot aşa, domnişoarei Ruxandra îi plăcea lucrul de mână, cusutul, brodatul.

Tanti Adelaide însă socotea toate acestea ca lucruri de rând, bune cel mult pentru o fată care ar fi fost nevoită să-şi câştige pâinea muncind, iar nici decum pentru nepoată-sa, fiica unor oameni bogaţi şi în legături de prietenie cu atâţia nobili străini. Tanti Adelaide socotea că este deajuns ca domnişoara Ruxandra să înveţe cât mai bine toate dansurile moderne, să ştie să cânte la pian, să înveţe a vorbi două, trei limbi străine, să înveţe unele sporturi ca patinajul, skyul, volley-ballul, basket-ballul sau cum le mai spune, să se îmbrace după moda cea mai nouă şi să fie cât mai cochetă.

Cu alte cuvinte, Tanti Adelaide vroia să facă din domnişoara Ruxandra o păpuşă frumoasă, dar nefolositoare, pe când domnişoara Ruxandra ţinea să aibă un rost în viaţă şi să fie pregătită pentru a-şi croi singură un drum în caz că — cine ştie prin ce lovituri ale soartei — părinţii săi n'ar mai fi oameni cu avere. Şi mai presus de orice, ţinea să fie o bună Română, iubindu-şi Ţara, limba, datinile româneşti şi mândrindu-se cu tot ce este românesc.

Precum vedem, între mătuşă şi nepoată era o nepotrivire isbitoare. Se cade însă să spunem că domnişoara Ruxandra era sprijinită şi sfătuită pe dru-

mul drept şi sănătos, pe care mergea, de cealaltă mătuşă a ei, Tanti Smaranda, şi de d. Dinu Tornea, bunicul ei după mamă.

Ca şi Tanti Adelaide, şi Tanti Smaranda era văduvă, numai că soţul ei nu fusese vreun străin adus în Ţară de cine ştie ce vânturi, ci fusese un ofiţer român, care slujise cu cinste şi credinţă Ţara, Regele şi neamul. La moarte, nu-i lăsase altă avere decât pensia şi un nume, care era pomenit cu un sentiment de pietate de toţi câţi îl cunoscuseră. Neavând copii şi, pe deasupra, ducând un traiu modest, din care orice lux era isgonit, ca şi orice risipă, Tanti Smaranda putea cu pensia ce primea să-şi împlinească toate nevoile traiului, ba chiar şi să vină în ajutorul unor familii nevoiaşe din cartierul în care locuia.

Tocmai aceste însuşiri săpaseră o prăpastie între dânsa şi soră-sa Adelaida. Aceasta din urmă era furioasă, mai ales pentrucă „pârlita de Smaranda", cum îi spunea ea, se încăpăţâna să vorbească româneşte, ori de câte ori venea în vizită la fratele lor Ion Măleanu şi când găsea la acesta pe „nobilii" străini, despre care a fost mai sus vorba. Mai era furioasă, pentrucă vedea că soră-sa Smaranda are trecere şi înrâurire asupra domnişoarei Ruxandra, în care căuta să întărească pornirile bune şi sentimentele de dragoste pentru Ţară şi neam şi sentimentele de mândrie românească.

Nu mai puţin furioasă era şi pe bătrânul Dinu Tornea, tatăl doamnei Măleanu.

D. Dinu Tornea, om cu o cultură aleasă, făcuse în tinereţe studii serioase şi isbutise să vorbească fără greşeli şi cu accentul propriu fiecărei limbi, limbile germană, franceză şi engleză. Insă nimeni şi nimic nu l-ar fi putut hotărî să vorbească în vreuna din aceste limbi cu vreun Român. „E o ruşine neiertată, zicea el, ca noi, Românii, să nesocotim şi să dispreţuim frumoasa şi dulcea noastră limbă".

Ceva mai mult. Ţinea să vorbească româneşte şi cu străinii, care se găseau mai de mult în Ţară. „E o datorie pentru dânşii, zicea el, să înveţe limba Ţării, care îi găzdueşte şi le dă putinţa să câştige averi frumuşele. Măcar cu atâta să arate, că nu sunt prea nerecunoscători".

Iată din ce stofă era croit bătrânul Dinu Tornea. Inţelegem acum uşor în ce direcţie căuta el să îndrumeze educaţia şi să formeze sentimentele nepoţilor săi Ruxandra şi micul Traian. Dar tot atât de uşor înţelegem supărarea, ca să nu zicem ura ce nutrea împotriva lui Tanti Adelaida.

Pe de altă parte, este drept să spunem că nu-i întâlnea des la soţii Măleanu, în zilele şi serile când aceştia aveau ca invitaţi pe „nobilii" străini. Tanti Smaranda nu prea era invitată, iar d. Dinu Tornea nu vroia să meargă, deoarece îi făcea rău chiar vederea acelor străini, a căror nobleţă se arăta în faptul că trăiau mai mult pe spinarea ginerelui său.

4. La sărbătorirea micului Traian Măleanu

O zi mare şi însemnată pentru familia Măleanu: micul Traian, căruia d. Jean Maleano, tatăl său, îi spunea „Trajan", împlinea vârsta de cinci anişori. Fiind singurul lor băiat, deci singurul moştenitor al numelui de familie, această dată trebuia sărbătorită cu alaiu cât mai mare, între altele, cu un banchet, de care să se vorbească multă vreme şi despre care să scrie şi ziarele. Bine înţeles, micul sărbătorit ar fi primit daruri cât mai multe şi mai bogate.

Dar în ziua sărbătorirei avea şi el ceva de făcut, ceva care să arate musafirilor cât de inteligent este şi prin aceasta să măgulească mândria părinţilor săi şi în deosebi a tatălui său. Se hotărîse ca la sfârşitul banchetului, micul Traian să spună câteva versuri, în care să mulţumească oaspeţilor şi să asigure pe părinţi de dragostea şi recunoştinţa ce le poartă. Aceste versuri, cum se înţelege aproape dela sine, trebuiau spuse într'o limbă străină. Româneşte n'ar fi avut vreun farmec şi n'ar fi înţelese de „prietenii nobili", care n'ar fi putut lipsi dela banchet. Aşa erau convinşi, în scrânteala lor, d. Jean Maleano şi Tanti Adelaide.

Versurile au fost găsite într'o carte de poezii pentru copiii mici, numai că din pricina vârstei sale Traian nu ştia încă să citească. Dar nu de florile mărului avea el o guvernantă. Multe zile mai înainte de ziua sărbătorirei, guvernanta i le spunea şi repeta de zeci de ori, punându-l şi pe el să spună şi să repete după dânsa. Aşa s'a ajuns ca, în sfârşit, micul Traian să le înveţe pe de rost, fără să ştie ce anume înseamnă.

Insă d. Jean Maleano ţinea ca şi fiică-sa Ruxandra, căreia el îi spunea Roxanne, să-şi arate iscusinţa. I-a cerut, aşa dar, ca, după ce Traian spune versurile, ea să cânte din gură, fiindcă avea o voce destul de frumoasă, şi să cânte şi la pian, în care era destul de îndemânatecă. „Dar, Roxanne, îi mai zise el, să nu care cumva să cânţi româneşte, aşa cum ai obiceiul, ci din bucăţile marilor compozitori străini.

— Am să cânt ceea ce ştiu mai bine şi ceea ce îmi place mai mult", se mărgini să răspundă domnişoara Ruxandra.

O muncă obositoare pentru d. Măleanu, deoarece soţia sa, fiind cam suferindă, nu se amesteca, a fost alcătuirea programului sărbătorirei şi facerea

listei de persoane, care trebuiau invitate. Bătrânul Dinu Tornea şi domnişoara Ruxandra, pe care d. Măleanu a binevoit să-i întrebe, însă mai mult de formă, au fost amândoi de părere că nu trebuesc invitate pentru această sărbătoare de familie decât rudele de aproape şi câţiva copii de vârsta lui Traian.

Domnul Măleanu nu fu mulţumit de aceste propuneri, iar Tanti Adelaida, care era de faţă, se făcu foc de mânie. „Vroiţi, strigă ea, să facem o serbare de mitocani ? Dacă-i aşa, să aducem şi un taraf de lăutari, ca să cânte hore şi sârbe.

— Va fi foarte bine, se grăbi d. Dinu Tornea să răspundă. Da, să aducem şi un taraf de lăutari, ca să ne cânte cântece româneşti, care merg drept la inimă, iar nu miorlăieli, din care nu înţelegem nimic.

— N'ai fi înţelegând dumneata !" îi aruncă dela obraz Tanti Adelaida din ce în ce mai aprinsă de mânie. Apoi, adăugă : „Dacă e vorba de astfel de sărbătoare, pe mine să mă ştergeţi din lista invitaţilor. Eu sunt crescută într'o societate aleasă.

—— Zi mai bine într'o societate scrântită !" zise d. Dinu Tornea, care începuse să-şi piardă răbdarea. De altfel, nici n'a mai stat să discute program şi listă de persoane, care trebuiau invitate, ci a plecat zicând : „Văd că aici nu se ţine seamă de părerea bătrânilor, care simt româneşte". A avut însă grija ca, la plecare, să facă nepoatei sale Ruxandra un semn, să meargă după el.

Domnişoara Ruxandra ieşi şi retrăgându-se cu bunicul ei într'o altă cameră, puseră la cale o surpriză, de care au fost amândoi mulţumiţi.

A rămas, aşa dar, ca d. Jean Maleano şi Tanti Adelaide să alcătuiască ei doi programul serbării şi lista invitaţilor. Din vreo patruzeci de invitaţi, abia dacă patru erau Români. Cu nume şi feluri de mâncări străine a fost întocmită şi lista de mâncare, iar Tanti Adelaide a promis să aducă şi două artiste străine, care să cânte.

In sfârşit, iată sosită şi ziua serbării. Prietenii „nobili" ai domnului Jean Maleano s'au grăbit să vină printre cei dintâi. Lucru curios însă, că aceşti oameni, care ziceau că acasă la ei au averi fără număr, veneau, unii pe jos, alţii cu tramvaiul şi numai vreo doi, trei dintr'înşii au fost văzuţi venind în automobile de piaţă. Curios, deasemenea, că ei, care de câteva ori pe săptămână luau masa la familia Măleanu şi care foarte des se împrumutau dela d. Măleanu cu sume destul de frumuşele, veneau cu mâinile goale, adică n'aduceau nici un dar pentru micul sărbătorit. „Nu cunoşteam obiceiurile de aici, aşa că n'am ştiut ce daruri ar fi fost potrivite", zise unul dintr'înşii.

Darurile ce a primit Traian cu prilejul împlinirii celor cinci ani au fost dela părinţii săi, dela soră-sa, dela bunicul său d. Dinu Tornea şi dela cele două mătuşi ale sale.

Tanti Adelaide îi aduse o cărticică străină cu poveşti, pe când Tanti Smaranda îi aduse un costumaş, un căluţ de lemn şi un avion. A mai primit daruri dela puţinii Români, care fuseseră invitaţi la masă.

Insă, dacă „nobilii" invitaţi străini veniseră, în ce priveşte darurile, cu mâinile goale, în schimb, aduseseră o poftă nesăţioasă de mâncat şi de băut

şi o poftă tot atât de mare de vorbă. Se îndopau, parcă ar fi fost flămânzi de o săptămână, şi beau, parcă fiecare dintr'înşii ar fi avut câte un burete în stomac.

Să-i fi auzit însă cum le mergea gura, când, la sfârşitul mesei, a venit rândul urărilor ce trebuiau făcute pentru micul Traian. Care de care se căsnea să vorbească mai mult, să facă gesturi mai mari şi să se arate cu vorba prieten cât mai devotat al familiei Măleanu şi să spună că sunt gata la orice jertfe.

Fireşte, micul Traian n'a înţeles nimic din toată această vorbărie în care

Lăutari români cântând la sărbătorirea lui Traian

nu era niciun pic de sinceritate. Doar niciunul dintr'înşii nu vorbise româneşte. A înţeles însă atunci când bătrânul Dinu Tornea, luându-l în braţe şi sărutându-l pe amândoi obrajii, i-a vorbit cu un accent în care intra multă înduioşare, dar şi nu puţină supărare pentru toată atmosfera de străinism din juru-i.

„Ascultă, nepoţelule, îi zise el. Iţi doresc să creşti mare şi sănătos, dar să fii cât mai bun Român şi cât mai mândru că eşti Român. Să iubeşti Ţara noastră, neamul nostru românesc şi să-ţi fie cât mai dragă dulcea şi frumoasa noastră limbă românească. Să nu-ţi poceşti numele, dându-i o formă străină, şi să ţii totdeauna cu Românii. Aşa îţi doresc eu, bunicul tău, iar pe lângă jucăriile ce ţi-am adus, primeşte din parte-mi şi darul acesta".

Şi d. Dinu Tornea scoase din buzunar un carnet, în care se arăta că depusese la C. E. C., (Casa Naţională de Economii) suma de zece mii de lei.

„Aceşti bani, adăugă el, să fie temelia capitalului tău. Acum eşti încă prea mic. Totuşi obişnueşte-te de pe acum cu economia şi gândeşte-te că picătură cu picătură se face balta mare. Când tăticul tău, mămica ta, mătuşele tale sau eu îţi dăruim ceva bani, nu te grăbi să-i cheltueşti pe lucruri, de care n'ai nevoie, ci depune-i la C. E. C. şi fă să sporească suma ce ţi-am dăruit astăzi. Vei vedea cum, trecând anii, se vor înmulţi şi banii".

Cuvântarea bătrânului Dinu Tornea nu fu ascultată cu plăcere de „nobilii" străini, nici de d. Măleanu şi cu atât mai puţin de Tanti Adelaide. Cât despre Tanti Smaranda şi domnişoara Ruxandra, ele nu mai puteau de bucurie. Ba chiar domnişoara Ruxandra nu se putu stăpâni, ci ridicându-se dela locul ei, merse, îl îmbrăţişă şi-i zise: „Să trăeşti, tată mare! Dumnezeu să te ţie câţi mai mulţi ani în viaţă!"

Iată însă că micul Traian a fost cocoţat pe un scaun, ca să-şi spună „poezeaua" ce învăţase cu guvernanta străină. Dar, fie din pricina că se ruşinase de atâta lume, care îl privea, fie din altă pricină, n'a putut spune decât două versuri — şi acelea bâlbâite şi ciuntite. Guvernanta se făcuse toată roşie.

Insă acum veni surpriza neaşteptată, lovitura cea mare, pusă la cale în secret de d. Dinu Tornea şi domnişoara Ruxandra. Bătrânul Dinu Tornea spuse ceva la ureche unui servitor, acesta ieşi îndată din sala de mâncare, pentru ca după vreo două minute să intre în sală un grup de copii, urmat de un taraf de lăutari.

In faţa acestei surprize, la care nu se aştepta nimeni, doamna Măleanu, domnul Măleanu şi toţi oaspeţii rămaseră cu gura căscată, pe când Tanti Adelaide se făcuse verde la faţă. „Ce înseamnă?..." dar nu i se lăsă timp să-şi isprăvească vorba, deoarece, la un semn al bătrânului Dinu, copiii, lăutarii, el însuşi şi domnişoara Ruxandra, ai cărei ochi străluceau de bucurie, porniră dintr'odată să cânte:

„Deşteaptă-te, Române,
din somnul cel de moarte".

Frumoasa voce a domnişoarei Ruxandra se deosibea printre celelalte voci, acoperindu-le în bună parte.

După acest marş al dorurilor şi speranţelor româneşti, acelaşi cor cântă pentru micul Traian urarea: „Mulţi ani trăiască!" Insă Tanti Adelaide, care stătea parcă pe jăratec, se întoarse spre d. Dinu Tornea şi îl întrebă ursuză şi înţepată, vorbindu-i franţuzeşte, aşa cum obişnuia şi cu gândul de a fi înţeleasă de oaspeţii străini: „S'a terminat cu această comedie, pentru ca artistele ce am adus să ne desfăteze cu cântecele lor frumoase şi să împrăştie impresia neplăcută produsă de strigătele copiilor şi ale lăutarilor?

— Abia am început", răspunse d. Dinu Tornea, care adăugă râzând: „Cât despre artistele străine, pe care ţi-ai dat osteneala să le găseşti şi să le aduci, le poţi chema să-ţi cânte acasă la dumneata".

După aceea, îndreptându-se spre oaspeţi şi mai ales spre „nobilii" oaspeţi străini, zise, vorbind franţuzeşte, ca să fie înţeleşi de dânşii: „Sunteţi într'o

familie românească şi de aceea, nu vă supăraţi, că vroim să petrecem româneşte şi să cântăm româneşte". Şi fără să aştepte consimţimântul lor, de care n'avea nicio nevoie, zise domnişoarei Ruxandra: „Nepoţico dragă, fii bună şi ne cântă doina noastră, pe care o cânţi aşa de frumos.

— Cu toată plăcerea, tată mare", răspunse ea, dând glasului drumul şi fiind însoţită mai încet de taraful de lăutari. Când a isprăvit, d. Dinu Tornea şi Tanti Smaranda aveau ochii plini de lacrimi. Erau lacrimi de înduioşare pentru frumuseţea de glas a nepoatei lor, dar şi pentru frumuseţea tristă a doinei noastre, în care poporul român îşi plânge durerile şi suferinţele şi îşi cântă dorurile ce-l frământă. Dacă te-ai fi uitat însă la Tanti Adelaida, ai fi văzut că din ochii ei scapără fulgere de mânie.

De sigur mânia ei nu s'a potolit, când d. Dinu Tornea, care se prefăcuse pentru ziua aceea în capel-maestru, adică într'un conducător de muzică, zise: „Şi acum, să cântăm în cor: „Pe-al nostru steag". Au cântat acest cântec de adâncă simţire românească, ale cărui cuvinte au fost scrise de Andrei Bârseanu, Român din Ardeal, şi a cărui melodie este de compozitorul Ciprian Porumbescu, Român din Bucovina, au mai cântat „Veniţi viteji apărători ai Ţării", al cărui autor este St. O. Iosif, Român din Braşov, dar născut din părinţi Români Macedoneni de origină şi mai multe alte cântece de vitejie şi de duioasă simţire românească.

Atât de simpaticul bătrân Dinu Tornea parcă nu mai era acelaşi om, serios şi potolit, aşa cum îi cerea vârsta. Parcă întinerise cu câteva zeci de ani, parcă se treziseră din nou într'însul entusiasmul şi avântul anilor tineri. Era bucuria că este sărbătorit nepoţelu-i drag, dar era şi bucuria că are prilejul să se răsbune împotriva maimuţăriei a tot ce e străin, maimuţărie căreia căzuse pradă ginerele său Măleanu, împins şi îndemnat de scrântita Tanti Adelaide. Şi mai era o lecţie dată „nobililor" străini, ca să se poarte mai cuviincios şi să fie mai respectuoşi faţă de Ţara Românească, de neamul românesc şi pentru tot ce a făcut acest neam viteaz, isteţ la minte şi călit mai tare decât oţelul prin atâtea suferinţe şi necazuri.

In tot timpul cât se cântau frumoasele, duioasele sau îmbărbătoarele cântece româneşti, d. Jean Maleano, ca să-i mai spunem aşa cum îi place lui mai bine, stătea ca plouat, privea aiurit şi nu scotea un cuvânt, pe când soţia sa, fiica d-lui Dinu Tornea, se mira de entusiasmul tineresc al tatălui său, dar mai mult se bucura de glasul frumos al fiicei sale şi îşi făcea planuri cum ar putea-o mărita mai bine, pe care anume dintre destul de numeroşii tineri, doritori de mâna, dacă nu şi de zestrea Ruxandrei, ar putea alege, pentru ca, pe de o parte, să facă fericirea Ruxandrei, iar, pe de altă parte, să-i asigure şi ei o viaţă cât mai liniştită, cât mai la adăpost de orice frământări şi necazuri.

Linişte, cât mai multă linişte: e tot ce dorea doamna Măleanu, femeie, precum am spus, lipsită de energie, fapt la care, în afară de firea sa, mai contribuia şi sănătatea ei cam şubredă. Dacă ar fi fost să cadă asupra familiei vreo nenorocire, nu doamna Măleanu ar fi avut puterea şi curajul să lupte şi să-i facă faţă.

Să nu uităm însă şi pe Tanti Adelaide, în care, din pricina că bătrânul Dinu Tornea, în înţelegere cu domnişoara Ruxandra, îi stricase tot ce orânduise şi o făcuse de ruşine în faţa „nobililor" străini, mânia clocotea din ce în ce mai năvalnic. Totuşi, fiind o femeie încăpăţânată, n'a vrut să se lase bătută. Aşa, după ce se isprăvise cu cântecele româneşti, se ridică de pe scaun şi zise: „Acum să rugăm pe drăguţele şi talentatele artiste să cânte, ca să ne mai însenineze sufletele".

Dar s'a lăsat şi mai puţin bătut d. Dinu Tornea, care, ridicându-se, de asemenea, de pe scaun, s'a grăbit să răspundă: „Pot cânta pentru domniile voastre, căci Ruxandra, nepoţelul Traian, copiii, lăutarii şi eu ieşim în grădină, pentru ca Traian să stea mai mult cu copiii, să se joace cu dânşii şi să-i mai ospăteze".

Zicând acestea, ieşi urmat de toţi pe câţi îi numise şi de Tanti Smaranda, care a zis, vorbind sfioasă, aşa cum era felu-i: „Mă simt şi eu mai bine cu nepoţeii mei şi acolo unde se vorbeşte şi se cântă româneşte.

— Eşti o tâmpită!" îi aruncă dela obraz Tanti Adelaide, pentru care noua faptă a d-lui Dinu Tornea era o nouă lovitură ce i se dădea.

Nici doamna Ioana, soţia d-lui Măleanu, nu rămase în salon, unde fură poftiţi oaspeţii, după ce isprăviseră cu masa. Vroia să meargă şi ea în grădină, adică acolo unde erau copiii ei şi tatăl ei. Insă, n'avu acest curaj. Se temea că supără pe soţul său, dar se temea mai mult de gura furioasei Tanti Adelaide. De aceea, făcu altceva. Işi ceru iertare, spunând că nu se simte tocmai bine şi se retrase în camera sa.

Rămaseră deci, ca să stea de vorbă cu oaspeţii şi să-i distreze, d. Măleanu şi Tanti Adelaide, numai că tot ce se petrecuse până acum, făcea să nu mai fie însufleţire şi voie bună. Nu mergea conversaţia şi nici încercările artistelor străine de a răspândi, prin cântecele lor, oare care veselie nu isbuteau. Apoi, râsetele pline şi cântecele voioase ce veneau din grădină, unde se petrecea în lege, în loc să înveselească pe cei din salon, îi posomorau şi îi întunecau mai rău.

Şi aşa, mai de vreme decât s'ar fi cuvenit şi decât ar fi avut de gând, musafirii au început să plece unul după altul. Ca un amănunt ce îşi are greutatea, prietenii „nobili" ai domnului Măleanu au plecat cu automobilul acestuia, automobil care a trebuit să facă de mai multe ori drumul dela casa d-lui Măleanu şi până la locuinţele fiecăruia din aceşti „nobili".

După plecarea tututor oaspeţilor, Tanti Adelaide, care rămăsese singură în salon cu d. Măleanu — ştim că îi era frate — zise acestuia: „Jeane, purtarea de azi a socrului tău a fost o mitocănie fără seamăn. Nici mai mult nici mai puţin, te-a făcut de râs şi de ruşine faţă de prietenii tăi atât de distinşi. N'ar trebui să înghiţi şi să-i ierţi această palmă. Tu eşti doar stăpânul casei".

Insă, pe când Tanti Adelaide vorbea şi-l aţâţa în felul acesta împotriva d-lui Dinu Tornea, iată că un servitor dete d-lui Măleanu o scrisoare. De pe plic, se vedea că este dela o Bancă. Domnul Măleanu o deschise, dar dela primele rânduri îngălbeni la faţă şi mâinile începură să-i tremure.

5. Cea dintâi durere a domnişoarei Ruxandra

Banchetul şi serbarea, despre care a fost vorba în capitolul de mai înainte, s'au sfârşit printr'o lovitură grea şi foarte dureroasă primită de d. Măleanu. Lovitura a fost scrisoarea ce primise dela Bancă îndată după plecarea oaspeţilor.

In această scrisoare, Banca îi dădea vestea, că el pierduse într'o singură zi frumuşica sumă de cinci milioane de lei. Pierderea se datora acţiunilor cumpărate de d. Măleanu în săptămânile din urmă. Erau nişte acţiuni ale unei societăţi străine, care zicea că descoperise nu mai ştim în ce ţară nişte mine de aur şi de argint de o bogăţie fără seamăn. In reclama făcută, această societate promitea câştiguri de cel puţin o mie la sută celor ce ar vrea să bage capital în întreprindere.

E drept că Banca, dela care d. Măleanu primise scrisoarea, îi atrăsese la timp băgarea de seamă să nu se grăbească a pune bani, ci să aştepte să se vadă în ce măsură societatea străină, care făcea atâta reclamă şi promitea câştiguri aşa de mari, era serioasă şi solidă. In loc să asculte de sfatul cuminte al Băncii, el, ispitit de a-şi vedea dintr'odată înzecită suma de cinci milioane, a ascultat de îndemnurile unora din „nobilii" săi prieteni străini şi s'a hotărît să cumpere acţiuni pentru suma de cinci milioane de lei. Acum, Banca îi aducea la cunoştinţă, că aşa zisa societate străină nu era alt ceva decât o bandă de escroci şi tâlhari, care fuseseră prinşi şi osândiţi la mai mulţi ani puşcărie de tribunalele din ţara lor şi că, prin urmare, minele de aur şi argint nu existau decât în închipuire. Domnul Măleanu pierdea, aşa dar, întreaga sumă de cinci milioane.

Insă, aşa cum se întâmplă aproape totdeauna cu oamenii, care nu-şi văd serios de treburi şi se iau după sfaturile şi spusele altora, când începe pentru dânşii povârnişul, cu greu se mai pot opri. Se cunoaşte doar zicătoarea, că o nenorocire nu vine niciodată singură. Aşa s'a întâmplat şi cu d. Măleanu, om cheltuitor până la risipă şi care nu vroia să se ostenească a ţine socoteala dreaptă a cheltuelilor ce făcea şi a veniturilor ce avea. Pentru plăcerea de a se vedea înconjurat de atâţia „nobili" străini, care erau foarte darnici cu laudele şi linguşirile, urmate totdeauna de o cerere de împrumut, d. Măleanu dădea

mereu ospeţe, precum nu refuza cererile de împrumut sau semnătura pe poliţe prin care se făcea girant pentru prietenii săi.

Se înţelege dela sine, că aceşti prieteni cu nume aşa de nobile şi cu titluri aşa de lungi şi care ziceau că acasă la ei au averi, cărora nici ei nu le ştiau socoteala, ar fi socotit ca o înjosire pentru dânşii să se împrumute cu sume mici, bunăoară, cu un fleac de câteva mii de lei. Când cereau direct dela d. Măleanu sau când îi făceau „cinstea" să-l roage să le garanteze împrumuturile ce luau dela Bănci, sumele împrumutate începeau dela cel puţin cincizeci de mii de lei.

Aveau însă grija ca de fiecare dată să asigure pe d. Măleanu — pe scumpul lor prieten Jean Maleano, cum îi spuneau ei — că îi vor înapoia banii şi cu dobânda cuvenită chiar în ziua în care vor primi dela Băncile din ţara lor sumele ce aşteptau să le sosească. Unul zicea că aşteaptă să i se trimită o sumă de două sau trei milioane, altul de patru milioane, altul spunea că e pe drum o sumă de cinci milioane.

Toate aceste sume erau „pe drum", dar treceau săptămâni, treceau şi luni, milioanele însă tot pe drum rămâneau şi nu mai soseau odată. Domnul Măleanu continua să dea bani cu împrumut şi să plătească datoriile făcute pe garanţia sa de către „nobilii" prieteni străini.

In zadar socrul său d. Dinu Tornea, om cu judecată sănătoasă şi care ştia să cântărească pe oameni, îi spunea şi îi repeta: „Omule, vino-ţi în fire, că te aşteaptă prăpădul. Inchide acestor aventurieri, aduşi aici de toate vânturile, şi casa şi punga. Să ştii că din pricina lor îţi vei lăsa copiii pe drumuri".

Domnul Măleanu n'auzea de urechia aceea. Cum am spus, nu se putea opri pe povârnişul, pe care începuse să alunece. Ii invita mereu, îi împrumuta mereu şi plătea mereu poliţele ce garanta. Ba era să mai cadă într'o greşală, ale cărei urmări ar fi fost nenorocite, dacă nu s'ar fi isbit de împotrivirea hotărîtă a domnişoarei Ruxandra. Iată greşala în care era să cadă.

Unul din „nobilii" străini, al cărui nume era compus din cinci sau şase cuvinte, ceruse mâna domnişoarei Ruxandra. Ca vârstă, acest „nobil" trecuse de treizeci şi cinci de ani, pe când domnişoara Ruxandra nu împlinise nici şaptesprezece ani. Cu toată această deosebire de vârstă şi cu toate că „nobilul" străin n'avea alte mijloace de traiu decât banii ce lua cu împrumut dela d. Măleanu sau pentru care semnase poliţe d. Măleanu, acesta se grăbise să consimtă cu bucurie. Se simţea măgulit la gândul că va avea cinstea să fie socrul unui nobil.

De aceeaşi părere era şi Tanti Adelaide pe când d. Dinu Tornea era furios, văzând că nepoată-sa, la care ţinea aşa de mult, este în primejdia de a ajunge soţia unui venetic şi calic. Tanti Smaranda, de asemenea, era adânc nemulţumită, numai că de părerea ei d. Măleanu nu ţinea de loc seamă. Cât despre doamna Măleanu, mama domnişoarei Ruxandra, nu dorea nici ea ca fiica ei să se mărite cu un străin fără căpătâiu. Fiind însă lipsită de energie şi frământată mai mult de grija sănătăţii şi liniştei sale, doamna Măleanu nu punea, cum s'ar spune, piciorul în prag, ci lăsa totul în voia soartei şi întâmplării. Se

marginea doar să zică soțului său: „Jeane, nu te grăbi, ca să nu ne pară rău mai târziu".

Bine că domnișoara Ruxandra a avut tăria de caracter să se împotrivească tatălui său și să-i zică: „Mai bine merg la mănăstire, decât să fiu soția unui aventurier".

Din pricina acestei împotriviri hotărîte, „nobilul" străin a trebuit să-și ia tălpășița și să nu mai pună piciorul în casa d-lui Măleanu. Au rămas însă destui alți „nobili", care, ca niște lipitori nesățioase, sugeau averea d-lui Măleanu și trăiau pe spinarea lui.

Zi de zi, treburile mergeau mai prost pentru d. Măleanu. Zi de zi, sporeau

Bătrânul Dlnu Tornea și I. Măleanu, ginerele său

cheltuelile și scădeau veniturile. Se obișnuise omul să cheltuiască fără a socoti și să ducă un traiu de lux, cu automobile pe care le schimba în fiecare an, cu costisitoare călătorii în străinătate, cu banchete și petreceri care se țineau lanț, cu cadouri și împrumuturi ce făcea prietenilor despre care este mereu vorba.

E adevărat, încercase el și să muncească, să facă afaceri de pe urma cărora se aștepta să aibă câștiguri frumoase. Dar fiind lipsit de simțul de pre-

vedere şi de experienţa trebuincioasă, toate afacerile, de care se apucase, se isprăveau cu pierderi destul de mari.

Unul, ale cărui sfaturi i-ar fi fost de folos, era bătrânul Dinu Tornea, socrul său, care avea, de asemenea, o avere frumuşică, însă câştigată prin muncă dârză şi cinstită. Dar urechile d-lui Măleanu erau astupate pentru sfaturile şi poveţele socrului său. In loc să ţină seama de ele, făcea tocmai dimpotrivă.

Totuşi, precum vom vedea ceva mai încolo, d. Dinu Tornea l-a ajutat, jertfindu-şi întreaga avere agonisită printr'o muncă de mai multe zeci de ani. Cum am spus, despre acest ajutor va fi vorba ceva mai încolo. Deocamdată, să povestim o nouă întâmplare, ce s'a încheiat printr'o lovitură din cele mai dureroase pentru domnişoara Ruxandra.

Era puţin timp, după ce domnişoara Ruxandra respinsese cererea în căsătorie a „nobilului" străin, despre care a fost vorba mai sus şi într'o vreme când se credea că d. Măleanu este un mare bogătaş.

Şi iată că într'una din zile, domnişoara Ruxandra este cerută din nou în căsătorie de către un tânăr, care cu puţin mai înainte îşi luase diploma de inginer. Fiu unic la mamă — tatăl său murise de mult — noul inginer nu era om cu avere, însă profesiunea lui îi asigura un viitor destul de frumos. Atunci mamă-sa se gândi, că domnişoara Ruxandra ar fi pentru dânsul o partidă din cele mai bune. Domnul Măleanu, fiind un om bogat, ar putea da fetei sale o zestre frumoasă, afară de averea ce i-ar fi lăsat la moarte.

Cu astfel de gânduri şi socoteli, mama tânărului inginer merse şi ceru pentru fiul ei mâna domnişoarei Ruxandra. Aceasta se grăbi să primească şi stărui pe lângă părinţii săi şi pe lângă bunicul său, ca şi ei să consimtă.

Lămurim aici că graba cu care domnişoara Ruxandra a primit noua cerere în căsătorie nu se datora vreunui sentiment de dragoste sau măcar de simpatie ce ar fi nutrit pentru tânărul inginer. Il cunoştea doar prea puţin. Il întâlnise întâmplător la o serată şi abia dacă schimbase cu el câteva cuvinte. Il cunoştea aşa de puţin, încât nu-şi mai aducea aminte nici de numele lui. Totuşi, a consimţit la cererea ce i se făcuse, întâiu, pentrucă era vorba să se mărite cu un Român şi, al doilea, pentrucă în chipul acesta, scăpa de neplăcerea de a fi cerută din nou de vreun străin.

Pentru aceleaşi pricini, consimţise şi bunicul ei d. Dinu Tornea, care îşi zicea că, la nevoie, ar ajuta el din averea sa pe nouii căsătoriţi. Singurii, care n'au consimţit decât cu mare greutate, au fost d. Măleanu şi Tanti Adelaide. Aceasta, pentrucă în loc de o contesă sau o marchiză, cum sperau şi doreau ei să fie domnişoara Ruxandra în viitor, prin căsătoria ei cu inginerul, devenea o simplă „doamnă Popescu" — Popescu fiind numele de familie al inginerului. Până la urmă însă, au trebuit şi ei să consimtă. S'a făcut logodna şi s'au înţeles ca după şase luni să se facă şi nunta.

Dar mai înainte de a se împlini aceste şase luni, treburile d-lui Măleanu au început să meargă din ce în ce mai prost şi din ce în ce mai repede. Domnul Măleanu aluneca pe povârnişul sărăciei cu toată iuţeala, iar această alunecare nu mai putea fi ţinută ascunsă.

I se protestară câteva polițe, pentru care garantase și nu le putuse plăti la scadență. Ii fusese scoasă la vânzare o moșie ipotecată, i se pusese secvestru pe chiriile caselor și prăvăliilor ce avea la București. Ba chiar două din aceste proprietăți i-au fost scoase în vânzare de către creditori.

Văzând ruina ce-l amenință, d. Măleanu se gândi să facă economii, restrângându-și pre cât cu putință cheltuelile. Vându două din cele trei automobile ce avea, vându o vilă ce avea la țărmul mării, micșoră numărul servitorilor, mai rări mesele și petrecerile ce dădea și se arătă mai sgârcit cu cererile de împrumut ale „nobililor" săi prieteni.

Era însă prea târziu, pentru ca astfel de măsuri să-l poată scăpa de sfârșitul trist spre care mergea cu pași repezi.

In aceste zile triste se nimeri să fie și ziua de naștere a domnișoarei Ruxandra. In toți anii această zi era sărbătorită cu un banchet mare urmat de dans, iar domnișoara Ruxandra era copleșită cu daruri scumpe și frumoase — de sigur, nu din partea „nobililor" străini, care, în loc de un dar cât de mic, îi făceau urări precât de umflate, pe atâta de false.

Insă, domnișoara Ruxandra era acum logodită. Nimic deci mai firesc, decât să se aștepe la un dar — fie și un buchet de flori — dela logodnic și la vizita lui. In loc de logodnic, a venit mama acestuia, doamna Popescu, aducând un buchețel de flori ieftine. Fără să fie întrebată, doamna Popescu a spus că fiul ei n'a putut veni, fiind plecat într'o escursiune cu câțiva prieteni.

„Tocmai de ziua mea a găsit să plece în escursiune ? !" zise mirată și mâhnită domnișoara Ruxandra. Insă doamna Popescu, prefăcându-se că n'a auzit, continuă : „Mi-a spus băiatul să stăm puțin de vorbă despre nuntă. Când ne-am înțeles să facem nunta ?

— A, domnul inginer a uitat când e ziua nunții !" răspunse domnișoara Ruxandra cu un aer de dispreț. Apoi întrebă cu același aer de dispreț : „Nu cumva a uitat că este logodit ?

— Nu, dar, vezi, răspunse încurcată doamna Popescu. O nuntă cere cheltueli mari, mai ales astăzi, când toate lucrurile sunt așa de scumpe. De aceea, n'ar strica, dacă am vorbi puțin și despre zestre, pentrucă, precum știi, vreau să spun că...

— Am înțeles !" îi tăie domnișoara Ruxandra vorba. Și fără să stea pe gânduri, scoase din deget inelul de logodnă, îl puse înaintea doamnei Popescu și îi zise : „Poftim ! Am înțeles că scopul, pentru care ai venit, a fost să spui că vreți să stricați logodna. V'am luat-o înainte și v'am înlesnit sarcina". Apoi ieși din salon și merse să-și plângă durerea în camera sa. Doamna Popescu vru să spună că n'ar fi avut un astfel de gând, dar nu uită ca la plecare să ia inelul.

6. Vremuri de necazuri pentru familia Măleanu

„Dacă până în ziua de 15 ale lunei curente nu plătiți clientului meu datoria de 750.000 de lei cu dobânzile cuvenite, vă vestesc cu părere de rău că va fi scoasă în vânzare casa în care locuiți împreună cu mobilele".

Iată cuprinsul unei scrisori recomandate ce a primit d. Măleanu în dimineața unei zile de miercuri. Precum vedem, această scrisoare trimisă de un avocat cunoscut, avea un conținut scurt de tot, însă impresia ce a produs asupra d-lui Măleanu a fost fulgerătoare. Fiecare cuvânt era ca un cuțit, ce i se înfigea adânc în inimă. Cele câteva rânduri îi arătau prăpastia, în care se prăbușise cu atâta nesocotință. In ele se oglindeau ruina și prăpădul din care își dădea seama, că nu va putea să scape.

Acum, risipitorul Măleanu se căia de viața ce dusese atâția ani de zile, se căia de legăturile ce făcuse cu aventurierii, care se dovediseră a fi niște lipitori nesățioase, se căia că n'ascultase de sfaturile oamenilor de bine și, în primul rând, de sfaturile socrului său Dinu Tornea și simțea o rușine și chiar o remușcare, că împinsese scrânteala până 'ntr'acolo, încât își pocise numele dându-i o formă străină.

Insă pocăința venea prea târziu, așa că nu-i putea fi de vreun folos, precum nu-i puteau fi de vreun folos nici lacrimile ce vărsa pe scrisoarea, pe care continua să o țină în mână. Nici pocăință, nici lacrimi nu-i puteau îmbunătăți starea mai mult de cât nenorocită în care se găsea.

Stătu așa vreo jumătate de oră, încuiat în camera, căreia îi spunea „biroul de lucru", cu toate că nu lucra mai nimic. Până la urmă, căutând să se scuture de adânca descurajare ce-l cuprinsese, își puse întrebarea: „Ce-i de făcut?" Nu era decât o săptămână până în ziua de 15, când i se aducea la cunoștință, că îi va fi scoasă în vânzare casa, dacă până la data aceea nu plătea datoria de 750.000 de lei cu dobânzile ce se strânseseră, ceeace făcea un total de vreo 900.000 de lei. El n'avea de unde să plătească măcar sfertul din această sumă.

Iși luă capul între mâini și se întrebă din nou: „Ce-i de făcut?" Iși zise mai întâiu, că va rupe legăturile cu toți aventurierii, care se împopoțonau cu nume lungi și titluri răsunătoare, că nu-i va primi și că nu le va mai da un ban

cu împrumut. „Din pricina lor am ajuns să mă înstrăinez de oamenii mei şi de tot ce este românesc. De acum, am sfârşit cu aceşti venetici !"

Şi această hotărîre era târzie şi de prisos. „Nobilii" străini făcuseră aşa cum fac şoarecii, când e aproape să se înnece corabia în care îşi aleseseră locuinţa. Fug şi o părăsesc, mai înainte de a se scufunda şi caută să se aciuieze într'alt loc.

Aşa şi ei. Indată ce au văzut că d. Măleanu nu mai este o gâscă bună de jumulit, au început să uite ei înşişi drumul care ducea la casa lui şi la punga

Ion Măleanu mulţumind socrului său Dinu Tornea

lui. Luând pildă dela şoareci, au umblat după alţi „Măleni", care să le deschidă şi casa şi punga.

In afară de aceasta, prin hotărîrea de a nu-i mai primi şi ajuta, d. Măleanu făcea un lucru bun şi înţelept pentru viitor, decât acum nu era vorba de viitor, ci de şapte zile, câte are o săptămână, în care timp trebuia să găsească frumuşica sumă de aproape nouă sute de mii de lei, pentru a-şi scăpa casa şi a scăpa de ruşine.

De aceea, întrebarea căreia trebuia să-i găsească răspuns, era de unde

ar putea găsi această sumă într'un timp atât de scurt. Printre Românii mai cu dare de mână şi care i-ar fi putut veni în ajutor, nu avea prieteni — aceasta din propria sa vină. El doar îi ocolise... A, da, era un Român, singurul Român, care nu l-ar fi lăsat să păţească ruşinea ce-l aştepta. Acest Român nu era altul decât socrul său, bătrânul Dinu Tornea.

Domnul Măleanu mărturisea în sinea sa, că purtarea sa faţă de d. Dinu Tornea lăsase mult de dorit. Nu numai că nu ţinea seamă de sfaturile şi poveţele ce-i dădea acest bătrân cu experienţă şi Român cu dragoste de neam şi Ţară, dar ori de câte ori d. Dinu Tornea venea în vizită, d. Măleanu îi făcea o primire rece, dându-i a înţelege că ar fi mai bucuros să nu vină de loc.

Totuşi, nu era altă nădejde de scăpare decât în d. Dinu Tornea, care precum am spus într'un alt capitol, era un om destul de înstărit şi om care nu cheltuia fără socoteală şi fără nevoie. Domnul Măleanu luă deci hotărîrea să meargă şi să-i ceară suma trebuincioasă pentru plata datoriei. „I-o voi cere ca împrumut, îşi zise el, iar din economiile ce voi face, i-o voi da treptat, treptat înapoi". Nici nu vru să se întrebe în clipele acelea, de unde şi cum va face economii până la nouă sute de mii de lei.

Lăsând ca pentru partea aceasta să-i vie norocul în ajutor, d. Măleanu, fără să spună ceva soţiei şi copiilor despre scrisoarea primită, plecă de acasă şi merse drept la locuinţa socrului său. De ruşinea şi încurcătura în care se găsea, nu avu curajul să-i vorbească şi să-i spună dela început şi făţiş scopul vizitei, ci îi dete scrisoarea cu pricina şi îi zise: „Vezi ce primejdie mă ameninţă".

Bătrânul Dinu Tornea citi repede cuprinsul aşa de scurt al scrisorii, apoi întrebă pe d. Măleanu: „Ai aceşti bani?

— De unde vrei să-i am?" răspunse d. Măleanu oftând şi lăsând privirea în jos.

Domnul Dinu Tornea se purtă acum cu o mărinimie de suflet vrednică de toată admiraţia. Nu-l dojeni pentru traiul de risipă ce dusese până atunci, nu-i pomeni de străinii, care ajutaseră la ruina şi nenorocirea lui, ci în acele clipe îşi aduse aminte de un singur lucru şi anume că Ion Măleanu este soţul fiicei lui şi tatăl iubiţilor lui nepoţei Ruxandra şi Traian. Dacă nu pe el, dar pe fiică-sa şi pe cei doi nepoţi trebuia să-i ajute, era dator să-i ajute şi să-i scape de ruşinea de a se vedea aruncaţi în stradă.

De aceea, se mărgini să spună d-lui Măleanu: „Linişteşte-te. Casa ta nu va fi scoasă în vânzare. Am să stau eu de vorbă cu omul, căruia îi eşti dator".

Domnul Măleanu, care nu se aştepta la atâta mărinimie, se repezi, îmboldit de un sentiment de recunoştinţă, apucă mâna dreaptă a socrului său, o acoperi de sărutări şi lacrimi, apoi zise cu glasul ce-i tremura de înduioşare: „Eşti cel mai mare binefăcător al meu şi singurul om care mă iubeşte cu adevărat.

— Te iubesc, pentrucă îmi iubesc fiica şi nepoţii", îi răspunse scurt d. Dinu Tornea.

Casa d-lui Măleanu n'a fost scoasă în vânzare, însă averea agonisită

cu atâta trudă și cu toată cinstea de d. Dinu Tornea se micșorase cu mai multe sute de mii de lei, „Bine că sunt bătrân, așa că nu mai am mult de trăit !" își zise d. Dinu Tornea a doua zi, după ce „sfătuse de vorbă", ceea ce înseamnă, după ce plătise în întregime suma de aproape nouă sute de mii de lei.

..Dar când vorbise că nu mai are mult de trăit, d. Dinu Tornea avusese parcă o presimțire. Nu după mult, a căpătat, din pricina unei răceli, o pneumonie dublă. Cu toate îngrijirile medicilor și cu toate că fiica-sa doamna Ioana Măleanu și nepoată-sa domnișoara Ruxandra au stat zi și noapte la căpătâiul lui, bolnavul — pe semne și din cauza vârstei înaintate — a închis într'o noapte ochii pe vecie. Prin testamentul ce făcuse mai înainte de a muri, lăsa fiicei sale și nepoților săi Ruxandra și Traian întreaga sa avere, cu condiția să se dea o sută de mii de lei bisericii din parohia sa și o sută de mii pentru a se veni în ajutor copiilor săraci din parohie.

După ce s'au dat aceste sume, s'a văzut că rămâne o avere, care trecea de trei milioane de lei. Precum vedem, era o avere destul de frumoasă, care ajungea să pună la adăpost de lipsuri și necazuri familia d-lui Măleanu..., dacă..., dacă acesta ar fi știut cum să o întrebuințeze sau — mai bine zis — dacă n'ar fi întrebuințat-o de loc, ci ar fi pus-o la o Bancă serioasă, mulțumindu-se cu dobânda. Din nenorocire, lucrurile s'au petrecut într'altfel.

Așa, mai întâiu, vestea despre moștenirea făcută s'a răspândit repede în oraș și a avut câteva urmări. Una din urmări a fost că „nobilii" străini au început să dea din nou d-lui Măleanu târcoale, iar d. Măleanu a avut din nou slăbiciunea să-i primească, să-i ospăteze și să nu le respingă cererile de împrumut. Acest fapt a făcut o gaură măricică în averea moștenită.

O altă urmare a fost o vizită cu totul neașteptată. A fost vizita doamnei Popescu, mama inginerului, despre care știm din capitolul de mai înainte, că se logodise cu domnișoara Ruxandra și că rupsese logodna, din pricina că domnișoara Ruxandra nu mai avea o zestre mare. Acum, când inginerul a aflat că fosta sa logodnică este din nou destul de bogată, s'a și înțeles cu mamă-sa, ca aceasta să meargă și să caute a drege ceea ce stricase.

Și iată-o pe doamna Popescu, făcând pe mironosița, pe femeia care — cum spune o vorbă — nici usturoiu n'a mâncat, nici gura nu-i miroase, că veni într'o după amiazi în vizită la familia Măleanu. Intâmplarea a făcut să fie primită chiar de domnișoara Ruxandra, deoarece doamna Măleanu nu era la ora aceea acasă.

Căsnindu-se să se arate cât mai veselă, doamna Popescu întinse brațele, ca să cuprindă în ele pe domnișoara Ruxandra, și zise : „O, scumpa mea, nu știi cât îmi era dor de tine !" Insă domnișoara Ruxandra, ferindu-se de a fi îmbrățișată, răspunse rece : „Vrei să spui că îți era dor de zestrea mea.

— Vai de mine ! De ce vorbești așa ?" încercă să se apere doamna Popescu, însă domnișoara Ruxandra îi tăie vorba și îi zise : „Despre mine sau despre zestrea mea nu mai avem nimic de vorbit, așa că ți-ai dat de pomană osteneala să vii până aici. De altfel, te rog să mă ierți, că nu pot sta mai mult de vorbă, deoarece sunt așteptată la o prietenă".

Doamna Popescu înțelese acum că, în adevăr, își dăduse de pomană osteneala de a încerca o împăcare. Văzând că nu mai e nimic de făcut, plecă încruntată și plouată. Vizita ei a fost pentru domnișoara Ruxandra doar un prilej, ca să vadă cât de mici la suflet sunt unii oameni și cât sunt lipsiți de caracter.

Intre acestea, moștenirea lăsată de Dinu Tornea scădea și se micșora cu o repeziciune îngrijorătoare. O nouă gaură — și chiar o gaură mare — s'a făcut cu prilejul unei călătorii în străinătate. Hotărîrea pentru această călătorie a fost luată de d. Măleanu, iar prilejul, care era un pretext, l-a găsit în sănătatea cam șubredă a doamnei Măleanu.

„In străinătate, îi zise el, căutând să o convingă, sunt doctori mai buni decât la noi și mai sunt băi și ape minerale, cum n'avem aici în Țară".

Doamna Măleanu, care niciodată nu găsea în ea puterea de a contrazice pe cineva, s'a lăsat ușor convinsă. Cât despre domnișoara Ruxandra, ori de câte ori era vorba de liniștea și sănătatea mamei sale, ea era totdeauna gata la orice jertfă și la orice osteneală. De aceea, nu ea s'ar fi împotrivit unei călătorii de pe urma căreia iubita sa mamă s'ar fi întremat cu totul sau — în tot cazul — s'ar fi făcut mai bine. Și așa, au plecat cu toții în străinătate.

In localitatea din străinătate, în care merseseră, au făcut o ședere de două luni de zile, ceea ce a însemnat o cheltuială mare, mai ales că domnul Măleanu alesese un hotel luxos, deci scump.

In aceeași localitate era și un cazinou, la care se juca pe bani. Dacă unii jucători câștigau, cei mai mulți pierdeau sume mari. Printre aceștia erau unii, care, văzându-se ruinați, nu mai aveau curajul să trăiască, ci își făceau singuri seama.

La acest cazinou a început să meargă și d. Măleanu. „Nu ca să joc și să pierd bani, căută el să liniștească pe ai săi, ci ca să mă mai distrez, uitându-mă la jucători".

Adevărul este că s'a ținut de cuvânt, însă numai două sau trei seri. După aceea, neputându-se împotrivi ispitei, și-a zis: „Ce ar fi, dacă îmi încerc puțin norocul cu o sumă mică de tot?" Norocul l-a ajutat — parcă e mai drept să spunem l-a amăgit — în seara dintâi, făcându-l să câștige câteva sute de lei. Acelaș noroc însă l-a părăsit în serile următoare, când începuse să joace sume din ce în ce mai mari. Juca și pierdea, dar de urîta patimă de a juca înainte nu putuse să se lase, decât atunci când aproape isprăvise cu banii luați din Țară.

Pierderile dela joc au micșorat și mai tare averea lăsată de Dinu Tornea. Când s'au înapoiat în Țară, d. Măleanu a văzut că din întreaga avere nu rămăseseră decât vreo trei sute de mii de lei, care în scurtă vreme au fost cheltuiți. Necazurile și lipsurile începură să bată din nou la poarta d-lui Măleanu și chiar să intre în casă.

7. Moartea lui Ion Măleanu

Cu greu urci un munte, mai ales un munte râpos. De coborît însă, îl cobori foarte repede. Ba uneori mai repede decât ai dori, deoarece se poate întâmpla să-ţi alunece piciorul şi să mergi dearostogolu.

Aşa se întâmplă şi în viaţă. Munceşti din greu, te isbeşti la tot pasul de piedici ce îţi stau în drumul spre isbândă, deseori cazi, te scoli iarăşi şi lupţi înainte, cheltuind toată puterea de muncă şi anii cei mai buni ai vârstei tinere şi mature. In sfârşit, ajungi sus, adică la ceeace ţi-ai pus ca ţintă. Insă, nu sunt puţini cei ce nu ştiu, nu au priceperea trebuincioasă să-şi păstreze locul câştigat cu atâta trudă şi cu atâtea lupte.

Incep greşelile şi începe povârnişul. Dacă a fost nevoie de mulţi ani pentru urcuş, coborîşul se face repede, într'o vreme cum nu se poate mai scurtă.

Cea ce s'a adeverit şi cu d. Ion Măleanu, fiindcă socotim de prisos să-l mai spunem pe numele său franţuzit de Jean Maleano. Ce-i drept, averea ce avusese şi risipise cu atâta nesocotinţă, nu era o avere câştigată de el şi prin munca sa, ci era moştenită dela tătăl său. Tatăl său şi bunicul său, ca şi socrul său, munciseră din greu, pentru ca el să cheltuiască cu o uşurinţă de neiertat.

Oricum, după înapoierea dela călătoria făcută în străinătate, necazurile începură să se îngrămădească din ce în ce mai mult pe capul lui. Aproape nu era zi, ca un creditor să nu bată la poarta casei lui. Aproape nu era săptămână să nu i se protesteze poliţe. Erau poliţe pentru bani luaţi de el însuşi cu împrumut, dar cele mai multe erau poliţe garantate de el pentru bani luaţi cu împrumut de „nobilii" săi prieteni.

Ca să poată plăti aceste datorii, care păreau că nu se mai sfârşesc, d. Măleanu a început să vândă tot ce putea vinde. A vândut o proprietate ce avea la ţară, şi-a vândut automobilul, a vândut din inelele, cerceii şi brăţările doamnei Măleanu, ba chiar într'o zi, domnişoara Ruxandra, fără să i se ceară o astfel de jertfă, a adus un colan preţios, ce avea dela bunică-sa, precum şi celelalte giuvaericale ce primise cadou în cursul anilor, şi îi zise : „Tată, uşurează-mă de aceste nimicuri, cu care n'am ce face".

Această jertfă a domnişoarei Ruxandra şi aerul de nepăsare prefăcută, cu care se silise să vorbească, au fost pentru d. Măleanu ca nişte dureroase

împunsături de cuţit. In acelaşi timp, i-au arătat prăpastia în care se prăbuşise din propria sa vină, adică din pricina vieţii sale nesocotite.

Din nenorocire pentru el şi pentru ai săi, încercările de a ieşi din prăpastie erau prea târzii, aşa că se dovedeau zadarnice. De această prăpastie au fost înghiţite şi giuvaericalele domnişoarei Ruxandra.

Domnul Măleanu s'a văzut constrâns să facă economii aspre şi în casă Din vreo opt servitori, câţi avea în anii de belşug, n'a oprit decât doi, pentru ca puţin mai târziu să se mulţumească cu o singură servitoare pentru toată casa şi familia. Mai drept este că această servitoare nu vroise să plece. Era de mai bine de treizeci de ani în casa familiei Măleanu, aşa că îmbătrânise acolo. Prinsese însă de toţi ai casei o dragoste aşa de mare, încât, în ziua când d. Măleanu i-a spus : „Saito, nenorocirea a căzut pe capul nostru. Nu mai putem să te plătim, aşa că...

— Aşa că nu mă mişc de aici", se grăbi Saita să-i taie vorba şi să adauge : „Vreau să mănânc şi eu din această pâine a nenorocirei. Cât despre plată, să ştiţi că sunt ai voştri toţi banii ce am strâns în viaţă. Nici n'aş fi avut cui să-i las".

Nu tot aşa s'au purtat cele două guvernante străine, dintre care una din ele era la familia Măleanu încă de când domnişoara Ruxandra era o fetiţă de patru anişori. Atunci fusese luată ca profesoară şi guvernantă pentru micuţa Ruxandra, apoi, după trecerea anilor, fusese ţinută şi plătită cu un salariu frumuşel, deşi nu se simţea nicio nevoie de serviciile ei. Făcea doar din când în când slujba de însoţitoare a domnişoarei Ruxandra.

Cealaltă guvernantă era pentru micul Traian.

Când au văzut că familia, în slujba căreia se găseau, sărăceşte, aceste două guvernante, care veniseră fără niciun entuziasm, s'au grăbit să plece fără pic de părere de rău. Au avut totuşi grija să ceară să fie plătite până la zi şi, pe deasupra, să li se mai dea, ca despăgubire, o sumă egală cu salariul pe şase luni a fiecăreia dintre ele. Nu le-a impresionat şi nu le-a înduioşat de loc faptul că pentru a putea plăti această sumă, d. Măleanu a trebuit să vândă o bună parte a mobilierului din salonul de primire.

De altfel, de dimineaţa până seara d. Măleanu nu făcea alt ceva decât să vândă mereu şi să plătească datorii. E adevărat că, făcând aşa, se nutrea cu speranţa, care în curând s'a dovedit o simplă închipuire, de a scăpa măcar casa în care locuia cu familia sa.

A sosit însă ziua în care această speranţă i-a fost spulberată. A sosit ziua în care, tot pentru plata datoriilor, casa era pierdută. Ori o vindea de bună voie, ori de unde nu, i-ar fi fost scoasă în vânzare.

A fost pentru dânsul o lovitură, pe care n'a mai putut-o îndura. Un atac de apoplexie l-a trântit la pat, pentru ca după câteva zile să moară, ducând în mormânt gândul că lasă în urmă-i o familie, pe care o nenorocise el însuşi. Puţină, foarte puţină lume a fost la înmormântarea lui. In deosebi, n'a fost văzut niciunul din „nobilii" străini, care erau nelipsiţi dela mesele lui şi aveau

totdeauna mâna întinsă la punga lui. In afară de membrii familiei, doar câţiva prieteni şi cunoscuţi Români.

Văzând convoiul aşa de puţintel şi dricul, pe care abia dacă erau două sau trei coroane mititele de flori, trecătorii îşi ziceau: „Trebue să fie vreun om sărac".

Da, era înmormântarea unui om sărac sau — mai bine zis — unui om ruinat.

Insă, tocmai când cioclii se pregăteau să coboare în groapă rămăşiţele

„Sultan, a murit tăticu!" zicea printre lacrimi micul Traian

pământeşti ale aceluia care fusese Ion Măleanu, răsună pe neaşteptate în cimitir un urlet puternic şi sfâşietor de câine, pentru ca după câteva clipe un dulău de o mărime neobişnuită şi dintr'un neam de câini, cum prea puţini se văd pe la noi, să sară în groapă, să pună labele pe sicriu şi să continue a urla.

Speriaţi, cioclii se deteră îndărăt. Dar iată că domnişoara Ruxandra, din al cărei ochi lacrimile curgeau fără întrerupere, se apropie mai mult de marginea gropii şi zise cu glasul înnecat de plâns: „Sultan, vino încoa!"

La auzul numelui său şi mai ales la auzul glasului, care îl chema, dulăul ridică mai întâiu capul şi când văzu că-l cheamă domnişoara Ruxandra, ieşi din groapă, începu să se gudure şi să-i lingă mâinile, dar, în acelaşi timp, să arate spre stăpânul său, care zăcea nemişcat în sicriu. Vroia parcă să spună, că acest stăpân nu trebue lăsat în mormânt.

Intre acestea, micul Traian, fraţiorul domnişoarei Ruxandra, despărţindu-se de mamă-sa, care îl ţinea de mână, veni, cuprinse gâtul dulăului cu braţele şi lipindu-şi căpşorul de capul lui Sultan, se porni să plângă şi să zică printre lacrimi: „Sultan, a murit tăticu!"

Răspunsul dulăului fu un urlet, prin care arăta că împărtăşeşte şi el durerea simţită de micul său stăpân.

Cu înmormântarea lui Măleanu s'a isprăvit destul de repede, mai cu seamă că n'a fost întârziată de nicio cuvântare. Cine să vorbească pentru un om, care nu lăsa în urmă-i decât sărăcie şi necazuri şi ce laude să i se aducă unui om, care fusese pricina sărăciei şi necazurilor? Mărginindu-se deci să spună: „Dumnezeu să-l ierte!" sau: „Fie-i ţărâna uşoară!" puţinii care veniseră până la mormânt, s'au grăbit să se înapoieze la casele sau la treburile lor, aşa că atunci când cioclii au aruncat pe groapă cea din urmă lopată de pământ, nu rămăseseră în jurul mormântului decât doamna Măleanu, domnişoara Ruxandra, micul Traian, Tanti Adelaide, Tanti Smaranda — ştim că acestea două erau surorile lui Ion Măleanu — şi... dulăul Sultan.

Cu capetele lăsate în jos şi cu durerea în suflet, au luat şi aceştia drumul înapoi spre casă.

Insă, dacă, prin moartea sa, Ion Măleanu şi-a găsit odihna, de care n'avusese parte în viaţă, pentru familia sa grijile şi necazurile începură să fie mai numeroase şi mai apăsătoare. Şi nu era nimeni, care să ajute această familie, dacă nu cu alt ceva, măcar cu un sfat bun şi cu o îndrumare de folos. Golul se făcea din ce în ce mai mare în jurul familiei Măleanu. Ba — lucru aproape de neaşteptat — cea dintâi, care rărise vizitele, a fost Tanti Adelaide.

Spunând că vederea casei şi a lucrurilor, printre care trăise fratele ei, îi face mult rău, începu să uite drumul ce ducea la această casă, în care ani de zile se învârtise şi se purtase ca o stăpână. In schimb, Tanti Smaranda venea în toate zilele şi... nu venea cu mâinile goale. De când văzuse că în casă începuse să fie lipsă de cele strict trebuincioase traiului zilnic, Tanti Smaranda, care s'a dovedit de un devotament vrednic de toată lauda, aducea câte un pachet, în care era ba zahăr, ba orez, ba ceva untură. Iar ca să nu jignească pe cei pentru care făcea aceste jertfe, ce cam întreceau puterile sale, o auzeai zicând: „Poftim! Măcelarul mi-a trimis carne, fără să-i cer. N'am vrut să i-o trimit înapoi, dar nici nu o pot mânca. Sufer puţin de stomac, aşa că zilele acestea trebue să ţiu regim".

Sau: „Lăptăreasa mi-a adus dela ţară patru chilograme de untură. Eu însă mai am untură, iar dacă o ţin, se strică. De aceea, am oprit două chilograme pentru mine şi v'am adus şi vouă restul. Vă rog să o primiţi, fiindcă îmi

faceţi un serviciu. Mă scăpaţi de munca de a umbla toată ziua cu untura, ca să nu se strice".

Iată cum aducea tot felul de lucruri buna şi devotata Tanti Smaranda. Spunea că n'are ce face cu ele, pe când adevărul este că îşi rupea dela gură şi din pensia ei de văduvă de ofiţer făcea economii aproape de neînchipuit, numai ca să poată veni în ajutorul familiei Măleanu, a cărei stare materială se înrăutăţea, cu o repeziciune de speriat. Răsăreau din toate părţile oameni, dela care răposatul Măleanu se împrumutase cu diferite sume — şi nu erau sume mici — sau cerând plata sumelor luate cu împrumut de „nobilii" străini şi pentru care Ion Măleanu garantase.

Pentru plata datoriilor, s'au dus, înghiţite ca într'o prăpastie fără fund, toate giuvaericalele până la ceasul-broşă al domnişoarei Ruxandra, toate mobilele mai de preţ, toate covoarele, toată argintăria, ba şi multe obiecte, care nu erau de lux.

Fiecare lucru, de care trebuiau să se despartă, sfâşia de durere inima doamnei Măleanu şi îi stârnea şiroaie de lacrimi. Aşa ştia doamna Măleanu să înfrunte loviturile necruţătoare ale soartei neprielnice: cu lacrimi şi tângueli din pricina cărora sănătatea ei plăpândă se şubrezea tot mai mult. Dimpotrivă, domnişoara Ruxandra s'a arătat în acele zile triste de o putere de stăpânire de sine şi de un sânge rece de necrezut pentru vârsta ei aşa de tânără. Mulţi chiar ar fi învinuit-o de nepăsare faţă de nenorocirea ce-i lovea.

Aceştia nu ştiau şi nici nu bănuiau sforţările supraomeneşti ce făcea domnişoara Ruxandra, ca să ascundă într'însa suferinţele ce-i pricinuiau loviturile primite. Nu vroia ca lumea oamenilor străini şi nepăsători să-i plângă de milă. Era prea mândră pentru a simţi nevoia de a fi plânsă şi compătimită.

Mai ales, nu vroia ca mamă-sa să o vadă plângând şi văitându-se. Ştia că aşa ceva i-ar fi înteţit suferinţa şi i-ar fi dărâmat mai rău sănătatea doamnei Măleanu. Apoi, domnişoara Ruxandra îşi mai zicea: „Trebue să am putere şi curaj pentru a munci şi lupta. Trebue să muncesc şi să lupt, ca să şterg lacrimile mamei şi să duc de grijă frăţiorului meu Traian. De tot ce voi putea face eu atârnă liniştea mamei şi viitorul frăţiorului. Dumnezeu îmi va ajuta să-mi îndeplinesc sarcina aceasta".

Aşa se gândea şi aşa îşi făcea curaj domnişoara Ruxandra. Pentru aceste pricini, iar nici de cum din nepăsare, se arăta ea aşa de tare de înger şi căuta să înalţe şi curajul mamei sale. Dar a părăsit-o şi pe dânsa curajul în ziua în care creditorii hotărîseră să le scoată casa în vânzare.

Mai înainte de aceasta s'a întâmplat ceva despre care va fi vorba în capitolul ce urmează.

8. Când suflă vântul nenorocirei

Boala doamnei Măleanu se înrăutăţise într'atâta, în cât medicii ziseră că nu mai poate fi îngrijită acasă şi că trebue dusă la spital fără nicio întârziere. In noaptea din ajunul zilei în care trebuia să fie dusă, bolnava îşi pierduse în câteva rânduri cunoştinţa.

De prisos să spunem că în noaptea aceea domnişoara Ruxandra n'a închis ochii o clipă, ci a stat neclintită la căpătâiul mamei sale. Ce-i drept, nu singură, căci Tanti Smaranda a veghiat şi a stat tot timpul lângă dânsa. Cât despre Tanti Adelaide, ea se mărginise să vină pe înserate, să întrebe în fugă cum îi merge bolnavei şi să spună, când i s'a împărtăşit vestea că a doua zi doamna Măleanu va fi internată la spital: „Da, faceţi foarte bine. Trebuia chiar să o fi dus de mult la spital".

Apoi, fără să spună un cuvânt de încurajare şi mângâiere şi fără să întrebe, dacă au banii trebuincioşi pentru îngrijirea bolnavei la spital, se grăbi să plece zicând: „Imi pare rău că nu pot sta mai mult, dar am o întâlnire cu prietena mea..." şi a spus un nume străin şi răsunător.

Da, Tanti Adelaide nu mai avea acum timp să stea în casa şi la familia lovite de atâtea dureri şi nenorociri. Nu mai avea timp să stea într'o casă din care aproape că nu se mişca în vremea de belşug. Făcea şi ea, aşa cum am spus într'alt capitol că fac şoarecii dintr'o corabie, atunci când văd că acea corabie începe să se înnece. De altfel, plecarea ei a fost primită de domnişoara Ruxandra mai de grabă cu un sentiment de uşurare, decât cu părere de rău. Tanti Adelaide îi trezea doar amintiri, care numai plăcute şi vesele nu erau.

A trecut şi noaptea, de care am pomenit mai sus. Puţin după orele opt de dimineaţă, se auzi clacsonul unei maşini, care se oprise la poarta casei. Era o maşină cu care doamna Măleanu era să fie dusă la spital. Din maşină se coborîră o infirmieră şi doi oameni de serviciu. Aceşti doi oameni trebuiau să ridice din pat pe doamna Măleanu, care nu mai putea sta în picioare, şi să o aşeze la maşină. care era un fel de camionetă lungă, ca să nu zicem un fel de dric.

Iată, cei doi oameni au venit şi sub supravegherea infirmierei, au ridi-

cat încetişor pe bolnavă şi au dus-o să o aşeze la maşină. Văzând cum e purtată şi cum nu face nicio mişcare, unii vecini şi trecătorii pe stradă îşi închipuiră chiar că este moartă. De aceea, bărbaţii s'au descoperit în semn de respect şi atât ei, cât şi femeile şi copiii şi-au făcut semnul crucii şi au zis încet şi cu smerenie: „Dumnezeu să o ierte!"

Se nimerise ca ziua aceea să fie o zi ploioasă. Cădea o ploaie măruntă, şi deasă, o ploaie ce te pătrunde până la oase şi te înclină spre gânduri triste. Maşina, urmărită dela poartă cu ochii scăldaţi în lacrimi ai domnişoarei Ruxandra, ai bunei Tanti Smaranda şi ai micului Traian, porni spre spital.

Pe neaşteptate, răsună un strigăt repetat de câteva ori: „Mamă! Mamă!" şi, în ploaia ce cădea cu nemiluita, un copil o luă la fugă după maşină. Copilul acesta era micul Traian. Sub isbucnirea năvalnică a sentimentului de dragoste pentru mamă-sa, pe care o vedea îndepărtându-se în acea maşină ce semăna cu un dric, Traian, mai înainte ca domnişoara Ruxandra sau Tanti Smaranda să-l observe şi să-l poată opri, se despărţi de ele şi porni fugind, atât cât îl ţineau picioarele. Fugea şi striga într'una cu glasul întretăiat de lacrimi: „Mamă! Mamă!" Uitase că în ajun, atât soră-sa, cât şi mătuşă-sa îl pregătiseră, spunându-i că mămica lui dragă va fi dusă la spital, pentrucă aşa a spus „Nenea doctorul Florian" că se va face iarăşi bine.

La vederea mamei sale, dusă, aşa cum e dus un mort la cimitir, Traian uitase toate acestea şi în mintea lui de copil pusese stăpânire un singur gând: gândul că „mămica" pleacă şi că el rămâne fără dânsa, după ce, cu puţină vreme mai înainte, rămăsese fără tăticu. Acum vroia să meargă şi el cu mămica sau să o facă să se înapoieze acasă.

De aceea, se luă după maşină alergând şi strigând într'una: „Mamă Mamă!"

Maşina însă fugea mult mai iute decât putea el să alerge. Iată că s'a făcut nevăzută la cotitura străzii. Atunci, Traian, fără să bage de seamă că ploaia îl udase până la piele şi că pe stradă se făcuseră băltoace de apă, se lăsă în genunchi şi întinzând braţele spre partea spre care apucase maşina, continua să cheme pe mamă-sa.

Adânc mişcate şi cam zăpăcite de gestul atât de neaşteptat al micului Traian, care, până atunci, se arătase atât de liniştit, domnişoara Ruxandra şi Tanti Smaranda se mărginiră în primele clipe să-l privească, fără să încerce a se lua după dânsul şi a-l aduce înapoi, iar când şi-au venit în fire şi s'au hotărît să-i alerge din urmă şi să-l ajungă, le-o luase alt cineva înainte. Acest „alt cineva" era dulăul Sultan. In câteva sărituri, bunul şi credinciosul câine ajunse pe Traian, alergă alături de el şi se opri, atunci când micul său stăpân căzuse în genunchi. Se lipi de el, îşi puse capul pe umerii lui şi începu să-l lingă pe obraji. Aşa se pricepea el să dea stăpânului său curaj şi să-l aducă mângâiere.

Să se fi încumetat atunci vreo persoană străină să se apropie de Traian, Sultan ar fi sfâşiat pe loc pe îndrăzneţul acela. In loc de o persoană străină, însă, văzu venind în fugă pe domnişoara Ruxandra. Fireşte, Sultan, care ţinea

la dânsa tot aşa de mult, cât ţinea şi la Traian, nu se repezi şi nu-şi arătă colţii, ci, dând din coadă, o privea cu ochii săi în care se citea credinţa şi un devotament, care nu cunoştea nicio margine şi n'aştepta, în schimb altă răsplată decât o vorbă bună şi o mângâiere de prietenie.

...Dar — şi aceasta e una din părţile cele mai triste şi mai dureroase ale întâmplărilor ce povestim — Sultan cel atât de credincios şi devotat, Sultan, care şi-ar fi pus ori când viaţa în primejdie pentru a păzi şi apăra pe stăpânii săi, n'a avut parte să se bucure încă multe zile de iubiţii săi stăpâni. Nevoia aspră a traiului, lipsurile, care, zi de zi, se făceau tot mai mari şi mai greu de îndurat, i-a constrâns pe stăpânii săi să se despartă de el.

Mă grăbesc să spun, că n'a fost vândut, cu toate că se găsiseră doritori de a-l cumpăra, plătind un preţ de mai multe mii de lei. Am spus doar că Sultan, dulău mare şi voinic, era dintr'un neam de câini cum se văd prea puţini la noi. Când a venit cineva să spună domnişoarei Ruxandra, că este cineva care ar da şi douăzeci de mii de lei pe el, domnişoara Ruxandra nu s'a lăsat ispitită de această sumă, ce i-ar fi prins aşa de bine în acele zile de necazuri grele, ci a răspuns, fără să stea o clipă la îndoială : „Sultan nu e de vânzare". Iar micul Traian, care era de faţă, isbucni în lacrimi şi strigă : „Nu-l dau pe Sultan !"

Ca să arate şi mai bine că e hotărît să nu-l dea, îl chemă şi trecându-şi braţele în jurul gâtului lui, îi zise : „Sultane, tu eşti al nostru, tu să stai totdeauna cu noi".

Totuşi, dacă n'a fost vândut — de aşa ceva nu putea fi nici vorbă — frumosul şi mai ales credinciosul dulău a fost dat, a trebuit să fie dat. Nu mai aveau unde să-l ţină, precum nu prea aveau nici cu ce să-l ţină.

Nu mai aveau unde să-l ţină, de oarece trebuiau să părăsească pentru totdeauna casa lor, casa lor aşa de mare şi luxoasă, casă în a cărei curte Sultan îşi avea cuşca în care ar fi fost loc deajuns pentru o locuinţă de om. Trebuiau să o părăsească, fiind scoasă în vânzare. Era cu neputinţă să o scape. Creditorii nu mai vroiau să aştepte, iar domnişoara Ruxandra îşi dădea seama, că ar fi fost fără vreun folos să stărue pe lângă dânşii şi să le ceară o păsuire. Vedea că, oricât ar fi păsuit-o, n'avea de unde să plătească nici măcar a zecea parte din datoriile lăsate de răposatul ei tată. De aceea, a trebuit să se plece nevoiei, şi să consimtă la scoaterea în vânzare a casei. Şi a trebuit să se gândească la un nou adăpost, la o nouă locuinţă pentru ea şi frăţiorul ei Traian. Fireşte, o locuinţă cât mai mică şi mai modestă, mai modestă decât camerele în care locuiau servitorii dela casa părintească.

Se înţelege că la o astfel de locuinţă n'aveau unde să ţină un dulău aşa de mare ca Sultan. Nu l-ar fi primit nici proprietarul casei. De aceea, vrând, nevrând, trebuiau să se despartă de câine, iar fiindcă nu se îndurau să-l vândă, Tanti Smaranda a găsit pe cineva căruia să-l dea în păstrare, ceea ce însemna dreptul pentru stăpânii săi de a-l lua înapoi oricând ar fi vrut sau, cum e mai bine să spunem, atunci când ar fi putut, când ar fi avut loc să-l ţină şi mâncare îndeajuns să-l hrănească.

In privința aceasta, domnișoara Ruxandra nu prea avea speranțe că ar sosi sau, în tot cazul, că ar fi apropiată ziua în care starea lor s'ar fi îmbunătățit așa de mult, încât să aibă o locuință încăpătoare și hrană, ca să prisosească și pentru Sultan. Ca să mai ușureze însă durerea lui Traian, care nu-și mai găsea mângâiere la gândul că va pierde pe câinele, care rămăsese singurul său prieten și devotatul său ocrotitor, domnișoara Ruxandra, înăbușindu-și propria-i durere, zise frățiorului său: „Ai să vezi, Traiane, că îl vom lua înapoi după o lună, cel mult după două luni. Indată ce se face mămica noa-

Familia Măleanu se mută într'o casă mică

stră bine, vom găsi o casă mare și-l vom lua pe Sultan să o păzească și să ne păzească și pe noi. Atunci îl vom iubi mai mult decât îl iubim acum.

— Dar eu acum îl iubesc mai mult decât totdeauna și nu vreau să-l dăm", îi răspundea Traian.

Totuși, Sultan a fost dat. Tanti Smaranda a găsit un măcelar, a cărui prăvălie era la marginea orașului, așa că se putea crede că Sultan n'ar fi nimerit

lesne drumul să vină înapoi acasă. De altfel, nici n'ar fi avut la care casă să meargă, deoarece chiar a doua zi după ce Sultan fusese luat de măcelar, domnişoara Ruxandra şi Traian au părăsit şi ei pentru totdeauna casa părintească, o casă care era a familiei lor de vreo două sute de ani.

N'am zis că şi doamna Măleanu a părăsit casa, pentrucă atunci când s'au întâmplat acestea, ea era încă la spital. E adevărat că se făcuse mai bine şi că medicii spuseseră că se poate înapoia acasă. Insă domnişoara Ruxandra s'a rugat de ei să o mai ţină câteva zile, ca să o scutească de durerea de a pleca în împrejurări aşa de triste dintr'o casă în care trăise în lux şi bogăţie anii cei mai buni din viaţă, precum şi de durerea că din tot mobilierul lor, cu care mai înainte ai fi putut să umpli vagoane întregi, acum nu rămăseseră decât nişte mobile simple şi aşa de puţintele, că nu umpluseră cu ele nicio căruţă.

Noua locuinţă, care fusese găsită aproape de locuinţa bunei Tanti Smaranda, era compusă din trei încăperi, afară de bucătărie. Domnişoara Ruxandra îşi dădea seama că, pentru puterea lor, o astfel de locuinţă era prea mare, adică prea scumpă. Ştia că n'ar fi fost tocmai uşor să plătească regulat chiria destul de urcată. Insă, îşi zise: „Ar fi prea zdrobitor pentru mama, ca ieşind din spital, să se pomenească dintro' dată într'o maghernită din fundul vreunei curţi de mahala, ea care locuise până acum într'o casă ca un palat. Trebuie să o obişnuim treptat cu viaţa de oameni săraci şi necăjiţi. Stăm aci două, trei luni, după aceea, vedem ce-i de făcut".

Fără să-şi piardă vremea în tângueli zadarnice, domnişoara Ruxandra, strângându-şi toată energia de care era capabilă, căută să meargă cât mai bărbăteşte pe noul şi atât de spinosul drum al sărăciei şi necazurilor. Ajutată de Tanti Smaranda şi de Safta, orândui cât mai bine şi mai frumuşel cu putinţă locuinţa cea nouă, alegând pentru mamă-sa camera cea mai mare.

Se zice — şi cu drept cuvânt — că prietenii se cunosc la vreme de nevoie, însă este tot atât de adevărat că la vreme de nevoie şi de necazuri se deosibesc oamenii tari de îngeri, de cei ce n'au puterea să se împotrivească loviturei celei mai uşoare a soartei, oameni a căror împotrivire se mărgineşte la lacrimi şi vaete, care nu-i ajută la nimic.

Prin tăria sufletească, de care a dat dovadă în acele zile aşa de triste şi întunecate, domnişoara Ruxandra putea fi invidiată şi de bărbaţii cei mai tari, de bărbaţii obişnuiţi cu schimbările norocului, cu urcuşurile şi coborîşurile vieţii. Avea într'însa însuşirea preţioasă şi rară de a nu-şi trăda gândurile ce o frământau şi durerile ce o chinuiau, ci de a păstra în orice împrejurare şi faţă de orişicine înfăţişarea liniştită a omului, pentru care viaţa curge în mod normal şi fără sguduiri mari.

O astfel de înfăţişare se silea să aibă, mai ales când mergea la spital să vadă pe mamă-sa, cărela căuta să-i prezinte starea în care se găseau în culori cât mai puţin neplăcute.

9. O întâlnire la cimitir

Mutatul și orânduitul nouei locuințe ceruseră domnișoarei Ruxandra sforțări și osteneli așa de mari, că, la sfârșitul lor, ea se simțea cu totul zdrobită. Cu toate acestea, în prima noapte după mutare, în loc de a căuta odihnă într'un somn mai lung și liniștit, se frământă câteva ore cu întrebarea: „Ce pot face, prin ce fel de muncă aș putea câștiga ceva bani, pentru ca mama să nu ducă lipsă de cele strict trebuincioase și pentru ca frățiorul meu Traian să poată urma înainte la școală?"

Stând culcată în pat își punea mereu această întrebare și se tot frământa în căutarea unui răspuns care să o mulțumească. Uneori își zicea: „O, dacă aș fi fost un băiat, aș fi răsbit mai ușor în viață, aș fi găsit mai repede o ocupație".

Trecuse mult de miezul nopții, când, în sfârșit, a închis ochii ca să doarmă. Se vede că găsise întrebării un răspuns ce căuta.

Dimineața următoare, cel dintâi gând al ei a fost să meargă la cimitir și să se roage la mormântul tatălui său. De obiceiu, nu mergea singură la cimitir, ci uneori era însoțită de Tanti Smaranda, iar de cele mai multe ori de frățiorul ei Traian. In dimineața aceea însă, merse singură. Simțea o nevoie de a sta de vorbă cu tatăl său, fără să fie și alții de față. Cumpără în drum câteva flori și se îndreptă cu pași grăbiți spre cimitir. Se grăbea, deoarece, potrivit celor ce hotărîse în orele de insomnie din noaptea trecută, avea multe de făcut sau, mai bine zis, de încercat în ziua aceea. Spunem pe scurt că prin „multe de făcut", domnișoara Ruxandra înțelegea alergările ce trebuia să facă pentru a-și găsi o ocupație, o slujbă.

Când intră în cimitir și se apropie de mormântul tatălui ei, văzu că la acea oră așa de timpurie, în cimitir mai era cineva, care mersese înaintea ei. In adevăr, la câțiva metri mai încolo, un tânăr îmbrăcat în doliu, așa cum și ea era îmbrăcată, stătea smerit și nemișcat înaintea unui mormânt împodobit cu flori, dar care se cunoștea că este săpat de curând. Și până atunci, domnișoara Ruxandra văzuse, în treacăt și întâmplător pe tânărul acela, dar nu-și oprise asupra lui nici privirile, nici gândul.

Acum însă, când afară de ei doi, nimeni nu mai era în cimitirul așa de

tăcut şi liniştit, domnişoara Ruxandra se gândi că mai sunt şi alţii pe care s'au abătut aripile nenorocirei şi dintr'un sentiment de compătimire, pe care ea o putea înţelege aşa de bine, îşi aruncă privirile asupra tânărului, care se ruga la mormântul ce închidea vreo fiinţă, care trebuie să-i fi fost foarte dragă.

Fusese oare mişcat şi împins de un sentiment asemănător şi tânărul necunoscut? Se prea poate, cum se poate ca o putere tainică, pe care oamenii o simt, dar încă nu pot să şi-o lămurească în deajuns, face ca doi oameni, deseori aşezaţi la depărtări mari unul de altul, să aibă în aceeaşi clipă aceleaşi gânduri şi aceleaşi sentimente. E un fenomen căruia i s'a dat numele de telepatie.

Oricum o fi cu partea aceasta, fapt este că în clipa în care domnişoara Ruxandra îşi îndreptase privirile asupra tânărului, în aceeaşi clipă îşi îndreptase şi el privirile asupra ei. Aşa dar, privirile lor se întâlniră, iar în aceste priviri se citea compătimirea unuia pentru celălalt.

Era oare această întâlnire de priviri un prim pas spre o apropiere a două suflete deopotrivă de amărite, a două inimi deopotrivă de zdrobite? Să lăsăm deocamdată întrebarea fără răspuns. In tot cazul, e prea devreme să căutăm un răspuns, la care în dimineaţa aceea nu se gândiseră nici domnişoara Ruxandra, nici tânărul îmbrăcat în doliu. De altfel, tânărul, care, precum am spus, venise la cimitir mai devreme, a plecat înaintea ei. E adevărat că, aproape fără să vrea şi fără să-şi dea seama, la plecare, şi-a oprit destulă vreme privirile asupra domnişoarei Ruxandra, iar un străin, care l-ar fi observat, ar fi văzut că i se înseninează figura şi că ochii îi sunt mai puţin trişti. Insă domnişoara Ruxandra, care se ruga în genunchi la mormântul tatălui ei, nu observase şi nu văzuse nimic. Nu băgase de seamă nici când a plecat tânărul.

Ea, din ai cărei ochi frumoşi picurau lacrimi, se ruga încet şi zicea: „Tată, ajută-mi şi roagă pe bunul Dumnezeu să mă ajute şi să-mi îndrumeze paşii în viaţă. Să mă ajute, ca să fac pe mama să nu mai plângă, ci să aibă parte de zile liniştite la bătrâneţe şi să mă ajute să asigur fraţiorului meu un viitor mai bun". Işi făcu apoi de trei ori semnul crucii, potrivi candela dela mormânt, ca să nu se stingă şi porni să plece. Dar o dorinţă, căreia nu se putea împotrivi, o făcu să se abată din drum şi să treacă pe la mormântul, la care fusese tânărul. Vroia să afle cine se odihneşte în acel mormânt.

Pe crucea, care era încă de lemn, citi numele unei femei, iar după data de naştere, aşa după cum era scrisă pe cruce, îşi închipui — şi cu drept cuvânt — că acea femeie trebuie să fi fost mama tânărului. Orfan de mamă la o vârstă, când sfaturile şi îngrijirea mamei sunt încă aşa de preţioase!

Se închină şi la acest mormânt, apoi îi veni un gând sau — mai bine zis — două gânduri. Ii veni mai întâi gândul să ia câteva flori de pe mormântul tatălui ei şi să le pună pe mormântul în care zăcea mama tânărului. „Cred că tata, pe al cărui mormânt sunt flori îndeajuns, nu se va supăra pentru această faptă bună", îşi zise ea.

După aceea, se apucă să înfăptuiască al doilea gând ce-i venise. Se apucă anume să potrivească într'o ordine mai bună florile de pe mormântul

femeiei. Din felul cum erau puse și împrăștiate, se vedea că era o treabă pentru care tânărul n'avea priceperea trebuincioasă. Domnișoara Ruxandra le potrivi bine și frumos, mai potrivi și candela, apoi plecă să iasă din cimitir.

Nu știa însă că pe când se îngrijea de acest mormânt străin, era cineva, care o privea năpădit de o adâncă înduioșare și cu ochii împăienjeniți de lacrimi. Acest „cineva" era tânărul de odinioară, era fiul aceleia al cărei mor-

Domnișoara Ruxandra rugându-se la mormântul tatălui său

mânt fusese împodobit cu flori și îngrijit de domnișoara Ruxandra. Când ajunsese la poarta cimitirului, acest tânăr se oprise și se întorsese, vrând să mai arunce o privire asupra mormântului mamei sale. Și atunci, mai întâiu, spre marea sa uimire, apoi spre nespusa sa înduioșare, văzu cum domnișoara

Ruxandra aduce flori pe acest mormânt, care îi era lui aşa de scump şi sfânt, cum se închină şi cum stă să-l îngrijească.

Văzând aceasta, tânărul a rămas ca pironit locului. Pentru întâia oară mormântul mamei sale era vizitat şi îngrijit de o altă persoană afară de el însuşi. Nu pleacă, nu se îndură să plece, ci aşteptă să vie şi domnişoara Ruxandra. Fireşte, el nu-i ştia numele, n'avea de unde să-l ştie. Doar nu vorbiseră niciodată, nici nu se salutaseră măcar. Toată cunoştinţa dintre ei doi se mărginea la privirile lor ce, din întâmplare, se întâlniseră pentru câteva clipe.

Şi iată că domnişoara Ruxandra a venit şi a rămas cam surprinsă, văzând că tânărul este încă acolo. Cam surprinsă şi cam ruşinată, căci o străbătu gândul că, poate, o văzuse când s'a dus la mormântul mamei lui.

Ţinând privirile spre pământ, voi să treacă înainte, dar tânărul se apropie de dânsa şi cu un glas, care îi tremura, îi zise sfios: „Vă mulţumesc din tot sufletul, domnişoară, pentru ceea ce aţi făcut pentru mormântul mamei mele".

Va să zică, se adeverea ceea ce ea bănuise: tânărul o văzuse. Acum se simţi şi mai ruşinată. Ea, care, de obiceiu, nu se pierdea cu firea, se intimidă în aşa măsură, încât nu putu găsi cuvinte să răspundă. Stătu câteva clipe tăcută, pentru ca, în sfârşit, să poată zice: „N'am făcut aproape nimic".

Conversaţia între ei doi se mărgini la atâta. Fără să ştie unul de celălalt alt ceva, decât că amândoi au de plâns câte o fiinţă, care le-a fost aşa de scumpă, se despărţiră la poarta cimitirului, fiecare apucând pe un drum deosebit, dar fiecare simţind parcă o nevoie sufletească de a se cunoaşte mai bine şi de a-şi împărtăşi unul altuia durerile şi necazurile.

Nu ştim unde s'a dus tânărul. Ştim însă că domnişoara Ruxandra a luat drumul, care ducea la spitalul unde era mamă-sa. Aşa îşi începea ea ziua: o vizită la cimitir, unde se ruga pe mormântul tatălui ei, ca Dumnezeu să o ocrotească şi să o îndrumeze pe calea dreaptă, după aceea, o vizită la spital, unde se căznea să ridice curajul foarte scăzut al mamei sale şi să-i trezească speranţa în zile mai bune şi mai senine.

La patul de boală al mamei sale, domnişoara Ruxandra îşi desfăşura planurile şi îşi povestea gândurile făurite în orele de insomnie din cursul nopţii. Lua mâinile bolnavei între ale sale şi o auzeai zicându-i: „Mamă, fii fără grijă şi nu te teme că nu mai suntem bogaţi. M'am încredinţat că bogăţia nu dă fericirea şi am văzut că oamenii săraci duc o viaţă mai liniştită şi mai mulţumită. E ceva greu la început, până te obişnuieşti cu sărăcia. Insă, când te-ai obişnuit, te simţi destul de bine".

Dar la vizita din ziua aceea, avea să-i împărtăşească o veste şi o hotărîre ce luase în timpul nopţii. Vestea era cu privire la tânărul, pe care îl întâlnise la cimitir. De ce s'a crezut datoare să vorbească mamei sale despre acest tânăr, căruia nu-i ştia măcar numele? Şi de ce, în loc de a vorbi cu sânge rece, aşa cum ai vorbi despre o persoană străină şi care îţi este indiferentă, domnişoara Ruxandra se simţea mişcată, simţea cum se roşeşte şi cum îi tremură glasul?

Iată întrebări cărora nu le-ar fi putut răspunde. S'a înroşit însă până în albul ochilor şi a avut o puternică tresărire, când mamă-sa, privind-o ţintă, a întrebat-o: „Şi n'ai dori să-l cunoşti pe acest tânăr şi să afli cine este?"

Drept răspuns, domnişoara Ruxandra, turburată şi emoţionată, a băiguit ceva din care nu s'a înţeles aproape nimic. Însă graba ce a pus să aducă vorba despre alt ceva şi anume să împărtăşească mamei sale hotărîrea, de care am pomenit mai sus, arăta că nu-i este tocmai la îndemână să continue conversaţia despre tânărul întâlnit la cimitir.

„Mamă, zise ea, azi noapte m'am gândit mult la ce aş putea face, ce aş putea munci, ca să câştig ceva bani. Măcar atât ca să nu fiu în sarcina ta", se grăbi ea să adauge, cu toate că adevărul era că mamă-sa urma să fie în sarcina ei.

Fără să lase mamei sale să spună ceva, mai ales că văzuse pe chipu-i o impresie neplăcută, domnişoara Ruxandra zise mai departe: „M'aş simţi fericită ştiind că îmi câştig pâinea în mod cinstit şi că muncesc şi eu, aşa cum munceşte o lume întreagă. Mamă, a munci nu e nicio ruşine. Dimpotrivă, e un prilej de mândrie. Ce poate fi mai frumos, decât să ştii că nu datorerezi nimănuia nimic şi că nu eşti constrâns să întinzi mâna şi să ceri ajutor şi sprijin dela alţii? Munca te înalţă şi te înnobilează. A sta însă cu braţele încrucişate înseamnă a fi o făptură, care n'are pe lume niciun rost decât a face — cum se spune — umbră pământului.

— Şi de ce fel de muncă vrei să te apuci?" o întrebă mamă-sa speriată şi neliniştită, de oarece ea în viaţa sa de până atunci nu fusese obişnuită să audă astfel de vorbe şi nici nu putuse bănui măcar că fiică-sa, crescută în lux şi belşug, va ajunge într'o zi să fie nevoită să-şi câştige pâinea prin muncă.

La întrebarea doamnei Măleanu, domnişoara Ruxandra răspunse: „Mi-am făcut mai multe planuri. Să caut o slujbă la o societate sau la vreo întreprindere comercială, greutatea este numai că nu cunosc dactilografia şi stenografia, precum de asemenea, ştiu prea puţină contabilitate. Să caut să dau lecţii de muzică sau de limbile străine pe care le cunosc. La nevoie, aş primi şi un loc de casieriţă la...", dar văzând gestul de împotrivire şi impresia de spaimă a mamei sale, se opri şi zise: „Nu, nu vreau să mă fac casieriţă".

10. Domnişoara Ruxandra începe lupta pentru viaţă

După vizita făcută mamei sale la spital, domnişoara Ruxandra se înapoie acasă, vrând să ia mai multe numere din „Universul" în care îşi însemnase cu un creion roşu adresele societăţilor şi persoanelor, care căutau funcţionare sau profesoare. Ba îşi însemnase şi adresele la care se spunea că este liber un loc de casieriţă sau de însoţitoare la copii. Cu toate că, din dorinţa de a linişti pe mamă-sa, îi spusese la spital, că nu va primi un loc de casieriţă la o librărie sau chiar la un cinematograf, era hotărîtă însă să nu respingă nici o astfel de slujbă, care — bine înţeles — n'are în ea nimic înjositor. Ar fi primit să fie şi casieriţă sau însoţitoare la copii, în caz că n'ar fi putut găsi altă ocupaţie.

Frământată de aceste gânduri, mergea ea pe stradă, fără să se uite la dreapta sau la stânga şi fără să dea atenţie la sgomotul din jurul ei. Ba nu dete atenţie nici la străzile pe care mergea, deoarece, în loc să nimerească la locuinţa ce luase cu chirie, se pomeni tocmai la poarta fostei lor vile din bulevard. Işi dete seama de această greşeală fără voie în clipa când vroia să apese pe soneria, care îi era aşa de bine cunoscută.

Se opri uimită şi se zăpăci rău de tot, când un servitor, care robotea prin curtea vilei, veni şi o întrebă: „Pe cine căutaţi, domnişoară?"

Roşindu-se toată, răspunse: „Am greşit", şi se grăbi să se îndepărteze de acea vilă, în care se născuse şi trăise până mai acum câteva zile, dar în care nu mai avea dreptul să intre măcar în curte. Oricum, această greşeală făcută din distracţie o mâhni şi îndureră, iar dacă ar fi fost superstiţioasă, ar fi văzut în ea un semn rău. Acum îşi zise să alunge gândurile, care o făcuseră să greşească drumul, şi să fie mai atentă.

Incepu să se uite la trecători şi să-şi arunce în fugă câte o privire la vitrinele prăvăliilor. La colţuri de stradă şi pe trotoare vedea lucruri şi oameni care o interesau şi, în acelaşi timp, îi întăreau curajul şi hotărîrea ce luase de a munci — de a munci pentru dânsa, pentru mamă-sa şi pentru frăţiorul său Traian. In privinţa lui Traian era hotărîtă ca, dacă nu s'ar putea într'altfel, să se lipsească ea de toate, să mănânce chiar la două zile odată, dar să-l ţină la şcoală, să facă liceul şi, după aceea, să continue la universitate.

Şi ce atrase mai mult atenţia şi interesul domnişoarei Ruxandra din tot ce vedea pe străzile pe care îi era drumul?

Iată, la un colţ de stradă, o fetiţă slabă, palidă, desculţă şi îmbrăcată

într'o rochie care se învechise de mult, căuta să vândă trecătorilor nişte ilustrate cu diferite vederi din Ţară. Feliţa nu întindea mâna la pomană, ci vroia ca bucăţica de pâine să şi-o câştige vânzând în mod cinstit marfa ce avea.

Ceva mai încolo, văzu mergând îndoit sub greaua povară a cartofilor şi alte legume din cobiliţă un băiat de Oltean, căruia — după înfăţişare — nu i-ai fi dat mai mult decât cincisprezece ani. „E încă un copil, îşi zise domnişoara Ruxandra; totuşi, munceşte din greu şi umblă ziua întreagă şi pe soare, şi pe ploaie şi pe frig".

Pe o altă stradă, o bătrână, încovoiată din cauza vârstei sale înaintate, ţinea într'o mână un baston, pe care îşi sprijinea trupu-i slab şi neputincios, pe când în mâna cealaltă ţinea flori, ce căuta să vândă trecătorilor. „Biata bătrână! îşi zise domnişoara Ruxandra. Este la o vârstă, când are atâta nevoie de odihnă, şi totuşi munceşte!"

Muncea, de asemenea, un nenorocit lipsit de vederea ochilor. Rezimat de zidul unei clădiri, sărmanul orb ţinea în mâinile ce-i tremurau, o cutie în care erau creioane, bricege şi alte obiecte. Nici el nu vroia să trăiască din mila şi pomana celor faţă de care soarta a fost prielnică şi darnică.

Vederea acestui sărman lipsit de lumina ochilor trezi în domnişoara Ruxandra sentimente de o compătimire adâncă, dar în acelaşi timp, îi întări hotărîrea de a nu se da înapoi dela muncă şi trudă. „Toată lumea munceşte, îşi zise ea. Muncesc copiii, muncesc persoanele bătrâne, muncesc până şi nenorociţii care n'au ochi, cărora nici nu e drept să li se ceară să muncească, de ce eu, care sunt tânără, sănătoasă, am ochi buni şi am ceva învăţătură, să stau cu braţele încrucişate ca o trântoră, ca un parazit al societăţii?"

Punându-şi această întrebare, simţi o mulţumire şi o bucurie că va intra şi ea în rândurile nesfârşit de mari ale armatei celor ce muncesc pentru ca să trăiască şi care nu văd în muncă o povară, ci o datorie care dă dreptul la viaţă, dă dreptul să păşeşti în viaţă cu fruntea sus şi să nu te ruşinezi de privirile semenilor tăi. Cât p'aci, să strige în stradă: „Trăiască munca!"

Sub stăpânirea unor astfel de sentimente se înapoie acasă, luă numerele din „Universul", ce pusese de o parte, şi merse apoi la mătuşă-sa, la Tanti Smaranda, cu care vroia să se sfătuiască. „Tanti, îi zise ea, să-ţi citesc anunţurile ce mi-am însemnat cu creionul roşu şi să vedem împreună cu ce să încep, la care poartă să bat mai întâiu.

— Cred că ar fi mai bine să mergem amândouă", îi răspunse Tanti Smaranda, care se temea că nepoată-sa, mergând singură, să n'aibă parte de ceva jigniri. Însă domnişoara Ruxandra îi răspunse zâmbind: „Dacă mergem amândouă, vom face o impresie puţin plăcută. Se va crede despre mine că nu mă pot despărţi încă de doica".

Rămase deci înţeles ca domnişoara Ruxandra să meargă singură pe spinosul drum al luptei pentru viaţă. Ajutată de Tanti Smaranda, făcu o listă cu numele, adresele şi felul de slujbe sau ocupaţiuni, despre care era vorba în anunţurile din ziar. Însă, pe când îşi făcea însemnările pe listă, privirile îi

căzură asupra unui anunţ, care îi scăpase necitit. Il citi şi văzu că se căuta o doamnă sau domnişoară ca însoţitoare pentru o fetiţă de doisprezece ani.

„N'ar strica nici slujba aceasta", zise domnişoara Ruxandra, dar îngălbeni la faţă, când citi adresa. Era la fosta ei casă părintească, la vila la care, mai adineauri, nimerise din greşeală. Era deci vorba de o însoţitoare pentru un copil al nouilor stăpâni ai vilei. „Nu, aici nu merg!" zise ea în isbucnirea unui sentiment de mândrie.

In sfârşit, lista a fost făcută. Inchinându-se la icoană şi rugându-se de Maica Domnului să o ajute, plecă dela Tanti Smaranda şi porni să bată, cum spunea ea, la porţile celor ce au o pâine de dat în schimbul muncii, pe care ţi-o cer.

Prima poartă, la care bătu, a fost la o familie unde se cerea o profesoară de limba franceză pentru doi copii. Domnişoara Ruxandra cunoştea limba franceză şi o vorbea cu uşurinţă, aşa că era încredinţată că va isbuti să fie o profesoară destul de bună. Ii întărea această credinţă şi faptul, că îi erau dragi copiii.

Merse deci direct la adresa aceea şi sună la poarta de afară. Veni să-i deschidă un servitor, care măsurând-o de sus până jos cu privirile, o întâmpină cu un aer de plictiseală: „Ce doriţi?"

Nefiind obişnuită de a i se vorbi în felul acesta semeţ, domnişoara Ruxandra simţi în sufletu-i o isbucnire de mânie, dar, stăpânindu-se, răspunse politicos: „Am venit pentru locul de profesoară, aşa cum am văzut în anunţul din „Universul".

Acum servitorul deschise poarta şi îi zise: „Mergeţi cu mine". O conduse într'un salon, spunându-i să aştepte acolo. A aşteptat aproape o jumătate de oră, în care timp, ca să-i pară aşteptarea mai puţin lungă, începu să se uite la mobila din salon, la oglinzi, la tablourile de pe pereţi. Tot privind, făcea aproape fără să vrea, unele comparaţii cu mobilele, oglinzile şi tablourile din salonul dela fosta ei casă părintească. „Parcă salonul nostru era mai frumos şi mai elegant mobilat", îşi zise în gând, pe când această amintire a luxului şi bogăţiei de odinioară îi aşternu pe suflet un văl de amărăciune.

Dar iată că uşa salonului se deschise şi în salon intră o doamnă care, ca vârstă, părea a fi între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani. La vederea ei, domnişoara Ruxandra se sculă în picioare şi salută plecându-se, dar doamna, privind-o prin o pereche de ochelari de mână, o întrebă, fără să-şi dea măcar osteneala să răspundă la salut : „Dumneata eşti Franţuzoaică ?

— Nu, doamnă, sunt Româncă, dar cunosc bine limba franceză", răspunse domnişoara Ruxandra, vorbind cât se poate de drăguţ. Insă doamna, făcând un gest, ca şi cum ar fi desgustat-o ceva, îi zise: „Nu, nu-mi convine. Ori cât ai şti dumneata franţuzeşte, dar nu poţi avea accent franţuzesc".

Domnişoara Ruxandra nu mai avea ceva de răspuns. De altfel ce ar fi putut spune? Spuse doar: „Vă rog doamnă, să mă iertaţi pentru că v'am supărat cu vizita mea", şi plecă. Cât despre doamna aceea, nu binevoi să răspundă

lie și printr'o mișcare din cap, ci stând țeapănă și cam îmbufnată, chemă pe servitor și îi zise: „Condu pe domnișoara". Apoi, cu glas mai încet, dar nu așa de încet ca să nu fie auzit de domnișoara Ruxandra, adăugă: „Când mai vine vre-una pentru locul de profesoară, să nu o primești, dacă nu e Franțuzoaică. Nu-mi pot pierde vremea, stând de vorbă cu orice neisprăvită".

„Dumneata ești Franțuzoaică?" întrebă Doamna pe Domnișoara Ruxandra

La auzul acestor cuvinte de jignire, domnișoara Ruxandra simți ca o lovitură de cuțit și făcu sforțări să nu o podidească lacrimile. Își zise însă cu un sentiment de amărăciune: „Inceputul nu este tocmai vesel și promițător". Dar mai zicându-și că nu toată lumea ar fi ca doamna, care îi făcuse o primire așa de puțin politicoasă și o jignise fără să aibă vre-un motiv, d-șoara Ruxandra se opri în stradă, ca să citească adresele de pe lista ce făcuse și să vadă la care adresă ar fi mai bine să meargă.

Alese iarăși o adresă, la care se căuta o profesoară, însă fără să se lămurească dacă era vorba de o profesoară pentru limbi străine sau pentru alte

materii. Merse deci la această adresă şi sună la poartă. I s'a deschis şi a fost primită în casă.

Nici aici nu i-a mers bine. Fără să o întrebe ce ştie şi ce nu ştie, stăpâna casei, mulţumindu-se să arunce asupra ei o privire, îi zise: „Nu eşti profesoara care îmi convine pentru fiică-mea. Arăţi prea tânără şi...", dar n'avu timp să-şi întregească vorba, căci în camera în care fusese primită domnişoara Ruxandra, intră dând buzna o fetişcană care se supăra foc, dacă nu-i spuneai „domnişoară" şi nu te purtai cu dânsa, aşa cum te-ai fi purtat cu o domnişoară mare.

Deşi abia împlinise vârsta de cincisprezece ani, această fetişcană de o cochetărie ce depăşea orice margini şi, pe semne, prea răsfăţată de părinţii ei, se îmbrăca şi îşi potrivea părul, ca şi cum ar fi fost o doamnă căsătorită. Insă Dumnezeu nu fusese darnic cu dânsa în ce priveşte fizicul. N'avea nimic atrăgător, ba putem spune că era mai degrabă respingătoare decât urâtă. Era respingătoare prin ţinuta ei de o îngâmfare obraznică, prin privirile unor ochi, care nu erau deopotrivă şi în care nu se zărea o licărire de bunătate.

Din aceste pricini avea o pornire înăscută sau, mai bine zis, o ură nepotolită împotriva semenelor sale, faţă de care Dumnezeu nu se arătase sgârcit în ce priveşte darurile fizice. Da, acea răutate de fată urâtă nu putea suferi pe fetele, care erau frumoase sau numai drăguţe, iar despre domnişoara Ruxandra se putea spune cu drept cuvânt că era frumoasă şi mai ales foarte drăguţă şi simpatică. Aşa dar, ce figură ar fi făcut pe lângă dânsa eleva ei, atunci când ar fi fost văzute împreună?

Prin urmare, domnişoara Ruxandra nu era profesoara potrivită pentru fata aceea a cărei îngâmfare mergea mână 'n mână cu urâţenia. Va să zică, şi în încercarea a doua de a găsi o ocupaţie isbutise tot aşa de puţin ca şi în întâia încercare. Totuşi, nu-şi pierdu curajul — se sili să nu şi-l piardă — şi nu se lăsă de gândul de a găsi eleve, cărora să le dea lecţii. Aruncă o nouă privire asupra listei şi îşi însemnă în minte o nouă adresă. Merse şi aici, unde i se făcu o primire ce i se păru mai binevoitoare. In adevăr, după ce fusese poftită în casă, a fost întâmpinată de o doamnă încă tânără ca vârstă, dar pe al cărei chip se citea suferinţa. Se vedea că este o persoană cu o sănătate care lasă de dorit.

Această doamnă o primi politicos, ba chiar cu un sentiment de simpatie, apoi, după ce o pofti să şeadă pe un scaun, îi zise: „Dragă domnişoară, să stăm puţin de vorbă".

11. Cea dintâi elevă a domnişoarei Ruxandra

Doamna Metea, aşa se numea doamna despre care a fost vorba la sfârşitul capitolului trecut, impresionată de îmbrăcămintea în doliu şi de tristeţea ce se zugrăvea pe chipul domnişoarei Ruxandra, o întrebă cu un aer de compătimire sinceră: „După cine eşti în doliu, dragă domnişoară?

— După tata, răspunse domnişoara Ruxandra, oftând.

— Aşa tânără şi aşa crud încercată de soartă!" zise doamna Metea, adăogând: „Atunci ştii ce este suferinţa, aşa că vei înţelege mai uşor şi durerea mea". Se opri, îşi şterse pe furiş două lacrimi ce începuseră să-i picure, apoi, apropiindu-şi mai mult scaunul de scaunul pe care şedea domnişoara Ruxandra, îi vorbi aproape în şoaptă, zicându-i: „Tot pentru o orfană de tată dădusem la „Universul" anunţul, prin care căutam o profesoară. Această orfană este fiică-mea. Sunt cinci ani de când tatăl ei, adică soţul meu, a murit într'un accident de automobil.

„Dar nu aceasta este singura noastră durere şi suferinţa Mioarei, fiindcă aşa se numeşte fiică-mea. Află, dragă domnişoară, că în accidentul în care soţul meu şi-a găsit moartea, Mioara, care era în acelaşi automobil, s'a ales cu piciorul drept rupt şi cu două coaste, de asemenea rupte. De atunci, ea nu s'a mai putut scula din pat. O ridic eu cu servitoarea, ca să o punem într'un fotoliu sau, când timpul e frumos, într'un cărucior în care o plimbăm în grădiniţa casei noastre. I-am spus de mai multe ori să o scot în oraş şi mai ales să merg cu ea să mai stăm în aerul curat al unei grădini publice, însă n'a vrut nici în ruptul capului. „Nu vreau să mă vadă prietenele şi fostele mele colege de şcoală, că am ajuns o paralitică". Aşa îmi zice şi varsă lacrimi, care mă pătrund şi mă ard până în adâncul sufletului.

— Şi ce vârstă are fiica domnieivoastre ?" întrebă domnişoara Ruxandra, mai mult cu gândul de a face pe doamna Metea să schimbe vorba. Aceasta îi răspunse: „Merge pe şaptesprezece ani.

— O, va să zică suntem aproape de aceeaşi vârstă, aşa că ne vom înţelege mai bine", zise domnişoara Ruxandra. Apoi, întrebă: „[illegible] ce materii doriţi să-i dau lecţii?

— La drept vorbind, la nicio materie, îi răspunse doamna Metea, fiindcă este foarte slăbită, iar medicul, care o îngrijeşte, nu-i dă voie să facă sforţări

şi să obosească. De aceea, şi profesoara ei de până acum, o profesoară care a plecat, pentrucă a găsit o slujbă mai bună, îi citea o jumătate de oră, apoi stătea de vorbă o jumătate de oră despre chestiuni în legătură cu istoria, cu geografia, cu literatura română sau cu alte obiecte. Ţi-ai putea lua dumneata această sarcină? Şi ai în toate zilele o oră liberă?

Domnişoara Ruxandra face cunoştinţă cu Mioara

— Am toate orele libere, mărturisi sincer domnişoara Ruxandra, şi îmi voi da silinţele să-mi îndeplinesc datoria cât mai bine", adăugă ea.

Mulţumită de acest răspuns şi simţind pentru dânsa o simpatie din ce în ce mai mare, doamna Metea îi spuse că îi va plăti o sută de lei ora, adăugând că îi pare rău că n'are putinţa să-i plătească mai mult, aşa cum ar fi dorit. Însă domnişoara Ruxandra se grăbi să răspundă: „Pentru această sumă aş sta bucuros în fiecare zi două ore.

— Eşti foarte drăguţă, îi zise doamna Metea, însă nu mă lasă conştiinţa să-ţi cer mai mult decât se cuvine. Decât dacă vrei, să mergem acum şi să vă cunoaşteţi cu Mioara. Poate chiar ai consimţi să începeţi chiar astăzi lecţiile.

— Dar n'am adus cu mine nicio carte, aşa că...

— Nu e nevoie să aduci dumneata cărţi, fiindcă avem destule", o linişti doamna Metea, tăindu-i vorba.

Ieşiră din camera, în care stătuseră până acum şi intrară într'o cameră mare, luminoasă, mobilată cu gust şi producând o impresie plăcută. Insă această impresie se întuneca şi se ştergea atunci când privirile îţi cădeau pe patul aşezat lângă peretele din faţa ferestrelor. Vedeai în patul acela o fetiţă cu trăsăturile feţei fine, frumos desenate, cu o pereche de ochi mari, albaştri şi cu un păr blond, care se resfira pe pernă în bucle bogate şi mătăsoase.

Era cu adevărat frumoasă fetiţa din pat, numai că era aşa de palidă şi mai cu seamă aşa de plăpândă, încât parcă trebuia să te fereşti să o atingi ceva mai tare. Era Mioara. „Mioaro dragă, îi zise doamna Metea, căsnindu-se să-şi ia un aer zâmbitor, iată o domnişoară drăguţă, care a fost aşa de bună să primească să stea cu tine o oră pe zi, ca să citiţi şi să staţi amândouă de vorbă. Ai şi tu aproape vârsta ei, de aceea, vă veţi putea înţelege mai uşor şi mai bine. Apoi, a fost lovită şi ea de nenorocirea, care ne-a lovit şi pe noi: acum de curând şi-a pierdut pe tatăl său. Nu-i aşa că eşti mulţumită?"

Mioara nu răspunse numaidecât. Se ridică puţintel în pat, câteva clipe privi ţintă pe domnişoara Ruxandra, după aceea, zise: „Mulţumesc, mamă". Intinse apoi domnişoarei Ruxandra mâna dreaptă şi îi zise: „Iţi mulţumesc şi dumitale, domnişoară. Dar să ne cunoaştem. Mă numesc Mioara — Mioara Metea".

Apucând încet cu amândouă mâinile mâna aşa de subţire a Mioarei, domnişoara Ruxandra răspunse: „Şi eu sunt foarte mulţumită că vom fi în toate zilele împreună. Numele meu este Ruxandra Măleanu.

— Ruxandra, frumos nume ! făcu Mioara. Dar te superi, dacă te rog să-mi spui numai Mioara, fără să mă „domnişoreşti" ?

— Primesc, răspunse domnişoara Ruxandra zâmbind, dar cu condiţia ca nici dumneata să nu mă domnişoreşti !

— O, ce bine, zise Mioara veselă. Sper să ne împrietenim.

— Văd că v'aţi şi împrietenit", se aruncă în vorbă doamna Metea, mulţumită de simpatia ce domnişoara Ruxandra trezise dintr'odată în fiica ei. Apoi, adăugă : „Să vorbim însă când începeţi lecţiile şi ce oră îi convine mai mult domnişoarei Ruxandra.

— Nu putem începe numaidecât ? întrebă Mioara cu un accent de rugăminte.

— Se înţelege că putem începe", se grăbi domnişoara Ruxandra să-i întărească vorba şi vrând să treacă îndată la faptă, îşi scoase pălăria împreună cu vălul negru ce purta pe faţă din pricina doliului şi duse un scaun lângă patul Mioarei.

Văzând aceasta, doamna Metea zise : „Dacă-i aşa, să vă dau o carte din care să citiţi", însă Mioara îi răspunse : „Te rog, mamă, lasă cartea. Imi place mai bine, ca lecţia de astăzi să fie numai conversaţie. Fiindcă ne vedem acum pentru întâia oară cu domnişoara Ruxandra... — Cu Ruxandra, o îndreptă aceasta, tăindu-i vorba. Altfel, am să-ţi spun şi eu „domnişoara" Mioara.

In loc să se supere, Mioara se simţi măgulită de această observaţie. De aceea, continuă veselă: „Cu Ruxandra, avem să ne spunem aşa de multe una alteia, încât nu rămâne vreme de citit şi de umblat prin cărţi".

Ceea ce şi-au spus în acea primă oră de lecţie, a fost povestea vieţii fiecăreia din ele, o poveste aşa de tristă pentru Mioara, dar care nu era veselă şi senină nici pentru domnişoara Ruxandra. „Pentru mine, zicea aceasta, viitorul înseamnă o muncă aspră şi neîntreruptă de toate zilele, pentru ca să asigur mamei, întru cât îmi stă în putere, un traiu mai liniştit, mai scutit de necazuri şi pentru ca să ţin pe frăţiorul meu Traian la şcoală, până când va fi în stare să-şi croiască singur drum în viaţă.

— Cât te invidiez! îi răspundea Mioara, oftând. Ai o ţintă în viaţă, o ţintă aşa de nobilă şi frumoasă, dar ai şi putinţa de a o atinge. Care este însă viitorul meu ? Să zac nemişcată în acest pat de suferinţă, să fac pe mama să plângă şi să sufere aşa de mult din pricina mea, până în ziua, pe care o doresc să fie cât mai apropiată, când Dumnezeu se va milostivi de mine şi mă va chema la El.

— Nu vorbi aşa, îi se împotrivea domnişoara Ruxandra, ci crede că Dumnezeu, în loc de a se grăbi să te cheme la El, se va îndura şi te va face iarăşi bine. Roagă-te Lui cu toată credinţa şi cu tot focul sufletului tău. De azi înainte, ne vom ruga împreună, ca să fie la amândouă deopotrivă de bun şi milostiv. Avem, continuă domnişoara Ruxandra, ai cărei ochi se împăienjeniseră de lacrimi, câte o cruce grea de purtat. Să unim crucile noastre de suferinţă şi în felul acesta să le facem mai uşoare".

Trecuse de mult ora, de când cele două prietene stăteau de vorbă şi îşi făceau destăinuiri. Atunci doamna Metea intră în cameră şi zise fiicei sale: „Mioaro, până acum n'ai ţinut niciodată pe profesoarele tale nici măcar un minut peste ora de lecţie. Acum însă văd că se apropie două ore de când...

— Două ore ? !" ziseră în acelaşi timp Mioara şi domnişoara Ruxandra cu un aer de mirare. După aceea, Mioara adăugă: „Nu ştii, mamă, ce scurte şi ce plăcute mi s'au părut aceste două ore. Niciodată nu m'am simţit aşa de bine... Dar dacă Ruxandra ar mai vrea să... să"... şi nu se hotăra să-şi isprăvească vorba.

„Ce să vreau, dragă Mioaro ? o întrebă domnişoara Ruxandra, văzând şovăiala Mioarei.

— Să stai acum la prânz la noi la masă. Dacă stai, am să mănânc şi eu cu poftă".

Doamna Metea sprijini rugămintea fiicei sale, însă domnişoara Ruxandra, adânc mişcată de aceste dovezi de prietenie ce i se arătau încă din prima zi de cunoştinţă, răspunse: „Vă mulţumesc din fundul sufletului. Vă mulţumesc cu atât mai mult, cu cât, de când nenorocirile au început să cadă pe capul familiei mele şi al meu, sunteţi, afară de mătuşă-mea Smaranda, singurele persoane care se poartă aşa de drăguţ cu mine. Insă vă rog să mă iertaţi că nu pot primi astăzi invitaţia. Frăţiorul meu Traian este singur acasă şi mă aşteaptă. Nu numai că fără mine n'ar şti cum să se descurce cu masa, dar dacă nu mă duc, şi-ar închipui că mi s'a întâmplat cine ştie ce nenorocire şi ar da, poate, fuga la spital

să spună mamei, aşa că vedeţi şi dumneavoastră ce ar ieşi, dacă nu mă înapoiez acasă".

Faţă de aceste spuse, n'a mai stăruit nici Mioara, s'a rugat însă ca într'o zi cât mai apropiată: „Mâine, ar fi şi mai bine, zise ea, ca domnişoara Ruxandra să aducă pe Traian. Vreau să-l cunosc, fiindcă sunt încredinţată că trebue să fie bun şi drăguţ, aşa cum eşti şi dumneata", adăugă Mioara.

Domnişoara Ruxandra promise să vină cu Traian într'una din zilele următoare, apoi întinse Mioarei mâna, ca să-şi ia rămas bun, însă Mioara, fără să-i lase mâna, îi zise: „Te rog, sărută-mă. Mi se pare că în sărutul tău îmi vei da şi mie puţină sănătate din sănătatea ta".

Domnişoara Ruxandra o sărută înduioşată pe amândoi obrajii, după aceea, luându-şi rămas bun şi dela doamna Metea, plecă grăbită, ca să nu i se vadă lacrimile ce-i înmuiaseră ochii. Mergea pe stradă zicându-şi: „Iată că sunt şi oameni buni". Işi mai zicea în gând că buni cu adevărat nu sunt decât cei ce au suferit, cei ce au avut de îndurat grele lovituri de ale soartei.

Pe când era frământată de astfel de gânduri şi mergea cu paşi grăbiţi, fără să fie câtuşi de puţin atrasă de sgomotul străzii şi de tot ce se petrecea în juru-i, se auzi chemată — şi chiar pe numele franţuzit de Roxane, aşa cum îi spuneau de obiceiu Tanti Adelaide şi „nobilii" prieteni ai răposatului Ion Măleanu.

Auzindu-şi numele s'a oprit, ca să vadă că în faţa ei stătea în adevăr Tanti Adelaide, care o întrebă, vorbindu-i franţuzeşte: „De unde vii aşa grăbită, Roxane?

— Dela prima lecţie ce am dat primei mele eleve", răspunse ea în româneşte şi adăugă: „Află că, începând de astăzi, sunt profesoară".

Ca şi când i-ar fi spus că săvârşise cine ştie ce crimă, aşa se înfioră şi se cutremură Tanti Adelaide. „Quelle horreur! (Ce grozăvie!)" zise ea, dându-se câţiva paşi îndărăt.

12. Domnişoara Ruxandra şi studentul Barbu Stănescu

Infuriată, ba chiar adânc jignită de vestea ce i-a dat domnişoara Ruxandra, că se făcuse profesoară, Tanti Adelaide a socotit de prisos să ceară amănunte şi mai ales să întrebe ce o silise să umble după lecţii particulare. De altfel, ea ştia că familia fratelui ei căzuse în sărăcie, iar ca o dovadă că ştia, este că nu mai dădea pe la dânşii. Ce să caute la oameni, care locuiau într'o casă modestă, nu mai dădeau oaspeţe, şi nu mai erau vizitaţi de „nobilii" străini?

Să caute să le dea o mână de ajutor şi să fie alături de soţia şi copiii fratelui ei în aceste vremuri de necazuri şi restrişte ? Tanti Adelaide nu se gândise la aşa ceva. Insă, acum când domnişoara Ruxandra i-a spus că se făcuse profesoară, i-a venit un gând, pe care s'a şi grăbit să-l împărtăşească nepoatei sale.

„Ascultă, Roxane, îi zise ea, dacă îţi place să te umileşti în halul acesta, încât să umbli din casă în casă şi să înduri toate obrăzniciile stăpânilor şi copiilor lor, schimbă-ţi cel puţin numele de familie, pentru ca numele Maleano să rămână fără pată".

La auzul acestor vorbe, d-şoara Ruxandra se roşi toată şi fu cuprinsă de o mânie îndreptăţită. „Tanti, răspunse ea cu un glas ce-i tremura, mai întâiu ştii şi dumneata că numele nostru de familie este Măleanu, un vechiu nume românesc, iar nici decum Maleano, cum v'a plăcut să-l pociţi.

„Al doilea. Muncind şi câştigându-mi pâinea în mod cinstit, înalţ şi îmi cinstesc numele, în loc de a-l păta, aşa cum ai spus. Un nume e pătat, atunci când purtătorul lui trăeşte ca un parazit pe spinarea altora".

Faţă de această isbucnire a unei mânii despre care repetăm că era cum nu se poate mai îndreptăţită, Tanti Adelaide rămase câteva clipe ca năucă, pentru ca, după ce îşi veni în fire, să se mărginească a spune : „Quelle honte !" (Ce ruşine) şi întorcând domnişoarei Ruxandra spatele, să plece încolo. Purtarea mătuşei sale amărî pe domnişoara Ruxandra, dar, în acelaşi timp, îi arătă că dela Tanti Adelaide nu se poate aştepta, nu la un ajutor, căci la aşa ceva nu s'ar fi aşteptat niciodată, dar la un sfat bun, la un cuvânt de încurajare. „Atmosfera înstrăinată, în care a trăit, îşi zise ea, i-a înăbuşit sentimentul de familie şi i-a falsificat caracterul".

Cu astfel de gânduri şi impresii s'a întors acasă, unde o aştepta frăţiorul

ei Traian şi Tanti Smaranda, care venise fiind nerăbdătoare de a afla mai repede ce anume făcuse nepoată-sa.

„ Am o elevă ! vesti mulţumită domnişoara Ruxandra. E o elevă pe care o iubesc şi care mă iubeşte. Ne vom înţelege de minune, mai ales că şi ea suferă". Şi povesti ceea ce ştim despre Mioara din capitolul trecut. Socoti însă de prisos să spună despre întâlnirea şi conversaţia cu Tanti Adelaide.

In după amiaza aceleaşi zile, domnişoara Ruxandra porni din nou la drum. Mai întâiu îi veni gândul să meargă la spital şi să dea mamei sale vestea, că a găsit o elevă. Işi zise însă, că e mai bine să meargă, după ce mai găseşte una sau dacă i-ar fi cu putinţă, două eleve. Cercetă deci din nou lista cu adresele familiilor, care căutau o profesoară sau un profesor, şi se îndreptă spre adresa cea mai apropiată. Tocmai când ajunse la poarta de afară şi apăsă pe sonerie, iată că poarta se deschise, pentru ca din ea să iasă... tânărul cu care se întâlnise şi schimbase câteva cuvinte la cimitir.

Amândoi rămaseră surprinşi de această întâlnire neaşteptată. Ar fi parcă de prisos să spunem, că amândoi au simţit şi o mulţumire că se întâlnesc. Bine înţeles, s'au salutat ca doi cunoscuţi — nişte cunoscuţi care nu-şi ştiau măcar numele.

Acum însă totul nu s'a mărginit la un simplu salut, ci între ei doi a început o conversaţie. Cel dintâiu, care începu vorba, a fost tânărul. Bănuise doar scopul cu care domnişoara Ruxandra mergea la casa din care el ieşea. Bănuise, pentrucă şi el mersese cu acelaşi scop. Citise şi el anunţul din ziarul „Universul" şi mersese tot pentru lecţii. A bănuit deci — şi cu drept cuvânt — că şi domnişoara Ruxandra vine cu acelaşi scop. De aceea, a crezut că este oarecum dator să-i dea unele lămuriri.

Aşa dar, începu cu un glas, care îi cam tremura, cu toate că se silea să zâmbească : „Domnişoară, deoarece ne cunoaştem, fără să ne ştim unul altuia numele, daţi-mi voie să mă prezint : Stănescu Barbu, student la Politehnică".

Apucându-i mâna dreaptă, care întinsese spre dânsa, domnişoara Ruxandra, de asemenea foarte mişcată, răspunse : „Măleanu Ruxandra". Şi adăugă cu un zâmbet trist : „Profesoară particulară... până acum, cu o singură elevă".

Cu acest schimb de vorbe, se rupse ghiaţa şi pieri din amândoi sfiala. Tânărul, despre care ştim acum că era student, precum îi ştim şi numele a vorbit din nou zicând : „Prin urmare, suntem colegi şi chiar colegi foarte potriviţi, deoarece şi eu umblu după lecţii particulare şi n'am până acum decât un singur elev.

— Tot pentru lecţie ai fost în această casă ? îl întrebă domnişoara Ruxandra.

— Da, răspunse el, însă plec fără ispravă. Aici se caută un profesor sau, mai degrabă, o profesoară pentru doi copii: o fetiţă de vreo doisprezece ani şi un băeţaş de vreo nouă ani. E vorba de nişte lecţii de limba franceză şi de muzică, dar mi-au mai spus că vor mai bine o profesoară, care, în zilele cu timp frumos să meargă la plimbare cu cei doi copii. Eu însă nu prea sunt tare la limba franceză, nu mă pricep la muzică şi n'am timp de plimbare, deoarece trebue să

muncesc mult la Şcoala Politechnică. Va să zică, locul ar fi mai potrivit pentru dumneata, dacă", şi aici se opri din vorbă.

Insă domnişoara Ruxandra, ghicind cam ce vrea să spună, se grăbi să-i întregească vorba. „Dacă, zise ea zâmbind, sunt destul de tare la limba franceză, dacă mă pricep la muzică şi dacă am timp să mă plimb cu copiii. Despre timp, răspund că am aproape tot timpul liber, iar lumea, care mă cunoaşte, spune că aş fi destul de tare şi la limba fraanceză şi la muzică.

— Dacă-i aşa, zise studentul Barbu, e aproape sigur că vei isbuti". Cu aceste spuse, se pregăti să plece, dar deodată îi veni un gând, care îl făcu să se oprească. „Domnişoară Măleanu, o întrebă el, nu vrei să facem un fel de tovărăşie ?

— Ce tovărăşie ?" răspunse ea tot printr'o întrebare şi privi mirată în ochii studentului.

Această privire îl cam turbură şi zăpăci pe student. De aceea, răspunse cam încurcându-se la vorbă : „Iată ce tovărăşie, adică nu e tovărăşie, ci, aşa cum mi-am închipuit eu, să ne ajutăm unul pe altul. Vreau să spun că, atunci când găsesc eu elevi, cărora nu le pot de lecţii, să ţi-i recomand dumitale şi, de asemenea, când dumneata găseşti astfel de elevi, să mă recomanzi pe mine. Ce zici de ideia mea ? Nu-i aşa că e bună ?

— Este genială", răspunse domnişoara Ruxandra râzând. Apoi, adăugă : „Am putea chiar deschide împreună o şcoală.

— Ar fi minunat de bine !" se grăbi studentul Barbu să-i întărească vorba.

Dacă te-ai fi uitat în clipele acelea la el, ai fi văzut că se roşise la faţă, dar că ochii îi căpătaseră o strălucire neobişnuită. Şi nu se mai îndura să se despartă de domnişoara Ruxandra şi să plece. Ba mai găsi ceva, ca să întârzie plecarea şi să mai stea puţin de vorbă.

„Domnişoară Măleanu, zise el, ne-am înţeles să ne recomandăm unul altuia elevi şi — adăugă el râzând, dar foarte mişcat — mai târziu să deschidem împreună o şcoală particulară. Insă, am uitat să ne dăm adresele, aşa că, atunci când se va ivi prilejul să ne recomandăm elevi, unde ne-am putea da unul altuia de veste ?

— Ne-am putea întâlni la cimitir", răspunse domnişoara Ruxandra, dar după ce se gândi puţin, adăugă: „Da, e mai bine să ne ştim adresa fiecăruia din noi". Şi pe o bucăţică de hârtie, deoarece n'avea cărţi de vizită, îşi scrise adresa, spunând însă studentului Barbu că se prea poate ca în curând după o lună sau — cel mult — după două luni, să se mute „într'o locuinţă mai modestă", zise ea lăsând ochii în jos.

La rândul său, studentul Barbu îşi dete adresa, lămurind în glumă, că el nu se va muta aşa de curând. „Nu cred, zise el, să pot găsi o locuinţă mai modestă decât odăiţa în care locuesc".

Cu aceasta, se isprăvi conversaţia. Ce-i drept, studentul Barbu ar fi găsit bucuros despre ce să mai vorbească, însă domnişoara Ruxandra, întinzându-i mâna, îi zise : „Acum, la revedere. De când stăm aici, la poartă, te pomeneşti că familia, la care mă duc, a şi găsit altă profesoară".

Studentul Barbu se plecă să-i sărute mâna, dar domnişoara Ruxandra o trase repede şi îi zise : „Intre doi viitori tovarăşi de afaceri nu e nevoie de astfel de gesturi".

Se despărţiră — studentul Barbu cu dorinţa ca, dacă i-ar fi stat în putere, să găsească în toate zilele câte o elevă sau un elev, pe care să-i recomande domnişoarei Ruxandra, pentru ca, în chipul acesta, pe de o parte să-i facă un serviciu, iar, pe de altă parte, să aibă prilejul de a-i scrie şi, poate, de a o întâlni.

Domnişoara Ruxandra stând de vorbă cu studentul Barbu Stănescu

Cât despre domnişoara Ruxandra, s'a despărţit şi ea cu o impresie bună despre tânărul student, însă ea era frământată acum de gândul, dacă va isbuti sau nu să fie învoită ca profesoară la cei doi copii la care mergea.

In sfârşit, intră în casă şi fu primită de mama celor doi copii, fără să fie lăsată să aştepte mult. In faptul acesta ea văzu un semn bun. „Cred că am nimerit la o familie de oameni drăguţi", îşi zise în gând.

Nu se înşelă, cel puţin în ce priveşte mama copiilor. Iată, un minut după ce fusese condusă de servitoare într'un salon, veni în acest salon o doamnă tânără, care, cu zâmbetul pe buze, întinse domnişoarei Ruxandra mâna şi o întrebă : „Ai venit pentru locul de profesoară, nu-i aşa ?" Iar când domnişoara Ruxandra răspunse : „Da, doamnă", aceasta zise mai departe : „Imi place figura dumitale şi cred că vei câştiga şi prietenia copiilor mei. Am doi copii : o fetiţă, pe nume Adriana, care merge pe doisprezece ani, şi un băiat, Aurel, care acum o lună a împlinit nouă anişori. Le-ai putea da oare lecţii de limba franceză, iar Adrianei şi lecţii de muzică şi ai putea în zilele cu timp frumos să mergi pentru vreo oră la plimbare cu dânşii ? Insă, adăugă doamna, înţeleg după accentul dumitale că eşti Româncă — şi mă bucură faptul că pentru copiii mei, voi avea ca profesoară o Româncă, deoarece ţiu ca, în afară de lecţii, copiilor mei să li se vorbească de Ţara noastră, de neamul nostru şi să li se trezească sentimente de dragoste pentru tot ce e românesc.

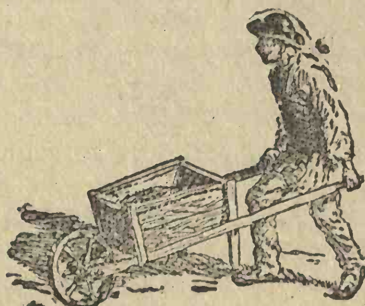
„Insă, continuă doamna, nu te supăra, dacă te întreb cum stai cu limba franceză.

— O cunosc îndeajuns de bine, răspunse domnişoara Ruxandra. In familia noastră se vorbea tot timpul franţuzeşte, iar eu am avut încă de când eram mică o guvernantă franceză.

— Văd însă, că aceasta nu te-a împiedicat să vorbeşti româneşte, aşa cum ar fi de dorit să vorbească toţi Românii şi toate Româncele. Te felicit şi îţi spus că mi-a venit încă o ideie : n'ai vrea să dai copiilor mei şi lecţii de limba română ?

— Le-aş da bucuros", răspunse domnişoara Ruxandra, dar gândindu-se la studentul Barbu, se grăbi să adauge : „Cunosc însă pe cineva, care se pricepe mai bine pentru astfel de lecţii", dar doamna stărui ca tot ea să fie profesoară şi de limba română, ceea ce domnişoara Ruxandra a trebuit să primească.

S'au înţeles ca lecţiile să înceapă chiar a doua zi.

13. Un tânăr uşuratec şi un om în vârstă cum se cade

Domnişoara Ruxandra se înapoie acasă mulţumită de lecţiile ce găsise la cei doi copii ai doamnei, despre care a fost vorba în capitolul de mai înainte. Incepea să se întărească într'însa speranţa că, prin ceea ce ar fi să câştige ca profesoară particulară, ar putea să facă faţă nevoilor traiului zilnic pentru dânsa, pentru mama şi frăţiorul său şi mai ales, ar putea să ducă mai bine grijă de sănătatea şubredă a mamei sale.

E drept că până acum nu găsise decât două lecţii, aşa că plata ce ar fi primit era departe să ajungă pentru chiria locuinţei şi pentru cheltuelile de toate zilele, oricât de modeste ar fi fost aceste cheltueli. Insă, în domnişoara Ruxandra se întărise acum speranţa de a găsi şi alte lecţii sau o ocupaţie mai statornică, bunăoară, o slujbă la o Bancă sau la vreo Societate. Oricum, se înapoia acasă mulţumită.

Avea însă un motiv de mulţumire — şi poate, motivul acesta era mai mare, numai că nu vroia sau, mai bine zis, n'avea curajul să şi-l mărturisească. Motivul mulţumirei era că avusese prilejul de a întâlni din nou pe studentul Barbu Stănescu, de a-l cunoaşte mai bine, de a sta mai mult de vorbă şi de a încheia cu el aşa zisa „tovărăşie".

Pentru aceste două motive, se înapoia acasă mai bine dispusă şi cu mai mult curaj. In acelaşi timp, se gândea — un gând care îi făcea plăcere — că, alături de oameni răi la suflet şi împietriţi la inimă, mai sunt şi oameni buni şi înţelegători ai necazurilor şi suferinţelor semenilor lor.

Acasă, găsi, pe lângă frăţiorul său Traian, şi pe Tanti Smaranda, care, aşa cum începuse să-şi facă din ce în ce mai des obiceiul, adusese un pachet, în care era săpun şi nişte untură. Şi iarăşi aşa cum avea obiceiul, a spus că are săpun mai mult decât îi trebue şi că dela o vreme, simte că untura îi face rău.

Insă în voia bună cu care venise, domnişoara Ruxandra nu băgă de seamă pachetul, şi strigă dela uşă: „Tanti, am mai găsit o lecţie şi chiar la doi copii. Incep mâine, când încep şi lecţia cu Mioara. Astăzi nu mai umblu în căutarea de alte lecţii, pentrucă vreau să te rog să mergem după masă la spital, la mama şi să stăm mai mult cu ea. Cred că are să se bucure de veştile ce am să-i dau".

Așa au și făcut. Pe doamna Măleanu au găsit-o mergând spre vindecare, așa că după trei sau patru zile ar fi putut pleca dela spital. Insă această plecare îngrijora mult pe domnișoara Ruxandra. Ca bolnavă, d-na Măleanu plecase dela fosta lor vilă și dintre mobile bogate, pentru ca să se înapoieze acum într'o locuință modestă și în care numai câteva fotografii și tablouri, precum și prea puține mobile mai aminteau de viața luxoasă din trecut. Totuși, după ce domnișoara Ruxandra s'a căsnit a o convinge că se trăește mai bine și mai liniștit într'o locuință mică și fără o droaie de servitori, care mai mult încurcă, decât fac treabă, s'au înțeles ca doamna Măleanu să părăsească spitalul în dimineața duminicii viitoare.

„Duminică, îi zise domnișoara Ruxandra, n'am lecții de dat și nici vreo altă treabă în oraș, așa că vom putea sta toată ziua împreună. Să rugăm și pe Tanti Smaranda să petreacă la noi ziua de duminică".

A doua zi era ziua când domnișoara Ruxandra trebuia să înceapă lecțiile. Atât lecția cu Mioara, cât și lecțiile cu Adriana și Aurel erau în orele de după amiazi. Avea, prin urmare, toată dimineața liberă. „Ce ar mai fi, își zise ea, ca până la prânz să mai merg la adresele unde se caută profesoare sau funcționare". Ii convenea mai bine să găsească un loc de funcționară, deoarece ar fi fost plătită cu luna, iar nu cu ora, cum se plăteau lecțiile particulare, și deoarece era un loc mai sigur.

Luând numărul cel mai nou din ziarul „Universul", găsi două anunțuri, care o interesau. Un anunț era dela o fabrică de uleiuri, iar al doilea dela o societate de comerț. Merse mai întâi la fabrică, unde fu primită de un tânăr, care era fiul stăpânului fabricii.

Acest tânăr, care risipea în petreceri și desmăț, ceea ce tatăl său câștiga muncind din greu, își opri îndelung privirile asupra domnișoarei Ruxandra și, pe semne, mulțumit de înfățișarea ei, o pofti pe un scaun și începu să-i vorbească într'un fel ce displăcu domnișoarei Ruxandra. Prea se arăta politicos și făcea prea multe complimente, care nu-și aveau de loc rostul. Incepu chiar să o întrebe ce piese de teatru și ce filme mai noui a văzut, dacă a fost la alergările de cai, dacă obișnuește să se plimbe la șosea și alte lucruri care n'aveau nicio legătură cu slujba pentru care ea mersese.

„Domnule, am citit în ziar că aveți liber un loc de funcționară, iar dacă pentru acest loc se cere ca funcționara să umble pela teatre, cinematografe sau la alergările de cai, țin să vă spun că eu nu sunt vrednică să-l ocup, deoarece n'am nici timp, nici plăcerea să mă țin de distracții".

Zicând acestea, se sculă de pe scaun și se îndreptă spre ușă, dar tânărul se încercă să o oprească, zicându-i: „Stați, domnișoară, și nu vă grăbiți. V'am vorbit așa, ca să văd, dacă ne potrivim la gusturi, pentrucă o persoană așa de simpatică și inteligentă"..., însă domnișoara Ruxandra nici nu vru să audă sfârșitul vorbei, ci plecă supărată și scârbită din biroul acestui tânăr, care nici nu-i spusese măcar ce slujbă are de făcut la fabrică.

De acolo, merse la adresa a doua, adică la societatea de comerț. Mergea

acum cu frică și cu îndoială în suflet. Dacă și la această societate va avea parte de o primire la fel ?

In această privință s'a înșelat. Spunând pentru ce venise, a fost condusă într'un birou, în care se găsea un om în vârstă și cu o înfățișare ce trezea încredere. Era directorul societății. Incă dela intrare, o întrebă : „Cum te numești, domnișoară ?" iar când domnișoara Ruxandra îi spuse numele de familie —

Domnișoara Ruxandra umblând după o slujbă

Măleanu — directorul societății mai întrebă : „Nu ești cumva fiica răposatului Ion Măleanu ?".

La răspunsul domnișoarei Ruxandra, că este fiica lui Ion Măleanu, directorul îi zise : „L-am cunoscut pe tatăl dumitale — fie-i țărâna ușoară. Un om inteligent, bucuros de oaspeți și darnic, ba chiar foarte darnic. Insă, cu ce te pot servi, dragă duduiță ?".

Domnişoara Ruxandra ar fi dorit mai bine ca directorul să nu-i fi cunoscut pe tatăl ei şi starea familiei, ci să fi fost o străină pentru dânsul. De aceea, roşindu-se şi lăsând ochii în jos, răspunse cam încurcată: „Am citit în „Universul" că aveţi un loc liber şi am venit să vă rog, dacă se poate...

— Să mă rogi pentru vreo prietenă? o întrebă el.

— Nu pentru o prietenă, ci pentru mine însămi", răspunse ea, roşindu-se şi mai tare.

Acest răspuns puse în mirare pe directorul societăţii. Ştia că Măleanu fusese om bogat, dar nu ştia că îşi prăpădise toată averea şi murise lăsându-şi familia în sărăcie cumplită. De aceea, făcu domnişoarei Ruxandra o nouă întrebare: „Iartă-mă, duduiţă, dar nu cumva este din partea dumitale un capriciu, când vii să ceri o slujbă plătită puţin şi pentru care se cere în schimb muncă multă?

— Nu e niciun capriciu", se grăbi să răspundă domnişoara Ruxandra, pe care întrebările directorului o puneau în grea încurcătură, deşi nu erau făcute din răutate. Apoi, adăugă: „Mă împinge nevoia. Tata nu ne-a lăsat avere".

Faţă de această mărturisire directorul nu mai stărui cu întrebările, ci vorbindu-i cu un aer de compătimire, îi zise: „Locul liber, pentru care am dat anunţul la „Universul", este de contabil şi corespondent de limbi străine. Corespondenţă cu străinătatea avem prea puţină, iar societatea noastră nu este aşa de mare încât să plătească un funcţionar numai pentru această corespondenţă. Sunt convins, duduiţă, continuă el, că d-ta cunoşti cel puţin germana şi franceza.

— Cunosc şi limba italiană şi mă pot descurca şi cu limba engleză, răspunse ea.

— Foarte bine" ! îi întări directorul vorba, pentru ca după aceea să o întrebe: „Dar cum stai cu contabilitatea?" Intrebării, domnişoara Ruxandra răspunse sincer: „Nu mă pricep la contabilitate. Nu mă aşteptam, mărturisi ea într'un oftat, că va sosi o vreme când mă voi vedea nevoită să muncesc pentru a-mi câştiga existenţa".

Directorul societăţii nu-i mai puse alte întrebări, ci îi zise înduioşat: „Văd că eşti energică şi hotărîtă să munceşti. De aceea, vei isbuti, iar pentru mine ar fi un prilej de mulţumire să-ţi pot fi de folos. Fii deci bună şi lasă-mi adresa dumitale. Cu legăturile şi cunoştinţele ce am, cred că pot găsi un loc potrivit pentru d-ta. Ai face însă bine, dacă te-ai apuca să înveţi contabilitatea, care nu e nici aşa de grea şi nici aşa de plictisitoare cum îşi închipuie multă lume. Ţi-ar prinde, de asemenea, bine dacă ai învăţa şi steno-dactilografia. Aceste cunoştinţe, adăugate la limbile străine pe care le cunoşti şi la energia d-tale tinerească, te pot ajuta să capeţi o slujbă, de care să fii mulţumită. Oricum, te poţi adresa oricând la mine. Să ştii că nu mă superi câtuşi de puţin, ci, dimpotrivă, voi simţi o adevărată plăcere să-ţi pot da o mână de ajutor".

Mulţumind directorului pentru sentimentele sale de bunătate, domnişoara Ruxandra, după ce îi dete adresa, plecă înapoindu-se drept acasă. „Ce ai făcut? Ai mai „vânat" o lecţie? o întrebă Tanti Smaranda în glumă.

— N'am fost la vânătoare de lecţii, răspunse ea, ci am avut prilejul să

cunosc doi oameni cu totul deosebiţi unul de altul. Am cunoscut pe un tânăr uşuratic şi pe un domn în vârstă foarte cum se cade". Şi îi povesti pe scurt cele ce am arătat mai sus.

Se apropia acum ora să meargă la prima sa elevă Mioara Metea şi să înceapă lecţiile. Şi-a adus însă aminte, că Mioara o rugase să aducă şi pe frăţiorul ei Traian. Il îmbrăcă deci în haine mai bune şi merse cu el.

Mioara, care în ziua aceea se simţea ceva mai bine, fu foarte mulţumită de venirea domnişoarei Ruxandra cu Traian. „O, ce frăţior drăguţ ai!" strigă ea. Şi adăugă îndată: „Fiindcă eu n'am nici frate, nici soră, doresc mult ca Traian să fie puţin şi frăţiorul meu. Nu-i aşa că nu te superi, mititelule, şi că îmi dai voie şi dumneata, Ruxandra?

— Cu toată dragostea", se grăbi domnişoara Ruxandra să răspundă şi luând pe Traian de mână, îl duse lângă Mioara, care şedea într'un fotoliu, şi zise: „Imbrăţişează-ţi frăţiorul şi tu, Traiane, spune Mioarei că ai să o iubeşti ca pe o soră".

Mioara îl cuprinse în braţe şi-l sărută pe obrajii lui plini şi rumeni. Apoi zise: „Simt că dumneata, Ruxandro, şi drăguţul nostru Traian îmi veţi face mult mai mult bine decât îmi pot face medicii şi doctoriile lor. Dacă aţi fi cu mine în toate zilele de dimineaţă până seara, voi fi aşa de fericită şi mă voi face iarăşi sănătoasă.

— Sănătoasă te vei face şi fără noi, căută domnişoara Ruxandra să o liniştească, însă, adăugă ea râzând, dacă stăm tot timpul de vorbă, aşa cum stăm acum, mama dumitale are dreptul să se supere şi să caute altă profesoară în locul meu. De aceea, hai mai bine să începem lecţiile, citind ceva din vreo carte.

— Lasă că avem vreme de lecţii, îi se împotrivi Mioara. Cât despre mama, nu ştii că te iubeşte, aşa cum te iubesc şi eu. Dacă ai şti cum a vorbit ieri după plecarea dumitale şi ce laude ţi-a adus! Dar stai să o chem să-l vadă şi ea pe Traian".

Doamna Metea, mama Mioarei, veni mai înainte de a fi chemată. „Acesta e frăţiorul dumitale?" întrebă pe domnişoara Ruxandra, iar ochii ei, de obiceiu trişti, fură luminaţi de bucurie. Merse la Traian, îl mângâie pe cap şi pe obraji, îl sărută şi îi zise: „Nu vrei să vii la noi cât mai des?

— Vreau", răspunse Traian, privind pe doamna Metea cu ochii săi de copil nevinovat.

14. Din „Albumul“ domnişoarei Ruxandra

Oricât de mari i-ar fi fost grijile şi necazurile, domnişoara Ruxandra îşi făcuse, totuşi, obiceiul de a-şi scrie într'un „Album" impresiile şi întâmplările oarecum mai însemnate. Din acest Album transcriem paginile ce urmează:

Este o săptămână de când n'am putut scrie nici două rânduri. Cu toate acestea, aş fi avut aşa multe de scris! In adevăr, săptămâna ce a trecut, a fost pentru mine plină de întâmplări şi mai ales de necazuri, ce nu pot fi uitate. In zilele acestei săptămâni am avut prilejul să-mi dau mai bine seama cât de greu este să mergi în viaţă pe drumul drept şi să-ţi câştigi pâinea în mod cinstit. Am putut vedea că nu toţi oamenii sunt făcuţi, cum stă scris la Cartea Sfântă, „după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu", în ce priveşte bunătatea de suflet şi gândurile curate. Da, se mai găsesc şi oameni al căror suflet nu este otrăvit şi care au milă şi înţelegere pentru suferinţele semenilor lor. Alături de dânşii însă, sunt atâţia şi atâţia, care pentru interesele lor egoiste şi pentru poftele lor josnice, calcă în picioare orice sentiment mai înalt şi ori ce poruncă a cinstei. Nimic nu-i mişcă şi nimic nu-i înduioşează.

Dar în loc de a judeca pe alţii şi a le da note bune sau rele la purtare, este mai bine să povestesc pe scurt tot ce mi s'a întâmplat în cursul săptămânii ce a trecut. Incep cu mama.

Mama a ieşit dela spital mai mult sau mai puţin vindecată. Insă, dacă s'ar putea spune că e sănătoasă trupeşte, are sufletul bolnav şi inima amărâtă. Văd că îi lipseşte curajul să privească viaţa în faţă, să o primească, aşa cum este pentru noi astăzi, şi să scuture de pe ea amintirile din trecut, când trăiam în lux şi bogăţie. Biata mamă nu se poate obişnui să trăiască în sărăcie.

E adevărat că nu-mi spune mie aceasta, dar lacrimile ce varsă, când îşi închipue că eu nu o văd, tristeţea care e întipărită pe chipul ei şi suspinele ce nu poate să-şi oprească ori de câte ori aduce vorba despre trecut, arată adevărata ei stare sufletească. O ţintă de căpetenie pentru care mă sbat şi lupt, este să-i şterg lacrimile şi să-i alung tristeţea şi gândurile negre. Văd însă că nu e uşor să isbutesc. Inăbuşindu-mi necazurile şi suferinţele mele, mă prefac veselă când sunt cu ea, caut să-i arăt că traiul e mai liniştit, atunci când n'ai o locuinţă mare, căreia să-i duci de grijă, când n'ai o droaie de servitori, care te fură şi

mai mult te încurcă, decât îți sunt de vreun folos, când nu vezi în jurul tău atâția lingușitori, care te laudă pe față, dar te critică atunci când nu mai ești cu dânșii sau când nu te-ai lăsat să te jumulească.

„Ruxandro, îmi zise ea acum patru zile, cum e cu putință să uităm ce de prieteni am avut, ce de persoane distinse veneau la mesele și la ceaiurile noastre ? Unde sunt ei acum și unde putem să-i primim în aceste două cămăruțe ?

— Mamo, i-am răspuns eu, dacă oamenii, care se grăbeau să vină la mesele și la ceaiurile noastre și cereau mereu tatei bani, având însă grije să nu-i înapoieze niciodată, nu mai dau acum semne de viață, această purtare a lor arată că nu erau prieteni adevărați, ci mai de grabă niște lipitori — mai ales toți veneticii aduși aici de toate vânturile. Iși ziceau ei nobili și se împopoțonau cu tot felul de titluri răsunătoare, dar adevărul este că n'aveau într'înșii nimic nobil, nimic distins. Dacă i-am pierdut, trebue să ne bucurăm că ne-am scăpat de dânșii, iar nici decum să ne întristăm. Prietenii adevărați se văd la vremuri de necazuri și nevoi.

— Și cine sunt acești prieteni ?" mă întrebă mama. I-am răspuns, fără să stau pe gânduri : „Este mai întâi Tanti Smaranda. O vezi cât e de bună, devotată și cum ne duce de grijă.

— Da, îmi întări mama vorba. Tanti Smaranda face mult pentru noi. Trebue să-i fim recunoscătoare". Apoi, adăugă : „Afară de ea, nimeni nu ne mai calcă pragul casei, nimeni nu vine să ne dea o mână de ajutor sau să ne spună un cuvânt de mângâiere. Nici măcar mătușa ta Adelaide, față de care tatăl tău se arăta așa de darnic. Așa dar, am rămas numai cu Smaranda", își încheie mama vorba într'un oftat de durere.

Atunci, fără să vreau și fără să mă gândesc, i-am zis : „Te înșeli, mamo. Un prieten bun al nostru s'a arătat și Barbu.

— Care Barbu ?" mă întrebă ea, privindu-mă mirată.

Mi-am dat seama, că mă luase pe dinainte gura — alta în locul meu ar fi zis, poate, inima — eu însă las inima 'n pace. Totuși, nu înțeleg cum de am rostit numele de botez al studentului Barbu Stănescu, cu care, de sigur, ne cunoaștem, și, dela o vreme încoace, ne întâlnim destul de des, numai că sunt întâlniri întâmplătoare.

Este, de asemenea, adevărat că, pe semne din pricina că este și el orfan de tată și sărac, așa cum sunt și eu, simte o plăcere sau — mai bine zis — o nevoie să stea mai mult de vorbă cu mine. La rându-mi, trebue să mărturisesc, dar e o mărturisire ce fac numai pentru mine, că și eu parcă simt aceeași nevoie de a căuta în conversația cu dânsul o alinare a necazurilor și un imbold pentru a nu-mi pierde curajul, ci a stărui înainte pe drumul atât de greu și spinos al luptei pentru viață. Fiind și el și eu doi tineri necăjiți, găsim mai ușor drumul, care duce dela sufletul unuia la sufletul celuilalt.

De aceea, de câte ori ne despărțim după o întâlnire pe stradă sau la cimitir — întâlnire întâmplătoare, așa cum am mai spus, plecăm și unul și celălalt mai întăriți sufletește și, în același timp, amândoi doritori de a ne întâlni din nou și cât mai curând.

Să nu uit să mai scriu ceva în Album, ceva ce m'a făcut să mă roșesc, însă — trebue să spun adevărul — fără să mă supere. Acum două zile, Barbu — lui nu-i spun niciodată Barbu, ci numai „domnul Stănescu" — mi-a zis: „Domnișoară Ruxandra, te rog să mă crezi că ești singura persoană, care pune lumină în întunericul sufletului meu. Te mai rog să crezi că fără dumneata...", aici eu i-am tăiat vorba și i-am răspuns: „Domnule Stănescu, nu e nevoie să ne facem unul altuia spovedanii. Iată, îți fac și eu o spovedanie, dar este singura și o fac odată pentru totdeauna. Așa dar, ascultă: cred și eu despre dumneata tot binele cu putință și îți mulțumesc pentru toată osteneala ce-ți dai și pentru tot timpul ce-ți jertfești, ca să-mi cauți lecții. Mama și eu îți suntem recunoscătoare.

— Te rog, domnișoară Ruxandra, mi se împotrivi el, nu-mi vorbi așa, fiindcă dacă e vorba de recunoștință, eu îți sunt dumitale recunoscător. Sentimentul recunoștinței a pătruns în sufletul meu din ziua neuitată pentru mine, când te-am văzut că împodobești cu flori mormântul sărmanei mele mame. De atunci, mă simt cu totul alt om — un om mai bun și totodată mai hotărît să lupt în viață. Tot din ziua aceea, nu sunt pentru mine clipe mai fericite decât atunci când am prilejul să te întâlnesc, să stau cu dumneata de vorbă și...

— Domnule Stănescu, l-am întrerupt eu, iar ai început să o iei razna. Parcă ne-am înțeles să isprăvim cu spovedania". M'am prefăcut chiar că nu-mi place astfel de conversație și astfel de mărturisiri de sentimente, cu toate că nu mă supărau câtuși de puțin.

Ce urmează de aici? Ceea ce am scris mai sus și anume că suntem amândoi două suflete necăjite, care, din această pricină, se pot înțelege mai bine și mai ușor. Totuși, nu știu cum se face, că dacă se întâmplă să treacă mai multe zile, fără să ne întâlnim, simt că-mi lipsește ceva, simt că nu mai am curajul trebuincios de a înfrunta cu seninătate necazurile zilnice. Veți spune, poate, că e chestie de obiceiu sau că, unde sunt așa de singură, o vorbă prietenească a unui om, care îți dorește binele, este ca o doctorie ce-ți dă puteri noui. Așa trebue să fie, căci nu văd ce altceva m'ar face să mă simt mulțumită, când întâlnesc pe Barbu... vreau să spun pe studentul Barbu Stănescu.

...Dar văd că de două ori — odată mamei și odată acum — i-am spus Barbu, ca și când am fi prieteni din copilărie. Dacă i-am spus așa, cred că trebuie să fie în amintirea faptului petrecut săptămâna trecută. Mă cutremur și mă scârbesc și astăzi, gândindu-mă la întâmplarea din săptămâna trecută. Vreau să-l uit, să-l șterg cu desăvârșire din minte. Totuși, fiindcă, pe de altă parte, vreau ca acest Album să fie oglinda credincioasă a vieții mele de toate zilele și păstrătorul tot atât de credincios al secretelor mele, iată că mă apuc să o povestesc în câteva cuvinte.

Citisem în ziar un anunț, că la o societate se cerea o funcționară de birou pentru orele de dimineață. M'am grăbit să merg. Portarul mi-a spus că d. director n'a venit încă, dar că pot vorbi cu secretarul său. Crezând că și secretarul mi-ar putea da lămuriri despre slujba liberă, m'am dus după portar, care mi-a deschis ușa unui birou. In birou, am văzut un tânăr, care tocmai atunci se

privea într'o oglindă, căutând să-şi potrivească mai bine cravata. Dela prima aruncătură de ochi, acest tânăr nu mi-a făcut o impresie plăcută. Mi s'a părut că dă mai mare atenţie persoanei şi îmbrăcămintei sale, decât slujbei ce avea de îndeplinit la societatea aceea. Impresia mea neplăcută s'a întărit, când am observat că mă priveşte cu nişte priviri cel puţin obraznice.

Totuşi, prefăcându-mă că nu bag de seamă felul său de a mă privi, l-am întrebat: „Sunteţi secretarul societăţii?

Domnişoara Ruxandra scriind în „Albumul" ei

— Da, sunt secretarul societăţii", răspunse el, grăbindu-se să adauge: „Astăzi simt o adevărată mulţumire, că ocup acest loc, deoarece am fericirea să cunosc o domnişoară aşa de drăguţă, aşa de simpatică, aşa de..." şi vorbind în felul acesta, se apropie de mine şi întinse mâna să mă mângâie.

N'a fost nevoie să mă gândesc la ceea ce am de făcut. L-am plesnit pe

mână, l-am întors spatele şi... nici eu nu ştiu cum am ieşit din birou şi din localul societăţii. De mânie şi de scârbă, trebue să mă fi schimbat mult la faţă. Mergeam pe stradă aproape alergând şi fără să mă uit la dreapta şi la stânga. Imi aduc aminte, că am auzit o voce, care mi-a strigat: „Fii atentă, domnişoară, şi nu da buzna peste oameni. Erai să mă faci să cad".

Dar un alt glas, care îmi era cunoscut, m'a făcut să mă opresc. „Incotro aşa grăbită, domnişoară Măleanu?" m'a întrebat glasul. M'am oprit şi am văzut că mă întrebase studentul Barbu Stănescu. O nevoie, căreia nu m'am putut împotrivi, m'a făcut să-i povestesc neplăcerea de care avusesem parte cu câteva minute mai înainte.

La auzul celor spuse, Barbu se îngălbeni la faţă, pentru ca după aceea să se înroşească şi, tremurând de mânie, să strige: „Ticălosul! Nu vrei să mergem înapoi şi să mă laşi pe mine să-i cer socoteală?"

Bine că am avut gândul bun de a-i răspunde: „Nu, nu e nevoie". Altfel, Barbu, care este un tânăr voinic, pe când ticălosul acela de secretar era o stârpitură de om, ar fi fost în stare să-l sfâşie. Oricum, graba cu care a sărit să-mi ia apărarea, mi-a arătat că mă pot sprijini pe el, iar gândul acesta mi-a făcut bine. Am socotit chiar că nu-i pot respinge o dorinţă, ce şi-a exprimat îndată. „Domnişoară Ruxandra, îmi zise el, (până atunci nu-mi spunea decât „domnişoară Măleanu") te rog ca, pe viitor, când se va întâmpla să mergi la vreo societate sau la vreun birou în căutarea de slujbă, să-mi dai voie să te însoţesc şi eu.

— Şi dacă ne întreabă, ce suntem între noi, ce vom răspunde?" l-am întrebat eu.

Am băgat de seamă că, la aceste cuvinte, Barbu s'a înroşit, apoi a zis: „Putem spune că suntem veri sau...", aici, de teamă că spune ceva ce, la rându-mi, să mă facă să roşesc, m'am grăbit să-i întregesc vorba şi să-i zic: „Putem spune că suntem frate şi soră".

Barbu a consimţit, cu toate că — cel puţin aşa mi s'a părut — el ar fi vrut mai bine să spună că suntem alt ceva.

15. Scrisoarea domnişoarei Ruxandra către Tanti Smaranda

Tanti Smaranda plecase dela Bucureşti pentru o lună de zile. Nu plecase de plăcere, ci de nevoie. Un reumatism vechiu şi neîngrijit o făcea să sufere îngrozitor. De durere, nu putea dormi noaptea, iar ziua abia putea să se ţină pe picioare. Incercase ea cu alifii şi cu alte medicamente, dar fără să simtă vreo uşurare.

Până la urmă, se hotărî să se arate unui medic. Medicul îi spuse că trebue neapărat să meargă la băi şi să facă băi de pucioasă timp de o lună. Tanti Smaranda nu fu mulţumită de acest sfat. Se gândea că o şedere la băi înseamnă o cheltuială destul de mare. Cu banii ce ar fi cheltuit acolo, ar fi putut să ajute pe ai săi, adică pe doamna Măleanu, pe domnişoara Ruxandra şi pe micul Traian. Vedea, că doar mergea la dânşii în toate zilele, că aceştia o duceau din ce în ce mai greu, mai ales că nu era chip ca doamna Măleanu să se obişnuiască a trăi în sărăcie şi a uita trecutul.

In loc să primească viaţa, aşa cum se înfăţişa şi pe drumul greu al vieţii, pe care mergeau acum, să se uite îndărătul ei, ca să vadă că era nespus de mare numărul nenorociţilor, care se sbăteau în sărăcie şi mai cumplită, doamna Măleanu nu ştia decât să ofteze şi să plângă pe ruinele trecutului. De aceea, în loc de a fi domnişoarei Ruxandra de vreun ajutor, fie măcar cu vorba şi cu îndemnuri bune, doamna Măleanu îi frângea curajul şi îi slăbea hotărîrea de a lupta şi de a isbuti muncind cinstit să câştige în deajuns, pentru a nu fi constrânsă să ceară cuiva sprijin şi ajutor.

Şi domnişoara Ruxandra lupta înainte cu o energie cum se găseşte foarte rar la fete de vârsta ei. Iată, avusese un prilej să scape de nevoia de a alerga şi de a se sbate de dimineaţă până seara pentru a agonisi cele strict trebuincioase unui traiu cât de modest pentru dânsa, mama şi frăţiorul său. Intr'una din zile venise în vizită o femeie, pe care nu o cunoştea. Femeia venise trimisă de un domn, care cerea pe domnişoara Ruxandra în căsătorie.

Mai înainte de a răspunde într'un fel sau altul, domnişoara Ruxandra, deşi hotărîtă să respingă cererea, a cerut peţitoarei câteva lămuriri despre domnul acela. A făcut aceasta mai mult pentru mamă-sa, ca să nu-i spună că a

dat norocului cu piciorul. Vom afla însă mai târziu, dacă nu cumva am început să ghicim de pe acum, pricina pentru care era hotărîtă să respingă cererea în căsătorie, oricât de bine ar fi fost domnul, care trimisese pe peţitoare.

Peţitoarea a spus despre acest domn, că este bogat, ba chiar foarte bogat, că are case şi prăvălii la Bucureşti, că are şi o moşie, automobil, o vilă pe Valea Prahovei etc.

Strânsă cu întrebările, a mai trebuit să spună că acest doritor la mâna şi inima domnişoarei Ruxandra se apropie de vârsta de cincizeci de ani, că a mai fost căsătorit, că dela soţia, care i-a murit, are trei copii, două fete şi un băiat şi că una din fete, care este primul copil, are vârsta de douăzeci de ani.

„Va să zică, îi taie domnişoara Ruxandra vorba, aceea care urmează să-mi fie fiică, este mai mare decât mine, iar acela care urmează să-mi fie soţ, este mai bătrân decât tata. Da, adăugă ea în bătaie de joc, văd că vom fi o pereche foarte potrivită şi că mă voi înăbuşi de câtă fericire va cădea pe capul meu".

Totuşi, peţitoarea nu se lăsa bătută. „Dar e om de familie bună, îi spunea ea, şi mai ales este aşa de bogat, că îţi va îndeplini toate plăcerile şi dorinţele. Gândeşte-te că anii trec şi că...", dar domnişoara Ruxandra nu o lăsă să-şi întregească vorba, ci îi răspunse scurt şi tăios: „Nu sunt de vânzare!". După aceea, ne mai vrând să asculte ce ar mai fi putut îndruga peţitoarea, plecă de acasă, spunând că e ora să meargă la o lecţie.

Două sau trei zile după această întâmplare, domnişoara Ruxandra avu parte de o altă neplăcere. Cu o săptămână mai înainte, găsise o nouă lecţie, o lecţie pentru care i se plătea de trei ori mai mult, decât s'ar fi gândit ea să ceară. Insă nici sarcina ei nu era uşoară, deoarece avea ca elevă pe o fată, care descurajase şi îndepărtase mai multe profesoare.

Această elevă, al cărei nume era Astarté (cu accent pe „e"), după numele unei zeiţe la vechiul şi dispărutul popor al Fenicienilor, avea vârsta de şaseprezece ani. Se îmbrăca însă şi se purta, ca şi cum ar fi fost o cucoană de cel puţin douăzeci şi cinci de ani. Şi era de o îngâmfare cu adevărat nesuferită. Cerând dela toţi — chiar dela oamenii în vârstă — să se poarte cu ea, aşa cum s'ar purta cu o doamnă mare, se supăra foc, dacă, de pildă, când un domn venea în vizită, fie şi un om în vârstă de cincizeci de ani, nu-i spunea: „Sărut mâna, domnişoară", precum strâmba din nas şi bombănea printre dinţi: „Ce mojic!" dacă acelaş domn nu-i săruta în adevăr mâna.

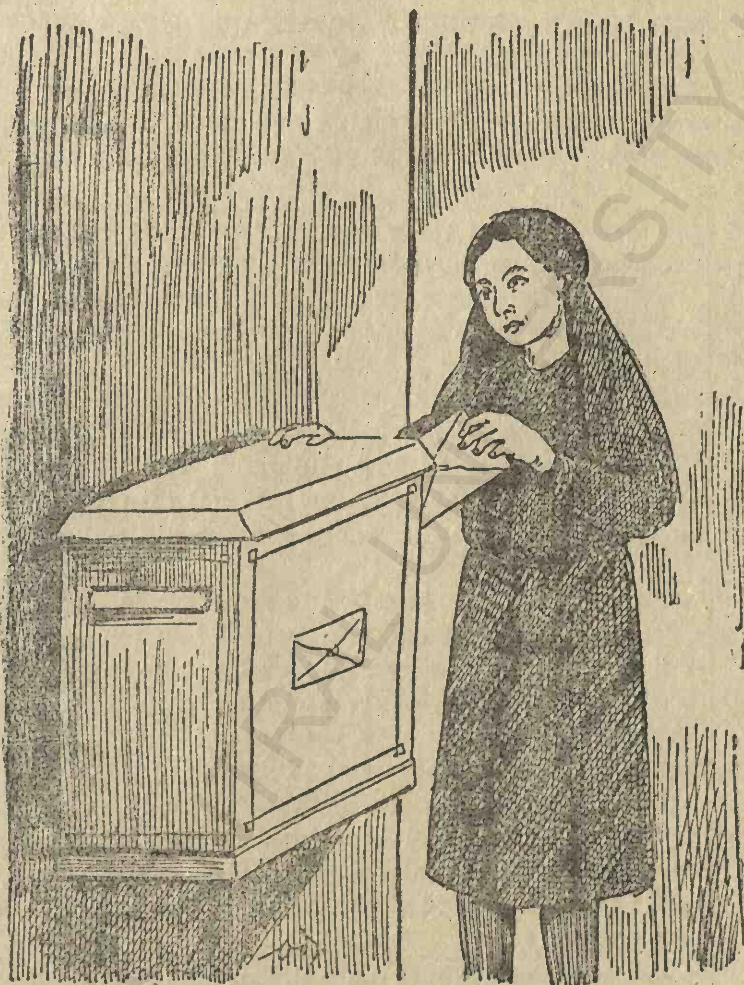
Copil unic al unor oameni cu avere, era răsfăţată de părinţii săi, care închideau bucuros ochii asupra defectelor fiicei lor şi n'aveau puterea să se împotrivească poftelor şi capriciilor ei. Aşa creştea „domnişoara" Astarte, pentru ca să-i facem şi noi pe plac, domnişorind-o.

Ne închipuim acum uşor ce păţeau profesoarele ei şi pricina datorită căreia ele nu păstrau mult timp locul, cu toate că erau plătite foarte bine.

Aceasta a fost noua elevă găsită de domnişoara Ruxandra, care, când a auzit suma ce i se dă pentru o oră de lecţii, a fost nespus de mulţumită. Şi-a făcut îndată în gând socoteala şi şi-a zis că, adăugând-o la banii ce câştigă dela cele-

lalte lecţii, ajunge la o sumă cu care ar putea, de bine, de rău, să facă faţă cheltuelilor zilnice ale familiei.

Mulţumirea ei a fost de scurtă durată. De ce? Răspunsul îl vom găsi în scrisoarea ce a trimis la băi mătuşei sale Smaranda. O transcriem în rândurile ce urmează:

Domnişoara Ruxandra cu scrisoarea pentru Tanti Smaranda

„Dragă Tanti, te rog să mă crezi că dela plecarea dumitale la băi, mă simt ca un câine, care, pierzându-şi stăpânul, rătăceşte în neştire. Erai doar singura fiinţă, căreia mă puteam destăinui şi îmi întărea curajul, de care am atâta nevoie... Ştii că mi-am făcut o regulă ca în faţa mamei să păstrez totdeauna o figură cât mai senină şi mulţumită. Caut chiar să-i las impresia, că n'am vreo pricină să fiu tristă şi amărâtă şi că, dimpotrivă, am motive să fiu veselă. Ea însă nici nu bănueşte, că atunci când îmi dau silinţa să-i zâmbesc şi să râd, inima

plânge în mine şi sufletu-mi este îndurerat. Şi aşa cum mă port faţă de dânsa, totuşi ea nu încetează de a ofta şi de a zice: „Ce ne vom face?"

„Aceasta e, dragă Tanti, rana care mă doare mai mult. Mă doare că nu isbutesc să şterg lacrimile mamei, mă doare când văd că nu e chip ca mama să se poată obişnui cu noua viaţă ce suntem siliţi să ducem şi nu poate rupe cu amintirile din trecut şi precum ştii, nu totul era vesel şi senin în trecutul, după care mama oftează atâta. E adevărat că n'aveam nevoie să ducem grija zilei de mâine. E adevărat că cheltuiam fără să socotim şi fără teamă că vom da de fundul sacului. Este, de asemenea, adevărat că multă lume ne invidia şi ne credea fericiţi. Insă e tot atât de adevărat, că numai fericiţi nu eram, că nu găseam fericire, nici măcar mulţumire, în viaţa atât de sgomotoasă şi frământată ce duceam.

„Iată, eu una n'aş schimba viaţa de astăzi pe viaţa din trecut, dacă şi mama ar gândi ca mine şi ar scutura de pe ea amintirile de altă dată şi dacă n'aş avea parte de jigniri dureroase, aşa cum am avut în aceste zile. Să-ţi povestesc ce mi s'a întâmplat cu o nouă elevă, căci povestindu-ţi, parcă mi se mai alină amărăciunea ce-mi apasă sufletul.

„Acum trei zile, găsisem o nouă elevă, care se numeşte Astarte, de sigur, nume destul de rar şi mai ales ciudat. Insă numele n'are vreo însemnătate, ci persoana care îl poartă. Eu una am fost mulţumită, văzând că, fără să cer, mama ei mi-a spus că îmi dă pe lecţie un preţ de trei ori mai mare decât cel obişnuit, numai că profesoratul meu la această elevă n'a putut ţine mai mult ca două zile.

„Pricina este că am fost jignită în mândria şi demnitatea mea, aşa cum nu mi-am închipuit că ar fi cu putinţă din partea unei fete tinere, aproape unei copile. Am vrut să-ţi scriu ieri îndată după întâmplarea ce m'a făcut să plâng, eu, care mă silesc să nu dau lacrimilor drumul şi să nu mă las doborâtă de necazuri şi de răutatea oamenilor. Dar când am luat ieri tocul în mână, am văzut că mâna îmi tremura şi că nu puteam pune rânduială în gândurile mele. Şi bine că am avut norocul să întâlnesc pe cineva, despre care îţi voi vorbi mai jos, cineva care mi-a înviorat curajul, nu atât prin cele ce mi-a spus, cât prin faptul că mă înţelese bine şi simţise tot aşa cum simţisem şi eu jignirea ce mi s'a adus. Ba nu o singură dată, ci am fost jignită şi umilită de două ori în timp de trei zile. Acum pot povesti cu sânge rece.

„Când m'am dus să încep lecţiile, am dat, aşa cum face oricine cu oricât de puţină bună creştere, elevei Astarte „bună ziua" şi i-am întins mâna. La salutul meu dat cu un accent de prietenie, ea a răspuns, mormăind printre dinţi „bonjour", iar în acelaşi timp s'a prefăcut că nu vede că-i întinsesem mâna, ci mi-a zis: „Domnişoară profesoară, să fim de acum înţelese, că îmi vei da lecţii uşoare şi care să nu mă plictisească. N'am nevoie să fiu tobă de carte, pentrucă n'am de gând să mă fac profesoară".

„Am rămas mirată şi rău impresionată, văzând purtarea ei şi auzind felul ei de a vorbi. Mă jignise, nedându-mi mâna şi mă jignise încă odată, vorbindu-mi aşa cum mi-a vorbit. Totuşi, am înghiţit aceste două jigniri, zicându-mi

că am de-aface cu o copilă răsfăţată, pe care încet, încet, aş putea-o îndrepta şi lecui de astfel de capricii copilăreşti.

„De aceea, i-am răspuns, vorbindu-i cu blândeţe: „Dragă domnişoară Astarte, datoria mea este să mă silesc să te învăţ carte, iar învăţătura de carte nu e plicticoasă, ci, dimpotrivă, este plăcută, dacă te apuci cu seriozitate şi dacă te gândeşti că nu-ţi poate fi decât folositoare, mai ales că, am adăugat oftând, viitorul este o carte închisă şi că nimeni nu poate şti ce are să i se întâmple în viaţă.

Tanti Smaranda citind scrisoarea dela domnişoara Ruxandra

— Viitorul meu este asigurat!" îmi zise ea scurt şi ţâfnos.

„Am început lecţia, dar la fiecare două, trei minute ea mă întrerupea în explicaţiile ce mă căsneam să-i dau şi îmi zicea: „Uf, ce lucruri anoste şi plictisitoare!" pentru ca, mai înainte de a se împlini o jumătate de oră, să-mi zică: „Ajunge pentru astăzi, că nu mai pot! Simt că mă apucă durerea de cap". Iar când eu i-am spus că lecţia trebue să ţie o oră, ea mi-a aruncat dela obraz: „Ce-ţi pasă dumitale! Vei fi plătită pentru o oră întreagă, aşa că nu pierzi nimic"

„Aceste vorbe m'au durut mai tare, decât dacă mi-ar fi tras două palme.

Insă, mi-am înghiţit iarăşi amărăciunea, mi-am potolit mânia ce simţeam că mă năpădeşte şi i-am zis: „Te rog, să nu mai spui altădată astfel de vorbe, care mă jignesc adânc".

„In loc să-mi răspundă ceva, ea s'a sculat, a ieşit din cameră şi m'a lăsat singură. Am vrut atunci să vorbesc cu mamă-sa, dar servitoarea mi-a spus că este plecată în oraş.

„A doua zi, adică ieri, am plecat să merg mai înainte de ora lecţiei. Ţineam să am o explicaţie cu mama acestei eleve aşa de puţin politicoase şi binevoitoare. Pe drum însă, am întâlnit pe Astarte, care mergea însoţită de o domnişoară mai mare decât dânsa. Inchipuindu-mi că se căeşte de purtarea din ajun, m'am apropiat de ea şi am salutat-o. Dar am rămas ca lovită de un glonte, când am văzut că Astarte îmi întoarce spatele şi când am auzit-o răspunzând domnişoarei, care o întrebase despre mine: „Dă-o încolo! E noua mea profesoară, dar e o fiinţă nesuferită".

„Mi-au trebuit câteva minute, ca să-mi pot veni din nou în fire. Şi cum stăteam aşa uluită şi nemişcată locului, iată că aud o voce cunoscută, care mă saluta politicos. Privesc şi văd că înainte-mi stă studentul Barbu Stănescu, despre care, precât îmi aduc aminte, ţi-am mai vorbit. M'a întrebat de ce arăt supărată, iar eu i-am povestit întâmplarea. Să-l fi văzut, dragă Tanti, cum s'a făcut foc de mânie şi cum a început să strige şi să spună despre Astarte: „O nemernică, o stârpitură, care îşi închipuie că totul îi este permis, fiindcă părinţii săi au avere! Te rog, domnişoară Ruxandra, să nu mai pui piciorul în casa aceea".

„I-am ascultat sfatul şi nu m'am mai dus".

16. Alte necazuri ale domnişoarei Ruxandra

Viaţa de toate zilele era făcută pentru domnişoara Ruxandra din griji şi frământări neîntrerupte, din alergături după găsirea de ocupaţii, cu care să poată trăi ea şi familia ei, şi din puţine clipe mai senine, când speranţa i se înviora în suflet şi un zâmbet i se strecura în priviri.

Viitorul frăţiorului ei Traian şi starea mamei sale o îngrijorau şi o făceau să se frământe mai mult. Despre Traian, era hotărîtă ca ea însăşi să se lipsească de toate, să mănânce, cum spune o vorbă, numai pâine înmuiată în apă, dar să-l ţină la şcoală. Să-l ţină, ca să termine liceul şi, după aceea, să urmeze la şcoala Politehnică, pentru a ajunge mai târziu inginer. Aceasta era dorinţa domnişoarei Ruxandra: fratele ei Traian să se facă inginer. De ce anume inginer şi nu alt ceva? Să nu-i fi venit oare ideia dela faptul că şi studentul Barbu Stănescu învăţa ingineria? Se poate ca şi asta să fie pricina.

De altfel, din această ideie se născu încă una şi anume: mai târziu, după un an, doi ani, să roage pe studentul Barbu să pregătească pe Traian la matematică. Ştia că Barbu ar fi primit cu dragă inimă, precum mai ştia că n'ar fi primit să i se plătească pentru osteneala ce-şi va da şi pentru timpul ce-şi va pierde.

Insă doamna Măleanu, adică mamă-sa, era o pricină şi mai mare de griji şi de necazuri. Mai întâiu, pentrucă nu prea o ducea bine cu sănătatea, iar, al doilea, pentrucă, aşa cum am spus şi în alte capitole, nu era chip să se obişnuiască a trăi în starea în care se găseau şi cu mijloacele puţintele, pe care le aveau. E drept, că nu se plângea făţiş, precum iarăşi e drept, că se căsnea să se poarte cât mai drăguţ cu domnişoara Ruxandra, pe când pe micul Traian nu mai ştia cum să-l resfeţe mai mult. Era deci o mamă bună sau — cum e mai drept să-i spunem — o mamă iubitoare. Dar era slabă ca femeie şi cap de familie.

Nu putea să uite traiul din trecut şi nu se putea pătrunde de adevărul, că bogăţia nu face totdeauna fericirea şi că nu sunt puţini oameni săraci, care duc o viaţă mai liniştită decât mulţi bogătaşi. Să te mulţumeşti cu puţin, ba chiar să-ţi pară bine, că sunt atâtea lucruri, de care te poţi lipsi uşor. Aceste adevăruri pline de înţelepciune nu puteau intra în mintea doamnei Măleanu în aşa fel, încât să-i servească drept îndrumare în noul drum al vieţii ce-i fusese sortită.

De aceea, aproape fără vrerea ei, ofta mereu şi nu puţine ori plângea cu lacrimi, gândindu-se la zilele apuse de odinioară. Aceste lacrimi îndurerau şi sfâşiau inima domnişoarei Ruxandra.

Bunăoară, domnişoara Ruxandra simţea că i se aşterne pe suflet un văl de amărăciune, când se gândea la întâmplarea din ajunul Crăciunului — a celui dintâiu Crăciun ce le era dat să trăiască în sărăcie şi să locuiască într'o căsuţă mică şi modestă.

In ziua aceea, Tanti Smaranda, a cărei bunătate şi al cărei devotament nu mai cunoşteau margini, venise aducând tot felul de bunătăţi, parcă ar fi fost Moş Crăciun. Femeie, care îşi dădea seama de ceea ce este numai lux, deci de prisos, venise aducând de-ale mâncării: carne de porc, nişte mezeluri, brânză, untură etc. Aşa cum îi era obiceiul, spusese că i-ar fi fost cu neputinţă să stea şi să mănânce singură acasă la ea în zilele de sărbători, aşa că venise cu rugămintea de a fi primită să petreacă sărbătorile cu cumnata şi nepoţii săi. Adăugase şi două minciuni, spuse din dorinţa de a nu jigni cumva pe doamna Măleanu, care nu şi-ar fi găsit mângâiere şi ar fi plâns trei zile şi trei nopţi, dacă i s'ar fi spus că ajunsese să primească pomană.

Aşa dar, Tanti Smaranda a mai zis: „Dela o vreme încoace, mi s'a tăiat pofta de mâncare. Când sunt singură acasă, abia dacă mă ating de ceea ce gătesc. De aceea, vă rog să mă primiţi să stau în aceste zile la masă la voi, căci fiind cu voi, sper să-mi mai vină pofta".

Aceasta a fost cea dintâi minciună. Să ascultăm acum şi minciuna a doua.

„Vedeţi, zise ea, untura şi brânza ce am adus? Nu mă costă nimic, fiindcă mi le-a trimis o prietenă dela ţară". Ar fi fost însă tare încurcată, dacă ar fi întrebat-o cum îi spune acestei prietene dela ţară şi unde anume locuieşte, deoarece adevărul era că Tanti Smaranda cumpărase totul, ba, fiindcă adusese vorba de o prietenă, se împrumutase dela o prietenă cu suma de o mie de lei, ca să poată cumpăra tot ce adusese.

Doamna Măleanu a crezut în minciunile spuse de Tanti Smaranda, aşa că i-a zis: „Ce drăguţă e prietena ta!" Insă domnişoara Ruxandra, care ghicise adevărul, îmbrăţişă pe Tanti Smaranda şi îi zise foarte înduioşată: „Tanti, eşti un înger!"

Dar Tanti Smaranda adusese pentru Traian un cadou de Crăciun: era o minge mai ieftină. De asemenea, domnişoara Ruxandra îi adusese un cadou: o carte de poveşti. Acestea au fost toate cadourile primite de Traian la Crăciunul acela. Când le văzu şi când înţelese, că iubitul său copil nu mai are de primit alte cadouri, doamna Măleanu îl strânse în braţe şi îi zise printre lacrimi: „Ce rău am ajuns, odorul mamei! Să nu primeşti decât cadouri de copil sărac! Unde sunt cadourile de altă dată"? Şi isbucni într'un hohot de plâns.

Iată întâmplarea ce a îndurerat pe domnişoara Ruxandra şi de care şi-a adus aminte multă vreme. Aceasta cu atât mai mult, cu cât i se întâmplase şi ei ceva neplăcut, ceva ce a jignit-o şi a durut-o amar. Insă, în loc să povestim noi înşine întâmplarea, este, credem, mai bine să o transcriem aşa cum am găsit-o în Albumul ei. Iată ce anume a scris domnişoara Ruxandra:

„A trecut mai bine de o oră, de când m'am înapoiat dela noua lecție ce găsisem... pentru ca să o pierd așa de repede. Adică, la drept vorbind, adresa familiei, care căuta o profesoară, mi-a fost dată de Barbu, care o citise în ziar și se grăbise să mi-o aducă, propunându-mi chiar să mă însoțească. Da, Barbu a fost drăguț și a căutat să mă servească. De altfel, văd că din ce în ce se arată mai bun și mai drăguț, ceea ce îngreunează pentru mine datoria de recunoștință ce-i port. Și, de sigur, el n'are nicio vină, dacă lucrurile n'au ieșit așa cum ar fi fost dorința lui și interesul meu. Dar acum când am isbutit să fiu liniștită și am putut opri lacrimile ce am vărsat, să încredințez acestor pagini neplă-

Tanti Smaranda încărcată cu tot felul de bunătăți

cerea și jignirea de care am avut parte. Lui Barbu însă — și cu atât mai puțin mamei — n'am să-i spun nimic sau i-aș putea spune că am lăsat lecția de bună voie, fiindcă nu-mi convenea.

„Acum trei zile, m'am dus la adresa ce-mi dăduse Barbu. Doamna, care mă primise, mi-a zis: „Am nevoie de o profesoară, de o profesoară de muzică pentru fiica mea, care se numește Marioara, dar te rog să nu-i spui decât „dom-

nişoara Mary". Este în vârstă de patrusprezece ani. Are talent, dar e cam capricioasă. Este unicul nostru copil, aşa că o cam răsfăţăm. Prin urmare, va trebui să o iei cu binişorul, să nu o cerţi niciodată, ba chiar să nu-i faci nicio observaţie.

...„Dar, adăugă doamna cu un aer de mirare, acum observ că eşti îmbrăcată în negru. Iţi place oare coloarea neagră?" I-am răspuns: „Nu e vorba de plăcere, ci sunt în doliu după tata, care a murit acum câteva luni.

— A, aceasta e pricina!" făcu ea nepăsătoare. Apoi, adăugă: „Iată ce nu-mi convine. Nu vreau ca fiică-mea să stea în toate zilele, fie şi o oră, cu o persoană îmbrăcată în doliu. Faptul acesta îi va produce o impresie neplăcută şi o va face să se întristeze. De aceea, n'ai putea veni la lecţie îmbrăcată într'o rochie de coloare mai deschisă şi fără văl negru pe faţă?"

„N'am răspuns numaidecât la întrebare, ci am stat să mă gâdesc puţin. După ce m'am gândit, m'am hotărît să-i fac doamnei în voie. Era din parte-mi un sacrificiu dureros, dar am consimţit să-l fac împinsă de dorinţa sau — mai bine zis — de nevoia de a mai câştiga bani, mai ales că doamna mi-a spus că voi fi plătită mulţumitor.

„Ne-am înţeles, aşa dar, ca miercuri, adică ieri, să încep lecţiile cu „domnişoara Mary". Am îmbrăcat o rochie de coloare puţin deschisă, rochia pe care o aveam de mai înainte, şi am plecat de acasă, căutând să mă feresc de mama, care s'ar fi mirat sau mi-ar fi spus că am uitat repede de tata, când m'ar fi văzut că nu mai sunt îmbrăcată în rochia neagră.

„Am uitat să spun că în prima zi, eu nu văzusem pe noua mea elevă.

„E dusă la nişte prietene, cu care organizează un ceaiu dansant", mi-a spus mamă-sa.

„Ieri însă, era, fireşte, acasă, numai că, în loc să vie ca să mă primească şi cu acest prilej să ne cunoaştem, am fost primită tot de mamă-sa, care mi-a zis: „Mary ne aşteaptă în camera sa de lecţii", ca şi cum mi-ar fi zis: „Domnul ministru vă aşteaptă să vă primească în audienţă".

„Ne-am dus deci în camera unde domnişoara Mary „binevoia" să ne aştepte. La intrarea noastră, nu şi-a dat măcar osteneala să se scoale de pe scaun, ci, adresându-se mamei sale, a întrebat-o: „Mamă, aceasta este noua mea profesoară?" pentru ca îndată după aceea să adauge: „Dar ştie ea destulă muzică?"

„Precum se vede, amândouă întrebările erau lipsite de bună cuviinţă şi arătau că noua mea elevă, oricât ţinea ea să i se spună „domnişoară" şi oricât era pieptănată şi îmbrăcată ca domnişoară mare, n'avea însă o creştere tocmai aleasă şi o delicateţe sufletească. De altfel, mama sa avusese grija să-mi spună că domnişoara Mary este un copil răsfăţat. Ba chiar, crezând că aşa întăreşte mai mult înţelesul lor, spuse în limba franceză cuvintele din urmă: „Ma Mary est un enfant gâté".

„La întrebările făcute de acest „copil răsfăţat", s'a grăbit să răspundă mamă-sa: „Da, drăguţo, această domnişoară..., dar cum te numeşti, fiindcă ţi-am uitat numele? mă întrebă acum pe mine, iar la răspunsul meu că mă numesc

Măleanu Ruxandra, mama donişoarei Mary şi-a luat din nou vorba întreruptă: „Domnişoara Măleanu este noua ta profesoară, cu care sper că te vei înţelege.

— Dar să nu mă obosească şi să nu mă certe, căci, altfel, nu mai vreau să primesc lecţii dela dânsa", zise domnişoara Mary, spunând pe socoteala mea o nouă mojicie.

„Imi venea să mă scol şi să plec, iar acum îmi pare rău că n'am făcut-o şi că n'am dat mamei, cât şi fiicei sale o lecţie, ca să înveţe că nu este îngăduit să jigneşti şi să umileşti persoane, care nu vin să-ţi ceară pomană, ci să-ţi dea, în schimbul unei mici sume de bani, munca şi priceperea lor şi a căror singură vină este sărăcia.

„Aşa, vrând să schimb conversaţia jignitoare pentru mine dintre mamă şi fiică, i-am zis acesteia din urmă: „Domnişoară Mary, cred că e bine să-mi arăţi caetul de note muzicale şi să începem lecţia". Şi am adăugat, căsnindu-mă să zâmbesc: „In timpul lecţiei îţi vei putea da seama, dacă sunt ori nu sunt destul de tare la muzică".

„Ea însă mi-a răspuns: „Lasă caetele, că ţi le arăt eu mai târziu, dar deocamdată aşează-te dumneata la pian şi cântă ceva, însă vreau să cânţi şi din gură, ca să-ţi aud vocea".

„Aceste cuvinte, rostite aşa ca şi când mi-ar fi dat o poruncă, m'au făcut să-mi pierd răbdarea. „Ascultă, domnişoară Mary, i-am răspuns cu un glas care îmi tremura de mânie, nu uita că eu sunt profesoara, iar dumneata eşti eleva. Prin urmare, eu am să spun ce avem de făcut, iar dumneata trebue să asculţi de mine".

„Şi acum... poftim, domnişoara Mary s'a pornit să plângă cu hohote şi să zică printre lacrimi: „Mamă, nu o vreau pe această profesoară! Să plece, să plece!" Iar mamă-sa, în loc să o potolească şi să o certe, cum i se cuvenea pe deplin, se întoarse spre mine şi îmi zise cu un aer mustrător: „Văd, domnişoară, că nu ştii să te porţi cu copiii, aşa că...", dar n'am lăsat-o să-şi isprăvească vorba, ci i-am răspuns: „Aşa că trebue să plec, ceeace mă şi grăbesc să fac".

„Am plecat şi m'am întors direct acasă, unde mi-am vărsat durerea în lacrimi. De ce oare oamenii nu sunt mai buni şi mai înţelegători?"

17. Destăinuiri mărturisite și... nemărturisite

Domnișoara Ruxandra începu să bage de seamă că, de câteva zile, se întâlnește cu studentul Barbu Stănescu mai des decât se întâlnea mai înainte. Spun că atât mai înainte, când se întâlneau mai rar, cât și acum, când se întâlneau mai des, întâlnirile lor erau întâmplătoare. Nici odată nu-și vorbiseră să se întâlnească în cutare zi sau în cutare loc. Se întâmpla însă ca amândoi să meargă în aceeași zi și în aceeași oră la cimitir — ea să ducă flori la mormântul tatălui ei, el ca să cerceteze mormântul mamei sale, mormânt de care, spre marea mulțumire și recunoștință a lui Barbu, domnișoara Ruxandra continua să îngrijească. Il îngrijea potrivind mai bine florile ce aducea Barbu sau punând ea din florile ce aducea pentru Ion Măleanu.

De asemenea, se întâmpla să se întâlnească pe stradă sau în grădina publică, în care domnișoara Ruxandra mergea din când în când să se plimbe cu elevii ei Adriana și Aurel.

Insă, așa cum am spus, aceste întâlniri erau întâmplătoare și destul de rare. Dar de câteva zile încoace, domnișoara Ruxandra a băgat de seamă, că aproape în toate zilele, ba uneori de două ori pe zi întâlnește în drumu-i pe studentul Barbu Stănescu. Și nu numai în treacăt pe stradă, ci îl întâlnea regulat și în zilele în care mergea la cimitir și în zilele cu timp frumos, când se plimba cu cei doi elevi în grădina publică.

Pe de altă parte, e drept să spunem că, în loc de a o supăra și plictisi, aceste întâlniri îi făceau plăcere și îi înseninau sufletul, că vedea pe cineva despre care știa că îi dorește binele. Ba chiar într'o zi scrisese în „Albumul" ei: „Astăzi eram amărâtă și descurajată. Prea e mare răutatea oamenilor față de cei mici și care se găsesc în nevoie și prea sunt supărători față de suferințele și durerile sufletești ale semenilor lor. Cu astfel de gânduri mă înapoiasem acasă dela alergătura ce sunt nevoită să fac pentru a câștiga pâinea pentru mine și ai mei, iar mama, în loc să-mi împrăștie aceste gânduri și să-mi mai înviorreze curajul, n'a făcut decât să plângă și să se vaete. Plângea pentru mine, văzând că mă sbat așa de mult, și se văeta pentru dânsa, că viața ei de astăzi este așa de diferită de viața ei din trecut.

„Am plecat din nou de acasă, trebuind să merg în căutarea de noui lecții

sau de vreo altă ocupaţie. Vedeam că dacă nu mai câştig ceva peste ceeace câştig acum, va fi nevoie — şi chiar o nevoie urgentă — să căutăm în vreun fund de mahala o locuinţă mai mică şi mai modestă, deoarece nu vom mai putea plăti chiria pentru locuinţa în care stăm, deşi tot „apartamentul" nostru de astăzi se compune din două camere destul de mici.

„Frământată de astfel de gânduri, care numai vesele nu erau, mergeam pe stradă, fără să mă uit la trecători, când aproape de mine am auzit că mă chiamă cineva pe nume: „Domnişoară Ruxandra". Am privit înspre partea de unde venea glasul şi am văzut că era Barbu, care îmi întindea mâna şi mă privea cu ochi în care se citea bucuria de a mă fi întâlnit.

„Ar însemna să mint, dacă aş spune că această întâlnire m'a supărat. Mai de grabă adevărul este dimpotrivă. In genere, vederea unei persoane, despre ale cărei sentimente şi gânduri bune eşti convinsă, te bucură şi te mulţumeşte. Cu atât mai mult când această întâlnire se întâmplă în zile de necazuri şi de apăsare sufletească. Privirile în care citeşti sinceritatea şi cuvintele ce pornesc dintr'un suflet curat îţi fac bine, te mai înseninează şi îţi mai înalţă curajul.

„De aceea, întâlnirea cu Barbu nu putea să mă supere, ci să-mi facă plăcere. Insă, tocmai atunci mi-a venit să bag de seamă, că dela o vreme încoace, aproape că nu e zi să nu-l întâlnesc pe una din străzile pe care treceam pentru a mă duce la lecţii şi luându-mă oarecum gura pe dinainte, l-am întrebat mai mult în glumă: „Domnule Stănescu, ai şi dumneata lecţii pe aceleaşi străzi şi la aceleaşi ore ca şi mine?"

„Pe semne, nu se aştepta la această întrebare, căci în loc să-mi răspundă numaidecât şi lămurit, am văzut că se roşeşte, că lasă ochii în jos, pentru ca după aceea să zică sau mai de grabă să îngâime: „Da, duduie Ruxandra..., adică, vreau să spun că n'am încă lecţii pe aceste străzi, dar vezi că drumul spre şcoală...", şi văzând că se încurcă la vorbă, i-am venit în ajutor şi râzând, l-am întregit eu vorba: „Pe aici, drumul spre Şcoala Politechnică este mai lung, însă doreşti să te mai plimbi.

— Chiar aşa!" îmi răspunse el, mulţumit că-l scosesem din încurcătură. Apoi, mai prinzând curaj, mă întrebă: „Imi dai voie să te însoţesc până la casa doamnei Metea?

— Va să zică, m'am împotrivit eu, ştii că la ora aceasta merg la doamna Metea! Văd că ştii tot ce mă priveşte.

— Ei, da, zise el, pentrucă s'a mai întâmplat să te văd intrând la aceleaşi ore la doamna Metea, aşa că mi-am închipuit că...

— Lasă la o parte închipuirile, i-am tăiat eu vorba, şi să continuăm drumul, pentrucă nu vreau să merg cu întârziere la o familie, unde sunt aşteptată şi primită cu atâta bunătate şi prietenie.

— Cine ar putea să se poarte cu dumneata altfel decât cu bunătate şi cu prietenie?" îmi zise Barbu roşindu-se la faţă şi privindu-mă într'un fel ce m'a făcut să las ochii în jos. Dar din aceste priviri, din stăruinţa ce punea să mă întâlnească aproape în toate zilele şi din grija de a-mi găsi lecţii şi de

a-mi uşura în felul acesta greutăţile vieţii nu trebue oare să înţeleg că el nutreşte pentru mine sentimente, ce depăşesc sentimentele de prietenie sau simpatia firească dintre două suflete de o potrivă de necăjite? Cred că e mai bine să nu stăruesc asupra acestei întrebări. Nu de altceva, dar căutând să-i dau un răspuns, mi-e teamă că răscolesc sentimente, pe care caut să le înăbuş sau, cel puţin, să le ţiu în fundul cel mai tăinuit al sufletului. Trec deci asupra acestui punct şi mă întorc la întâlnirea cu Barbu.

„Aveam să-i dau unele veşti despre Tanti Smaranda, cu toate că el nici nu o văzuse până atunci. O cunoştea însă din cele ce-i povesteam eu despre dânsa. Şi cum era firesc şi adevărat, nu-i vorbeam decât cu laude despre devotamentul şi jertfele dureroase ce făcea pentru noi atât de buna Tanti Smaranda, ceea ce l-a făcut să zică într'un rând: „Ce bine că sunt pe lume şi oameni buni! Şi să ştii, duduie Ruxandra, că şi eu am pentru Tanti Smaranda tot respectul, toată admiraţia şi că doresc să-i fiu prezintat, ca să o cunosc".

„Acum însă vroiam să spun lui Barbu, că dela băi, unde se găsea, primisem de la ea o scrisoare ce ne-a întristat şi îngrijorat foarte mult. Ne scria anume că de câteva zile nu se simte de loc bine, că se scoală greu din pat şi că trebue să fie sprijinită de cineva, ca să poată merge şi să facă baie de pucioasă, aşa cum îi spusese medicul. In scrisoare mai spunea, că dorinţa ei este să se mai îndrepte cât de cât cu sănătatea şi să se înapoieze aici, unde, adăuga ea, ştiu că am să fiu îngrijită bine".

„Când i-am dat lui Barbu aceste veşti aşa de neplăcute pentru noi, el, fără să stea măcar o clipă pe gânduri, mi-a zis: „Duduie Ruxandra, sunt gata să merg eu la băi şi să o însoţesc la înapoiere, dacă nu poate face singură drumul.

— Dar Tanti Smaranda nici nu te cunoaşte", i-am răspuns eu, pentru ca să adaug îndată: „Adică te cunoaşte din ceeace i-am spus eu despre dumneata".

„M'am căit, că i-am făcut această destăinuire, deoarece Barbu, luminându-se la faţă, mi-a zis numaidecât: „Ai vorbit despre mine cu Tanti Smaranda?! O, ce n'aş fi dat, să fi fost ascuns undeva aproape şi să fi auzit cam ce ai putut spune despre mine! Oricum, sunt foarte mulţumit, că îţi aduci aminte de mine şi în orele aşa de rare şi puţintele când nu suntem împreună".

„Mi-am dat atunci seama, că n'ar fi trebuit să-i spun că vorbisem despre el. Insă, ca să nu-l las să-şi închipue cine ştie ce, am socotit că e bine să-l zic că nu vorbisem despre el cu Tanti Smaranda, decât în legătură cu întâlnirea de la cimitir sau — şi mai lămurit — că amândoi aveam la cimitir morminte ce închideau fiinţe, care ne fuseseră atât de dragi. „Tanti Smaranda, i-am mai zis eu adăugând dela mine, a fost foarte impresionată şi abia şi-a ţinut lacrimile, aflând că, spre deosebire de ceeace fac mulţi tineri, îngrijeşti de mormântul mamei dumitale şi-l cercetezi atât de des".

„Adevărul însă este, că nu mi-aduceam aminte să fi vorbit despre aşa ceva cu Tanti Smaranda, dar, precum am spus, trebuia să opresc închipuirea lui Barbu de a o lua razna şi de a crede despre mine, ceea ce..., în sfârşit, să mă opresc şi eu aici cu această parte.

„Dar şi Barbu avea să-mi dea veşti foarte însemnate pentru el. „Duduie

Ruxandra, îmi zise el, nu știu dacă ți-am spus vreodată că am doi frați mai mari decât mine. Amândoi sunt căsătoriți și au și copii. Au primit însă acum ordin de concentrare, așa că trebue să-și lase slujbele și ocupațiile ce au și să plece la militărie.

— Dacă Țara are nevoie de dânșii, i-am răspuns eu.

— Da, așa este, îmi răspunse el. Când Țara are nevoie de noi, toți suntem

„Ruxandro, astăzi ochii tăi strălucesc mai viu", îi zise Mioara

datori să lăsăm orice treburi și să alergăm la chemarea ei. Insă, dacă lucrul ar fi cu putință, m'aș duce bucuros în locul unuia dintr'înșii și mai ales în locul fratelui meu mai mare, om împovărat cu trei copii.

— Lasă că, nu după mult, îți vine și dumitale rândul", i-am zis eu. Nici nu bănuiam în clipa aceea că rândul îi va veni foarte curând. La vorbele mele,

Barbu mi-a răspuns: „Voi merge cu hotărîrea de a-mi face datoria de bun Român".

„Aşa am vorbit noi tot drumul, până ce am ajuns la casa doamnei. Ne-am despărţit la poartă, strângându-ne unui altuia mâna. Am observat însă că Barbu nu se hotăra să-mi lase mâna şi chiar se pregătea să-mi mai spună ceva, — ceva ce, judecând după tremuratul mâinii şi după privirile ochilor lui, nu mi-ar fi convenit să aud, fiindcă m'ar fi pus în încurcătură în ce priveşte răspunsul ce aş fi fost nevoită să-i dau. De aceea, m'am grăbit să-mi retrag mâna şi să-i zic: „La revedere. Cu vorba noastră, am întârziat dela lecţie". Şi în adevăr, uitându-mă la ceasornicul meu brăţară, am văzut că întârziasem aproape cu o jumătate de oră.

„Când am intrat în casă la doamna Metea, Mioara, care, ca de obiceiu, mă aştepta cu toată nerăbdarea, m'a privit ţintă şi mi-a zis mulţumită: „Ruxandro, astăzi ochii tăi strălucesc mai viu decât în celelalte zile şi nu mai ai aerul tău linişiit. Ţi s'a întâmplat oare ceva plăcut? Dacă nu e un secret, spune-mi, ca să mă bucur şi eu".

Să fi făcut oare întâlnirea cu Barbu şi destăinuirile noastre schimbarea observată de Mioara? Nu ştiu şi nici nu vreau să cred, că aceasta ar fi fost pricina. Totuşi, Mioarei nu i-am spus despre întâlnire, cum nici nu i-am pomenit până atunci de Barbu. M'am mărginit deci să-i zic: „Ţi s'a părut, Mioară dragă. N'am vreo pricină să mă simt aşa de veselă şi mulţumită, ci, dimpotrivă, am o nouă pricină de a fi tristă". Şi i-am împărtăşit vestea ce primisem dela Tanti Smaranda, că nu o duce bine cu sănătatea.

„Ne-a scris, am adăugat eu, că aproape nu se poate scula din pat.

— Tot este mai puţin rău decât mine, care nu mă pot scula de loc din pat", îmi răspunse Mioara oftând. Am căutat să o consolez, zicând că, tânără cum este, în curând îşi va căpăta din nou sănătatea şi puterile".

18. O nouă elevă, dar și o nouă pricină de durere

In dorința de a-i veni în ajutor, doamna Metea se interesase și găsise domnișoarei Ruxandra o nouă lecție. Era pentru o fetiță, fiica unei prietene a doamnei Metea. I-a dat deci domnișoarei Ruxandra adresa și i-a zis: „Sunt sigură că vei isbuti și că vei fi primită bine. E o familie de oameni cum se cade, iar Cristina, fiindcă așa se numește fetița, este foarte drăgălașă".

Doamna Metea n'a vrut să-i mai spună, că ea vorbise cu mama Cristinei cât se poate de frumos despre domnișoara Ruxandra și că o lăudase așa cum nici o mamă nu și-ar putea lăuda copiii.

Mulțumind pentru grija ce-i poartă și pentru osteneala ce-și dă, merse la aceea care urma să-i fie noua ei elevă. A fost primită în adevăr foarte bine. N'a fost lăsată să aștepte măcar un minut, iar mama Cristinei a întâmpinat-o cu vorbe din cele mai prietenoase. I-a vorbit așa, ca și cum ar fi cunoscut-o de mult.

De asemenea și Cristina a salutat-o frumos și i-a vorbit frumos, ba chiar cu oarecare sfială, așa cum elevele cuminți vorbesc cu profesoarele lor. Domnișoara Ruxandra a observat doar că drăguța Cristina nu este chiar o fetiță așa de mică, precum își închipuise din cele ce doamna Metea i-a vorbit despre dânsa. Cristina mergea doar pe cincisprezece ani și era bine răsărită.

Și iată că domnișoara Ruxandra a întrebat, adresându-se mai ales către mama Cristinei: „Ce lecții doriți să dau domnișoarei?

— Te rog, mai întâiu, să-i spui Cristinei pe nume, fără să o domnișorești, răspunse mama Cristinei zâmbind. Ca lecție, doresc să-i dai lecții de muzică și mai cu seamă de canto. Mi se spune despre Cristina că, dacă și-ar cultiva vocea, ar putea ajunge să cânte destul de plăcut, iar despre dumneata știu dela buna mea prietenă doamna Metea, că ai o voce foarte frumoasă și — adăugă ea — o răbdare de înger cu copiii răsfățați".

Domnișoara Ruxandra vroia să spună că nu cântase niciodată la doamna Metea, dar mama Cristinei nu-i lăsă timp, ci îi zise: „De altfel, vreau să am plăcerea să te aud numaidecât". Și zicând acestea, luă la întâmplare o foaie de note muzicale cu aria și cuvintele unui cântec vesel și-l dete domnișoarei Ruxandra. „E ceva ușor și plăcut. Apropie-te, te rog, de pian".

Insă, deşi avea o voce frumoasă, adevărul este că domnişoara Ruxandra, fiind în doliu, nu cântase dela moartea tatălui ei. Totuşi, nevrând să refuze pe mama Cristinei, merse la pian. şi începu să cânte din gură, însoţindu-se singură cu pianul. Dar, încă dela primele note vocea începu să-i tremure, iar în gâtlej i se făcu parcă un nod. Incercă să-şi întărească vocea şi să alunge nodul din gâtlej, însă dintr'odată isbucni în lacrimi. Tocmai atunci îi veni în gând că a doua zi era parastasul de şase luni dela moartea tatălui ei.

Mama Cristinei şi Cristina rămaseră uimite şi chiar se speriară, văzând-o că plânge. Mama Cristinei se apropie de ea, îi luă o mână între mâinile sale şi privind-o cu priviri de bunătate, în care intra şi multă milă, o întrebă: „Ce ai, dragă domnişoară? Ce ţi s'a întâmplat?

— M'am gândit la tata, răspunse domnişoara Ruxandra printre lacrimi. Mâine se împlinesc şase luni dela moartea lui şi...", dar n'a mai putut continua, fiind năpădită de un nou hohot de plâns.

Adânc înduioşată de această veste, de care ea afla atunci pentru întâia oară, mama Cristinei îşi ceru mai întâiu iertare, că o rugase să cânte. „Te rog să mă scuzi, îi zise ea, că nu ştiam că eşti în doliu. Altfel, nici nu m'aş fi gândit să-ţi cer să cânţi şi mai ales să cânţi un cântec vesel. Lasă deci cântecul încolo, şterge-ţi lacrimile şi să stăm liniştit de vorbă. Iată, fiindcă ţin mult să fii profesoara Cristinei, care nu poate decât să câştige din toate punctele de vedere, fiind cu dumneata, n'ai vrea oare să-i dai — să zicem — lecţii de limba germană? Doamna Metea mi-a spus că această limbă îţi este bine cunoscută".

Mai înainte de a răspunde dacă primeşte ori nu primeşte, domnişoara Ruxandra, ascultând de un imbold al inimei, apucă repede mâna mamei Cristinei şi i-o acoperi de sărutări şi de... lacrimi. Apoi zise cu un glas ce-i tremura de înduioşare: „O doamnă, cât sunteţi de bună! Cât despre limba germană, e adevărat că o cunosc în deajuns, cel puţin pentru a putea da lecţii unei începătoare. Insă, continuă ea silindu-se să vorbească mai liniştit, aş putea da domnişoarei Cristina şi lecţii de muzică. Tata mă va ierta, ştiind că nu o fac de plăcere, ci...", dar aici, mama Cristinei îi tăie vorba şi îi zise: „Deocamdată, te rog să începi cu lecţiile de limba germană. Mai târziu, fiindcă nu cred să ne despărţim aşa de repede, te voi ruga să dai Cristinei şi lecţii de muzică. Veţi începe cu lecţiile de pian şi după câtăva vreme veţi trece şi la lecţiile de canto. Nu-i aşa că suntem înţelese?" îşi încheie vorba mama Cristinei.

Insă, deoarece domnişoara Ruxandra spunea în mod stăruitor, că ar putea începe îndată cu lecţiile de pian, s'au înţeles să dea aceste lecţii şi, pe deasupra, lecţii de limba germană. Dar când a fost vorba de preţul lecţiilor, domnişoara Ruxandra, roşindu-se toată, zise: „Vă rog, doamnă, să nu vorbim despre aceasta. Să mă vedeţi întâi ce pot face şi după aceea să hotărâţi aşa cum credeţi. E de prisos să vă spun, că voi primi hotărîrea domnieivoastre cu toată mulţumirea".

Nici mama Cristinei n'a mai stăruit, ci mărginindu-se să zică: „Fie cum doreşti", a rămas ca domnişoara Ruxandra să înceapă chiar a doua zi lecţiile cu Cristina. Prin urmare, domnişoara Ruxandra a plecat mulţumită, că are încă

o elevă și chiar o elevă, de care vedea că nu va avea pricini să se plângă. Silindu-se să uite neplăcuta întâmplare cu lacrimile, pe drumul spre casă își făcea socoteala câștigului dela lecțiile ce găsise până atunci și își zicea că dacă mai găsește trei sau chiar două la fel, va putea, pe de o parte, să acopere cheltuelile zilnice ale traiului lor modest, iar, pe de altă parte, nu va fi nevoită să se mute dela locuința ce aveau și să caute o locuință mai ieftină.

Domnișoara Ruxandra isbucni în lacrimi, pe când cânta la pian

Acum, nu mai mergea, așa cum își făcuse un obiceiu, privind drept înaintea sa, ci începu să se mai uite la dreapta și la stânga. Se uita așa, deoarece acum ar fi dorit să întâlnească pe studentul Barba și să-i împărtășească vestea despre noua elevă ce găsise. Știa că vestea o să-i facă lui Barbu plăcere. Mai avea de gând să-i spună și despre parastasul de a doua zi a tatălui ei. Era si-

gură că Barbu s'ar fi grăbit să vină. Prezenţa lui, adică a unui om, care lua cu toată sinceritatea parte la necazurile şi durerile, ca şi la bucuriile ei aşa de rare, i-ar fi făcut ei bine. Ni se pare mai uşoară povara necazurilor şi durerilor, atunci când vedem că este împărtăşită şi de alţii— fie numai cu sentimentul.

Pe Barbu nu l-a întâlnit. De altfel, Barbu nici n'avusese când să afle că domnişoara Ruxandra găsise o nouă lecţie. Domnişoarei Ruxandra i-a părut rău că nu-l putuse întâlni. I-a părut rău, deoarece mai avea un gând, pe care ea însăşi nu îndrăsnea să-l dea pe faţă. Avea gândul ca, după parastas, să prezinte pe Barbu mamei ei. „Mamă, ar fi zis ea doamnei Măleanu, acesta este studentul Barbu Stănescu, a cărui mamă a murit acum câteva luni şi al cărui mormânt e aproape de mormântul tatei. Ne-am cunoscut la cimitir, iar de atunci el se poartă foarte drăguţ cu mine şi se interesează să-mi găsească lecţii sau vreo slujbă".

Vorbindu-i aşa, domnişoara Ruxandra era încredinţată, că în mamă-sa n'ar fi trezit ceva bănuieli, cu atât mai mult, cu cât nu era nimic de bănuit. Insă, aşa cum am spus, n'a putut întâlni pe studentul Barbu. „Cel puţin, mama se va bucura, împărtăşindu-i vestea despre noua mea elevă", îşi zise ea ca o consolare.

Dar acasă, găsi pe doamna Măleanu mai tristă ca de obiceiu, ba mai văzu că are ochii roşii — semn că plânsese. De aceea, uitând de vestea ce vroia să-i împărtăşească, merse repede la dânsa, îi apucă mâinile şi privind-o ţintă în ochi, o întrebă: „Ce-i, mamă? De ce ai plâns?"

Mamă-sa îi arătă o scrisoare ce era pe masă şi îi zise: „Este dela Tanti Smaranda, care ne scrie că..., dar citeşte-o tu însăţi şi citeşte-o tare, ca să o aud încă odată".

Domnişoara Ruxandra se grăbi să ia scrisoarea, care avea conţinutul ce urmează:

„Iubita mea cumnată şi mult iubita mea nepoată. Vă scriu puţine cuvinte, căci mâna îmi tremură şi nu mai pot ţine condeiul. Imi merge rău şi trebue să mă înapoiez, fiindcă, dacă ar fi să mor, să mor cel puţin lângă voi, ca să-mi închideţi ochii. Aflaţi că, în afară de reumatisme, doctorii mi-au găsit şi o boală de inimă. Medicul, care mă caută, mi-a zis: „Mai mult decât reumatismele, vezi să-ţi îngrijeşti inima". Şi sunt aşa de slabă, că nu mă mai pot scula din pat, aşa că nu pot face singură drumul până la Bucureşti. Rog deci pe Ruxandra să vie, ca să mă însoţească".

Acestea erau veştile primite dela Tanti Smaranda, veşti care făcuseră pe doamna Măleanu să plângă, dar care au stors lacrimi din belşug şi domnişoarei Ruxandra.

După citirea scrisorii, rămaseră amândouă câteva clipe tăcute şi îngândurate, pentru ca apoi doamna Măleanu să zică: „Ruxandro, cum vei face tu singură drumul?" Insă domnişoara Ruxandra răspunse dintr'odată: „Voi ruga pe Barbu să mă însoţească. Ştiu că nu mă va refuza".

Auzind numele de Barbu, nume ce-i era necunoscut, doamna Măleanu privi uimită pe fiică-sa şi o întrebă: „Cine este acest Barbu, de care n'am auzit până astăzi? Este tatăl vreuneia din elevele tale?"

Domnişoara Ruxandra înţelese că o luase gura pe dinainte şi că se grăbise pomenind mamei sale despre Barbu. Era însă prea târziu, ca să poată da îndărăt. Căută deci să o dreagă şi răspunse: „Mamă, ai uitat, dar eu ţi-am vorbit de studentul Barbu Stănescu, a cărui mamă este înmormântată la cimitir aproape de mormântul tatei. Ne-am văzut întâmplător acolo, iar el mi-a mulţumit, pentrucă potrivisem mai bine florile de pe mormântul mamei lui. De atunci ne întâlnim — tot întâmplător — fie la cimitir, fie pe stradă. Dă şi el lecţii particulare, ba chiar ne ajutăm, găsindu-ne unul altuia lecţii. Barbu, care e un tânăr foarte serios, studiază ingineria şi peste un an îşi ia diploma de inginer. Aş dori să-l cunoşti şi tu, mamă, şi să-i mulţumeşti pentru osteneala ce-şi dă, ca să-mi fie de folos.

— Dacă-i aşa, de ce nu l-ai invitat să ne facă o vizită? mai întrebă doamna Măleanu.

— Il voi ruga să vină mâine la biserică, la parastasul tatei, se grăbi domnişoara Ruxandra cu răspunsul. Ai să-l cunoşti şi ai să-l rogi şi tu să meargă cu mine să aducem aici pe Tanti Smaranda.

— „E prea mult să cerem aşa ceva unui străin", îi se împotrivi doamna Măleanu, care adăugă: „Unde mai pui, că trebuie să-i plătim şi cheltuiala drumului, aşa că", însă domnişoara Ruxandra îi tăie vorba şi îi zise: „Despre cheltuiala drumului ne înţelegem noi cu Tanti Smaranda".

Doamna Măleanu, pe care vorba mai lungă o obosea, consimţi la propunerea fiicei sale, iar aceasta, după ce scrise pentru Barbu un bileţel, pe care vroia să i-l lase acasă la el, fiindcă îi ştia adresa, fără să fi mers vreodată acolo, se grăbi să plece din nou. Vroia să meargă mai întâiu la elevele ei şi să le spună, că va lipsi două zile, iar după aceea să ducă biletul la Barbu. N'a fost nevoie de această din urmă vizită, deoarece întâlni pe Barbu pe strada în care era casa doamnei Meţea. Ii vorbi mai întâiu despre parastas, spunându-i că ar dori să vie şi el, „ca să te cunoască şi mama", îi mai zise d-ra Ruxandra. Il întrebă apoi, dacă ar putea şi ar avea timp să o însoţească până la băi, ca să se înapoieze de acolo cu Tanti Smaranda.

Barbu primi ambele propuneri cu o grabă, care ar fi dat de bănuit.

19. Barbu despre călătoria cu domnişoara Ruxandra

Studentul Barbu Stănescu nu va uita nici odată adânca impresie ce i-a pricinuit propunerea domnişoarei Ruxandra de a merge cu dânsa la băi, ca să însoţească de acolo pe Tanti Smaranda. Tot aşa nu i se va şterge din amintire călătoria făcută, mai ales la dus, când au fost numai ei doi şi au putut sta de vorbă în toată voia şi libertatea. Ba chiar ca nu cumva să-i scape din memorie vreun amănunt, la înapoiere s'a grăbit să-şi cumpere un caet, pe care l-a ales cât mai frumos, şi să facă din el un „jurnal", în care şi-a scris impresiile şi amintirile în legătură cu această călătorie. Transcriem aici unele însemnări din acest „jurnal".

„N'avusesem până acum parte de o bucurie şi de o surpriză mai mare ca bucuria şi surpriza din ziua de sâmbăta trecută. Mă înapoiam dela şcoală şi mă îndreptam spre locuinţa mea, când văd că pe aceeaşi stradă merge şi domnişoara Ruxandra. Gândindu-mă că, poate, o fi găsit vreo lecţie pe acolo, am grăbit pasul, am ajuns-o din urmă şi după ce i-am dat „bună ziua", am întrebat-o: „Mergeţi la vreo nouă elevă, care locueşte pe această stradă?" Am observat că domnişoara Ruxandra se cam roşise la faţă, pentru ca apoi să-mi răspundă: „Mergeam la domniata, iar dacă nu te-aş fi găsit, ţi-aş fi lăsat un bileţel, deoarece trebuia neapărat să te întâlnesc".

„Domnişoara Ruxandra mergea la mine! Mai, mai că nu-mi venea să cred urechilor, atât de neaşteptată şi extraordinară mi s'a părut această veste. Câteva clipe am privit-o ţintă, vrând să citesc în ochii ei, dacă nu cumva glumeşte. Niciodată n'aş fi îndrăznit măcar să-mi închipuiu, că ar fi cu putinţă ca ea să vie să-mi facă o vizită. Însă domnişoara Ruxandra a avut grijă să mă scoată din nedumerirea în care mă puseseră primele ei cuvinte.

„Domnule Stănescu, îmi zise ea, o scrisoare primită dela băi dela Tanti Smaranda mă sileşte să te supăr cu o rugăminte din cele mai mari. Este chiar o rugăminte aşa de mare, încât abia dacă îndrăznesc să o fac". Şi băgând de seamă că şovăe să-mi spună, ce anume vrea să-mi ceară, i-am răspuns: „Domnişoară Ruxandra, află că m'aş simţi fericit să-ţi pot fi în ceva de folos, aşa că orice mi-ai cere, este dat şi îndeplinit fără cea mai mică şovăială", iar când mi-a spus că trebue să meargă să aducă dela băi pe Tanti Smaranda, care

e greu bolnavă, și că are nevoie să fie însoțită de cineva, n'am mai lăsat-o să-și isprăvească vorba, ci am strigat: „Nu se putea să-mi faci o cinste mai mare și să-mi dai dovadă mai bună de încredere și prietenie, decât să-mi ceri ca eu să fiu însoțitorul dumitale". Ba chiar, mai înainte de a avea vreme să și-o retragă, i-am luat mâna dreaptă și i-am sărutat-o, iar când ea m'a întrebat: „Ce faci ?" i-am răspuns: „In semn de mulțumire pentru serviciul ce mi-ai cerut".

„Insă, parcă era un ce făcut, ca întâlnirea din ziua aceea să fie aducătoare și de alte surprize, deoarece la întrebarea mea: „Când plecăm ?" — și eu aș fi dorit să plecăm numaidecât — domnișoara Ruxandra mi-a răspuns: „Vroiam să te rog să vii mâine dimineață la parastasul de șase luni al tatei. Te roagă și mama, care dorește să te cunoască. Acolo hotărâm ziua plecării, afară numai dacă — adăugă ea — nu ești împiedecat de lecțiile și ocupațiile dumitale".

„Auzi vorbă ! Să mă împiedece lecțiile sau orice alte treburi dela negrăita și nespusa fericire de a face domnișoarei Ruxandra un serviciu și de a fi o zi întreagă în tovărășia ei !

„A doua zi, duminică, m'am dus la biserica la care se făcea parastasul. Să mă ierte Dumnezeu, dar trebuie să mărturisesc adevărul că n'am putut urmări sfânta slujbă cu toată atenția și cu toată reculegerea sufletească. Gândul fiindu-mi mereu la călătoria ce urma să fac împreună cu domnișoara Ruxandra, aproape că nu închisesem ochii toată noaptea. Mă tot gândeam și frământam ce aș putea face, pentru a-i fi mai folositor și pentru ca această călătorie să-i lase amintiri mai bune. E adevărat că nu era o călătorie de plăcere, dar faptul că mergeam să însoțim și să aducem la București o persoană bolnavă, era un amănunt, care, pentru mine, nu trăgea în cumpănă.

„Sub puterea acestor gânduri și a planurilor sau — mai bine zis — a viselor ce-mi făuream, n'am putut fi prea atent la slujba dela biserică. Chiar fără să vreau, privirile îmi erau îndreptate spre domnișoara Ruxandra, căreia îi urmăream toate gesturile și mișcările. Dar din când în când îmi aruncam câte o privire spre doamna Măleanu, vrând ca după înfățișarea ei să-i înțeleg firea și caracterul.

„In sfârșit, s'a terminat sfânta slujbă, iar la ieșirea din biserică, domnișoara Ruxandra m'a prezintat mamei sale. Nu pot spune ce impresie am făcut, precum n'am putut păstra în amintire ce anume mi-a vorbit doamna Măleanu și cu ce cuvinte mi-a mulțumit această doamnă pentru osteneala ce-mi dau și pentru „prețiosul" timp ce-mi pierd cu drumul. Pe semne, nu știa că ar fi fost pentru mine o adevărată nenorocire, dacă, bunăoară, mi-ar fi spus că s'au răsgândit și că au hotărît să mă scutească de „osteneala" de a însoți pe domnișoara Ruxandra. Dar după ce i-am dat toate asigurările, că nu e pentru mine nicio osteneală și nicio pierdere de timp și că, dimpotrivă, simt de mult nevoia unei călătorii și unei schimbări de aer, ne-am înțeles să plecăm a doua zi luni, cu trenul dela orele opt dimineața.

Lungă mi-a părut ziua de duminică și nesfârșită noaptea de duminică spre luni. Dar au trecut și ziua și noaptea. Luni, m'am sculat cu noaptea 'n cap,

m'am tot învârtit prin casă, în care timp, la fiecare două, trei minute mă uitam la ceasornic. Ba îl duceam mereu la ureche, crezând că se oprise, aşa de încet mi se părea că merge. In sfârşit, când am văzut că arată orele şapte, am plecat de acasă şi am dat fuga să găsesc un automobil de piaţă. Cu acest automobil m'am dus să iau pe domnişoara Ruxandra, deşi ne înţelesesem să ne întâlnim la gară. Mi-am zis însă că este din parte-mi o datorie sau un gest de politeţă şi de bună creştere, să merg şi să-i înlesnesc drumul până la gară. Ei însă, când mi-a zis cu un aer de dojană, că nu trebuia să-mi dau şi această osteneală, i-am răspuns că venisem cu maşina, deoarece îmi era teamă, că nu ne-am putea întâlni la gară în mulţimea de călători.

„Cele câteva minute, câte a ţinut drumul până la gară, nu ne-am spus aproape nimic. Aveam şi ea şi eu aerul unor necunoscuţi, care stau nedumeriţi, neînţelegând cum se face că se găsesc unul alături de celălalt. Eu unul eram emoţionat, aşa cum nu fusesem niciodată până atunci. Emoţia mă făcuse să-mi pierd graiul, dar nici domnişoara Ruxandra n'arăta a fi liniştită şi cu sânge rece. Se prea poate că se gândea la mătuşă-sa.

„In gară, când ne-am dus să scoatem biletele de drum, era cât p'aci să ne certăm. Pricina este că o rugasem să-mi dea voie să scot şi să plătesc eu cele două bilete, pe când domnişoara Ruxandra stăruia să le scoată şi să le plătească ea. „Mergi doar pentru mine şi din pricina mea îţi pierzi timp şi îţi laşi treburile". Aşa căuta ea să mă convingă. Până la urmă, ne-am înţeles să ne scoatem şi să ne plătim fiecare biletul, numai că ea mi-a pus o condiţie, zicându-mi că dacă Tanti Smaranda va vroi, cum era de aşteptat, să-mi plătească costul biletului atât la dus, cât şi la întors, să primesc fără împotrivire. A trebuit să-i spun că primesc şi această condiţie de teama că-mi spune: „Dacă nu primeşti, eu plec singură".

„Drumul până la băi l-am făcut în picioare, stând pe culoarul vagonului. E adevărat că într'un compartiment am găsit un loc liber şi am propus domnişoarei Ruxandra să-l ocupe. Ea însă n'a vrut, spunându-mi că s'ar plictisi să stea tot timpul printre persoane străine — ceea ce înseamnă, m'am gândit în sinea mea — că, stând cu mine, nu se plictiseşte. Acest gând m'a măgulit şi m'a bucurat peste măsură.

„Şi aşa, ne-am ales pe culoarul vagonului un colţişor, unde am putut sta de vorbă, fără să stânjenim pe alţi călători şi — mai ales — fără să fim stânjeniţi de alţi călători. Dintru început şi mai cu seamă că eram destul de emoţionat, îmi închipuiam că nu vom avea subiecte de conversaţie, deoarece nu ne-ar fi stat bine să vorbim despre timp, că azi e mai cald, că ieri a fost mai răcoare, că iarna aceasta a fost mai lungă şi mai aspră decât iarna din anul trecut, adică de lucruri despre care vorbesc oamenii, care n'au ce-şi spune sau care nu se simt apropiaţi unii de alţii prin niciun fel de legături şi amintiri.

„Insă n'a fost aşa cum îmi închipuisem şi mă temusem. Am văzut că avem şi unul şi celălalt să ne spunem atâtea şi atâtea, să ne împărtăşim atâtea necazuri şi frământări, să ne destăinuim atâtea planuri făurite în închipuirea noastră, încât cele câteva ceasuri, cât a ţinut drumul până la băi, au fost un

timp foarte scurt și au trecut mult mai repede decât am fi dorit, adică decât aș fi dorit eu unul.

„Cum se și cuvenea, dat fiind scopul călătoriei noastre, am vorbit mai întâiu despre Tanti Smaranda și boala ei. „Nu știi, domnule Barbu, îmi zicea domnișoara Ruxandra, ce lovitură dureroasă, ce pierdere fără leac ar fi pentru mine și ai mei, dacă — Doamne ferește — s'ar întâmpla nenorocirea să moară Tanti Smaranda. Ea este îngerul nostru ocrotitor, este zâna noastră binefăcătoare. Nu știu ce s'ar fi ales de noi, dacă n'am fi avut-o pe dânsa, dacă n'am fi avut sprijinul ei și n'am fi simțit că suferă alături de noi și cu aceeași putere de

Barbu Stănescu se prezintă doamnei Măleanu

necazurile și durerile noastre. Și nu știi, domnule Barbu, sacrificiile ce face pentru noi, sacrificii cu atât mai prețioase, cu cât ea însăși, femeie fără altă avere decât o modestă pensioară, se lipsește de multe lucruri de trebuință, numai și numai ca să poată veni în ajutorul nostru".

„Pe când domnișoara Ruxandra îmi povestea cu astfel de cuvinte despre Tanti Smaranda, am observat că frumoșii, minunații ei ochi se înpăienjeniseră de lacrimi. Nu pot spune cât m'au durut aceste lacrimi. Știu numai că a trebuit să fac asupra mea o puternică sforțare, ca să nu încep a plânge eu însumi.

Deşi nu ştiam nimic despre starea în care se găsea Tanti Smaranda, am socotit totuşi de datoria mea să mai înviorez curajul domnişoarei Ruxandra, spunându-i că bolnava se va face iarăşi bine, aşa că nu e vreun motiv de plânset şi mâhnire. La sfârşit, luându-mi, cum se spune, inima în dinţi, i-am zis: „Orice s'ar întâmpla, vă rog să mă socotiţi şi pe mine ca un prieten cât mai devotat al familiei domnieivoastre şi să-mi cereţi oricând şi pentru orişice concursul meu, cu convingerea, că, în loc de a mă supăra, dimpotrivă, îmi faceţi cea mai mare bucurie cu putinţă".

„Drept răspuns, domnişoara Ruxandra, foarte înduioşată, mă înfăşură într'o privire, pentru care îi sunt recunoscător, şi îmi strânse mâna într'un fel, pentru care, de asemenea, îi sunt recunoscător. Privirile şi felul ei de a-mi strânge mâna au însemnat pentru mine mai mult decât orice cuvinte. Dar pentru a-i alunga puţin gândurile negre ce o apăsau, am căutat să aduc vorba despre alt ceva şi anume despre viitorul nostru. Am scris înadins „viitorul nostru", adică al ei şi al meu, deoarece mi se pare — sau este o părere isvorâtă din dorinţa mea — că amândoi suntem meniţi să ne întâlnim des în drumul vieţii. Ba eu unul doresc să mergem mână în mână pe acelaş drum, însă încă n'am avut curajul să împărtăşesc domnişoarei Ruxandra această dorinţă. Nici atunci când ea mi-a zis: „Domnule Barbu, viitorul dumitale este asigurat şi este cunoscut de pe acum. Vei fi inginer, vei ajunge om cu căutare şi prin munca şi talentul dumitale îţi vei face un renume şi o stare materială bună. Viitorul meu însă este ca şi prezentul: să muncesc şi să mă sbat, cel puţin până ce fraţiorul meu Traian va putea să-mi ia locul ca sprijinitor al familiei. Până atunci, va mai curge multă apă pe albia râurilor. Totuşi, nu mă plâng şi nu mă întristez, deoarece socot că a munci înseamnă a-mi îndeplini o datorie, de care pot fi mândră, mai ales că prin munca mea şterg lacrimile mamei şi înlesnesc fraţiorului meu drumul spre viitor".

„Iată cum îşi vede viitorul domnişoara Ruxandra. De ce n'am avut curajul să-i răspund: „Domnişoară Ruxandra, nu vrei să ne unim viitorul, cu toate necazurile şi bucuriile, ce va fi să ne aducă?" Mă căesc şi acum, că mi-a lipsit curajul să-i pun această întrebare.

...Dar iată că trenul a sosit în gara în care trebuia să coborîm. Ne-am mirat amândoi, că orele trecuseră aşa de repede, iar sentimentul meu de mirare era împletit şi cu un sentiment de adâncă părere de rău, că drumul fusese aşa de scurt".

20. Domnişoara Ruxandra despre călătoria cu Barbu

Să transcriem acum şi câteva pagini din cele scrise de domnişoara Ruxandra în „Albumul" ei despre călătoria ce făcuse cu studentul Barbu Stănescu.

„Niciodată nu mi-aş fi putut închipui, că am să mă găsesc în nevoia de a cere lui Barbu să fie însoţitorul meu de drum, să mă ocrotească şi să mă ajute să aducem înapoi dela băi pe sărmana Tanti Smaranda. Până mai acum câteva luni, Barbu era doar pentru mine un străin, ce-i drept, un tânăr necăjit, aşa cum eram şi eu necăjită, dar, aşa cum am spus, un străin de care nu mă lega decât amintirea unei întâlniri întâmplătoare la cimitir şi amintirea mulţumirilor ce mi-a adus, pentrucă pusesem câteva flori pe mormântul mamei lui. Inţeleg cu greu cum de s'a întâmplat că în scurtă vreme am ajuns, dacă nu intimi, dar, în tot cazul, aşa de prieteni, încât să am curajul şi să-i cer să mă însoţească la Tanti Smaranda. Nici până astăzi nu mă pot gândi liniştită şi cu sânge rece la ziua când pornisem să merg la el acasă şi să-i las un bileţel şi când, întâlnindu-l, îi făcusem propunerea de a pleca împreună la drum. Nu înţeleg cum se face, că nu mi-am pus întrebarea, ce ar fi gândit el despre purtarea mea.

„Totuşi, spun acestor pagini, cărora le încredinţez gândurile mele cele mai secrete, că nu-mi pare rău şi nu mă căesc de ceea ce am făcut. Nu pentru altceva, dar pentrucă am avut prilejul să mă conving pe deplin de câtă nobleţă şi măreţie sufletească şi de cât devotament este capabil Barbu. Oameni şi mai ales tineri ca dânsul nu găseşti la zece mii unul.

„Ce frumos s'a purtat tot drumul, cum s'a căsnit să-mi înalţe curajul şi să-mi alunge mâhnirea ce-mi copleşise sufletul şi de ce folos mare mi-a fost, când, după sosirea noastră la băi, a trebuit să ne ocupăm de Tanti Smaranda şi, dată fiind starea sănătăţii ei, să-i facem cât mai puţin obositor drumul înapoi! Barbu a dovedit în ziua aceea că este om de nădejde, om pe care te poţi sprijini cu toată încrederea în împrejurările cele mai grele ale vieţii şi, în acelaşi timp, de o pricepere fără seamăn în a îngriji de bolnavi şi a le face suferinţa mai puţin dureroasă.

„Biata Tanti Smaranda ! Cât s'a bucurat, când m'a văzut că venisem aşa de repede la chemarea ei, dar şi ce mirată şi nedumerită a fost, când, prezen-

tându-l pe Barbu, i-am spus: „Dragă Tanti, să mulțumești și tu domnului Stănescu, că a avut marea bunătate să-și lase școala și celelalte treburi și să mă însoțească pe mine, care nu prea aveam curajul să fac singură drumul". Dar citind în privirile ei nedumerite și un fel de întrebare despre cine este acest tânăr Stănescu, pe care ea nu-l văzuse niciodată, m'am grăbit să adaog: „Este domnul Barbu Stănescu, despre care ți-am vorbit uneori la București. Ieri a fost la biserică, la parastasul de șase luni al tatei și acolo s'a cunoscut și cu mama, care i-a mulțumit pentru osteneala ce-și dă".

„Aceste lămuriri i-au împrăștiat parcă nedumerirea de a mă vedea venind cu un tânăr, cu care nu ne înrudeam în niciun fel. Așa, adresându-se lui Barbu, îi zise cu un glas stins de boală și de suferință: „Nu știu cum să-ți mulțumesc pentru bunătatea și jertfa ce ai făcut pentru nepoată-mea Ruxandra și pentru mine. Da, îmi aduc aminte, zise mai departe Tanti Smaranda, Ruxandra mi-a vorbit destul de des despre dumneata. Mi-a spus cum soarta te-a încercat greu și pe dumneata prin moartea mamei dumitale, cum v'ați întâlnit întâmplător la cimitir și cum de atunci ai căutat să-i fii Ruxandrei de folos și ajutor".

„Să spun drept, aceste destăinuri m'au pus în încurcătură, făcându-mă să roșesc și să las ochii în jos. Auzind că vorbeam mereu despre el, Barbu și-ar fi putut închipui lucruri..., dar să trec peste aceasta. Imi pare că se cam roșise și el. Oricum, glasul îi tremura, când a răspuns: „Domnișoara Ruxandra, fiindcă este de felu-i așa de bună, crede că și ceilalți oameni sunt tot așa de buni și îmi găsește calități, pe care aș dori să le am, dar nu le am. Nu i-am făcut nici un fel de servicii, nu i-am putut fi întru ceva de folos, decât că mi-a dat astăzi prilejul de a vizita această localitate de băi, pe care nu o cunoșteam, și de a ieși puțin din aerul nu totdeauna plăcut și sănătos al Bucureștilor. Prin urmare, nu Domniavoastră, ci eu trebue să vă mulțumesc. Mulțumirea mea va fi, adăugă el, dacă, așa cum sunt încredințat, vă veți face din nou bine și sănătoasă".

„Frumos a vorbit Barbu, cu atât mai frumos, cu cât la el între vorbă și gânduri, precum și între vorbă și faptă este o potrivire desăvârșită. S'a simțit însă cam încurcat, când vroind să răspundă la o întrebare ce-i pusese Tanti Smaranda, a început cu vorbele: „Stimată doamnă" și s'a oprit, deoarece nu știa numele ce poartă Tanti Smaranda. Insă Tanti i-a scos îndată din încurcătură, zicându-i: „Dacă vrei să-mi faci o plăcere, te rog să-mi spui și dumneata Tanti Smaranda, așa cum îmi spune Ruxandra și nepoțelul meu Traian. Iată că și eu îți voi spune „domnule Barbu", în loc de „domnule Stănescu", ba chiar, ca să-mi vie mai ușor, se prea poate să-ți spun numai „Barbu", fără să te domnesc.

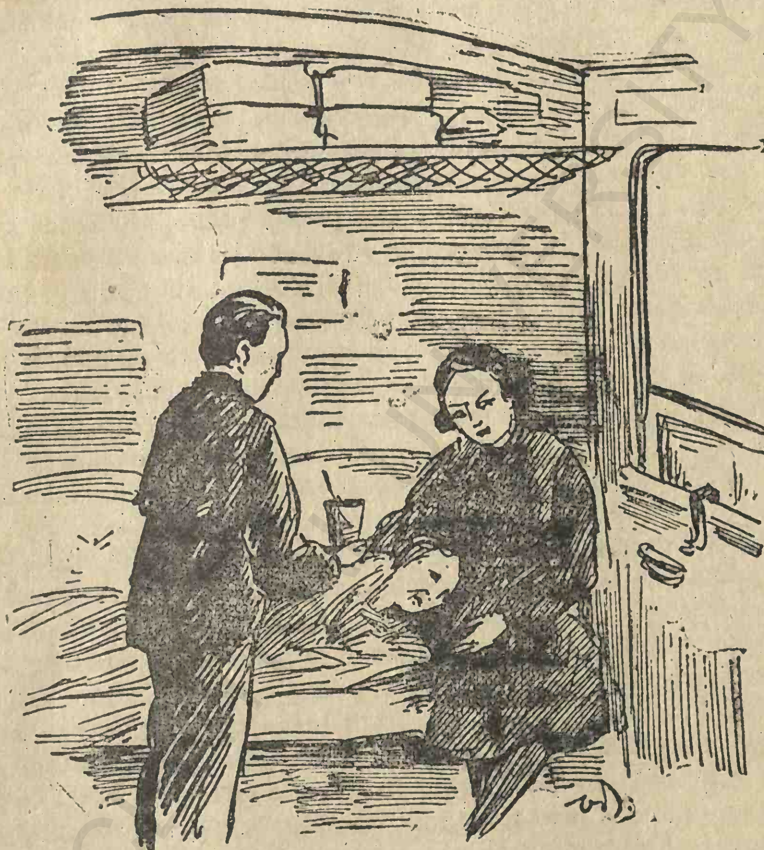
— Aș fi încântat să-mi spuneți numai „Barbu" și aș fi încă odată încântat, dacă mi-ar spune așa și domnișoara Ruxandra", răspunse el mișcat, pe când eu am socotit că, întru cât mă privește, a mers cam departe, cerându-mi să-i spun numai pe numele lui de botez.

„Dar Barbu a ieșit din cameră, zicând: „Merg să cercetez puțin localitatea" și adăugă zâmbind: „Se poate ca atunci când voi fi inginer, să fie pe aici ceva lucrări de făcut". Mai de grabă adevărul este că vroia să ne lase singure,

închipuindu-şi cu drept cuvânt, că avem de vorbit cu Tanti lucruri, pe care nu e bine să le audă o a treia persoană. Şi în acest gest al lui am văzut o dovadă de simţire şi de delicateţă sufletească.

„Barbu a plecat, iar Tanti, mai înainte de a începe să vorbim despre alte chestiuni, mi-a dat bani, zicându-mi: „Din aceşti bani să plăteşti lui Barbu cheltuiala cu drumul. După ce şi-a lăsat treburile şi şcoala şi şi-a dat osteneala să te însoţească şi să mă însoţească, nu e drept să-l mai punem şi la cheltueli.

— Am să încerc să-i dau, dar nu cred să primească, i-am răspuns eu.

Tanti Smaranda îngrijită de d-ra Ruxandra şi de Barbu

— Trebue să primească !" mi se împotrivi Tanti. Apoi, adăogă: „Mi-a făcut o impresie foarte bună. E un tânăr înzestrat cu însuşiri frumoase şi se deosibeşte mult de cea mai mare parte de tinerii din zilele noastre.

— Da, Tanti, m'am grăbit eu să-i întăresc vorba. Barbu e un tânăr cu multe calităţi şi cu un viitor frumos".

„Nu cumva am apăsat prea mult asupra acestor cuvinte de laudă ? Fapt este că Tanti m'a privit ţintă în ochi şi a clătinat din cap, pentru ca apoi să zică încet, aproape în şoaptă: „Ce pereche potrivită aţi face !"

„Oricât de încet a spus ea aceste vorbe, eu, totuşi, le-am auzit şi am simţit că mă înroşesc până în albul ochilor. Am vrut să spun ceva, de pildă, că nici prin gând nu mi-a trecut aşa ceva, că prietenia mea cu Barbu este o prietenie ca de doi camarazi buni, dar un glas tainic parcă mi-a şoptit la ureche: „Mai bine taci din gură şi prefă-te că n'ai auzit". Mi-a fost cu atât mai uşor să ascult de acest glas, cu cât cele spuse de Tanti îmi treziseră sentimente, pe care e mai bine să nu le răscolesc.

„M'am prefăcut, aşa dar, că n'auzisem şi am schimbat vorba, întrebând pe Tanti cum se simte şi ce spun medicii despre boala ei. „Nu mă simt de loc bine, îmi răspunse ea. Cât despre medici, mi se pare că îmi ascund adevărul. Dar, mai zise Tanti luminată de un gând ce-i venise tocmai atunci, ştii că l-ai putea ruga pe Barbu să-i întrebe el? Am băgat de seamă că mie nu-mi spun tot adevărul. Se prefac ei liniştiţi şi mă asigură, că, încetul cu încetul, mă voi face bine, dar simt că spun aşa din buze şi ca să nu mă sperie. E adevărat că aş vrea să mai trăesc, măcar până să vă văd pe voi scăpaţi de necazuri şi până — adăugă ea, silindu-se să zâmbească — să te văd pe tine mireasă. Lui Barbu însă, n'au niciun motiv să nu-i spună adevărul. De aceea, roagă-l să-i întrebe el".

„Iată ce mi-a cerut Tanti, iar eu m'am grăbit să-i vorbesc lui Barbu, care, după ce a întrebat pe medici, a venit să-mi împărtăşească răspunsul lor. L-am văzut însă, că nu se hotăra să vorbească şi că stătea cam încurcat şi dus pe gânduri. Atunci am bănuit că răspunsul medicilor nu era bun şi mulţumitor. Totuşi, i-am zis: „Te rog, domnule Barbu, — cât p'aci eram să-i spun „Barbule"— spune-mi aşa cum ţi-au spus medicii, fiindcă trebue să ştim ce-i cu sărmana Tanti şi să facem tot ce stă în puterea noastră, ca să o scăpăm".

„Faţă de stăruinţa mea, Barbu mi-a răspuns: „Iţi voi spune, dar e mai bine ca Tanti Smaranda să nu ştie totul. Nu câştigă nimic, dacă..." şi aici, după ce s'a oprit puţin, a adăugat pe nerăsuflate, ca şi cum ar fi vrut să se uşureze de o povară ce-l apăsa: „Dacă află că viaţa sa e în primejdie, pentrucă o emoţie mai puternică sau o neplăcere mai mare îi poate aduce..." şi se opri, fără să spună cea din urmă vorbă, care, de altfel, era lesne de ghicit. E un cuvânt, pe care nici eu n'am curajul să-l scriu, dar care îmi aşterne pe suflet un nour de amărăciune. Mă rog numai lui Dumnezeu, ca spusele medicilor să nu se îndeplinească şi ca să ne păstreze încă mulţi ani pe iubita şi atât de devotata noastră Tanti, consolatoarea şi sprijinitoarea noastră cea mai preţioasă.

„Dar ce greu mi-a fost când, înapoindu-mă în camera în care zăcea în pat, Tanti m'a întrebat: „Ce i-au spus lui Barbu medicii? Spune-mi tot şi întocmai, fără să-mi ascunzi nimic". M'am căsnit să-mi iau un aer de linişte şi i-am răspuns: „I-au spus că, dacă asculţi de sfaturile lor şi dacă eşti bine îngrijită, nu este nici o primejdie". Şi în clipa aceea mi-a şi venit o ideie pe care i-am împărtăşit-o: „Dragă Tanti, i-am zis eu, am să-ţi fac o rugăminte. Dacă mi-o îndeplineşti, va fi pentru mama şi pentru mine binele cel mai mare ce ne-ai putea face. Te rog să te muţi la noi şi să stăm împreună. Pe de o parte, vei căuta ca mama să nu fie mereu tristă şi amărîtă, iar, pe de altă parte, avându-te mereu cu noi, vom avea mai mult curaj să îndurăm loviturile soartei.

— Draga mea, îmi zise Tanti adânc mişcată. Văd că vrei să mă luaţi la voi, ca să mă puteţi îngriji. Văd că, în bunătatea ta, vrei să te împovărezi cu o bolnavă. Bine, despre aceasta vom mai sta de vorbă la Bucureşti. Până atunci, îţi mulţumesc".

„In seara aceleaşi zile, am plecat dela băi. Doamne, ce m'aş fi făcut, dacă n'ar fi fost Barbu, care s'a dovedit mai priceput decât infirmiera cea mai pricepută şi mai devotat, decât dacă ar fi fost fiul lui Tanti Smaranda ! Barbu a fost de folos mai presus de orice laude şi mult mai mult de cât mi-aş fi putut închipui. Scriu aici despre el cu un sentiment de înduioşare, dar şi cu un sentiment de neştearsă recunoştinţă.

„El a îngrijit pentru totul. Aşa, văzând că Tanti nu se poate ţine pe picioare, a ridicat-o pe braţe — de altfel, e băiat voinic — şi a pus-o în automobilul, care ne-a dus la gară. La gară a făcut la fel şi a pus-o în vagon, unde, cu o delicateţă pe care nu i-o puteam bănui, i-a potrivit perna, a învelit-o cu o pătură: „Ca să nu răceşti, Tanti", îi zicea el silindu-se să arate vesel. A mers apoi în vagonul restaurant şi a adus de acolo ceaiu cald, un păhărel de coniac un pahar de apă pentru mine, fiindcă mă auzise zicând că mi-e sete. Ingrijea de Tanti, întrebând-o tot timpul ce doreşte, dar nu mă uita nici pe mine. Căuta să mă distreze, să-mi alunge gândurile triste. Imi vorbea despre planuri de viitor, pomenind iarăşi de ideia ce ne venise într'o zi pe stradă de a deschide împreună o şcoală particulară.

„La amintirea acestei idei, l-am răspuns şi eu în glumă: „Am putea înfiinţa şi cursuri de infirmiere, fiindcă am văzut că te pricepi foarte bine la meseria de infirmier, iar eu am să fiu cea dintâi elevă a dumitale". Aceste vorbe l-au înveselit şi l-au făcut să râdă, însă, când m'a întrebat cu oarecare sfială, dacă mama şi eu îi dăm voie să vină la noi acasă şi să vadă pe Tanti, cât timp va fi suferindă, m'am grăbit să-i răspund: „Nu numai că îţi dăm voie, dar îţi mulţumim pentru gândul tău bun". Şi am adăugat: „Te rog chiar să nu uiţi drumul, care duce la modesta noastră locuinţă, şi după ce Tanti se face sănătoasă. Vizitele unui prieten ca dumneata ne fac totdeauna plăcere şi bucurie".

„Oare, n'ar fi trebuit să spun aceste din urmă cuvinte ? Mi-am pus întrebarea, fiindcă am văzut că Barbu a fost mişcat, parcă i-aş fi dat cine ştie ce veste îmbucurătoare pentru el.

...„Dar trenul a sosit la Bucureşti şi, încetinindu-şi iuţeala, a intrat în gara de Nord, pe al cărei peron ne aşteptau mama şi frăţiorul meu Traian".

21. Intâmplări triste şi întâlniri înduioşătoare

Tanti Smaranda locuia acum la familia Măleanu. Consimţise să primească propunerea ce-i făcuse domnişoara Ruxandra de a sta împreună, cel puţin atâta timp, cât nu se va simţi bine. Consimţise şi pentru pricina că în felul acesta ar putea să ajute cu banii săi la cheltuiala de toate zilele a familiei.

Studentul Barbu venea şi o vizita destul de des şi nu era o întâmplare că venea la orele, când ştia că domnişoara Ruxandra nu era dusă de acasă pentru lecţii. De obiceiu, nu venea cu mâinile goale. Ce-i drept, nu aducea, aşa cum făcea Tanti Smaranda, când era sănătoasă lucruri de-ale mâncării. Işi dădea seama, că aşa ceva ar fi o jignire pentru ai casei. Aducea însă, ba un buchet de flori, ba o cutie de bonboane, spunând că sunt pentru Traian, care prinsese mult drag de el, ba nişte portocale, spunând ca Tanti Smaranda să-şi mai răcorească gura.

Ori de câte ori venea cu astfel de cadouri, domnişoara Ruxandra îl certa, zicându-i că-şi cheltueşte de prisos banii. Ii spunea aşa, deoarece ştia că Barbu este sărac şi că o duce greu. Insă el îi răspundea râzând: „De ce vrei să-mi răpeşti o plăcere ? Cât despre cheltuit, n'avea nicio grijă, căci n'am să mă ruinez".

Aşa a mers vreo două, trei săptămâni. In loc de a porni spre însănătoşire, zi de zi Tanti Smaranda se simţea mai rău. Ajunsese chiar să nu se mai poată scula singură din pat. Ba într'o noapte, domnişoara Ruxandra şi mamă-sa doamna Măleanu au crezut că bolnava este gata să-şi dea sufletul. Cât s'au speriat şi turburat ! In turburarea ei, domnişoara Ruxandra zise mamei sale: „Mamo, să merg şi să chem pe Barbu. E mai bine să fie şi el aici". Ar fi mers, dacă nu o oprea doamna Măleanu şi nu-i atrăgea atenţia că e periculos să meargă singură pe străzi la o oră aşa de înaintată. Erau doar orele două după miezul nopţii.

Din fericire, teama lor a fost fără temeiu. Tanti Smaranda avusese în noaptea aceea o criză puternică de inimă, dar înspre dimineaţă criza s'a potolit. Când a văzut că bolnava este în afară de primejdie, domnişoara Ruxandra a plecat la lecţia ce avea cu Mioara, fiica doamnei Metea şi o fată despre care ştim din capitolele trecute că era suferindă, fiind aproape paralitică. N'a plecat

singură, ci o însoțea și frățiorul ei Traian, pentru care îl rugase Mioara să-l aducă.

Domnișoara Ruxandra mergea pe stradă frământată de gânduri și obosită din pricina nopții de insomnie. Nu era atentă la nimic din jurul ei. Văzând-o, ai fi zis că este un automat, care merge, fără să știe că merge. Dar când treceau cu Traian pe trotuarul din fața grădinei Cișmigiu, dintr'odată a dat un țipăt de spaimă, pentru ca, după dânsa, să facă la fel și micul Traian.

Aveau de ce să țipe și să se sperie. In adevăr, un câine mare, un dulău ciobănesc, sări pe neașteptate, mai întâiu asupra domnișoarei Ruxandra, apoi asupra lui Traian, pe care era cât p'aci să-l trântească la pământ. Au țipat, de asemenea, și câțiva trecători, când văzură această năvală năprasnică a câinelui. Ba s'au auzit și glasuri, care strigau: „E un câine turbat ! Trebue să fie turbat !" Și nimeni nu îndrăsnea să se apropie de el.

Insă acest câine, despre care se credea că este turbat, în loc să muște, lingea pe obraz și pe mâini rând pe rând pe domnișoara Ruxandra și pe Traian și prin felul cum se gudura și lătra, arăta că e cuprins de o bucurie nebună.

Atunci, domnișoara Ruxandra, care își venise cea dintâi în fire, îl privi o clipă, pentru ca în clipa următoare să strige: „Sultan!" Auzindu-și numele, câinele nu mai știa cum să-și arate și mai mult bucuria.

Dar Traian, care auzise, de asemenea, numele, uitând spaima prin care trecuse, strigă de câteva ori: „Sultan ! Sultan !" apoi se repezi la el, îi cuprinse gâtul cu brațele și își lipi capul de capul așa de mare al câinelui. Il strângea tare fără nicio teamă și îi vorbea, întrebându-l: „Sultan, unde ai fost până acum? Sultan, de ce n'ai venit la noi ? Dar acum n'avem casă cu curte și nici cușcă frumoasă, în care să te culcăm" Iar Sultan răspundea lătrând vesel și lingându-l mereu obrajii și mâinile.

Așa dar, dulăul, care se repezise pe neașteptate asupra domnișoarei Ruxandra și asupra frățiorului ei, nu era altul decât Sultan, viteazul și frumosul lor câine de odinioară, pe care, cu inima strânsă de durere, fuseseră nevoiți să-l dea la străini, fiindcă nu mai aveau unde să-l țină la locuința modestă la care se mutaseră, precum n'aveau putința să-l hrănească, așa cum îl obișnuiseră, atunci când trăiau în belșug și bogăție. Dacă despărțirea de atunci fusese dureroasă, nu mai puțin înduioșătoare a fost întâlnirea de acum. Cu atât mai înduioșătoare, cu cât bietul Sultan nu mai era dulăul gras, dolofan și cu părul lucitor de odinioară. Acum era slab, de-l puteai număra [illegible]le, și așa de murdar și neîngrijit. Se vedea că nimerise la stăpâni [illegible] la oameni, care n'au milă de animale și mai ales de bieții câini, care sunt așa de credincioși și devotați. Spunem în treacăt, că astfel de oameni n'au milă nici de semenii lor și că iubirea de animale este ca o dovadă și de iubire de oameni.

Insă Traian, sub stăpânirea bucuriei că a văzut din nou câinele, care îi fusese așa de drag, zise domnișoarei Ruxandra: „Să-l luăm, să-l ținem la noi și să nu-l mai dăm", iar Sultan, înțelegându-i parcă graiul, se grăbi să răspundă printr'un lătrat, prin care vroia parcă să zică: „Dar nici eu nu mă mai despart de voi".

Intâlnirea cu Sultan şi cererea frăţiorului ei puseseră pe Ruxandra în grea încurcătură. Sultan îi era şi ei tot aşa de drag. Ar fi fost deci şi ea mulţumită să-l aibă din nou, dar, pe de altă parte, se gândea, că n'au unde să-l ţină. Proprietarul casei le pusese chiar dela început condiţia, că nu le dă locuinţa cu chirie, dacă au câine.

Şi se mai gândea domnişoara Ruxandra, că, în curând, nevoia, adică sărăcia, îi va sili să se mute la o locuinţă şi mai mică, unde ar fi fost loc şi mai puţin pentru câine, mai ales pentru un dulău ca Sultan. Unde mai pui că puţinul ce câştiga ea cu lecţiile, abia ajungea să acopere — şi aceasta cu economia cea mai mare — cheltuelile lor cele mai trebuincioase pentru traiul de toate zilele. De unde ar fi prisosit şi pentru hrana lui Sultan? Iată la ce se gândea domnişoara Ruxandra în legătură cu Sultan.

Pe de altă parte, nici nu se îndura să-l lase pe stradă în voia soartei. Dar chiar de ar fi vrut să-l lase, treaba nu era tocmai uşoară, deoarece Sultan nu se despărţea de dânşii. Işi lipea capul ba de ea, ba de Traian şi cu ochii săi de câine, care nu-şi uită stăpânii şi nu-i trădează, îi privea pe amândoi, vrând parcă să le zică: „Fie-vă milă de mine şi nu mă părăsiţi!"

La rândul său, Traian zicea: „Ruxandro, nu-i aşa că nu-l mai lăsăm pe Sultan şi că-l ţinem cu noi? Uite, îi dau şi eu în toate zilele o jumătate din porţia mea de mâncare şi nu mai cer niciodată să-mi aduci prăjituri". Zicând acestea, îmbrăţişa pe Sultan şi-l săruta pe cap. Cum vedem, era o scenă înduioşătoare.

Domnişoara Ruxandra nu mai ştia ce să facă şi ce să răspundă. Nu mai mai putea sta locului, mai ales că se strânsese lume în jurul lor. Şi se auzeau glasuri: „Ce câine frumos!

— Dar se vede că nu este bine hrănit — şi e ţinut murdar".

Atunci, domnişoara Ruxandra zise lui Traian: „Să mergem înainte.

— Să mergem, zise şi Traian, şi să-l ducem să-l vadă şi domnişoara Mioara. O să se bucure şi ea".

Insă, pe neaşteptate, se auzi îndărătul lor un glas de om supărat: „Javra dracului, unde ai şters-o?" pentru ca în clipa următoare o lovitură de biciu să cadă pe capul lui Sultan, care, în loc de a se repezi asupra ticălosului, care îl lovise, se strânse cu coada între picioare şi începu să tremure şi să chelălăie.

Speriaţi, domnişoara Ruxandra şi Traian se uitară să vadă cine este făptura cea atât de neomenoasă, care lovise pe Sultan. Văzură că era un bărbat cam de vreo patruzeci de ani şi îmbrăcat aşa cum se poartă de obiceiu zarzavagii şi lăptarii din comunele din jurul Bucureştilor. Mai înainte ca domnişoara Ruxandra sau Traian să-l poată opri sau să-l poată spune ceva, acest individ trecu o sfoară de gâtul lui Sultan şi după ce îi dădu încă două lovituri de biciu, îl trase după el şi-l duse la o căruţă, de care îl legă. Apoi, sărind în căruţă, dete cailor câteva lovituri de biciu şi fugi încolo.

Iată pe ce mâini de om cu inimă de piatră ajunsese bietul Sultan. Traian, după ce îi trecuse spaima, se luă după căruţă alergând şi strigând: „Lasă-l pe Sultan! Lasă-l pe Sultan!" Nu s'a ales însă cu altceva decât cu o alergătură zadarnică şi cu câteva îmbrânceli din partea trecătorilor peste care dăduse

buzna. Se întoarse deci la domnişoara Ruxandra obosit, răsuflând din greu şi cu ochii plini de lacrimi. Domnişoara Ruxandra, care nu era mai puţin mişcată, caută să-l potolească şi să-l consoleze, zicându-i: „Nu plânge, Traiane, că-l mai găsim noi pe Sultan".

Işi văzuseră înainte de drum şi după puţin sosiră la casa doamnei Metea. Fură primiţi de Mioara, pe care, în loc de a o găsi aşezată în fotoliu, aşa cum

Traian îmbrăţişând pe dulăul Sultan

o găseau de obiceiu, o găsiră culcată în pat. Apropiindu-se de ea şi apucând-o de mână, domnişoara Ruxandra îi zise, căsnindu-se să zâmbească: „Mioaro, astăzi eşti mai leneşă şi îţi place să stai mai mult în pat.

— Nu, Ruxandro, nu e din pricina lenei, răspunse Mioara într'un oftat, ci din pricina că nu mi-a fost bine la noapte. Ca să nu speriu pe mama, am

încercat să mă scol, dar am avut ameţeli şi am simţit că îmi vine să leşin.

...Dar, adăugă ea, văd că şi tu, Ruxandro, n'arăţi tocmai bine astăzi. Văd că eşti palidă şi trasă la faţă. Ba mai văd că. şi drăguţul Traian are ochii plânşi. Oare, vi s'a întâmplat ceva neplăcut ?"

Atunci domnişoara Ruxandra îi povesti despre Tanti Smaranda şi despre neaşteptata întâlnire cu Sultan. „Iar noi vroiam să-l aducem şi să-l vezi şi dumneata", se aruncă în vorbă şi Traian, ai cărui ochi se împăienjeniseră din nou.

După puţin a intrat în cameră şi mama Mioarei, doamna Metea, care, de asemenea, a văzut oboseala ce se citea pe faţa domnişoarei Ruxandra, ca şi lacrimile din ochii lui Traian. După ce i s'a povestit şi ei despre cele întâmplate, doamna Metea,obosită şi ea de noaptea de veghe la căpătâiul Mioarei şi adânc îngrijorată de starea sănătăţii unicei sale copile, vorbi zicând: „Precum văd, astăzi nu ne simţim bine cu toţii şi nu suntem veseli. De aceea, în loc de lecţii, astăzi să stăm de vorbă şi să ne uşurăm unii altora necazurile". Apoi, adresându-se lui Traian, îl întrebă: „Iubeşti aşa de mult pe Sultan?

— Il iubesc mult, foarte mult, răspunse Traian, aprinzându-se la faţă. Dar Sultan mă iubeşte pe mine şi mai mult. M'a sărutat, m'a lins pe obraji şi pe mâini şi s'a bucurat mult, că m'a văzut. Aşa a făcut şi cu Ruxandra, pentrucă şi pe ea o iubeşte mult. Şi ce bun e Sultan!

— N'ai vrea să mi-l dai mie?" îi întrebă Mioara.

Această întrebare puse pe Traian în încurcătură. Stătu puţin să se gândească, apoi răspunse: „Ţi-l dăm, fiindcă aveţi o curte, în care să se plimbe. Ţi-l dăm, dar să fie tot al nostru", socoti el de trebuinţă să lămurească. Aceste din urmă cuvinte făcură pe Mioara să râdă şi să zică: „Dar cum vine asta? Mi-l dai mie, dar să fie al vostru!

— Păi, răspunse Traian cam încurcat, ţi-l dăm, dar el să nu ştie că l-am dat, ci să creadă că l-am adus aici, fiindcă are loc unde să stea şi să se plimbe. Apoi, din când în când, să-l luăm cu Ruxandra, să-l ducem acasă la noi.

— Dacă-i aşa, hai să facem o învoială, îi zise Mioara, pe care această conversaţie o făcu să mai uite boala şi slăbiciunea. Sultan să fie şi al vos şi al meu. Primeşti?"

Traian se gândi iarăşi câteva clipe mai înainte de a răspunde, pentru ca apoi să zică: „Bine, să fie al nostru al tutulor, dar să-l luăm dela omul acela, care îl bate şi se poartă aşa de rău cu el".

Cu astfel de conversaţie a trecut ora de lecţie, la sfârşitul căreia Mioara a zis doamnei Metea: „Mamă, acum mă simt mai bine şi dacă mă ajutaţi puţin cu Ruxandra, vreau să mă scol din pat şi să stau în fotoliu". Această dorinţă i-a fost îndeplinită cu toată graba şi bucuria. Ba i-a mai fost îndeplinită dorinţa ca domnişoara Ruxandra şi Traian să stea la prânz la masă.

Când, în după amiaza acelei zile, domnişoara Ruxandra şi Traian au plecat dela Mioara, ca să se înapoieze acasă, erau amândoi mai puţin trişti şi amărîţi, de cum erau când se duseseră.

PARTEA A II-a

22. După trei ani

Au trecut trei ani dela tot ce am povestit până acum. In aceşti trei ani s'au întâmplat multe — e mai drept să spunem, multe necazuri şi nenorociri şi aproape nici o bucurie.

Mai întâiu, cimitirul în care îşi dormeau somnul de veci Ion Măleanu, tatăl domnişoarei Ruxandra, precum şi mama studentului Barbu Stănescu, a primit rămăşiţele pământeşti a încă două ființe, ce erau aşa de dragi domnişoarei Ruxandra. A primit şi închis în pământ rămăşiţele pământeşti ale aceleia care fusese Tanti Smaranda şi, după trecere de câteva luni, rămăşiţele pământeşti ale Mioarei. La mormintele acestora venea des domnişoara Ruxandra ca să plângă, să se roage şi să le împodobească cu flori.

Aproape niciodată nu venea singură, ci mai totdeauna era însoţită de Barbu, care nu se mai sfia să meargă acasă la ea şi să plece împreună, precum, la rândul ei, nici domnişoara Ruxandra nu se mai sfia să iasă cu el şi să fie cât mai mult timp împreună. De ce? Intrebării îi vom răspunde ceva mai încolo. Deocamdată, să vorbim puţin despre Tanti Smaranda şi să povestim pe scurt despre încetarea ei din viaţă.

Am povestit în capitolul trecut despre o puternică şi periculoasă criză de inimă, ce avusese Tanti Smaranda şi am spus că în spre dimineaţă criza părea că se potolise. A fost o potolire, care n'a ţinut mult. Trei zile după aceasta, bolnava a avut o criză tot aşa de puternică şi care a speriat şi îngrijorat mult pe cei din jurul ei. Chemat în grabă, medicul, după ce o examinase, a dat la întrebările domnişoarei Ruxandra un răspuns în doi peri, un răspuns care nu era de loc încurajator. „...Da, cazul e destul de grav, spusese el. Boala este cam înaintată, totuşi, nu este pierdută orice speranţă. De altfel, viaţa îşi are misterele ei, pe care ştiinţa noastră omenească nu le poate pătrunde. Sunt mistere cunoscute numai de Dumnezeu".

Fapt e că boala atât de bunei Tanti Smaranda se înrăutăţea din ce în ce mai mult. Bolnava începuse să-şi dea ea însăşi seama, că sfârşitul i se apropie. O auzeai zicând: „Nu-mi pare rău că mor, ci îmi pare rău că mor mai

înainte de a vedea pe ai mei — prin „ai mei" ea înţelegea pe domnişoara Ruxandra, pe Traian şi pe doamna Măleanu — că sunt la adăpost de grijile vieţii".

Mai cu seamă o durea în suflet, când vedea cât se sbate şi cât munceşte domnişoara Ruxandra pentru a câştiga o pâine — şi aceasta puţintică — pentru dânsa, pentru mamă-sa şi pentru frăţiorul ei Traian. Viaţa de acum şi viitorul domnişoarei Ruxandra îi ocupau toate gândurile şi îi alungau orice putinţă de linişte. „Traian, îşi zicea ea, vorbindu-şi singură în nopţile de insomnie şi de dureri pricinuite de boală, este băiat, aşa că se va putea descurca mai uşor în viaţă. Insă Ruxandra..." şi atunci pe cerul ce i se părea atât de întunecat, Tanti Smaranda zărea un punct luminos, care îi mai înviora speranţa. Acel punct luminos era Barbu.

„Barbu, îşi zicea ea mai departe în gând, este un tânăr înzestrat cu însuşiri preţioase, iar, ca inginer, are un viitor frumos. Pentru Ruxandra ar fi soţul desăvârşit, omul care i-ar face viaţa liniştită şi fericită. Şi aş închide şi eu ochii liniştită şi fericită, dacă, dacă...", înţelegem uşor ce vroia Tanti Smaranda să mai spună.

Purtarea lui Barbu îndreptăţea speranţele şi dorinţele ei. Barbu, care, de când cu călătoria la băi, nu mai era pentru Tanti Smaranda şi pentru familia Măleanu o persoană străină, venea de câteva ori pe săptămână, se interesa de starea bolnavei şi căuta să fie cât mai de folos. Intr'o zi însă, cam pe înserate, Tanti Smaranda se simţea mai rău decât oricând. Avea parcă o presimţire, că n'o să apuce ziua următoare. De aceea, mai întâiu ceru să vină un preot, ca să se spovedească şi să se împărtăşească. După ce îşi făcu această datorie de bună creştină, scoase zece mii de lei dintr'o cutiuţă, pe care o ţinea încuiată, şi îi dete domnişoarei Ruxandra, zicându-i: „Să-i depui la C. E. C. pe numele lui Traian. Mă doare în suflet, că nu pot să-i dau mai mult".

Apoi, zise doamnei Măleanu: „Am ceva de vorbit cu Ruxandra şi cu Barbu, pe care vă rog să-l chemaţi, fiindcă vreau să-i mulţumesc pentru tot ce a făcut pentru mine. Şi mai am de vorbit cu el ceva în secret, aşa că, afară de Ruxandra, nu doresc să fie altcineva de faţă".

Oricât de ciudată i se păru doamnei Măleanu această cerere, se grăbi totuşi să i-o îndeplinească. Ii spuse lui Barbu, care se nimerise să fie acolo, stând în camera de alături, să intre la Tanti Smaranda, iar ea şi Traian rămaseră în camera în care stătea Barbu.

Când Tanti Smaranda văzu pe Barbu intrând, îi făcu semn să se apropie de patul ei, apoi îi vorbi cu un glas ce se stingea din ce în ce: „Barbule, îţi mulţumesc pentru bunătatea ta şi devotamentul tău şi îţi mulţumesc şi în numele Ruxandrei pentru toate ostenelile ce ţi-ai dat pentru dânsa". Se opri să mai răsufle, luând după aceea mâna dreaptă a Ruxandrei, iar în mâna cealaltă, mâna dreaptă a lui Barbu, le strânse, atât cât îi îngăduia starea ei de slăbiciune, apoi zise mai departe: „Voi închide ochii liniştită, dacă aş şti că Ruxandra se poate sprijini în viaţă pe dumneata, Barbule..., dacă voi doi vă veţi uni prin căsă..."

Aici Barbu nu mai putu răbda, ci, înduioşat la culme, îi tăie vorba şi răs-

punse cu un glas care îi tremura: „Nu există pentru mine o fericire mai mare, decât să-mi unesc soarta și viața cu soarta și viața domnișoarei Ruxandra. Jur înaintea lui Dumnezeu, care ne aude, că dorințele ei vor fi și dorințele mele, precum necazurile ei vor fi și necazurile mele .

— Ce zici tu, Ruxandro?" întrebă acum Tanti Smaranda.

Domnișoara Ruxandra nu răspunse, nu putu răspunde prin cuvinte, ci, roșindu-se toată, îndreptă spre Tanti Smaranda niște priviri, care erau mai grăitoare decât un răspuns prin vorbe. Erau priviri în care se citea consimțământul, dar se citea și un sentiment de fericire. Tanti Smaranda le înțelese tâlcul, așa că nu mai stărui asupra întrebării, ci zise: „Dumnezeu să vă binecuvinteze pe amândoi. Acum pot muri liniștită". Dete apoi domnișoarei Ruxandra cheia dela cutiuța din care scosese suma de zece mii de lei pentru Traian și îi zise: „In cutiuță sunt bani pentru cheltuelile de înmormântare. Să căutați a cheltui cât mai puțin, iar tot ce prisosește, să păstrezi pentru tine".

In noaptea aceea, Tanti Smaranda își dete sufletu-i așa de bun și curat. Puțini de tot au fost cei ce au plâns-o, precum puțini au petrecut-o până la mormânt. Insă, acești puțini, printre care trebue să numărăm și pe studentul Barbu, au vărsat lacrimi sincere și au simțit dureros pierderea acelei ființe făcută din bunătate și devotament.

Se înțelege că și Tanti Adelaide a venit la înmormântare și a vărsat sau — mai bine zis — s'a crezut datoare să verse și ea câteva lacrimi. Tanti Smaranda era doar sora ei — soră după tată și mamă. Insă, după cum i se înstrăinase sufletu-i românesc, tot așa i se înstrăinaseră și falsificaseră și sentimentele de familie. Tanti Adelaide se simțea mult mai bine și mai în largul ei printre așazișii nobili străini, care n'aveau nicio legătură cu Țara și neamul, decât printre Români și printre ai săi.

Așa, când, cum s'ar spune, de rușinea lumii, venea să vadă pe Tanti Smaranda în săptămânile când aceasta zăcea bolnavă și se lupta cu dureri mari, Tanti Adelaide nu mai știa cum să scurteze vizita, ce pretexte să găsească pentru a pleca mai repede. Spunea, ba că suferințele bolnavei îi fac rău, ba că este așteptată undeva pentru niște treburi foarte importante. In ziua înmormântării însă, n'a avut încotro, ci a trebuit să însoțească și ea rămășițele pământești ale răposatei, să se prefacă adânc îndurerată și să verse câteva lacrimi. Dar din ziua aceea, nimeni n'a mai văzut-o să meargă la cimitir și să depună o floare pe mormântul sorei sale, tot așa cum a uitat drumul, care ducea la locuința doamnei Măleanu și a nepoților ei domnișoara Ruxandra și Traian.

In schimb, domnișoara Ruxandra și Barbu mergeau cât mai des la cimitir și îngrijeau de mormântul bunei Tanti Smaranda, la fel cum domnișoara Ruxandra îngrijea de mormântul tatălui ei și Barbu de mormântul mamei sale. Ba chiar, ca să spunem tot adevărul, domnișoara Ruxandra a simțit parcă o durere mai mare acum, când pierduse pe Tanti Smaranda, decât atunci când pierduse pe tatăl său Ion Măleanu. Tanti Smaranda fusese consolatoare și sprijinitoare prețioasă în vremuri de necazuri și restriște.

Cât despre studentul Barbu, pe acesta îl lega de amintirea răposatei un sentiment de neştearsă recunoştinţă. El nu putea să uite seara când Tanti Smaranda, care îşi trăia cele din urmă ceasuri ale vieţii, îi dăduse fericirea cea mai mare ce putea visa, unindu-i soarta cu soarta domnişoarei Ruxandra. Dacă ar fi fost după dânsul, înţelegerii din seara aceea trebuia să-i urmeze cât mai neîntârziat căsătoria.

„De ce, stăruia el pe lângă domnişoara Ruxandra, să continuăm a trăi despărţiţi, când sufletele noastre nu fac decât un singur suflet? De ce să nu ne unim în faţa oamenilor şi a lui Dumnezeu prin legăturile sfinte ale căsătoriei şi să nu luptăm împreună pentru a birui greutăţile vieţii?"

Insă domnişoara Ruxandra, înfăşurându-l în priviri care arătau că şi sentimentele ce nutrea ea pentru el nu erau mai puţin adânci şi mai puţin sincere, îi răspundea: „Vrei să ne unim aşa de repede sărăcia şi necazurile? Adică, vrei ca peste necazurile tale, să te încarci cu povara foarte grea a necazurilor mele şi ale alor mei? Nu, Barbule, nu e bine să ne grăbim, ci să aşteptăm să-ţi iei diploma de inginer şi să-ţi asiguri o situaţie oarecum mai bună. După un an vei fi doar „domnul inginer Stănescu Barbu" iar un an trece repede".

Era însă ceva ce ea nu vroia să destăinuiască lui Barbu şi anume că dela moartea mătuşei sale Tanti Smaranda, o ducea mai greu cu cheltuiala traiului de toate zilele. Cât era în viaţă, Tanti Smaranda dădea un ajutor preţios. Ce-i drept, în afară de zece mii de lei ce dăduse, ca să fie depuşi la C. E. C. pe numele lui Traian, rămăsese dela răposata încă o sumă de câteva zeci de mii de lei. Dar domnişoara Ruxandra, chiar de-ar fi fost să stea flămândă cu zilele, nu s'ar fi atins de aceşti bani. Il păstra pentru parastase şi mormântul de granit ce vroia să facă pentru Tanti Smaranda. De aceea, fiind acum şi mai strâmtorată de cum fusese mai înainte, nu vroia ca Barbu, care, de asemenea, nu câştiga încă îndeajuns, să-şi mai ia greaua sarcină de a îngriji de dânsa şi de familia ei.

Insă domnişoara Ruxandra primi o nouă lovitură dureroasă. Eleva şi buna ei prietenă Mioara Metea se stinse într'o zi, aşa cum s'ar stinge flacăra unei lumânări, care a ars până la capăt. Se stinse, lăsând în urmă-i o mamă, care nu-şi mai găsi mângâiere, şi amintirea unui suflet, care n'a ştiut ce e răutatea, dar care n'a putut sta într'un trup plăpând şi firav.

Spunem acum că sărmana Mioara nu suferea numai de urmările căderii, care aproape o paralizase, ci mai era roasă de o boală ce nu iartă, boală, căreia i se spune „tuberculoză" şi seceră atâtea vieţi tinere. Această boală o mistuia zi de zi, îi seca zi de zi izvorul vieţii.

Mioara însă nu ştia că este osândită să moară la o vârstă, când începe adevărata viaţă. Ba erau zile când îşi închipuia că-i merge mai bine şi zicea domnişoarei Ruxandra: „Dacă mi-o merge aşa încă vreo lună, cred să mă pot scula şi să fiu şi eu ca toată lumea".

In ziua aceea îşi arătase dorinţa să se fotografieze cu domnişoara Ruxandra şi cu Traian. „Bine înţeles, şi cu mama", adăugă ea.

„Dacă-i aşa, să trimit servitoarea să aducă un fotograf", zise doamna

Metea, însă Mioara se împotrivi. „Nu vreau un fotograf, adică o persoană străină. Nu cumva ai tu, Ruxandro, un aparat de fotografiat?

— Eu una n'am, îi răspunse domnișoara Ruxandra, însă are Barbu, de care sunt sigură că va primi cu plăcere să ne fotografieze.

— Și eu sunt tot așa de sigură, ba mai sunt sigură că va face o fotogra-

Fotografia cu Mioara, d-ra Ruxandra și Traian

fie cât mai bună", îi zise Mioara zâmbind și amenințând-o în glumă cu degetul. Domnișoara Ruxandra îi spusese despre logodna ei cu Barbu, logodnă care era ținută secretă.

Trei zile după ce fusese luată această fotografie, Mioara a închis ochii pe vecie.

Pe lângă marea durere ce simţise pentru pierderea acestei ființe, de care se legase sufletește prin sentimente de o strânsă prietenie şi duioasă simpatie, domnişoara Ruxandra şi-a pierdut şi pe eleva, dela care era plătită mai bine. Prin urmare, câştigul ei s'a micşorat în mod simţitor, ajungând să nu mai poată acoperi cheltuelile cât de modeste ale traiului de toate zilele.

Atunci, cu toată suferința ce ştia că va pricinui mamei sale, se văzu constrânsă să ia o măsură, care nu mai putea fi ocolită şi amânată. Luă anume măsura de a se muta într'o locuință şi mai modestă, dar cu chirie mai ieftină. Aşa se face că s'a mutat la marginea oraşului într'o curte cu mai mulţi chiriaşi, printre care familia hamalului dela gară.

23. Planuri care au trebuit să fie amânate

Barbu Stănescu nu mai era student. A trecut o lună, de când și-a luat diploma de inginer, trecând examenul cu un succes strălucit și fiind felicitat călduros de profesori.

De asemenea, nu mai este tânărul lipsit de mijloace și strâns să alerge mereu după lecții particulare, ca să se întrețină. Cu recomandația și sprijinul profesorului, care ținea mai mult la dânsul și-l prețuia mai mult, a găsit o slujbă bine plătită și care îi înlesnea drumul spre un viitor frumos. Așa dar, nu mai era vreo piedică la căsătoria lui cu domnișoara Ruxandra. Acesta a fost primul său gând în ziua în care căpătase slujba, tot așa cum primul său drum a fost spre locuința cea atât de micuță și sărăcăcioasă a logodnicei sale. Și nu merse pe jos sau cu tramvaiul, ci cu un automobil de piață. Acum își putea îngădui acest lux, mai ales că era așa de grăbit să dea domnișoarei Ruxandra vestea despre numirea sa în slujbă și, în același timp, să-i împărtășească dorința de a face căsătoria fără nici o întârziere. Și nu merse cu mâinile goale, ci cumpără de la o florărie un buchet mare de flori.

In seara acelei zile, luă masa la familia Măleanu. Era o masă modestă, lui însă i se părea delicioasă. Fireşte, conversația nu lâncezea, iar Barbu, care nu-și găsea astâmpăr de fericirea ce-l cuprinsese, a fost mai vorbăreț decât oricând. Vorbea doar despre viitorul lor — al său și al domnișoarei Ruxandra, despre ce fel de casă își vor alege să locuiască și despre cum își vor întocmi gospodăria. Intra chiar în amănunte despre cum va fi mobilată fiecare cameră, despre coloarea perdelelor, despre numărul scaunelor, ceeace făcea pe doamna Măleanu să zâmbească, iar pe domnișoara Ruxandra să-i zică în glumă: „Barbule, ai început de pe acum să aiurezi. Ce va fi mai târziu?"

Insă Barbu n'auzea de urechia aceea, ci îi dădea înainte cu planurile și visurile.

Dar un om fericit simte nevoia de a împărtăși și altora fericirea sa. De aceea, după ce se înțeleseseră, ca după trei săptămâni să facă la primărie căsătoria civilă, iar, după aceea, în prima zi de Duminică să facă și căsătoria religioasă, Barbu zise: „Ce ar fi dacă am ruga pe atât de bunii și drăguții vecini

să vină, ca să mai stăm puţin de vorbă şi cu dânşii? Sunt sigur că au să se bucure de veştile ce le vom da".

Bunii şi drăguţii vecini, de care pomenise Barbu, erau hamalul şi soţia sa. Oamenii veniră numai decât, ba, aduseră cu dânşii şi pe fiica lor. Adevărul este că simţiră şi ei o bucurie sinceră la veştile ce li s'au dat, însă rămaseră uimiţi şi zăpăciţi, când domnişoara Ruxandra le zise: „Am să vă fac o rugăminte şi vă rog să nu mi-o respingeţi. Vă rog anume să daţi voie drăguţei voastre Zina să fie domnişoară de onoare la nunta mea".

Bieţii oameni, cărora nici prin gând nu le trecuse că ar fi cu putinţă ca fata lor — fata unui hamal şi a unei lucrătoare — să se învrednicească de astfel de cinste, rămaseră câteva clipe, fără să poată spune o vorbă. Până la urmă, soţia hamalului putu să răspundă: „Dar noi suntem oameni din poporul de jos.

— Pe care nu v'aş schimba nici pe o duzină de boeri înfumuraţi şi goi la suflet", se grăbi domnişoara Ruxandra să-i taie vorba, pentru ca la rândul său, să zică şi Barbu: „Nici eu nu v'aş schimba, iar dorinţa Ruxandrei este şi dorinţa mea".

Faţă de atâta stăruinţă, consimţiră şi părinţii Zinei, ca aceasta să fie domnişoară de onoare, însă faptul li se păru atât de neaşteptat şi extraordinar, încât simţiră nevoia să se înapoieze mai de grabă la locuinţa lor şi acolo să se consfătuiască despre ceea ce au de făcut, pentru ca, pe de o parte, fetiţa lor să fie cât mai bine ca domnioşară de onoare, iar, pe de altă parte, ei înşişi, să fie cât mai la înălţime. Erau doar şi ei invitaţi la nuntă, iar când invitaţii ceilalţi ar fi întrebat cine sunt aceştia doi, care n'arată a fi boeri, li s'ar fi răspuns: „Sunt părinţii domnişoarei de onoare şi prietenii cei mai buni ai mirilor".

Şi aşa, hamalul şi soţia sa, spunând că e ora să culce pe copii, s'au întors la locuinţa lor din aceeaşi curte cu locuinţa familiei Măleanu. Nici n'au intrat bine şi hamalul, adresându-se soţiei sale, îi zise: „Ce mai spui acum, nevastă? Ţi-ai fi închipuit vre-odată ca Zina noastră să ajungă domnişoară de onoare la nunta domnişoarei Ruxandra din neam de boeri? Mare cinste pentru dânsa şi pentru noi!" Apoi, Zinei: „Ascultă, fetiţo, să-ţi deschizi bine ochii şi să nu ne faci de ruşine. Să bagi de seamă, să nu-ţi vâri degetul în nas, cum ai uneori obiceiul, şi să nu-ţi mototoleşti rochiţa. Dar ce rochie trebue să-i facem şi noi cum trebue să ne îmbrăcăm?"

Şi omul cu suflet bun, dar foarte modest, care era hamalul, nu-şi mai găsea linişte şi astâmpăr. Se plimba prin cameră şi zicea mai departe: „Cum au să rămână cu gura căscată camarazii mei dela gară şi cum au să ne invidieze, când le voi da aceste veşti, când le voi spune că tu, nevastă, şi eu suntem invitaţi la nunta unor boeri şi că fetiţa noastră este domnişoară de onoare! Nici n'au să mă creadă".

Insă soţia sa, mai potolită din fire, îi răspundea: „Linişteşte-te, omule, ca să putem vorbi ca lumea. Ştii că, mai întâiu, trebue să facem domnişoarei Ruxandra un cadou de nuntă?

— Să-i facem, trebue să-i facem! îi întărea el vorba. Şi trebue să fie un cadou frumos. Uite, eu mi-aş da câştigul pe o săptămână, numai să fie ceva pe

cinste. Ce zici tu că ar trebui să cumpărăm, ca să nu se spună că am făcut un cadou de mitocani?

Las' pe mine, îi se împotrivea nevastă-sa. Am să mă mai gândesc şi am să mai întreb pe cineva. Zinei însă, va trebui să-i facem o rochiţă albă.

— Fireşte, albă, cât mai albă şi cât mai frumoasă, îl întărea el vorba. Dar noi care, la nuntă, vom sta în rândul boerilor, cu ce ne îmbrăcăm? Trebue să fim cât mai bine îmbrăcaţi, ca să nu strâmbe lumea din nas, când se va uita la noi. Uite eu...," dar soţia sa, aruncând o privire asupra ceasornicului deşteptător care era pe masă îl întrerupse, zicându-i: „Deocamdată, tu să te culci şi să fac şi eu la fel, căci a trecut de miezul nopţii, iar mâine trebue să ne sculăm de vreme, ca să mergem fiecare la lucru. Avem timp să mai stăm de vorbă, fiindcă mai e până la nuntă".

Se culcară, dar nu se poate spune că adormiră repede.

Alături, domnişoara Ruxandra, mamă-sa şi Barbu stătură de vorbă mult mai târziu. Erau orele două, când Barbu, mai mult ca să asculte de domnişoara Ruxandra, se hotărîse să plece şi să se înapoieze la locuinţa sa.

Câtă dreptate este într'o vorbă înţeleaptă, care spune că omul îşi face planuri, dar că îndeplinirea lor stă în mâna lui Dumnezeu ! Iată, nu trecuseră nici două zile dela seara fericită despre care am povestit mai sus, şi s'a întâmplat ceva măreţ de tot, dar ceva ce a făcut ca toate hotărârile de căsătorie a domnişoarei Ruxandra cu Barbu şi toate planurile de viitor să fie amânate pentru vremuri mai liniştite.

S'a întâmplat ceva ce înseamnă şi va însemna o pagină din cele mai mândre şi mai glorioase în istoria Ţării şi în viaţa poporului român : România a intrat în războiul sfânt împotriva bolşevicilor, care se lepădaseră de Dumnezeu şi de credinţa creştină. Au fost chemaţi vitejii oşteni ai Ţării, pentru ca, pe de o parte, să libereze pământurile româneşti cutropite de bolşevici şi să scape din robie atâtea milioane de fraţi, iar, pe de altă parte, să pună din nou sfânta Cruce şi sfânta lege creştină la locul lor de cinste şi, în acelaş timp, să ferească Europa întreagă de prăpădul bolşevic.

Era în dimineaţa zilei de 23 Iunie 1941, când Barbu veni la locuinţa domnişoarei Ruxandra şi, aprins la faţă, mişcat aşa cum nu fusese niciodată până atunci, îi împărtăşi vestea..., adică nici n'ar fi avut nevoie să-i împărtăşească vestea prin cuvinte, deoarece uniforma de sublocotenent de geniu, cu care se îmbrăcase, arăta îndeajuns ce-i cu dânsul. Totuşi, vorbind în fraze întretăiate, ce arătau adânca sa emoţie, Barbu zise : „Am primit ordin de plecare pe front... Trebue să plec chiar mâine... Sunt cu trupa de pionieri... Nu e cu putinţă să fiu amânat măcar pentru o săptămână, ca să putem face căsătoria... Dar nici nu-mi îngăduie conştiinţa să cer amânarea plecării mele la datorie... Trebue să răspund la chemarea Ţării şi să ascult şi de glasul din mormânt al tatei. V'am povestit că tata luptase în războiul trecut pentru întregirea Ţării şi se întoarse cu „Virtutea Militară" pe piept, dar având în piept şi un glonte duşman. Da, da,

trebue să plec, trebue să-mi fac datoria", mai zise el, ca și când ar fi răspuns vreunui glas tainic.

Este parcă de prisos să spunem cât de sfâșietoare a fost despărțirea de domnișoara Ruxandra, care în împrejurarea aceea a dovedit însă minunata sa înălțime sufletească și neîntrecuta sa tărie de caracter. Isbutind să-și înăbușe durerea și să-și oprească lacrimile, căută să arate față de Barbu o figură liniștită și să-i înalțe curajul. „Despărțirea de câtăva vreme, îi zicea ea, va întări și mai mult dragostea noastră. De altfel, când e vorba de Țară, nu mai au nici un rost socotelile și planurile noastre personale. O să ne fie nouă bine, atunci când și Țării îi va fi bine.

„Să-ți mai spun ceva, Barbule, îi zise ea mai departe. M'am gândit ca după plecarea ta să mă înscriu la „Crucea Roșie", ca să urmez cursurile de infirmieră și să cer să fiu primită ca infirmieră în vreun spital de răniți. Atât cât stă în slabele mele puteri, vreau să fiu și eu de folos în lupta sfântă și măreață ce se dă pentru dreptatea noastră românească și pentru apărarea sfintei noastre credințe strămoșești".

A doua zi la gară, Barbu a fost petrecut de domnișoara Ruxandra, de mama ei, de frățiorul ei Traian, de hamal cu soția sa și cu cei doi copii ai lor, precum și de mulți din prietenii și foștii săi colegi de școală. In clipa în care era să se urce în vagon, domnișoara Ruxandra scoase o cruciuliță ce purta la piept și după ce o sărută, o dete lui Barbu zicându-i: „Păstrează-o ca o amintire din partea mea și cu credința că te va apăra de gloanțele dușmane".

Trenul porni, ducând pe Barbu departe, acolo unde îl chema datoria, iar cei rămași pe peron se înapoiară la casele lor cu ochii înlăcrimați și cu durerea în suflet. Când se întoarse acasă, domnișoara Ruxandra nu mai avu puterea să-și păstreze liniștea și sângele rece. Incuindu-se în camera sa, dete lacrimilor și gândurilor triste drumul.

Plângea pentru Barbu, care mergea să dea piept cu moartea și plângea pentru dânsa, care se simțea mai mult decât oricând singură și lipsită de sprijin, de orice sfat și cuvânt de încurajare al unui prieten. Și își zicea printre lacrimi: „Barbu mă iubea de mult. Simțeam aceasta, precum simțeam că și eu îl iubesc. De ce m'am ferit tot timpul și m'am prefăcut că nu-mi dau seama de sentimentele sale și de ce am căutat ca el să nu observe sentimentele mele pentru dânsul?"

Se căia de purtarea ei de până atunci față de Barbu și abia acum, când el plecase, înțelegea mai bine ce înseamnă pentru ea Barbu, cum de el erau legate toate speranțele și visurile de fericire, cum el era însăși viața ei. Dar, până la urmă, isbuti să-și mai ridice curajul și să mai alunge gândurile negre.

„N'am voie să plâng și să mă vaet, își zise ea. Eu sunt aici la adăpost, pe când viața lui Barbu este în primejdie în orice clipă din zi și din noapte. Totuși, el n'a plâns, ci a mers să-și facă datoria cu inimă bărbătească. Trebue să fiu și eu tot așa de tare și să-mi fac datoria, ca să fiu vrednică de dânsul și vrednică de neamul din care fac parte".

Cu această hotărîre, își șterse lacrimile și se spălă pe ochi, nevrând ca

mamă-sa să vadă că a plâns, iar în după amiaza aceleaşi zile s'a dus la Crucea Roşie şi a cerut să fie primită ca infirmieră voluntară şi trimisă la un spital de răniţi, după ce va urma cursurile trebuincioase. Cererea i-a fost primită, ba chiar preşedintele Crucii Roşii, domnul doctor I. C., care era de faţă, a felicitat-o pentru gestul ei de bună Română.

Din ziua aceea, domnişoara Ruxandra nu mai avea un moment liber. Timpul îi era împărţit între orele de lecţii ce dădea şi între orele de lecţii ce primea la şcoala de infirmiere. Seara, în loc de a se odihni şi culca mai de vreme, stătea până la miezul nopţii şi deseori chiar mai târziu. In aceste ore de noapte, citea din cărţile în legătură cu slujba de infirmieră, după aceea scria în „Albumul" său câteva pagini, în care îşi aşternea impresiile de peste zi şi mai ales gândurile ce o frământau, gânduri trezite de dorul ei de Barbu şi de grija ce-i purta. Işi încheia munca aceea de noapte prin o cartă poştală ce scria lui Barbu. Îi scria puţine rânduri, dar în ele se căsnea să-i ţină curajul treaz, spunându-i şi repetându-i mereu, că este bine şi sănătoasă, că nu e tristă şi nu plânge, ci e mândră că viitorul ei soţ îşi face datoria faţă de Rege, Ţară şi Neam.

24. După plecarea lui Barbu pe front

Trecuseră două săptămâni dela plecarea lui Barbu pe front și domnișoara Ruxandra nu primise încă vreo veste dela dânsul. Așa fiind, ne închipuim lesne cât era de îngrijorată. Oricât își spunea ea, că în timp de războiu poșta nu merge ca în timp de pace sau că acolo unde se găsea acum Barbu, nu este legătură de cale ferată, totuși, această întârziere în a primi știri o neliniștea la culme și o făcea să o năpădească din nou tot felul de gânduri negre.

Erau așa de negre aceste gânduri, încât uneori se întreba: „Nu cumva și-a găsit moartea pe câmpul de luptă?". Se cutremura de grozăvia unui astfel de fapt și căuta să se scuture de asemenea gânduri. Să moară Barbu! Atunci, ce-i mai rămânea ei, ce rost mai avea ea să trăiască, dacă s'ar fi stins singura lumină, care îi insenina viitorul și îi lumina drumul vieții?

Dormea din ce în ce mai puțin, se simțea mereu obosită și slăbea văzând cu ochii. Nu știu ce s'ar fi ales de ea — în tot cazul numai bine nu s'ar fi ales— dacă, în sfârșit, în ziua a șaseprezecea dela plecarea lui, n'ar fi primit dela el prima veste, prima carță poștală, trimisă de undeva, de pe front.

Biata domnișoară Ruxandra! Când, înapoindu-se acasă la ora prânzului de la o lecție, doamna Măleanu, mamă-sa, care o aștepta în curte, îi strigă îndată ce o văzu: „A sosit o carță poștală dela Barbu", ea a rămas câteva clipe nemișcată, parcă ar fi lovit-o cineva în cap cu o măciucă. După ce și-a mai venit în fire, a dat fuga la mamă-sa și i-a zis: „Unde este? Dă-mi-o, te rog, mai repede", iar doamna Măleanu îi întinse carta poștală, pe care o ținea în mână, dar pe care, în emoția ei, ea nu o putuse vedea.

Nu avu curajul să o citească numaidecât, ci fugi în casă și se încuie în camera sa. Nici aci n'a putut-o citi îndată, deoarece ochii îi se umpluseră de lacrimi, care îi împiedecau vederea.

In sfârșit, isbuti să o citească. O citi ținându-și o mână pe inimă. Inima îi bătea așa de tare, încât credeai că vrea să-i spargă pieptul. Din pricina că nu era decât o carță poștală, conținutul ei era scurt, oricât se căsnise Barbu să scrie cu litere mai mărunte. Ii scria că este sănătos, că îi este gândul mereu la dânsa, că o roagă să-și păstreze curajul și încrederea și că îi mulțumește pentru prețioasa cruciuliță, „care, adăuga el, m'a ferit până acum de orice primejdie și mi-a

ţinut şi mai mult trează amintirea ultimelor clipe de despărţire". Incheia, dându-şi adresa şi trimiţându-i mii de sărutări.

De câte ori a citit domnişoara Ruxandra această primă carță poştală, această primă veste dela Barbu? O citise de atâtea ori, că o învăţase pe dinafară aşa cum învăţase rugăciunea „Tatăl nostru". Ba chiar ştia locul fiecărui cuvânt. Se înţelege că s'a grăbit să-i răspundă şi să-i împărtăşească bucuria nemărginită ce-i pricinuise carta poştală. Il ruga să-i scrie mai des, să-i dea veşti cât mai amănunţite despre el şi încheia asigurându-l — ceea ce nu era tocmai adevărat — că este liniştită, curagioasă şi că-i merge bine cu sănătatea.

A doua zi după primirea acelei cărţi poştale, atât elevele sale, cât şi persoanele dela spitalul unde urma cursul de infirmiere, au observat că domnişoara Ruxandra arăta cu totul într'altfel de cum arătase până în ajun. Schimbarea se citea mai întâiu în ochii ei, care îi străluceau, aşa cum de mult nu-i mai străluciseră. Apoi ea, care de mai multe zile stătea tăcută, işi găsise din nou darul şi pofta de a vorbi, ba chiar şi de a face glume.

Această schimbare în bine a fost observată mai ales de soldaţii răniţi, de primii soldaţi răniţi, de care începuse să îngrijească. Ii plăcea să stea cu ei de vorbă, întreba pe fiecare de unde este, îi întreba dacă sunt ori nu sunt căsătoriţi, pe cei necăsătoriţi îi întreba, dacă nu sunt cumva logodiţi, dacă scriu regulat logodnicelor lor, dacă primesc dela ele veşti. Când îi vedea că îi apucă dorul de casă sau când citia pe feţele lor suferinţa pricinuită de răni, domnişoara Ruxandra se căsnea, povestindu-le sau citindu-le ceva dintr'o carte mai distractivă, să le potolească dorul şi suferinţa. Işi dădea silinţile să se arate faţă de dânşii cât mai veselă, cât mai cu voie bună.

Domnişoara Ruxandra ar fi putut să fie mereu veselă şi cu voie bună, însă cu o condiţie : să primească dela Barbu cât mai des veşti bune, iar aceste veşti să fie întregite de veştile că duşmanii neamului nostru şi ai credinţei noastre creştine sunt biruiţi şi alungaţi departe de hotarele Ţării.

Despre partea a doua, veştile erau în adevăr cum nu se poate mai îmbucurătoare. Incă dela începutul războiului, duşmanii, deşi mult mai numeroşi, erau înfrânţi şi puşi pe fugă. Străvechile pământuri româneşti ale Basarabiei şi Bucovinei erau treptat, treptat, curăţite de hoardele bolşevice, iar oştenii noştri dădeau dovezi de o vitejie şi de un avânt, ce înlăturau şi nimiceau orice stavilă şi orice împotrivire. Aliaţii şi prieteni admirau şi proslăveau eroismul soldatului român, care băgase groază în duşmani.

Ca orişicare bună Româncă, aşa şi domnişoara Ruxandra se simţea mândră că este o fiică a neamului românesc, neam mai tare decât oţelul, şi era năpădită de bucurie când afla ştirile strălucitelor biruinţi ale armatei noastre. La primirea unor astfel de veşti, totul i se părea mai senin, mai frumos şi mult mai mândru i se părea că fâlfâie tricolorul.

Iar când soldaţii răniţi, cărora le ducea de grijă, îi povesteau din întâmplările lor din toiul luptelor, despre modul cum fuseseră răniţi, frumoşii ei ochi îi se umpleau de lacrimi, despre care n'ar fi putut spune nici ea însăşi, dacă

sunt lacrimi de compătimire pentru suferinţele rănitilor sau lacrimi de adâncă înduioşare pricinuite de măreţia faptelor povestite.

Sorbea cu nesaţ şi asculta, aşa cum ar fi ascultat o sfântă rugăciune, spovedaniile vitejilor, care zăceau pe patul de suferinţă. Se înduioşa, văzându-i că suferă, dar, în acelaşi timp, îi şi invidia, pentrucă se învredniciseră de a-şi vărsa sângele pentru cele două bunuri mai mari şi mai preţioase ale Românului: pentru Patrie şi pentru sfânta credinţă strămoşească.

Fireşte, mai ales în orele acelea gândul i se îndrepta cu o tărie şi mai mare spre Barbu. Sufletu-i îi era plin de Barbu şi numai de Barbu. Nu-l putea despărţi pe Barbu de propria ei viaţă. Dacă i-ar fi spus cineva, că s'ar putea întâmpla să trăiască şi fără Barbu, domnişoara Ruxandra ar fi răspuns numaidecât: „Nu, aşa ceva nici nu e de închipuit. Barbu şi eu suntem un suflet în două trupuri".

De aceea, nevoia de a primi dela Barbu veşti cât mai dese era pentru dânsa ca nevoia de aerul pe care îl respira. Şi ea, care avea un suflet aşa de bun şi iertător, o inimă aşa de compătimitoare şi gânduri de o curăţenie fără cea mai mică umbră, începuse, totuşi, a prinde pică pe cineva, cu care se înrudea de aproape. Acest „cineva" era mătuşa-sa, era Tanti Adelaide, sora tatălui ei.

Cum să nu prindă pică pe această mătuşă înfumurată şi aproape scrîntită, care nu era chip să se vindece de mania de a nu vroi să vorbească româneşte, precum şi de mania de a căuta să lege cunoştinţă numai cu tot felul de străini şi de venetici?

Domnişoara Ruxandra, care ştia să se poarte foarte cuviincios cu toată lumea şi să respecte pe persoanele în vârstă — şi cu atât mai mult pe persoanele din familia sa — îşi pierdea, totuşi, răbdarea, ori de câte ori avea prilejul să întâlnească pe Tanti Adelaide. Işi pierdea răbdarea şi isbucnea, când, de pildă, Tanti Adelaide începea să-i vorbească în vreo limbă străină. „Dragă Tanti, îi zicea ea, acum când prin vitejia fără seamăn a ostaşilor noştri, Ţara noastră şi neamul nostru au ajuns la un loc aşa de înalt de cinste şi preţuire, e un păcat şi chiar o pângărire să nu vorbim între noi dulcele şi frumosul nostru graiu românesc, ci să vorbim limbi străine, care, oricât ar fi de bogate, dar nu sunt ale noastre".

Şi se supăra şi mai tare, când Tanti Adelaide, consimţind, în sfârşit, să vorbească şi româneşte, pocea înadins cuvintele, ca şi cum — chipurile — nu le-ar putea rosti bine, ceea ce era din partea-i o prefăcătorie de prost gust.

Mai era ceva ce domnişoara Ruxandra nu putea să ierte mătuşei sale. Era puţinul interes sau — cum este mai drept să spunem — nepăsarea ce arăta Tanti Adelaide pentru Barbu. Tanti Adelaide ştia doar că Barbu este logodnicul domnişoarei Ruxandra, că pentru domnişoara Ruxandra Barbu este totul, că o nenorocire întâmplată lui Barbu ar fi avut ca urmare şi nenorocirea ei. Tanti Adelaide ştia bine, că nepoata sa n'ar fi putut supravieţui, dacă Barbu şi-ar fi găsit moartea pe câmpul de luptă.

Deşi ştia toate acestea, arăta totuşi pentru Barbu o nepăsare ce stârcea

domnișoarei Ruxandra lacrimi. Dacă, bunăoară, domnișoara Ruxandra, sburdând de bucurie și strălucind de fericire, îi spunea: „Tanti, ieri am primit dela Barbu o carte poștală și îmi scrie că...", Tanti Adelaide, schițând un gest de plictiseală sau făcând pe grăbita, îi tăia vorba și îi răspundea: „Imi pare bine". Iar dacă domnișoara Ruxandra o întreba: „Să-i scriu lui Barbu urări de sănătate și din partea ta?" ea răspundea dând din umeri: „Cum vrei", dând să arate prin acest fel de a răspunde, că persoana lui Barbu și soarta lui o interesează prea puțin. Ba într'o zi, când d-șoara Ruxandra avea ochii plânși și era

D-ra Ruxandra stând tristă cu mamă-sa în așteptarea de vești dela Barbu.

amărâtă din pricina că de mai bine de o săptămână nu primise nicio veste dela Barbu, Tanti Adelaide găsi cu cale să-i zică dela obraz: „Ești o proastă, când ții așa de mult la Barbu și îți faci atâta sânge rău pentru dânsul. Cine este acest Barbu? Un inginerаș, care n'a câștigat încă un ban, și un băiat dintr'o familie din poporul de jos. Parcă n'ai putea găsi altul mai bun decât el!".

Dacă ar fi împuns-o cineva cu un cuțit, este sigur că pe domnișoara Ruxandra ar fi durut-o mai puțin, de cum au durut-o aceste spuse. Galbenă la

faţă, câteva clipe rămase năucă, fără să poată spune un cuvânt, iar când îşi mai veni în fire, mai înainte de a putea să vorbească, o podidiră lacrimile. In sfârşit, printre lacrimi şi suspine putu răspunde: „Tanti, ce rău ţi-a făcut Barbu şi ce rău ţi-am făcut eu, ca să vorbeşti aşa cum ai vorbit? Iţi spun pe scurt, că nici moartea nu mă poate despărţi de el şi că acum când luptă pentru apărarea Ţării şi credinţei, sunt de zece ori mai mândră de el şi îl iubesc de atâtea ori mai mult".

Aşa îşi ducea domnişoara Ruxandra traiul în lipsa lui Barbu. Un traiu făcut din necazuri, din teamă, din lacrimi, din alergătură după lecţii, ceea ce însemna după pâinea de toate zilele, şi din puţine clipe de bucurie, atunci când primea veşti dela cel dus departe.

Dar cu toate necazurile şi cu toate că lecţiile ce dădea în oraş îi răpeau zilnic atâtea ore, ea urma cu stăruinţă cursurile de infirmieră şi făcea practică la spitalul de răniţi. Tocmai la o oră, când era ocupată cu îngrijirea unor soldaţi răniţi aduşi în ajun, veni în inspecţie d-nul doctor I. C., preşedintele Crucii Roşii, de care depindea spitalul acela. Mai înainte de dânsa, d. doctor I. C. o urmări cu privirile dela oarecare distanţă şi rămase foarte mulţumit de priceperea şi delicateţea cu care domnişoara Ruxandra îşi îndeplinea datoria de îngrijitoare de răniţi. Venind apoi aproape de dânsa, îi zise zâmbind: „Domnişoară, te felicit, dar ce ai zice dacă, ivindu-se nevoia, te-am trimite la un spital din apropierea frontului?".

Fără să-şi dea seama, că îşi trădează sentimentele, domnişoara Ruxandra se grăbi să răspundă: „M'aş duce cu bucurie, mai ales dacă aş şti că şi Barbu nu este departe.

— Cine este acest Barbu?" întrebă cam mirat d. doctor I. C., care, până atunci, nici n'auzise de acest nume.

D-şoara Ruxandra îşi dete acum seama că se pripise cu răspunsul, că o luase gura pe dinainte. De aceea, se roşi toată, lăsă ochii în jos şi răspunse încet: „Este logodnicul meu".

Trebue oare să vedem o presimţire în faptul că d-şoara Ruxandra a pomenit de Barbu în legătură cu răniţii din războiu?

25. O veste zdrobitoare pentru domnişoara Ruxandra

Domnişoara Ruxandra număra zilele, pentru ca apoi să numere săptămânile. Număra oftând dureros şi ştergându-şi lacrimile. Avea de ce să ofteze, să plângă şi chiar să fie zdrobită de durere. Pricina era Barbu sau — mai bine zis — tăcerea lui Barbu. După o carte poştală, în care îi scria că este sănătos, dar că a primit ordin să meargă înainte să repare un pod stricat de duşmanul, care se retrăgea în neorânduială, Barbu încetase orice trimitere de veşti despre el. Treceau zilele, începeau să treacă şi săptămânile, dar domnişoara Ruxandra nu mai primea nimic. In fiecare dimineaţă, când pleca de acasă, cea dintâi şi cea mai mare grijă a sa era să roage pe mamă-sa şi pe frăţiorul său să pândească pe factorul poştal, când trece pe stradă şi să-l întrebe, dacă n'are o carte poştală sau o scrisoare pentru dânsa. Şi în fiecare dimineaţă şi încă de două ori în cursul zilei, când mai trecea pe acolo, răspunsul factorului, după ce mai cerceta cu toată atenţia scrisorile şi cărţile poştale, era acelaşi: „Nu, astăzi n'am nimic. Să sperăm că soseşte ceva mâine".

Dar, cum am spus, treceau zilele, începură să treacă şi săptămânile, însă, din partea lui Barbu, continua aceeaşi tăcere. In loc de a-i scrie de trei ori pe săptămână, cum făcea până atunci, d-şoara Ruxandra îi scria acum în toate zilele. In aceste scrisori îşi plângea dorul ce o mistuia. Uneori, când era mai tare necăjită, îl certa pe Barbu, spunându-i că este nepăsător, că nu se gândeşte la cei pentru care el este totul pe pământ. Alteori, îl întreba îngrijorată: „Barbule, nu cumva ţi s'a întâmplat ceva? Nu cumva — Doamne fereşte — eşti bolnav sau rănit? Te rog cu lacrimile în ochi, răspunde. Scrie-mi doar un rând, ca să ştiu ce-i cu tine. Spune-mi însă adevărul — şi nu mă lăsa în starea sufletească în care mă găsesc".

Ba în altă scrisoare, crezând că aşa îl hotărăşte mai lesne să răspundă, îi scria: „Barbule, află că din pricina tăcerii tale, am ajuns ca o umbră, ca o stafie de care lumea începe să se sperie. De aceea, fie-ţi milă şi scrie-mi un cuvânt".

Inchipuindu-şi — de sigur, o închipuire înşelătoare — că nu este deajuns să-l scrie ea, se mai ruga şi stăruia pe lângă mamă-sa să scrie şi ea lui Barbu şi să-l certe pentru tăcerea ce păstrează. In zadar îi spunea doamna Măleanu:

„Dragă, cum îţi închipui că eu o să am pe lângă Barbu mai mare trecere decât tine ? Dacă nu scrie, nu înseamnă că este supărat, deoarece n'are vreo pricină de supărare, ci pentrucă este undeva unde nu e poştă sau de unde nu poate scrie. Să avem însă răbdare, căci aşa merge în vreme de război. Sunt pe deplin încredinţată, că Barbu se gândeşte mereu la noi şi mai ales la tine, precum sunt tot atât de încredinţată, că îţi va scrie îndată ce-i va fi cu putinţă".

Dar domnişoara Ruxandra nu asculta de aceste spuse şi nici de îndemnul la răbdare. Nu se lăsa, până ce mamă-sa nu-i făcea în voie, adică până nu scria şi ea lui Barbu. Ba îl punea şi pe Traian să-i scrie de două ori pe săptămână. Dacă i-ar fi spus cineva că Barbu ar răspunde mai de grabă la o scrisoare ce i-ar trimite Tanti Adelaide, i-ar fi căzut acestei mătuşi aşa de sucită în genunchi şi ar fi rugat-o să aibă milă de ea şi să scrie.

Insă, treceau zilele, treceau săptămânile, dar Barbu continua să nu răspundă şi să nu dea semne de viaţă. Ingrijorarea d-şoarei Ruxandra, care în adevăr ajunsese ca o umbră, era acum îndreptăţită. Nici doamna Măleanu nu mai găsea într'însa curajul de a o sfătui să aibă răbdare. Intrase şi ea la griji şi începuse să aibă presimţiri rele. Aceste presimţiri se adeveriră.

Iată, într'o diminieaţă, pe când domnişoara Ruxandra era plecată după lecţii, d-na Măleanu rămase ca împietriă locului, când, răsfoind ziarul „UNIVERSUL", dete peste o listă cu numele ofiţerilor răniţi pe front şi citi că printre dânşii este trecut şi sublocotenentul Barbu Stănescu, ofiţer de geniu.

Avea acum explicaţia tăcerii lui Barbu, numai că era o explicaţie din cele mai dureroase şi mai zdrobitoare. Doamna Măleanu, care, de altfel, nu se bucura de o sănătate bună, se făcu la faţă galbenă ca turta de ceară, scăpă din mâini ziarul şi îşi lăsă capul pe spatele fotoliului în care şedea. Când ar fi văzut-o cineva cum stă aşa nemişcată, ar fi crezut că este moartă. Ba chiar, în cele dintâi clipe, aşa a crezut-o fiul ei Traian, care tocmai atunci se înapoiase dela şcoală. Când Train intră în cameră şi văzu că mamă-sa, galbenă la faţă, stă nemişcată cu capul lăsat pe spatele fotoliului, strigă speriat: „Mamă, ce ai ?" şi alergă la dânsa.

Venindu-şi puţin în fire, doamna Măleanu răspunse cu un glas slab: „N'am nimic. O simplă ameţeală, dar dă-mi un pahar cu apă". După ce bău apa, se simţi mai întremată şi zise lui Traian: „Ce o să facă Ruxandra, când va afla această veste ?

— Care veste ?" răspunse Traian tot printr'o întrebare, deoarece nu citea ziare, aşa că nu aflase nimic. Atunci doamna Măleanu îi arătă ziarul şi îi zise: „Iată, Barbu a fost rănit".

A fost acum rândul lui Traian să îngălbenească la faţă şi să rămână ca unul care ar fi primit o lovitură pe cap. Când vorbi, întrebă pe mamă-sa: „Ştie Ruxandra ?

— Nu ştia, când a plecat de acasă, îi răspunse doamna Măleanu, însă nu va întârzia să afle. Ea, care a slăbit aşa de mult, încât abia se mai ţine pe picioare, ce va face şi ce va păţi, când va afla că Barbu este rănit ? Mi-e teamă să nu i se întâmple o nenorocire".

Domnișoara Ruxandra a aflat. A aflat chiar foarte repede și într'un chip cu totul neașteptat, adeverindu-se și cu acest prilej o vorbă care spune că veștile rele au aripi. Iată cum a aflat ea.

Chiar în dimineața acelei zile, pe când mersese la casa uneia din elevele sale, mama acestei eleve, ținând ziarul în mână, o întrebă: „Domnișoară Ruxandra, este inginer logodnicul dumitale ?

— Da, doamnă, Barbu este inginer, adică și-a luat acum de curând diploma de inginer", răspunse ea foarte mirată de această întrebare, căreia nu-i putea ghici rostul.

Doamna Măleanu citind vestea că Barbu este rănit.

Mama elevei, închipuindu-și că domnișoara Ruxandra știe despre rănirea lui Barbu, mai înainte ca faptul să se publice în ziare, o mai întrebă : „Nu-i așa că rana ce a primit este o rană ușoară ?" Îi făcuse această întrebare, deoarece, judecând după aerul liniștit cu care domnișoara Ruxandra începuse lecția cu fiica ei, credea că Barbu ar fi primit o rană ușoară, de care s'ar fi vindecat pe deplin.

Care n'a fost însă surpriza acelei doamne, — de sigur, o surpriză foarte neplăcută — când a văzut că domnișoara Ruxandra rămâne mai întâiu ca încre-

menită, pentru ca strângându-şi după câteva clipe toată puterea de voinţă, să o întrebe cu un glas ce-i tremura: „Vă rog, doamnă, să-mi spuneţi de unde ştiţi că Barbu a fost rănit?

— Cum? Nu ştiai?" întrebă la rândul său doamna în culmea mirării şi înţelese îndată că făcuse o greşală mare, dând domnişoarei Ruxandra vestea cea atât de dureroasă. Era însă prea târziu, ca să poată drege greşeala. Odată ce a ieşit din gură, o vorbă nu mai poate fi luată înapoi. De aceea, la întrebările repetate ale domnişoarei Ruxandra şi la stăruinţele făcute, a trebuit să-i spună că chiar atunci citise în ziar şi să-i arate lista cu numele ofiţerilor răniţi.

Biata domnişoara Ruxandra! După trecere de timp, continua să se mire cum de n'a leşinat, cum de nu s'a prăbuşit, când, tipărit negru pe alb, a văzut numele lui Barbu printre ofiţerii răniţi. Se mai mira cum de n'a isbucnit în hohote de plâns, cum de n'a ţipat şi nu şi-a smuls părul de durere. Se mustra pe ea însăşi şi îşi găsea o vină, că nu făcuse nimic din toate acestea. „Barbu, îşi zicea ea mai târziu, are dreptul să se supere pe mine şi să se îndoiască de dragostea mea, fiindcă prea am fost rece şi nepăsătoare, când am aflat vestea grozavă despre rănirea lui".

Işi făcea astfel de imputări, când, dimpotrivă, avea motiv să se felicite, că, în faţa unor persoane străine, cum erau mama elevei şi eleva, a avut puterea de stăpânire, puterea de a nu-şi trăda sentimentele şi de a nu se da în spectacol în faţa străinilor. Numai oamenii tari de înger, numai cei ce pot avea voinţa şi-şi pot păstra sângele rece în faţa unei lovituri dureroase, au această însuşire aşa de preţioasă şi aşa de rară. De aceea, precum am spus, în loc de a-şi face imputări şi de a se învinui singură de răceală şi nepăsare, d-şoara Ruxandra trebuia să se felicite că are această însuşire. Cât despre sentimentele adevărate ce nutrea ea pentru Barbu, se va vedea din cele ce urmează cât de puternice erau aceste sentimente.

In adevăr, continuând a-şi păstra stăpânirea de sine, îşi ceru iertare că nu poate face astăzi lecţie şi voie de a se înapoia acasă. Pe drum, dela casa elevei şi până la locuinţa sa, d-şoara Ruxandra a trebuit să facă sforţări supraomeneşti, ca să poată merge pe stradă, fără să se prăbuşească. Mergea clătinându-se şi isbindu-se la tot pasul de trecători, pe care nici nu-i vedea.

De altfel, nu vedea pe nimeni şi nimic, afară de Barbu. Pe Barbu îl vedea mereu înaintea ochilor. Il vedea lungit pe jos, plin de sânge şi cu trupul găurit. Se cutremura şi, fără să-şi dea seama de ceea ce face, se oprea câteva clipe din mers şi îşi acoperea ochii cu mâinile. Dacă vreun trecător i-ar fi urmărit gesturile şi felul ei de a merge clătinându-se, şi-ar fi închipuit, că ori este beată ori că este grav bolnavă.

Aşa a ajuns ea la modesta şi sărăcăcioasa locuinţă din curtea cu mai mulţi chiriaşi, printre care nu putem uita pe atât de buna şi devotata familie a hamalului dela gară.

Nici n'a intrat bine în casă, că puterea de a se stăpâni o părăsi cu totul. Isbucnind în lacrimi şi dând un ţipăt de durere, alergă la mamă-sa şi îi zise: „Mamă, ai aflat? Ai aflat, mamă? Barbu este rănit! Numele lui este publicat în

ziar! Mamă, eu piec! Mă duc să-l caut și să-l îngrijesc!" pentru ca să adauge într'un hohot de plâns: „Numai să-l găsesc în viață!".

Precum știm, doamna Măleanu, mereu suferindă sau care se plângea că este mereu suferindă, nu era femeia tare de înger, femeia care în astfel de împrejurări ar putea fi o consolare și un sprijin. Răsfățată din copilărie, răsfățată și îngrijită ca un copil și după ce se căsătorise, doamna Măleanu, care dela moartea soțului ei și dela sărăcirea lor, avea lacrimile așa de ușoare, n'a putut spune altceva d-șoarei Ruxandra, decât să o strângă în brațe și să-și unească lacrimile cu lacrimile ei.

Așa au stat ele câteva minute. Tot domnișoara Ruxandra a fost aceea care a găsit într'însa puterea de a se desprinde din brațele mamei sale, de a-și opri lacrimile și de a vorbi de hotărârea ce luase, când, zdrobită de durere și amenințând să cadă la tot pasul, se înapoia dela lecție. Se desprinse din brațele doamnei Măleanu și vorbi precum urmează: „Mamă, n'avem vreme de pierdut. Eu merg chiar acum la spital și mă interesez de spitalul la care este îngrijit Barbu și de tot ce trebue făcut, ca să mă pot duce la el".

Se spălă apoi pe față și mai ales pe ochi, care se înroșiseră de plâns și văzând pe frățiorul său Traian, care intra tocmai atunci, îi zise: „Traiane, du-te la băcanul din colț și telefonează elevelor mele, că astăzi îmi este cu neputință să merg la ele și să le dau lecții".

După aceea și fără ca mamă-sa să facă o cât de mică încercare de a o opri, ieși grăbită din casă, cu gândul de a merge direct la spital pentru a lua informații cu privire la localitatea unde se află Barbu. Nu știa cine i-ar fi putut da aceste informații. Era hotărâtă să facă totul, să încerce, dacă ar fi fost nevoie, să ajungă chiar până la Majestatea Sa Regele, dar să nu se lase, până ce nu isbutește să se ducă la Barbu.

In curtea locuinței îi ieși întru întâmpinare soția hamalului. Femeie simplă dar atât de bună la inimă, avea și ea ochii plânși din aceeași pricină. Imbrățișă pe domnișoara Ruxandra și abia putu să-i zică printre lacrimi: „Și soțul meu și eu suntem alături de voi și luăm toată partea la durerea voastră".

26. Barbu grav rănit și operat la un picior

Să lăsăm deocamdată pe domnișoara Ruxandra cu durerea ei chinuitoare. Să-i lăsăm, de asemenea, timp să umble și să se intereseze despre cum ar putea merge la Barbu, ca să-l îngrijească ea însăși și să fie nedespărțită de el, iar noi să-i facem ei un serviciu, căutând pe Barbu și povestind ce-i cu dânsul.

Așa, ne aducem aminte că în carta poștală, care a fost cea din urmă veste ce a trimis domnișoarei Ruxandra, Barbu scria că este trimis cu alți soldați din unitatea de pioneri să repare un pod stricat de dușmani în fuga lor. Peste acest pod trebuiau să treacă trupele noastre, care nu vroiau să dea bolșevicilor răgaz, ci erau hotărîte să-i urmărească până la nimicire. De aceea, reparația cât mai grabnică a podului era foarte trebuincioasă.

In fruntea grupului de soldați, sublocotenentul Barbu, care zi de zi se dovedea pe cât de curagios ca luptător, pe atâta de priceput ca inginer, merse să-și îndeplinească datoria ce i se ceruse de mai marii săi.

Era o zi mohorîtă, cu cerul acoperit de nouri negri și deși. După puțin, se pornise să cadă o ploaie care îngreuna mult lucrările. Totuși, Barbu și soldații de sub comanda sa se apucară de treabă, fără să se sinchisească de ploaia, care îi pătrundea până la oase. Munceau de zor, când, pe neașteptate, se pomenesc cu o salvă de împușcături venind dinspre partea pe unde fugiseră bolșevicii. Aceste împușcături omorîră pe loc un soldat și răniră alți doi.

Culcați-vă la pământ și țineți puștile gata de tragere!" comandă Barbu. El însă, în loc să se culce și să-și caute un adăpost, puse mâna pe un târnăcop și, ajutat de doi soldați, care primiseră de bună voie să facă această treabă atât de primejdioasă pentru viața lor, începu să sape la repezeală un șanț, în care soldații săi ar putea fi mai bine adăpostiți și apărați.

Săpa, pe când bolșevicii, ascunși într'o pădure din apropiere, trăgeau fără întrerupere. „Domnule sublocotenent, îi se rugă unul din cei doi soldați, care îl ajutau la săpatul șanțului, puneți-vă domniavoastră la adăpost și lăsați-ne pe noi să săpăm înainte.

— Nu e nicio nevoie să mă pun la adăpost", răspunse Barbu zâmbind, dar plăcut impresionat de grija ce-i purta soldatul. Apoi adăugă: „Nu vedeți că bolșevicii nu știu să tragă?"

Nici nu spusese bine aceste cuvinte, că simți ca o pișcătură dureroasă la brațul stâng. Se uită și văzu că începuse să picure sânge. „In sfârșit, m'au atins", zise el păstrându-și toată liniștea. Vroi chiar să continue cu săpatul, dar, pe de o parte, soldații săi au stăruit să se desbrace, pentru a vedea și pansa rana, iar, pe de altă parte, începuse să simtă și el dureri din ce în ce mai ascuțite. A trebuit deci să consimtă a trece la adăpost, adică a intra în șanț și a se desbrăca de tunică și cămașă.

Un soldat, care era mai priceput, spălă rana cu apă din râu și o legă cu o bucată de pânză curată. După aceea, zise lui Barbu : „Domnule sublocotenent, e mai bine să mergeți înapoi, ca să vă examineze un medic.

— Nu mă mișc de aici, până ce nu isprăvim cu treaba pentru care am venit, adică până ce nu reparăm podul", răspunse hotărît Barbu. Și cu toate că simțea dureri din ce în ce mai mari, totuși, nu se lăsă înduplecat să plece.

Insă împușcăturile ce veneau din pădure împiedecau mult lucrările pentru repararea podului. E drept că soldații de sub comanda lui Barbu nu se lăsau datori cu răspunsul, însă, precum știm, ei nu fuseseră trimiși acolo, ca să se lupte cu dușmanii. Totuși, s'au văzut constrânși să lupte. Ba chiar, după vreo jumătate de oră de împușcături dintr'o parte și din alta, Barbu cu toată durerea ce simțea la brațul rănit, se sculă în picioare și ținând în mâna dreaptă revolverul, strigă : „Pe ei, băieți ! Puneți baionetele la puști și înainte !".

Soldații n'au așteptat să li se spună a doua oară, ci într'un avânt vijelios, care a stârnit admirația aliaților și prietenilor și a umplut de groază pe dușmani, au ieșit din șanț și în pas alergător au dat năvală spre partea pădurii de unde veneau împușcăturile. Barbu mergea în fruntea lor, fără să țină seama de gloanțele dușmane ce-i șuerau pe la urechi și nici de faptul că abia putea să miște brațul stâng.

Acest iureș năvalnic al puținilor soldați români a pus pe fugă pe bolșevicii pitulați după arborii din pădure și care erau în număr mai mare. Insă, mai înainte de a o lua la fugă, au mai tras câteva salve de puști, iar când ai noștri erau aproape de dânșii, au aruncat mai multe grenate de mână. Urmarea a fost că doi soldați români au căzut ca eroi. Ce-i drept, opt soldați bolșevici plătiseră cu viața moartea celor doi viteji ai noștri, pe când alți șapte, aruncând cât colo armele și ridicând brațele în sus, se rugaseră de iertare și se lăsaseră făcuți prizonieri.

Insă, nu departe de cei doi viteji ai noștri, care muriseră pentru Patrie, Rege și Sfânta Cruce, zăcea lungit și sublocotenentul Barbu. Murise oare și el ? In primele clipe, soldații rămași în viață îl crezuseră mort și începuseră să verse lacrimi de întristare, dar când s'au plecat asupra lui, au simțit că respiră. Era deci semn că viața mai stăruia într'însul Au pregătit atunci la repezeală o targă făcută din crăci, nuele și frunze, l-au așezat pe ea cu toată băgarea de seamă și ridicându-l pe umeri, l-au dus înapoi la primul post de ajutor medical.

Pe drum, se opreau din când în când, ca să tragă cu urechia și să audă, dacă mai respiră, sau să-i pipăie o mână, ca să vadă, dacă mai este caldă sau dacă nu cumva s'a răcit. La figura-i însă, aproape că n'aveau curajul să pri-

vească, deoarece figura lui Barbu era plină de sânge, ba se mai vedea că atârnă în jos o fâşie de pe obrazul drept. De asemenea, plin de sânge era şi piciorul său drept.

„L-aţi adus la timp", zise soldaţilor medicul-hirurg în îngrijirea căruia fusese dat Barbu. „O mică întârziere şi n'ar mai fi fost speranţe de scăpare", adăugă el, după ce cercetase rănile.

In adevăr, Barbu, care primise mai înainte o rană la braţul stâng, avea acum obrazul drept sfârtecat, piciorul drept cu totul zdrobit şi alte răni mai uşoare pricinuite de schijele dela o grenată ce aruncaseră asupra lui soldaţii bolşevici din pădure.

„Trebue operat fără nicio amânare", hotărî medicul. N'a fost o operaţie simplă şi nici o operaţie, care nu lasă urme. In primul rând, i s'a tăiat piciorul drept până la genunchi. Aceasta, pentru că toate oasele erau sfărâmate şi pentru că dacă îl mai lăsau, se infecta şi se cangrena tot corpul, aşa că Barbu era osândit să moară.

După aceea, i s'a făcut operaţie şi la obraz, tăindu-i-se fâşia ce atârna în jos şi cusându-i-se părţile rămase. Prin aceasta a doua operaţie, obrazul drept al lui Barbu rămânea pentru toată viaţa ca o pată vânătă. Bine înţeles, i-au fost îngrijite şi rana dela braţ şi celelalte răni uşoare ce avea pe trup.

Câteva zile după operaţie, Barbu a zăcut în pat în nesimţire desăvârşită, iar la ora când a început să-şi vină în fire, primul său gest a fost să ducă mâna la cruciuliţa ce-i dăduse domnişoara Ruxandra şi să o sărute de mai multe ori. Tot aşa, când a putut vorbi, primul cuvânt ce a rostit a fost: „Ruxandra!" Il rostise încet şi cu toată sfinţenia, ca şi cum ar fi rostit o rugăciune.

După alte câteva zile, când începuse să mai prindă ceva puteri, întrebă pe sora de caritate, care îl îngrijea: „N'au sosit ceva scrisori pentru mine? Dacă au sosit, te rog să fii aşa de bună şi să mi le dai".

Sosiseră aşa de multe, că se făcuse un maldăr măricel. Domnişoara Ruxandra scria doar în toate zilele şi, precum ne aducem aminte, mai punea să scrie şi pe mamă-sa doamna Măleanu şi pe frăţiorul său Traian. Totuşi, sora de caritate, care ştia de sosirea acestor scrisori, nu se grăbi să i le aducă, ci îi răspunse: „Merg să întreb".

Merse şi împărtăşi medicului dorinţa lui Barbu. „Nu-i putem spune că n'au sosit scrisori, zise medicul, căci în cazul acesta îşi va închipui că ai săi l-au uitat, iar această închipuire îi poate face mult rău. Dar nici nu i le putem da pe toate dintr'odată. Mai întâiu, citirea lor l-ar obosi prea mult, iar, al doilea, conţinutul unora din scrisori l-ar sgudui şi l-ar pune într'o stare de adâncă nelinişte. El însă are nevoie de cât mai multă linişte. Să le citim noi şi să alegem câteva pe care le-ar putea citi, fără să-i pricinuiască nelinişte şi frământare".

I-au dat în total trei scrisori: una dela domnişoara Ruxandra, a doua dela doamna Măleanu şi a treia dela Traian. Când le-a luat în mână şi s'a uitat la ele, Barbu zise cu un accent de adâncă mâhnire: „Numai o singură scrisoare să-mi fi scris Ruxandra?"

Zilele treceau, Barbu nu mai era în primejdie, dar nici nu se putea scula din pat. Pentru dânsul, nu era o mai bună întrebuințare a timpului decât să citească, să citească mereu ce scrisori i se mai dădeau din partea domnișoarei Ruxandra, care continua să scrie zilnic, să le țină în mână și să se uite la ele, apoi să sărute cruciulița și să se mai uite la ceva : la frumoasa decorație Mihai Viteazul, care îi fusese dată a treia zi, după ce fusese adus la spital.

Se uita la decorație și își zicea zâmbind : „Cred că Ruxandrei o să-i facă plăcere și n'o să se supere dacă mi-o prind la piept în ziua nunții".

„Pe el, băieți și înainte !" comandă sublocotenentul Barbu.

Erau însă două lucruri despre care Barbu n'a aflat decât multe zile după operație. Primul, că i se tăiase piciorul drept, iar al doilea că i se pocise figura, obrazu-i drept devenind o pată vânătă, care n'ar fi dispărut. Ce-i drept, simțea el ceva neobișnuit la picioare și la obraz, însă când întreba pe sora de caritate, aceasta, vrând să-l liniștească, îi răspundea : „Simți așa din pricina pansamentului".

Ce dureroasă, ce zdrobitoare a fost însă pentru el clipa, când a văzut că-i

lipseşte un picior ! „Sunt un invalid ! Sunt un olog !" strigă el cu glas tare, pentru ca în gându-i să adauge : „Nu mai sunt vrednic de Ruxandra !".

Iată pricina sfâşietoarei sale dureri sufleteşti : nu se mai credea vrednic de Ruxandra ! Pierdea pe Ruxandra ! „De ce n'am murit acolo, la marginea pădurii ? In amintirea Ruxandrei aş fi rămas, aşa cum mă ştia, ca un om întreg, ca un tânăr destul de voinic. Acum însă, când m'ar vedea că sunt un biet olog, care va trebui să meargă în cârji ?! O, nu, nu mai sunt vrednic de dânsa !"

Iată ce gânduri triste şi dureroase îl chinuiau pe Barbu şi ziua şi noaptea. In legătură cu astfel de gânduri, se frământa mereu cu întrebarea: să-i scrie sau să nu-i scrie domnişoarei Ruxandra ? Să-i scrie, spunându-i starea în care se găseşte şi cerându-i să-l uite şi să nu se mai gândească la dânsul ? Işi zicea că aşa va face, totuşi n'avea curajul să pună mâna pe condeiu şi să-i scrie, ci amâna dela o zi la alta. La această amânare ajuta şi sora de caritate, căreia Barbu îi destăinuise gândurile de mai sus, dar care îi zicea: „Fii sigur că logodnica dumitale, care te iubeşte aşa de mult, te va găsi tot atât de vrednic de dânsa, ca şi mai înainte, dacă nu şi mai vrednic".

Dar lovitura cea mai dureroasă ce a simţit Barbu, o lovitură mult mai dureroasă decât gloanţele duşmane, a fost în ziua când s'a putut privi în oglindă şi s'a văzut cum arată la faţă. Indată îşi acoperi faţa cu mâinile şi isbucni în lacrimi.

„Ce ai ? De ce plângi ?" îl întrebă sora de caritate, care lipsise din sală în cele câteva minute în care Barbu a găsit oglinda şi s'a privit.

„Nu mă întreba, soro, îi răspunse el, pentru că ştii mai bine de ce plâng. Ştii că sunt groaznic la vedere. Ştii că sunt făptura cea mai pocită". Şi nu se îndura să-şi ia mâinile de pe obraz, precum n'asculta cuvintele liniştitoare ale sorei de caritate.

In seara acelei zile, domnişoara Ruxandra veni la spital.

27. Domnişoara Ruxandra pleacă la Barbu

Biata domnişoara Ruxandra ! Va ţine minte, câte zile mai are de trăit, chinurile şi frământările ce a îndurat, până să isbutească să afle localitatea unde se găsea spitalul la care fusese dus Barbu, apoi până să isbutească să capete voie de a merge şi ea acolo.

In clipa când aflase din ziar despre rănirea lui Barbu, i se făcuse întunerec şi mai adânc în sufletul ei. Se părea că o mână nevăzută, dar o mână duşmană o aruncase dintr'odată într'o lume a umbrelor şi a durerii. A fost însă trezită din starea în care căzuse şi adusă din nou în lumea noastră de un glas ce pornea din inimă. Era glasul datoriei de a alerga în ajutorul tânărului ei logodnic, în ajutorul omului de a cărui viaţă atârna viaţa ei proprie. Nu putea să se gândească măcar că ea ar mai avea un rost în lume şi 'n viaţă, dacă Barbu nu mai trăia.

Domnişoara Ruxandra ascultă de acest glas. Işi înăbuşi lacrimile, işi înăbuşi sfâşietoarea durere şi într'o încordare a voinţei şi energiei, se gândi la un singur lucru : să meargă neîntârziat la Barbu, să-l îngrijească şi — dacă aşa ar fi hotărîrea lui Dumnezeu — să împărtăşească aceeaşi soartă cu el. Da, domnişoara Ruxandra, deşi bună creştină, în desperarea de care se simţea năpădită, îşi pusese în gând să nu mai trăiască nici ea, dacă Barbu moare. Dacă unirea lor n'a fost cu putinţă în viaţa de pe pământ, cel puţin, prin moartea lor, să fie uniţi fără întârziere în viaţa de dincolo de mormânt. Dar, precum am spus, lucrul cel mai grabnic ce avea de făcut, era să meargă la el şi să-l îngrijească.

Cu astfel de gânduri şi hotărîri, merse într'o fugă la spital, de unde credea că va putea să capete toate lămuririle şi chiar înlesnirile pentru a ajunge la Barbu şi a fi primită ca îngrijitoare a lui. Insă, ce lovitură dureroasă a fost pentru dânsa, că surorile de caritate şi medicii, pe care îi întreba, îi răspundeau că treaba nu este uşoară şi că încuviinţarea de a părăsi locul de infirmieră ce avea la spitalul din Bucureşti şi de a merge tot ca infirmieră la spitalul în care era îngrijit Barbu este legată de o mulţime de forme, care nu pot fi orânduite cât ai bate din palme.

Aşa, mai întâiu nici ea, nici alt cineva dela spital nu ştia în care localitate se găseşte spitalul unde este îngrijit Barbu. Lucrul acesta l-ar putea afla dela

autorităţile militare, numai că şi lor le-ar trebui câteva zile pentru a lua informaţii. Aceasta şi pentru motivul că răniţii pe câmpul de războiu, după ce căpătau primele îngrijiri într'un spital provizoriu, care era cât mai aproape de linia frontului, erau duşi, după cum rănile lor erau mai grele sau mai uşoare, în alte spitale mai îndepărtate de luptă.

Trebuia, prin urmare, să se cerceteze şi să se afle unde a fost dus Barbu, după ce fusese îngrijit în spitalul provizoriu din apropierea frontului.

Cu atâta nu erau biruite greutăţile şi nu erau înlăturate piedicile ce stăteau în drumul d-şoarei Ruxandra. Precum am spus, mai era nevoie să i se dea încuviinţarea de a merge acolo, iar dacă localitatea aceea se găsea în zona de războiu, încuviinţarea nu se dădea uşor. Oricum, era nevoie de alergătură, de stăruinţi, ceea ce înseamnă că trebuiau să treacă alte zile, iar domnişoara Ruxandra credea — fiindcă aceasta era dorinţa sa cea mai arzătoare — că va putea să plece chiar a doua zi.

Când i s'au pus în vedere toate formele şi greutăţile, de care am pomenit, îşi pierdu din nou curajul şi i se stinse puterea ei de voinţă. Se lăsă sau — cum este mai drept să spunem —se prăbuşi într'un scaun dintr'o sală a spitalului şi isbucni în hohote de plâns. Era pentru întâia oară, când o vedeau plângând cei dela spital, ei care, până atunci, admiraseră puterea ei de muncă şi puterea ei de voinţă. Acum însă, vedeau în faţa lor o biată făptură, pe care atâtea lovituri ale soartei vitrege începuseră să o doboare. Bine înţeles, o priveau cu sentimente de compătimire. Ba chiar un medic mai bătrân căută să-i vină în ajutor.

„Duduiţă, îi zise el, lacrimile nu-ţi folosesc la nimic. Iţi strică doar ochişorii şi sănătatea. De aceea, şterge-le, strânge-ţi din nou toată energia şi mă ascultă. Singurul care te poate ajuta să-ţi înfăptuieşti gândul de a merge să vezi şi să îngrijeşti pe logodnicul dumitale, este domnul doctor I. C., preşedintele nostru, adică al Societăţii „Crucea Roşie". Mă cunoaşte destul de bine şi îmi arată sentimente de prietenie care mă măguleşte. Hai să mergi cu mine la el şi să-l rugăm amândoi să te ajute înlesnindu-ţi plecarea. Sunt sigur că rugămintea noastră nu va fi respinsă".

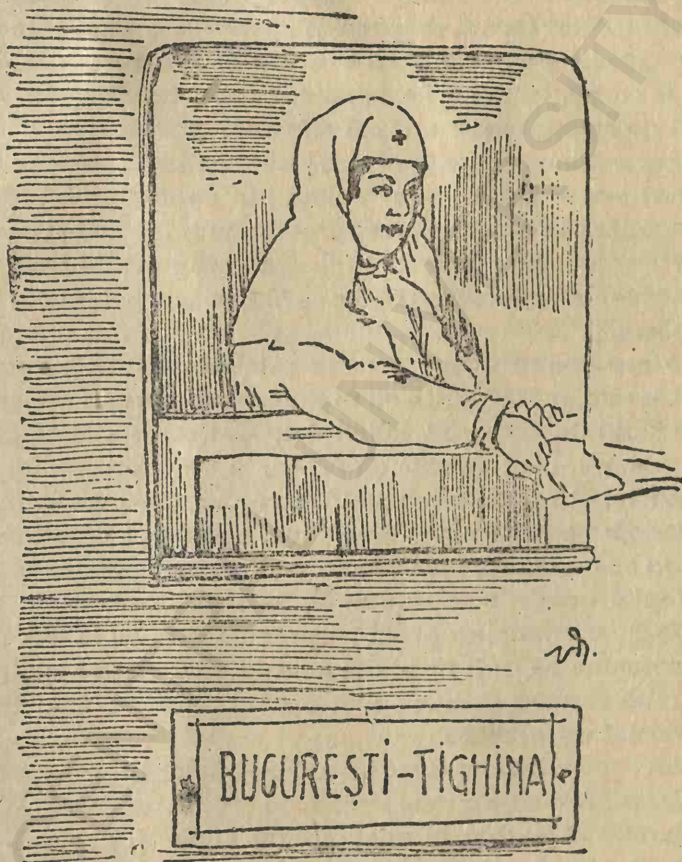
La auzul acestor cuvinte, domnişoara Ruxandra sări de pe scaun, parcă ar fi fost împinsă de un resort puternic. In acelaşi timp, o rază de speranţă îi lumină sufletul.

„Vă mulţumesc, domnule doctor", strigă ea şi mai înainte ca bătrânul medic să aibă timp să şi-o retragă, îi apucă mâna dreaptă, i-o sărută şi o stropi cu lacrimi.

Merseră amândoi la domnul doctor I. C., pe care îl găsiră la „Crucea Roşie", unde muncea de dimineaţă şi până seara. Deşi om în vârstă de şaptezeci de ani, se bucura însă de deplină sănătate şi putere trupească, iar prin zelul şi sârguinţa ce punea în a alina durerile şi suferinţele glorioşilor viteji ai neamului, răniţi pe câmpurile de luptă, dădea exemplul bun tutulor câţi lucrau sub ordinele sale.

Intrerupându-şi pentru câteva clipe ocupaţiile, primi pe cei doi vizitatori cu zâmbetul pe buze şi ascultă cu o bunăvoinţă cu adevărat părintească păsul

domnişoarei Ruxandra şi dorinţele ei. „Am să fac tot ce îmi stă în putere, pentru ca dorinţa să-ţi fie îndeplinită. Chiar astăzi am să rog pe un general, care mi-e prieten şi de care atârnă această chestiune, ca, pe de-o parte, să afle la spitalul din care localitate este îngrijit logodnicul tău, iar, pe de altă parte, să-ţi dea încuviinţarea de a merge acolo. La rândul meu, te voi numi sau — mai bine zis — te voi muta acolo tot ca infirmieră a Crucii Roşii şi deoarece, precum îmi inchipuiu, spitalul, la care urmează să mergi, se găseşte în zona de războiu, vei primi un salariu de două ori mai mare decât primeşti acum. Fii deci liniştită, că nu te

Domnişoara Ruxandra în tren în costum de infirmieră.

vom părăsi în necazul de care ai parte. Trebue să adaug însă, că, intru cât mă priveşte, îmi pare rău că te pierd de aici, unde te vedeam că lucrezi, aşa cum trebue să lucreze o adevărată infirmieră, care s'a pus în slujba răniţilor noştri, şi o adevărată Română. Imi mai place să cred, încheie atât de bunul doctor I. C., că vei pleca de aici cu o amintire a serviciilor preţioase ce ai adus şi a muncei şi priceperei, de care ai dat dovadă".

„Amintirea" a fost o decoraţie, ce se dă infirmierelor şi surorilor de caritate, care şi-au îndeplinit mai bine datoria.

Chiar după asigurarea primită din partea domnului doctor I. C., om cu mulţi prieteni şi cu legături întinse, domnişoara Ruxandra n'a putut pleca nici a treia zi, aşa cum dorea în marea ei nerăbdare. A trebuit să aştepte o săptămână, la sfârşitul căreia totul a fost gata. Se ştia că Barbu — sublocotenentul de geniu Stănescu Barbu, cum i se spunea de autorităţile militare — este îngrijit în spitalul din oraşul Tighina din Basarabia. După ce s'a aflat aceasta, domnişoarei Ruxandra i s'a dat autorizaţia de a merge la Tighina şi totodată numirea ca infirmieră la spitalul acela.

Aşa dar, domnişoara Ruxandra, căreia săptămâna de aşteptare i se păruse mai lungă decât un an, putea să plece şi să meargă să îngrijească pe Barbu. Nu e drept să spunem că din pricina aceasta ar fi fost fericită. Despre fericire nici nu putea fi vorba. Cum să fie fericită, când ştia că merge la Barbu, care zăcea pe patul de suferinţă şi cu trupul sfârtecat de răni?

Dar mai era o pricină, care îi alunga orice sentiment de mulţumire şi linişte. Pricina erau mamă-sa şi fratele său Traian. Din ce ar fi putut trăi aceştia doi, acum când ea lipsind, nu era cine să câştige banii trebuincioşi pentru cheltuelile de toate zilele? Singurul lor mijloc de traiu era doar ceea ce câştiga domnişoara Ruxandra cu lecţiile ce dădea. Insă acum — şi cine ştie pentru cât timp — ea n'ar mai fi putut da lecţii.

Iată care era pentru dânsa a doua pricină de frământare. In sfârşit, se simţi oarecum uşurată, gândindu-se că ar putea face precum urmează: să scoată dela Casa Naţională de Economii, adică dela C. E. C., banii ce erau pe numele lui Traian. Ne aducem, cred, aminte că răposata Tanti Smaranda depusese mai întâiu pentru nepotul ei Traian suma de 10 mii de lei. De atunci, din când în când, domnişoara Ruxandra mai depunea câte ceva, ce-i drept, câte o sumă mică, dar care adăugată la suma dintâi, ajunsese la o sumă de aproape 15 mii de lei.

Fireşte, faptul acesta o supăra mult. Se mângâia însă cu gândul, că, la înapoierea ei din Basarabia, i-ar putea lesne pune din nou la loc. Pentru aceasta i-ar fi ajuns economiile ce ar fi făcut din salariu. Ştia că la spitalul din Tighina, unde urma să aibă şi casă şi masă, n'ar fi avut pe ce să cheltuiască, iar noul ei salariu era destul de frumuşel.

Prin urmare, domnişoarei Ruxandra nu-i rămânea alt ceva decât grija plecării. Să spunem însă, că n'a avut nevoie să scoată dela C. E. C. suma depusă pe numele frăţiorului ei Traian. In adevăr, mai întâiu d. doctor I. C. îi dete din partea Crucii Roşii câteva mii de lei, ca o răsplată pentru serviciile aduse şi ca bani de drum. Apoi, trei din familiile, la ai căror copii dădea lecţii, ştiind scopul pentru care pleacă în Basarabia, făcură ceva foarte frumos şi nobil.

„Socotim, îi ziseră ele, că vei lipsi o lună. Această lună este luna dumitale de concediu, la care ai dreptul. Te rugăm deci să primeşti banii ce ţi s'ar fi cuvenit pe această lună pentru lecţiile ce ai fi dat copiilor noştri, care îşi iau vacanţă pentru timpul cât vei lipsi".

Domnişoara Ruxandra înţelese îndată, că i se face cadou o sumă, la care n'avea dreptul. Totuşi, mişcată până în adâncul sufletului de bunătatea ce i se arăta, primi cu sentimente de recunoştinţă, dar îşi zise în gând că, după ce se

înapoiază, va munci de două ori mai mult cu acei copii, pentru ca banii ce-i dăduseră părinţii lor să nu fie o simplă pomană.

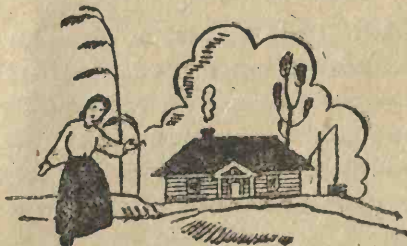
Oricum, prin sumele şi ajutoarele primite, domnişoarei i se luase de pe inimă o mare greutate. Acum putea pleca, fiind liniştită din spre partea mamei sale şi a frăţiorului său. Totuşi, a fost foarte mişcată, când vecinii lor hamalul şi soţia sa au venit la dânşii şi i-au zis: „Dragă domnişoară Ruxandra, să n'ai vreo grijă despre mama şi frăţiorul dumitale, pe care îi rugăm să vadă în noi prieteni cât mai devotaţi. Ii rugăm să ne primească să fim alături de ei, împărţind necazurile şi bucuriile".

N'a fost mai puţin mişcată, când, a doua zi dimineaţă, a văzut la gară lumea ce venise să o petreacă şi să-i ureze drum bun. Ea credea că nu va fi petrecută decât de mamă-sa şi de frăţiorul său, când colo, ce i-a fost dat să vadă? Veniseră să o petreacă toate elevele ei însoţite de mamele lor, multe din colegele ei infirmierele, doi medici, dintre care unul venise din partea domnului doctor I. C., preşedintele Crucii Roşii.

Fireşte, nu lipseau, nici nu puteau lipsi hamalul cu soţia sa şi cu cei doi copii ai lor. Deşi îmbrăcat în haine de sărbătoare, bunul hamal nu şi-a uitat meseria, ci a cărat şi a orânduit el în vagon bagajele domnişoarei Ruxandra. Venise, de asemenea, ceea ce era aproape de mirat, şi Tanti Adelaide, care a avut însă grija să spună, lucru puţin frumos din parte-i, că a făcut un mare sacrificiu să se scoale aşa de vreme şi să se ostenească până la gară. Şi nici acolo nu s'a putut vindeca de mania ei de a amesteca fraze şi cuvinte franţuzeşti în vorba ei.

Insă ceea ce a mişcat pe domnişoara Ruxandra până la lacrimi, a fost prezenţa a doi soldaţi răniţi, de care îngrijise ea la spital. Cu toate că nu erau vindecaţi pe deplin, totuşi, veniseră, sprijinindu-se pe bastoane, să ureze drum bun ei, care mergea să îngrijească de alţi eroi ai războiului.

Şi aşa, în urările tuturor acestora şi acoperită de buchete de flori, ce-i aduseseră, a plecat domnişoara Ruxandra.

28. Sfârşitul romanului „Lacrimile mamei"

Lung, nesfârşit de lung i s'a părut domnişoarei Ruxandra drumul dela Bucureşti până la Tighina, iar opririle trenului prin staţii o făceau să-şi piardă răbdarea şi să devină nervoasă. In dorinţa ei arzătoare de a merge cât mai repede la Barbu, se revolta în sinea sa împotriva mecanicului, care nu dă trenului o iuţeală mai mare, împotriva şefilor de gări, care opreau fără rost — aşa credea ea — trenul în gară timp de un sfert, ba chiar şi de o jumătate de oră. Nu ştiau oare ei că orice oră de întârziere înteţea durerile lui Barbu şi putea fi pricină de o nenorocire fără leac?

Totuşi, a sosit ora, când şefii de tren, trecând prin vagoane, începuseră să vestească pe călători cu strigătul: „Tighina! Tighina!" Puţin după aceea trenul a intrat în gara pe care stătea scris cu litere mari şi cu litere româneşti „Tighina". Am zis „cu litere româneşti", deoarece, precum ştim, timp de aproape un an, atât Tighina, cât şi întreaga noastră Basarabie şi Bucovina noastră de Nord zăcuseră sub robia bolşevicilor fără credinţă şi fără Dumnezeu. Şi iarăşi, precum ştim şi mai bine, prin vitejia fără seamăn a mândrei noastre oştiri, aceste două străvechi provincii româneşti au fost curăţate de spurcăciunea bolşevică şi aduse din nou şi pentru totdeauna la sânul Patriei Mume.

Nu trecuse mult de când gloriosul nostru tricolor fâlfâia din nou şi biruitor în gara Tighina şi în tot oraşul. De aceea şi inscripţia arătând numele gării era încă proaspătă. Parcă prin stofa nouă a steagurilor şi prospeţimea culorilor cu care era scris numele gării, strălucita isbândă a ostaşilor români apărea şi mai senină, şi mai frumoasă.

Vederea acestor mărturii ale vitejiei şi biruinţei româneşti învioră puţin curajul domnişoarei Ruxandra. Coborî din vagon şi îşi plimbă privirile pe peron, aşteptându-se la o minune şi anume să vadă pe Barbu că i-a ieşit întru întâmpinare. Nu, minunea nu s'a făcut, Barbu nu era printre lumea din gară. Domnişoara Ruxandra a înţeles din aceasta că iubitul ei logodnic trebue să fie grav rănit. Altfel, era sigură, că, dacă ar fi putut, Barbu s'ar fi târât, ar fi mers în cârji, dar ar fi venit să o aştepte.

La gândul acesta, inima i se strânse de durere şi ochii i se împăienjeniră. A fost nevoie de marea ei putere de voinţă, ca să nu isbucnească în lacrimi.

S'a stăpânit și a căutat să afle adresa spitalului, la care trebuia să meargă. Insă, pe când întreba despre aceasta pe un domn mai în vârstă, iată că veni la dânsa o infirmieră, care, după uniforma ce purta, se cunoștea că este în slujba Crucii Roșii. De altfel, și domnișoara Ruxandra era îmbrăcată în aceiași uniformă.

„Sora Ruxandra Măleanu?" întrebă infirmiera, adresându-se domnișoarei Ruxandra.

„Da, eu sunt", răspunse aceasta. Atunci infirmirea i-a spus că venise să o primească și să o conducă la spital.

„Pe drum, prima întrebare a domnișoarei Ruxandra a fost : „Cum îi merge lui Barbu?

— O să-i meargă bine, acum când te va vedea și te va avea lângă el, ca să-l îngrijești", îi răspunse infirmiera, care se numea „sora Angela". Răspunsul a întărit pe domnișoara Ruxandra în credința, că starea lui Barbu trebue să fie foarte rea. Până ce au sosit la spital, a întrebat mereu pe sora Angela, cerându-i amănunte despre rana sau rănile primite de Barbu, despre operația ce i s'ar fi făcut, despre starea lu sufletească, dar sora Angela căuta să scape prin răspunsuri în doi peri și zicea : „Eu sunt cu serviciul în altă sală, așa că nu știu bine despre răniții din sala în care este logodnicul matale. Știu numai că toată lumea îl laudă pentru vitejia ce a arătat pe câmpul de luptă și pentru bărbăția și sângele rece ce arată, de când este bolnav".

Iată-le acum la spital. Condusă de sora Angela, domnișoara Ruxandra a mers să se prezinte comandantului spitalului, care era medic colonel și om cu o înfățișare ce arăta un suflet bun și atrăgea încrederea. „Te așteptam cu nerăbdare, zise el domnișoarei Ruxandra, ca să ne dai ajutorul cel mai prețios pentru vindecarea viteazului nostru sublocotenent Barbu Stănescu. Dumneata, duduie, poți face pentru dânsul mult mai mult decât noi medicii. Ii poți da curajul, de care are nevoie, îi poți înviora sufletul, pentru ca în chipul acesta să i se vindece mai repede trupul.

— Vă rog să fiu condusă numaidecât la el", a fost răspunsul domnișoarei Ruxandra, răspuns ce arăta mereu o nerăbdare de a fi la Barbu.

N'a fost condusă numaidecât, așa cum se rugase. „Așteaptă puțin, ca să mergem și să-i pregătim, de oarece o bucurie atâta de mare și ce-i vine pe neașteptate, ar putea să-l sdruncine și să-i facă rău".

Lăsând deci pe domnișoara Ruxandra să stea cu sora Angela, comandantul spitalului s'a dus la Barbu și după ce l-a întrebat despre mersul bolii, i-a zis : „Am să-ți dau o veste foarte îmbucurătoare : vine să te vadă și să te îngrijească o persoană, care îți este cea mai dragă.

— Ruxandra?" strigă Barbu, adăugând îndată: „Să nu vie! Nu vreau să vie și să mă vadă în halul în care sunt!" Și își acoperi cu mâinile fața, care, precum știm din alt capitol, era pe jumătate ca o pată vânătă. După puțin, zise printre lacrimi și suspine: „Sunt o ruină de om și un monstru. Mă pot arăta orișicui, dar nu Ruxandrei. Nu vreua ca, văzându-mă, să se îngrozească și să se cutremure. Să rămână cu amintirea a ceea ce am fost odinioară".

Medicul cel bun şi bogat în experienţă în ce priveşte pe bolnavi îl lăsă să-şi descarce durerea ce-l chinuia şi, în chipul acesta, să se mai uşureze sufleteşte. Apoi, îi vorbi din nou zicându-i: „Sora Ruxandra a şi venit. Este jos în biroul meu. Ea are cunoştinţă de starea ta. Ştie că ai fost operat de un picior şi operat la faţă, aşa că nu e pentru dânsa nicio surpriză la mijloc şi nicio pricină de a se îngrozi şi cutremura, aşa cum spui. Ea vine să-şi îndeplinească o datorie ce i-a fost cerută de Crucea Roşie şi de mine. Vine ca o soră de caritate în slujba răniţilor şi vine mai ales pentru dumneata. Nu vrei să te laşi îngrijit de dânsa? Vrei să-i spun să plece înapoi, fără măcar să te vadă şi să o vezi? Răspunde, te rog".

Bietul Barbu! Nu i se puteau pune întrebări mai dureroase, mai chinuitoare decât aceste întrebări. Să vină până acolo Ruxandra, la care el se gândea necontenit şi ziua şi noaptea, să vină Ruxandra, care era toată viaţa lui, iar el să nu o primească şi să o alunge?! Aşa ceva era o grozăvie. Pe de altă parte, cum să îndure chinul de a fi văzut aşa cum era de Ruxandra, de care se despărţise ca un tânăr voinic şi întreg la trup? Neştiind ce să răspundă, zise ca pentru sine însuşi: „De ce n'am murit pe câmpul de luptă!"

In acest răspuns, medicul văzu un consimţământ — ce-i drept, cam şovăelnic — de a primi pe domnişoara Ruxandra. Vrând însă să-i uşureze durerea sufletească a primelor clipe de întâlnire, îi mai zise: „Pentru ca Sora Ruxandra să nu te vadă aşa cum eşti la faţă, îţi voi înfăşura partea rănită, iar ei îi voi spune că n'are voie să desfacă pansamentul". Zicând acestea, îi şi înfăşură obrazul cu o bucată de pânză albă.

Barbu se mai linişti acum.

In timpul acesta, sora Angela destăinuia domnişoarei Ruxandra starea adevărată a lui Barbu, fără să-i mai ascundă ceva. Ii spuse că Barbu are un picior tăiat şi că obrazu-i drept este sfârtecat de schija unui obuz duşman.

Ne închipuim lesne sentimentele cu care domnişoara Ruxandra asculta aceste destăinuiri. Fiecare vorbă era pentru dânsa ca o săgeată ce-i străpungea inima. Totuşi, făcea sforţări supraomeneşti, ca să-şi păstreze stăpânirea de sine. Se apropia doar clipa când va vedea pe Barbu, care nu trebuia să o vadă amărâtă şi disperată. Intrebă doar pe sora Angela: „Este oare viaţa-i în primejdie?

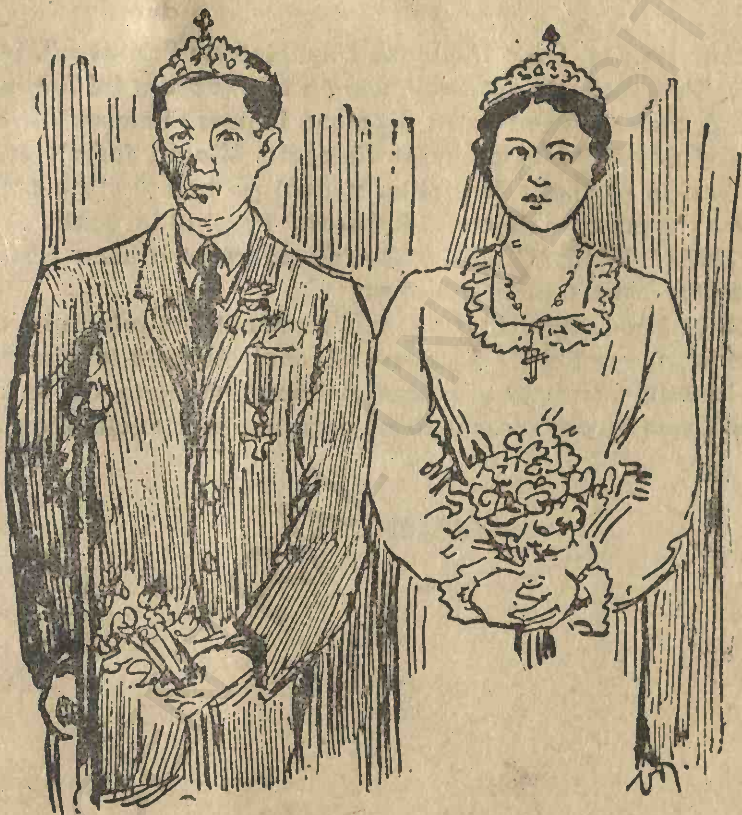
— Nu! răspunse sora Angela cu toată convingerea. Nu e nicio primejdie pentru viaţa lui. Ceva mai mult. S'ar face repede bine, dacă ar fi într'o stare sufletească mai bună. Această îmbunătăţire stă în mâinile tale, soro Ruxandra. Tu — căci cred că este mai bine să ne tutuim — poţi face în câteva zile, ceea ce n'au putut face medicii şi medicamentele în tot timpul de când este Barbu aici. Tu îl poţi face să se lepede de gândurile negre, care îi întârzie vindecarea, şi să părăsească repede patul".

Aşa le-a găsit vorbind medicul colonel, când s'a întors dela Barbu. Văzu cu mulţumire că domnişoara Ruxandra arată liniştită şi de aceea îi zise: „Să nu mai pierdem vremea, ci să mergem la Barbu, care te aşteaptă. Vino şi tu, soro Angela, ca să vezi o întâlnire înduioşătoare".

Adevărul este că întâlnirea dintre domnişoara Ruxandra şi Barbu a fost mai mult decât înduieşătoare. Şi-au întins unul altuia mâna şi au stat aşa câteva minute, fără ca vreunul din ei doi să poată spune o vorbă. Işi vorbeau doar cu ochii, privindu-se ţintă, iar acest fel de a vorbi era mult mai grăitor.

Până la urmă, domnişoara Ruxandra a fost aceea care a rupt tăcerea şi i-a zis: „Barbule, am venit să te îngrijesc, iar după ce te faci bine, să plecăm împreună acasă.

— Dar eu sunt un olog şi un monstru", răspunse Barbu, ai cărui ochi se umpluseră de lacrimi.

Atunci medicul făcu ceva, la care Barbu nu se aştepta de loc: îi smulse la repezeală pânza în care îi înfăşurase obrazul, aşa că apăru pata cea vânătă. Barbu încremeni de spaimă. Se aştepta acum să citească pe chipul şi în ochii domnişoarei Ruxandra un sentiment de groază, dacă nu chiar şi de desgust. Insă n'avu vreme pentru aşa ceva, deoarece, în clipa următoare, domnişoara Ruxandra îşi lipi buzele de pata cea vânătă, acoperind-o cu sărutări şi stropind-o cu lacrimi.

„Mai poţi ţine la mine?" o întrebă Barbu cu sfială şi cu glasul tremurător.

Domnişoara Ruxandra îi răspunse hotărîtă şi aprinsă la faţă: „Ţiu mai mult decât oricând şi sunt mândră că, alături de atâtea Românce, voi avea ca soţ iubit şi tovarăş nedespărţit de viaţă pe bărbatul, care şi-a dat o parte din trupul său pentru mântuirea şi mărirea scumpei noastre Românii. Nu numai pentru tine, dar şi pentru mine rănile tale vor fi prilej de mândrie.

— Barbule, se aruncă în vorbă bunul medic colonel, pregăteşte-te să părăseşti patul şi pregăteşte-te de însurătoare, mai ales că marea mea dorinţă este ca eu să vă pun pe cap cununile de nuntă.

— „Primim cu bucurie şi vă mulţumim cu recunoştinţă", se grăbi să răspundă domnişoara Ruxandra, strângându-i mâna.

După o lună de zile, într'o frumoasă Duminică de primăvară, într'o biserică modestă din Bucureşti, s'a săvârşit cununia religioasă a lui Barbu cu domnişoara Ruxandra, care devenea acum „doamna inginer Stănescu". Nuni au fost medicul colonel şi doamna Metea, mama răposatei Mioara, fosta elevă a domnişoarei Ruxandra. In rândurile invitaţilor vedeai pe hamal şi pe soţia sa, pe când fiica lor era domnişoară de onoare. Obrazul drept al lui Barbu era răvăşit, dar decoraţia „Mihai Viteazul", ce-i strălucea pe piept arunca o lumină frumoasă şi înălţătoare asupra petei din obraz.

Frumoasă de felu-i, mireasa era şi mai fermecătoare prin fericirea ce-i se citea în ochii ei mari şi senini şi pe chipu-i minunat. Această fericire se resfrângea şi asupra lui Barbu, precum şi asupra doamnei Măleanu, din ai cărei ochi se prelingeau şi acum lacrimi, numai că nu erau lacrimi de jale şi durere.

— SFARŞIT —

1 9 4 3

PREȚUL LEI 200

TIPOGRAFIA „UNIVERSUL" S. A. BUCUREȘTI, STRADA BREZOIANU Nr. 23 — 25